İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

1960-1980 YILLARI ARASINDA DENİZLİ'DE YAPILAN APARTMANLARIN TASARIM, UYGULAMA VE KULLANIM AŞAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek AVSAN

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

ARALIK 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

1960-1980 YILLARI ARASINDA DENİZLİ'DE YAPILAN APARTMANLARIN TASARIM, UYGULAMA VE KULLANIM AŞAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek AVSAN
(502121446)

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimari Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN

ARALIK 2015

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502121446 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Dilek AVSAN, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "1960-1980 YILLARI ARASINDA DENİZLİ'DE YAPILAN APARTMANLARIN TASARIM, UYGULAMA VE KULLANIM AŞAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :	**Prof. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
Jüri Üyeleri :	**Prof. Dr. Ahsen ÖZSOY** İstanbul Teknik Üniversitesi	.....
	Prof. Dr. Nur Esin Okan Üniversitesi	.....

Teslim Tarihi : **26 Kasım 2015**
Savunma Tarihi : **24 Aralık 2015**

Canım Anneme,

ÖNSÖZ

Öncelikle tez çalışmam sürecinde bilgi ve görüşleri ile bana yol gösteren, paylaştığı kaynaklar ve öneriler ile çalışmamı destekleyen ve bu uzun süreçte çalışma heyecanımı sürekli kılan değerli hocam Prof. Dr. Gülçin Pulat Gökmen'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma konusunun geliştirilmesinde ve alana olan hakimiyeti ile çalışma alanlarının belirlenmesinde değerli katkıları için Yrd. Doç Dr. Öncü Başoğlan Avşar'a, alan ve arşiv çalışması sürecindeki yardımları için arşiv sorumlusu Üstün Tireli'ye, değerli arkadaşlarım Hümeyra Baysal Kayhan'a ve Sibel İşyar'a teşekkür ederim.

Son olarak, her zaman yanımda olan, bana güç ve destek veren aileme sonsuz teşekkürler…

Aralık 2015

Dilek AVSAN
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ ..... **vii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
ÖZET ..... **xxi**
SUMMARY ..... **xxiii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Tezin Amacı 1
1.2 Tezin Yöntemi ve Kapsamı 2
2. KONUT VE MODERNİZM KAVRAMLARI **7**
2.1 Modern, Modernizm, Modernleşme 7
2.2 Modern Mimarlık ve Konut 12
2.3 Türkiye'de Modernleşme ve Konut 29
2.3.1 Türkiye'nin modernleşme süreci 30
2.3.2 Türkiye'de modern mimarlık ve konut 34
2.3.2.1 Birinci ulusal mimarlık dönemi 34
2.3.2.2 Modern mimarlık dönemi 38
2.3.2.3 İkinci ulusal mimarlık dönemi 46
2.3.2.4 Uluslararası modern mimarlık dönemi 50
3. DENİZLİ KENTİNİN MEKÂNSAL GELİŞİMİ **59**
3.1 Modernleşme Öncesi Dönem 59
3.1.1 Denizli kentinin gelişim süreci 59
3.1.2 Denizli'de geleneksel konut kültürü 62
3.2 Modernleşme Dönemi 67
3.2.1 Denizli kentinde modernleşme çabaları 67
3.2.2 Kentte görülen ilk modern konut örnekleri 77
4. ALAN ÇALIŞMASI: DENİZLİ'DE APARTMANLAŞMANIN GELİŞİMİ **85**
4.1 Özgün Projesi Bulunan Apartmanlar 86
4.1.1 Hem özgün projesi hem de değişim projesi bulunan apartmanlar 86
4.1.2 Özgün projesi bulunan, değişim projesi olmayanlar apartmanlar 121
4.2 Özgün Projesi Bulunamayan Ancak Değişim Projesine Ulaşılan Apartmanlar 180
4.3 Arşivde Projeleri Bulunan Ancak Günümüze Ulaşamayan ve Yıkılan Apartmanlar 199
5. DENİZLİ'DE ÜRETİLEN APARTMANLARIN ÖZELLİKLERİ VE DEĞİŞİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ **209**
5.1 Apartman Üretim Sürecindeki Aktörler 209
5.1.1 Tasarımcı 209
5.1.2 Kullanıcı 211
5.1.3 Yerel yönetimler 212
5.2 Modern Apartmanların Mimari Özellikleri 212
5.2.1 Genel özellikler 213
5.2.2 Ortak mekânlar 214

5.2.3 Plan ve mekânsal özellikler 217
5.2.4 Kentle kurduğu ilişki: cephe özellikleri 226
5.2.5 Malzeme özellikleri 229
5.3 Apartmanların Uygulama ve Kullanım Sürecinde Saptanan Değişimler 230
5.3.1 Uygulama sürecinde yapılan değişiklikler 230
5.3.2 Kullanım sürecinde yapılan değişiklikler 235
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 245
KAYNAKLAR 253
EKLER 263
ÖZGEÇMİŞ 383

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 4.1: Arşivde bulunan örneklerin sınıflandırılması……86
Çizelge B.1: Proje listesi……..379

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Alan çalışmasının yapıldığı mahalleler. 3
Şekil 2.1 : İngiltere'de back-to-back housing (sırt sırta evler) (Url-2) ve Paris'te Cite Ouvriere (işçi yerleşmeleri) (Url-3). 14
Şekil 2.2 : Crystal Palace (Url-4). 15
Şekil 2.3 : Hotel Tassel (1900) Brüksel, Victor Horta (Url-5) ve Casa Mila (1905-1910) Barcelona, Antonio Gaudi (Url-6). 16
Şekil 2.4 : Steiner Evi (Url-7) ve Müller Evi (Url-8), Adolf Loos. 17
Şekil 2.5 : Rue Franklin Apartmanı (1902-1904) (Url-9) ve Rue Raynouard Apartmanı (1903) (Url-10) Paris, Auguste Perret. 18
Şekil 2.6 : Schröder Evi (1924) Utrecht, Gerrit Rietveld (Url-11). 20
Şekil 2.7 : Bauhaus (1925) Dessau, Walter Gropius (Url-12). 21
Şekil 2.8 : Weissenhoff Siedlung (1927) Le Corbusier & P. Jeanneret ve Ludwig Mies van der Rohe yapıları, Stuttgart (Url-13). 22
Şekil 2.9 : Dessau-Törten Housing Development (1928) Walter Gropius (Url-14).. 23
Şekil 2.10 : Domino Evi projesi (1914) Le Corbusier (Url-15). 24
Şekil 2.11 : Citrohan Evi ve Villa Savoye, Le Corbusier (Url-16)..... 26
Şekil 2.12 : Crown Hall, Mies van der Rohe (Url-17)..... 27
Şekil 2.13 : Farnsworth Evi, Mies van der Rohe (Url-18)..... 28
Şekil 2.14 : Tugendhat Evi, Mies van der Rohe (Url-19)..... 28
Şekil 2.15 : Evkaf Evleri ve planı, Kemalettin Bey (Url-20). 36
Şekil 2.16 : Evkaf Apartmanı ve Çocuk Esirgeme Kurumu Apartmanı (Aslanoğlu, 2001)..... 36
Şekil 2.17 : Harikzadegan Apartmanları (Url-21). 37
Şekil 2.18 : Ankara Milli Müdafaa Caddesi'nde bir ev (Aslanoğlu, 2001)..... 38
Şekil 2.19 : Dr. Sani Yaver Villası, İstanbul, Zeki Selah (Arkitekt 1932, no:5). 40
Şekil 2.20 : Bebek'te bir Villa, İstanbul, Erip Erbilen (Arkitekt 1937, no: 8) İsmail Hakkı Bey Evi, Ankara, Mimar Sadi (Arkitekt 1932, no: 6). 42
Şekil 2.21 : Ragıp Devres Villası (Url-22). 42
Şekil 2.22 : Karşıyaka'da bir villa, Emin Necip Uzman (Arkitekt 1936, no:7). 43
Şekil 2.23 : Erenköy'de kira evi, Abidin Mortaş, (Arkitekt 1936, no:9) Ankara'da kira evi, Bekir İhsan, (Arkitekt 1937, no:1). 44
Şekil 2.24 : Kira apartmanı, Ayazpaşa (Arkitekt, 1935; Aslanoğlu, 2010). 44
Şekil 2.25 : Ayazpaşa'da kira evi, Adil Denktaş, (Arkitekt 1936, no:5-6)..... 45
Şekil 2.26 : Ağaoğlu Evi, 1938, Sedad Hakkı Eldem (Arkitekt 8, no: 10-11). 46
Şekil 2.27 : Ayaşlı Yalısı (Url-23) ve Çapa Yalısı (Url-24). 48
Şekil 2.28 : Cenap And Evi, Emin Onat (Url-25)..... 48
Şekil 2.29 : Birgiler Apartmanı (Arkitekt 1950, no: 7-10). 49
Şekil 2.30 : Saraçoğlu Mahallesi, Ankara (Url-26). 50
Şekil 2.31 : Şenesen Evler Yerleşimi ve Levent Mahallesi, İstanbul (Arkitekt 1952, no: 9-10). 50
Şekil 2.32 : Hukukçular Sitesi (Arkitekt 1970, no: 4). 52
Şekil 2.33 : Marmara ve Birkan Apartmanları (Arkitekt, 1959). 54

Şekil 2.34 : Ataköy Konutları (Url-27) ve 4. Levent Toplu Konutu (Url-28). 55
Şekil 3.1 : Geleneksel Denizli Evi (http://www.denizlikulturenvanteri.com/). 63
Şekil 3.2 : Geleneksel Denizli Evinde bahçe-konut ilişkisi. 63
Şekil 3.3 : Geleneksel ev kat planları, dolap detayı, gömme dolap, sergen ve ocak (Marım, 2010). 64
Şekil 3.4 : I ve U Plan düzenine sahip geleneksel Denizli Evi birinci kat planları (Marım, 2010). 65
Şekil 3.5 : Pelitlibağ Mahallesinde zemin katı kerpiç yığma, üst katı bağdadi yapım tekniği ile yapılan bir ev (İnceoğlu, 2004). 66
Şekil 3.6 : 1899 depremi sonrası Denizli (Atar, 2013). 68
Şekil 3.7 : Gazi İlokulu ve Memleket Hastanesi (Url-32). 69
Şekil 3.8 : 1935 yılında Bayramyeri ve Enver Paşa Caddesi (Url-32). 70
Şekil 3.9 : 1935 yılında Çaybaşı Mahallesi (Url-32). 70
Şekil 3.10 : Denizli Kaleiçi Surlarının 1926-1930 yıllarında bir Fransız Topoğraf tarafından çizilen 1/200 ölçekli planı (Şimşek, 2006). 71
Şekil 3.11 : İncilipınar parkı (Url-32). 72
Şekil 3.12 : Kaleiçi surlarının yıkılışı 1950-60 (Url-32). 72
Şekil 3.13 : 1935 ve 1953 yıllarında İstasyon Caddesi (Önen, 2006). 73
Şekil 3.14 : 1961 yılında Denizli (Foto Cengiz Arşivi; Savaş Yavuzçehre, 2011'den alınmıştır). 74
Şekil 3.15 : Denizli 1960 Nazım İmar Planı (Denizli Belediyesi) 75
Şekil 3.16 : 1960'lı yıllarda Delikliçınar (Foto Cengiz Arşivi; Savaş Yavuzçehre, 2011'den alınmıştır). 75
Şekil 3.17 : Çaybaşı Caddesi'nde apartmanlar arasındaki bakımsız geleneksel ev (Marım, 2010). 76
Şekil 3.18 : Yoğunluğu artan kent merkezi ve uydu kent (Denizli Belediyesi). 77
Şekil 3.19 : 19. yüzyıl sonunda kentte görülen yeni konutlar. 78
Şekil 3.20 : Halil Bektaş Evi (Marım, 2010). 79
Şekil 3.21 : 20 yüzyıl başı kentin değişen dokusu (Url-32). 79
Şekil 3.22 : Bakımsız geleneksel konutlar (İnceoğlu, 2004). 80
Şekil 3.23 : İstasyon Caddesi 1950 sonrası (Önen, 2006). 80
Şekil 3.24 : Farklı girişleri bulunan modern apartman öncesi üretilen konutlar. 81
Şekil 3.25 : Günümüze ulaşan ilk apartmanlar. 82
Şekil 3.26 : Kentte inşa edilen ilk apartman örnekleri. 82
Şekil 4.1 : Muharrem Otçu Apartmanı, 2014. 87
Şekil 4.2 : Muharrem Otçu Apartmanı özgün projesi. 88
Şekil 4.3 : Muharrem Otçu Apartmanı rölöve projesi. 89
Şekil 4.4 : Gültekin Akça Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 89
Şekil 4.5 : Gültekin Akça Apartmanı rölöve projesi. 91
Şekil 4.6 : Gültekin Akça Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave bina projesi. 92
Şekil 4.7 : Halil Başbuğ Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 93
Şekil 4.8 : Halil Başbuğ Apartmanı rölöve projesi. 94
Şekil 4.9 : Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı, 2014. 95
Şekil 4.10 : Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı, özgün projesi. 95
Şekil 4.11 : Orhan Uzunoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 96
Şekil 4.12 : Orhan Uzunoğlu Apartmanı rölöve projesi. 97
Şekil 4.13 : Ali Soylu Apartmanı, 2014. 98
Şekil 4.14 : Ali Soylu Apartmanı, özgün projesi. 99

Şekil 4.15 : Ali Soylu Apartmanı, rölöve projesi. 100
Şekil 4.16 : Nuri Sücüllü Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü. 101
Şekil 4.17 : Nuri Sücüllü Apartmanı planı. 101
Şekil 4.18 : Mehmet Ertuğrul Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 102
Şekil 4.19 : Fahri Övgü Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 103
Şekil 4.20 : Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 104
Şekil 4.21 : Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı rölöve projesi. 106
Şekil 4.22 : Çıralı Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 106
Şekil 4.23 : Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı rölöve projesi. 108
Şekil 4.24 : Akman Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 108
Şekil 4.25 : Rahmi Çeliker Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 110
Şekil 4.26 : Filiz Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün planı. 111
Şekil 4.27 : Filiz Apartmanı cephe değişimi. 111
Şekil 4.28 : Hakkı Argün Apartmanı, 2010 ve 2014 fotoğrafları. 112
Şekil 4.29 : Hakkı Argün Apartmanı özgün projesi. 113
Şekil 4.30 : Bayram Ali Özkalın Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün planı. 114
Şekil 4.31 : Bayram Ali Özkalın Apartmanı cephe değişimi. 115
Şekil 4.32 : Çopuroğlu Apartmanı, 1980'li yıllar, 2010 ve 2014. 115
Şekil 4.33 : Çopuroğlu Apartmanı özgün projesi. 116
Şekil 4.34 : Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı, 2014. 117
Şekil 4.35 : Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı, özgün projesi. 118
Şekil 4.36 : Ekrem Başar Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 119
Şekil 4.37 : Ömer İlksöz Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün planı. 120
Şekil 4.38 : Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı, 2014. 121
Şekil 4.39 : Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı, özgün projesi. 122
Şekil 4.40 : Hüseyin Kırdı ve Mehmet Çıraklı Apartmanları, 2010. 123
Şekil 4.41 : Hüseyin Kırdı ve Mehmet Çıraklı Apartmanları, özgün projesi. 123
Şekil 4.42 : Ali Fikret Kiraz Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 124
Şekil 4.43 : Doğan (Hayati Doğan) Apartmanı, 2014. 125
Şekil 4.44 : Doğan (Hayati Doğan) Apartmanı özgün projesi. 126
Şekil 4.45 : Keskin Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 127
Şekil 4.46 : Niyazi Balçık Apartmanı, 2014. 128
Şekil 4.47 : Niyazi Balçık Apartmanı özgün planı. 129
Şekil 4.48 : Niyazi Balçık Apartmanı özgün görünüşü. 129
Şekil 4.49 : Mutlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 130
Şekil 4.50 : İsmail Süzük Apartmanı, 2014. 131
Şekil 4.51 : İsmail Süzük Apartmanı özgün projesi. 132
Şekil 4.52 : Şevket Tırkaz Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 133
Şekil 4.53 : Sultan Karabay Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 134
Şekil 4.54 : İnceoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 135
Şekil 4.55 : Mehmet Üleşik Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 136
Şekil 4.56 : Osman Akçaal Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 137
Şekil 4.57 : Salar Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 138
Şekil 4.58 : Baykent Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 139

Şekil 4.59 : Akman (Sami Akman) Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 140
Şekil 4.60 : Tanrıöğen Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 142
Şekil 4.61 : Yılmaztürk Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 143
Şekil 4.62 : Aybüke Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 144
Şekil 4.63 : Hasan Teiz Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 145
Şekil 4.64 : İbrahim Tufan Apartmanı, 2010 ve 2014 yılına ait fotoğrafları ve özgün projesi. 146
Şekil 4.65 : Ünsal Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 148
Şekil 4.66 : Beşek Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 149
Şekil 4.67 : Şerif Ali Çubuk Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 150
Şekil 4.68 : Tefçi Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 151
Şekil 4.69 : Ali Yıldız Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü. ... 152
Şekil 4.70 : Ali Yıldız Apartmanı özgün planı. 153
Şekil 4.71 : Osman Şan Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 154
Şekil 4.72 : Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 155
Şekil 4.73 : Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 156
Şekil 4.74 : Kayalar Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 157
Şekil 4.75 : Hayriye İnceoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 159
Şekil 4.76 : M. Şükrü Kelleci Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 160
Şekil 4.77 : Reşat Bekgeç Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi... 161
Şekil 4.78 : Memişoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü. . 162
Şekil 4.79 : Memişoğlu Apartmanı özgün planı. 163
Şekil 4.80 : Fatmana Salar Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 164
Şekil 4.81 : Sami Tozlutepe Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 165
Şekil 4.82 : Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü. 166
Şekil 4.83 : Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı özgün planı. 167
Şekil 4.84 : Hasan İnanç Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 168
Şekil 4.85 : Ali Çetin Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 169
Şekil 4.86 : Yusuf Abalı Apartmanı, 2014. 170
Şekil 4.87 : Yusuf Abalı Apartmanı özgün projesi. 171
Şekil 4.88 : Fadim Kulaklı Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 171
Şekil 4.89 : Ramazan Çıkmazkara Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 172
Şekil 4.90 : Mehmet İlhan Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. . 174
Şekil 4.91 : İsmet Öztoprak Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü. 175
Şekil 4.92 : İsmet Öztoprak Apartmanı planı. 175
Şekil 4.93 : Köşe Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 176
Şekil 4.94 : Sağlam Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 177
Şekil 4.95 : Yusuf Ermiş Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. ... 178
Şekil 4.96 : Soytekin Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü. 179
Şekil 4.97 : Soytekin Apartmanı özgün planı. 180

Şekil 4.98 : Yaşar Tavaslı Apartmanı, 2014. 181
Şekil 4.99 : Yaşar Tavaslı Apartmanı rölöve projesi. 182
Şekil 4.100 : Mustafa Nail Ergündüz Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi. 183
Şekil 4.101 : Nurettin Yüksel Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi. 184
Şekil 4.102 : Mürüvvet Soysal Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve revizyon projesi. 185
Şekil 4.103 : Gazi Ömer Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi. ... 186
Şekil 4.104 : Enise Mazlume San Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi görünüşü. 187
Şekil 4.105 : Enise Mazlume San Apartmanı rölöve projesi planı. 188
Şekil 4.106 : Özbaş Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi görünüşü. 189
Şekil 4.107 : Özbaş Apartmanı rölöve projesi planı. 189
Şekil 4.108 : Ali Olam Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve revizyon projesi. .. 190
Şekil 4.109 : Cansel Duran Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi. 192
Şekil 4.110 : Birlik Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi görünüşü. 193
Şekil 4.111 : Birlik Apartmanı ilave kat projesi planı. 193
Şekil 4.112 : Halil Bağcı Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi. 194
Şekil 4.113 : Kat ilavesi aşamasında Halil Bağcı Apartmanı. 195
Şekil 4.114 : Salih Dedeler Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi. 196
Şekil 4.115 : Ege Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi. 197
Şekil 4.116 : Çakır Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve tadilat projesi. 198
Şekil 4.117 : Şerife Bircan Apartmanı, rölöve ve ilave kat projesi. 200
Şekil 4.118 : Eşref Mutçalı Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 201
Şekil 4.119 : İbrahim Toprak Apartmanı özgün projesi. 202
Şekil 4.120 : Mümtaz Ersan Apartmanı, 2012 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi. 203
Şekil 4.121 : Ramazan Kırcalı Apartmanı, özgün projesi ve tadilat projesi görünüşü. 204
Şekil 4.122 : Hasan Çoban Apartmanı, 2009. 205
Şekil 4.123 : Hasan Çoban Apartmanı özgün projesi. 206
Şekil 4.124 : Şeref Arpacı Apartmanı, özgün projesi ve rölöve projesi görünüşü .. 207
Şekil 5.1 : Hüseyin Kırdı Apartmanı ile Mehmet Çıraklı Apartmanında uygulanan tip proje. 210
Şekil 5.2 : Şükür Apartmanı normal kat planı. 211
Şekil 5.3 : Karma kullanımlı apartmanlar. 213
Şekil 5.4 : Bir katında tek daire bulunan bitişik nizamdaki apartmanlarda merdivenin konumu. 215
Şekil 5.5 : Apartmanda farklı konumlarda yer alan merdiven örnekleri. 216
Şekil 5.6 : Bahçelerin değişimi. 217
Şekil 5.7 : Dairenin merkezinde konumlanan hol örnekleri. 219
Şekil 5.8 : Planda farklı konumlanan hol örnekleri. 220
Şekil 5.9 : Misafir odasına ayrı giriş bulunan örnekler. 221
Şekil 5.10 : Antre ile mutfak ilişkisi. 221
Şekil 5.11 : Mutfak, yemek salonu ve kiler ilişkisi. 222
Şekil 5.12 : Günlük işlevlerin gerçekleştirildiği oturma odası. 223

Şekil 5.13 : Oturma odası, misafir odası ve hol arasındaki geçişler. 224
Şekil 5.14 : Apartmanlarda gece ve gündüz kullanılan mekânlar. 225
Şekil 5.15 : Sandık odası ve depo kullanımı. 225
Şekil 5.16 : Cepheye eklenen ve cephenin geri çekilmesiyle oluşan balkon örnekleri. 226
Şekil 5.17 : Cephe boyunca devam eden balkon örnekleri. 227
Şekil 5.18 : Pencere yerleri değişen cepheler. 228
Şekil 5.19 : Merdiven hizasında yer alan pencere örnekleri. 228
Şekil 5.20 : Cephede farklı sıvalarla oluşturulan desen örnekleri. 229
Şekil 5.21 : Eksik kat uygulaması yapılan apartmanlar. 232
Şekil 5.22 : Pencerelerin farklı uygulanması. 233
Şekil 5.23 : Farklı uygulanan merdiven hizasındaki pencereler. 234
Şekil 5.24 : Doğan Apartmanı. 235
Şekil 5.25 : Kullanım sürecinde yapılan değişiklikler. 236
Şekil 5.26 : Halil Başbuğ Apartmanı ilave kat uygulaması. 237
Şekil 5.27 : Gültekin Akça Apartmanının değişimi. 238
Şekil 5.28 : Plan değişimi. 239
Şekil 5.29 : İbrahim Tufan Apartmanında uygulama ve fonksiyon dönüşümü sırasında yapılan değişimler. 240
Şekil 5.30 : Apartmanlarda fonksiyon değişimi sırasında değişen cepheler. 240
Şekil 5.31 : İç mekâna eklenen balkonların değişimi. 241
Şekil 5.32 : Enise Mazlume San Apartmanında normal kata dönüştürülen çatı katı. 242
Şekil 5.33 : Pencereleri değiştirilen Ali Soylu Apartmanı. 242
Şekil 5.34 : Güneşten korunmak için kullanılan perdeler. 243
Şekil A.1 : Muharrem Otçu Apartmanı. 264
Şekil A.2 : Gültekin Akça Apartmanı. 266
Şekil A.3 : Halil Başbuğ Apartmanı. 269
Şekil A.4 : Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı. 271
Şekil A.5 : Orhan Uzunoğlu Apartmanı. 273
Şekil A.6 : Ali Soylu Apartmanı. 275
Şekil A.7 : Nuri Sücüllü Apartmanı. 277
Şekil A.8 : Mehmet Ertuğrul Apartmanı. 279
Şekil A.9 : Fahri Övgü Apartmanı. 280
Şekil A.10 : Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı. 281
Şekil A.11 : Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı. 283
Şekil A.12 : Akman (Ahmet Akman) Apartmanı. 285
Şekil A.13 : Rahmi Çeliker Apartmanı. 286
Şekil A.14 : Filiz (Osman ve Mebrure Nalbant) Apartmanı. 287
Şekil A.15 : Hakkı Argün Apartmanı. 288
Şekil A.16 : Bayram Ali Özkalın Apartmanı. 289
Şekil A.17 : Çopuroğlu (Neriman Çopuroğlu) Apartmanı. 290
Şekil A.18 : Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı. 291
Şekil A.19 : Ekrem Başar Apartmanı. 293
Şekil A.20 : Ömer İlksöz Apartmanı. 294
Şekil A.21 : Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı. 295
Şekil A.22 : Hüseyin Kırdı Apartmanı. 297
Şekil A.23 : Mehmet Çıraklı Apartmanı. 298
Şekil A.24 : Ali Fikret Kiraz Apartmanı. 299
Şekil A.25 : Doğan (Hayati Doğan) Apartmanı. 300

Şekil A.26 : Ahmet ve Şevket Keskin Apartmanı. 301
Şekil A.27 : Niyazi Balçık Apartmanı. 302
Şekil A.28 : Mutlu (Vehbi Esenlik) Apartmanı. 304
Şekil A.29 : İsmail Süzük Apartmanı. 305
Şekil A.30 : Şevket Tırkaz Apartmanı. 307
Şekil A.31 : Sultan Karabay Apartmanı. 308
Şekil A.32 : İnceoğlu (A. Burhanettin İnceoğlu) Apartmanı. 309
Şekil A.33 : Mehmet Üleşik Apartmanı. 310
Şekil A.34 : Osman Akçaal Apartmanı. 311
Şekil A.35 : Salar (Halil Salar) Apartmanı. 312
Şekil A.36 : Baykent (Kadir Baykent) Apartmanı. 314
Şekil A.37 : Akman (Sami Akman) Apartmanı. 315
Şekil A.38 : Tanrıöğen (Bekir Sıtkı Tanrıöğen) Apartmanı. 316
Şekil A.39 : Yılmaztürk (Süleyman Yılmaztürk) Apartmanı. 317
Şekil A.40 : Aybüke (Kazım Bayındır) Apartmanı. 318
Şekil A.41 : Hasan Teiz Apartmanı. 319
Şekil A.42 : İbrahim Tufan Apartmanı. 320
Şekil A.43 : Ünsal (Fikriye Ünsal) Apartmanı. 321
Şekil A.44 : Beşek (Raife Beşek) Apartmanı. 323
Şekil A.45 : Şerif Ali Çubuk Apartmanı. 324
Şekil A.46 : Tefçi (Mevlüt Tefçi) Apartmanı. 325
Şekil A.47 : Ali Yıldız Apartmanı. 326
Şekil A.48 : Osman Şan Apartmanı. 327
Şekil A.49 : Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı. 328
Şekil A.50 : Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı. 329
Şekil A.51 : Kayalar (Nevzat Kaya) Apartmanı. 330
Şekil A.52 : Hayriye İnceoğlu Apartmanı. 331
Şekil A.53 : M. Şükrü Kelleci Apartmanı. 332
Şekil A.54 : Reşat Bekgeç Apartmanı. 333
Şekil A.55 : Memişoğlu Apartmanı. 334
Şekil A.56 : Fatmana Salar Apartmanı. 336
Şekil A.57 : Sami Tozlutepe Apartmanı. 337
Şekil A.58 : Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı. 338
Şekil A.59 : Hasan İnanç Apartmanı. 340
Şekil A.60 : Ali Çetin Apartmanı. 341
Şekil A.61 : Yusuf Abalı Apartmanı. 342
Şekil A.62 : Fadim Kulaklı Apartmanı. 344
Şekil A.63 : Ramazan Çıkmazkara Apartmanı. 345
Şekil A.64 : Mehmet İlhan Apartmanı. 346
Şekil A.65 : İsmet Öztoprak Apartmanı. 347
Şekil A.66 : Köşe (Güler Dinler) Apartmanı. 349
Şekil A.67 : Sağlam (Meftune Sağlam) Apartmanı. 350
Şekil A.68 : Yusuf Ermiş Apartmanı. 351
Şekil A.69 : Saliha-Mevlüt Soytekin Apartmanı. 352
Şekil A.70 : Yaşar Tavaslı Apartmanı. 353
Şekil A.71 : Mustafa Nail Ergündüz Apartmanı. 355
Şekil A.72 : Nurettin Yüksel Apartmanı. 356
Şekil A.73 : Mürüvvet Soysal Apartmanı. 357
Şekil A.74 : Gazi Ömer (Yılmaz-Cevdet Babaoğlu) Apartmanı. 358
Şekil A.75 : Enise Mazlume San Apartmanı. 359

Şekil A.76 : Özbaş (Hacer Özbaş) Apartmanı. 361
Şekil A.77 : Ali Olam Apartmanı. 363
Şekil A.78 : Cansel Duran Apartmanı. 364
Şekil A.79 : Birlik (İ. Hakkı Gölemezli) Apartmanı. 365
Şekil A.80 : Halil Bağcı Apartmanı. 367
Şekil A.81 : Salih Dedeler Apartmanı. 368
Şekil A.82 : Ege (Rıza Ege) Apartmanı. 369
Şekil A.83 : Çakır (Yavuz Çakır) Apartmanı. 370
Şekil A.84 : Şerife Bircan Apartmanı. 371
Şekil A.85 : Eşref Mutçalı Apartmanı. 372
Şekil A.86 : İbrahim Toprak Apartmanı. 373
Şekil A.87 : Mümtaz Ersan Apartmanı. 374
Şekil A.88 : Ramazan Kırcalı Apartmanı. 375
Şekil A.89 : Hasan Çoban Apartmanı. 376
Şekil A.90 : Şeref Arpacı Apartmanı. 378

1960-1980 YILLARI ARASINDA DENİZLİ'DE YAPILAN APARTMANLARIN TASARIM, UYGULAMA VE KULLANIM AŞAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Geleneksel olandan kopuşu ifade eden modernite kavramı yeni olanı nitelemekte ve güçlü bir değişim düşüncesini içinde barındırmaktadır. Batı kökenli bir kavram olan modernite zamanla tüm alanlarda uygulama alanı bulmuş, günlük yaşamı değiştirmiş ve hızla yayılmıştır. Modernleşme sürecinde, yeni malzeme ve teknoloji ile yapılar inşa edilmiş, yapı sürecinde standartlaşma, endüstrileşme gibi tartışmalar başlamış ve yeni bina tipolojileri oluşmaya başlamıştır. Modernizm, en etkili söylemini ise manifestolar aracılığıyla konutta gerçekleştirmiştir. Sıradan ve modern bireyler için yeni yaşam koşullarına uygun, yeni malzeme ve tekniklerle seri üretime olanak sağlayan konforlu, yalın, sağlıklı ve ideal konutun özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Evrensel özelliğe sahip modernleşme süreci, uygulandığı yerin dinamiklerine ve yere özgü durumlara göre farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türkiye'de çağdaşlaşmanın bir gereği olarak görülen modernleşme sürecinde kentlerin görünümü değişmiş, geleneksel konutun yerini modern apartmanlar almıştır. Modernleşme süreci, büyük kentlerde yaşanan dönüşümün etkisiyle 20. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu kentlerinde etkisini göstermiştir. Bu araştırmada Denizli kentinin modernleşme sürecini okuyabilmek için modern mimari uygulamaları nedeniyle kentlerde hızla uygulanmaya başlanan apartman örnekleri incelenmiştir. Denizli'de 1960 ile 1980 yılları arasında inşa edilen ve modernleşmenin simgesi olarak görülen apartmanların tasarım, uygulama ve kullanım aşamaları araştırılmış, modern mimarlığın kentteki uygulama koşulları ve modern apartmanların yaşadığı değişimler ve bu değişimlerin nedenleri saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırma sürecinde örnekler, alanda yapılan gözlem ve tespitler ile Denizli Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi'nde yapılan çalışmalar sonucu belirlenmiştir. Örneklerin analiz edilmesi ve değerlendirilmesi aşamasında kullanılan diğer yöntemler literatür çalışması, bulunan projelerin dijital ortama aktarılması ve mimarlarla yapılan kişisel görüşmelerdir. Bu kapsamda, çalışmada öncelikle modernite kavramının oluşumu ve gelişimi incelenmiş, sonrasında modern mimarlık ve konut uygulamalarının Avrupa ve Türkiye'de nasıl gerçekleştirildiği araştırılmıştır. Sonraki bölümde modernleşme süreci kırılma noktası olarak kabul edilerek Denizli kentinin mekânsal gelişimi incelenmiş, Denizli'de inşa edilen geleneksel konut ve modern konutların genel özellikleri ele alınmıştır. Alan çalışmasının yer aldığı bölümde, belirlenen apartmanlar arşiv bilgilerine göre sınıflandırılmış ve tasarım, uygulama ve kullanım süreçleri detaylı olarak analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirildiği sonraki bölümde aktörler, mimari özellikler ve değişimler alt başlıkları ile modern bir konut sunum biçimi olan apartmanların Denizli'de nasıl uygulandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak belge değerine sahip nitelikli ilk modern apartman örneklerinin kent belleği için önemi belirtilmiş ve geleceğe yönelik öneriler geliştirilmiştir.

THE EVALUATION OF DESIGN, IMPLEMENTATION AND USAGE OF APARTMENTS IN DENIZLI BUILT BETWEEN 1960 AND 1980

SUMMARY

The concept of modernity represents a separation from tradition, defines a new approach and includes an idea of a powerful change. Modernity, as a western originated concept, found an area of application in every field during the period, changed daily life and spread rapidly. During the modernization era, buildings were constructed with new materials and technology, discussions, such as standardization and industrialization, started and new building typologies emerged. Modernism found its most powerful expression in the field of housings. The aim was to define "Ideal Housing" for ordinary and modern individuals, suited for the new living conditions, enabling mass production with new materials and techniques and providing comfortable, simple and healthy living environment. Modernism, which had universal characteristics, paved way for different implementations in accordance with dynamics and specialties of place and time. The appearance of the cities changed and the traditional housing was replaced with modern apartment buildings during the modernization period in Turkey. This change is regarded as a necessity of modernization. The modernization process began to influence Anatolian cities during the second half of the 20th century as a continuation of the transition, occurring in large cities, such as Istanbul and Ankara.

In Denizli, during the 1950s; the traditional garden houses, with few stories, were replaced with apartment buildings as a result of modernization, industrialization, increasing population and rapid urbanization. Apartment buildings, which required a collective type of accommodation and reflected a new life-style, have been built with new materials and techniques due to the increasing demand for housing and rapidly found an area of construction within the city.

The aim of this study is to examine the modernization process taking place in the city of Denizli, to study the apartment buildings built in Denizli between 1960 and 1980, and to define the speed and direction of the local modernization and how this modernization took place. In this context, the design, implementation and stages of usage of the first apartment buildings, which are being considered as the symbols of modernization in the city, were examined and the implementation conditions of the modern architecture within the city, the changes these apartment buildings underwent as well as the reasons of these changes were determined. The configuration characteristics, spatial relationships and design criteria of the apartment buildings, subject to this study, and the local implementation of modern housing, the changes endured by these apartment buildings regarding the differing needs during usage and the actors affecting these processes were researched.

The examples of the research process were determined by field observations and evaluations as well as archive researches. The other methods used during the analysis

and evaluation of the examples were literature review, transfer of the found projects to digital media and personal meetings with architects.

The districts in which the initial apartment buildings of the modern period appear were defined in accordance to the literature review as well as the characteristics of these apartment buildings. As a result of the research on the historical urban development of Denizli, the locations of the first apartment buildings built in this city were found to be the districts of Sırakapılar, Saraylar, Atalar, 15 Mayıs, Topraklık and Altıntop. In those areas, many apartment buildings which could be used for research data were found as a result of the analysis and photographing. The block and parcel numbers of the examples specified during the field study were obtained from the municipality and research was conducted at the development directorate of the municipality of Denizli in order to obtain the original projects of these buildings. The 90 apartment building projects, which could be identified on the field and have properties which might contribute to the research, were chosen for detailed evaluation. The map sections of the examples which were obtained and used for the study were kept as blueprints, and they have been transferred to the digital medium in order to create a more comprehensible source document. In this context, both original and renovated floor plans, façades, building surveys, floor additions and etc. of the buildings were re-drawn using computer programs. Therefore, the project drawings added in the appendix with 1/200 scale, have value as a document since they include the scaled plans and the appearances of the structures. The other source of data used during this research was in-person interviews. In order to determine the design criteria, to obtain detailed information regarding the design and production process and to understand the changes performed during the construction process together with their reasons, interviews were conducted with the architects of the projects identified from the data included in the archives.

In the light of the obtained information, the first chapter explains the purpose, extent and methodology of the study. The second chapter contains the concepts which form the base of the study. This part discusses the concepts of modernity, modernism, modernization as well as a short examination of the historical progression and the changes of these concepts and proceeds with the investigation of modern architecture and housing processes. Examples of modern housing in Europe, where modernism emerged in the first place; as well as manifestations contributing to modern architecture, and the reasons for the emergence of modern housing are investigated. The Modern Architecture and Housing Process in Turkey, the First National Architecture period, the Modern Architecture period, the Second National Architecture period and the international Modern Architecture period are presented in four subheadings.

In the third chapter, the spatial development of the city of Denizli are described. In this chapter, the changes and transformations of the city, beginning from the first settlement period included in the pre-modernization era; as well as the properties of the produced traditional housings, are defined in a historical perspective. The changes in the city caused by the new economic, social and political effects emerging in the modernization era; the reasons for the production of modern housing, and the first modern housing examples built in the city, were examined.

In the fourth chapter, the examples determined during the field study and archive research are analyzed in detail. The determination of the general properties of the structures, the schematics and design of the facades was followed by the analysis of

the endured changes during the construction and use, in order to provide insight regarding the local implementation of modern housing. The examples were categorized as follows: apartment buildings with original schematics in the archive, apartment buildings where only the renovated schematics could be obtained, and apartment buildings that were demolished.

Modern architecture has had the opportunity to be applied globally with its universal nature. Still, because of the unique characteristics of each location, differences can be observed in the implementations. In the fifth chapter where the obtained data of the examples are interpreted and evaluated, a classification is made in order to provide insight on how modern housing was applied in Denizli. Therefore, the factors which influenced the production of the example apartment buildings are defined, the architectural properties of the apartment buildings are evaluated and the changes which were performed during construction and use are identified in this chapter.

The final chapter of the thesis includes a general evaluation of the conducted research together with the presentation of the results as well as proposals which were developed for the future.

1. GİRİŞ

İlk olarak aydınlanma düşünürleri tarafından "nesnel bilimi, evrensel ahlak ile hukuku ve kendi ayakları üzerinde duran sanatı, kendi iç mantıkları temelinde geliştirme" (Habermas, 1983) amacı ile Batı'da tartışılmaya başlanan modernite kavramı, zamanla birçok alanda uygulama imkanı bularak tüm dünyaya yayılmış ve yaşam biçimlerini etkilemiştir. Batılı olmayan kültür ve coğrafyalarda görülen modernitenin temsilleri ise Batılı kaynaklardan referansla geliştirilmiş ve yerel dinamiklerin etkisi ile yeniden biçimlenmiştir. Türkiye'de de 20. yüzyılda Cumhuriyetin ilanı ile hız kazanan ve toplumsal, sosyal, kültürel, ekonomik alanlarda yaşanan değişimler ile şekillenen modernleşme süreci kentlerin yeni görünümlerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Rasyonalite temelinde, güçlü bir değişim ve yenilik kavramlarını barındıran ve radikal bir biçimde geleneksel olandan kopuşu ifade eden modernleşme, kentleri ve barınma ihtiyacının ötesinde hayatın sosyal ve ekonomik bir parçası haline gelen konutu da etkilemiştir. Sahip oldukları tasarım anlayışı, mekân kurgusu ve yapım teknikleri ile geleneksel konuttan farklılaşan modern konut örnekleri, Türkiye'de ilk olarak İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlerde görülmeye başlanmıştır. Diğer Anadolu kentlerinde ise ekonomik, sosyal ve kültürel nedenlerle geleneksel konut kültürü, 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürdürülmüş, kentleşme ve modern konut üretimi bu yıllardan sonra hız kazanmıştır. Bu kentlerden biri olan Denizli'de süregelen bahçe içindeki az katlı geleneksel konutlar, 1950'li yılların sonunda modernleşme, sanayileşme, artan kent nüfusu ve hızlı kentleşme gibi nedenlerle yerini apartmanlaşmaya bırakmıştır. Artan konut ihtiyacı nedeniyle, yeni yapı malzemeleri ve yapım teknikleri ile inşa edilen, kolektif barınma biçimini gerektiren ve yeni yaşam biçiminin yansıdığı bir konut sunum biçimi olan apartmanlar kentte hızla uygulama alanı bulmuştur.

1.1 Tezin Amacı

Bu çalışma, Denizli kentinde modernleşme sürecini ve modern mimarlık uygulamalarını, modern bir konut örneği olan apartmanları inceleyerek tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda 1950'li yılların sonlarına kadar geleneksel konut

dokusunu koruyan Denizli'de yaşanan modernleşme çabaları incelendiğinde 1960'lı yıllarda kentte inşa edilen ilk apartmanların uygulama ve tasarım özelliklerini 1980'li yıllara kadar sürdürdüğü saptanmıştır. Çalışmada incelenen bu apartmanların biçimlenme özellikleri, mekânsal ilişkileri ve tasarım ölçütleri araştırılmakta, modern konutun yerelde nasıl uygulandığı ve kullanım aşamasında farklılaşan ihtiyaçlara göre apartmanların geçirdiği değişimler ile bu süreçlerde etkili olan aktörler incelenmektedir.

Modern konfor koşullarına sahip, yeni yapı malzeme ve teknikleriyle üretilen apartmanların hızla kentte çoğalması sürecinde kentte sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamın değişimlere göre yeniden şekillendiği görülmektedir. Denizli'de bu dönemde üretilmiş konutlara ilişkin çalışma olmadığı, günümüzde ilk örneklerin yıkılmaya başladığı dikkate alındığında bu konutların ilk tasarımından günümüzdeki mevcut haline kadar araştırılması, belgelenmesi ve apartmanların tasarım kararlarına yön veren etmenlerin belirlenmesi, özelliklerinin yorumlanabilmesi önem kazanmaktadır.

Konutlar, üretim nedenleri ve miktarı nedeniyle toplumda yaşanan sosyal, ekonomik ve mimari değişimin en rahat okunabildiği yapılardır. Özellikle farklı dönemlere ait konut yapılarının incelenmesi ile yaşanan bu değişimler açıkça görülmektedir. Bu nedenle söz edilen konu ile ilgili İstanbul, İzmir, Ankara, Kayseri, Bursa gibi Türkiye'nin önde gelen birçok kentinde çalışmalar yapılmıştır. Ancak her kentin kendine özgün dönüşümler yaşadığı ve hepsinin ayrı ayrı belgelenme zorunluluğu göz önüne alındığında, bu araştırmanın Denizli kenti için ilk defa yapılması, çalışmanın önemli bir noktasını oluşturmaktadır.

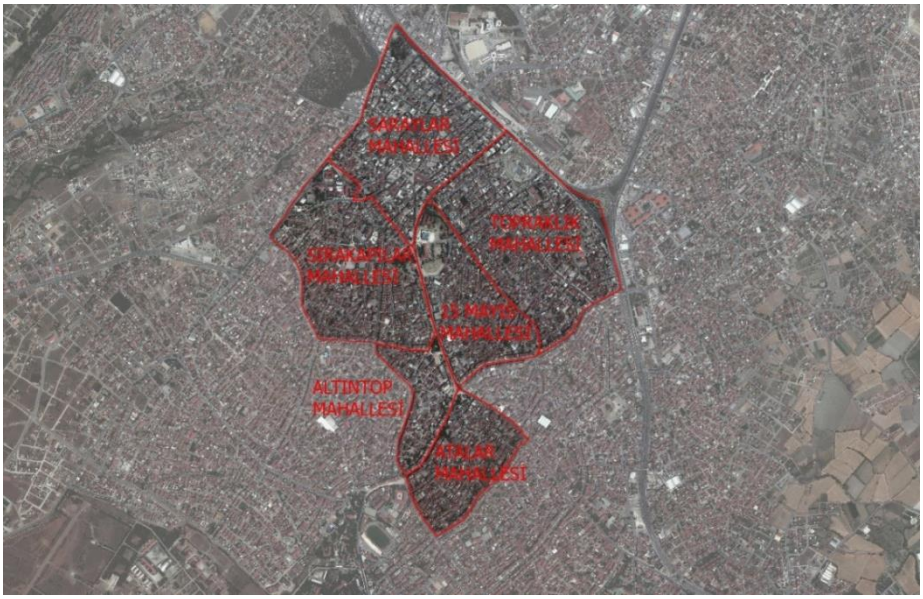
1.2 Tezin Yöntemi ve Kapsamı

Modernitenin yerelde nasıl uygulandığını konut odağında incelemeyi amaçlayan çalışmada örneklerin belirlenmesi alanda yapılan gözlemler ve belediyede arşiv taraması yapılarak mümkün olmuştur. Çalışmada kullanılan diğer yöntemler ise literatür çalışması, fotoğraf yoluyla tespit, bulunan projelerin dijital ortama aktarılması ve kişisel görüşmelerdir.

Literatür çalışmasında, tez kapsamında incelenen modernite kavramı ve modern mimarlığın dünyada ve Türkiye'deki tarihsel süreci ile ilgili yapılan araştırmanın yanı sıra Denizli kentinin mekânsal gelişimi araştırılmıştır. Bu amaçla, Denizli hakkında

yazılan kitaplar, tezler, farklı kentlerde modern mimarlığın izini süren çalışmalar, araştırma ve anı kitapları, belediye arşivi, eski fotoğraflar, haritalar, konu ile ilgili yerel ve ulusal dergiler taranmış, elde edilen veriler gruplanarak tezde kullanılmıştır.

Modern dönemde yapılan ilk apartmanların yer aldığı mahalleler ve apartmanların özellikleri literatür taramasında elde edilen bilgiler doğrultusunda belirlenmiştir. Denizli kent yerleşiminin tarihsel süreci ile ilgili yapılan araştırma sonucunda Denizli'de ilk apartman örneklerinin Sırakapılar, Saraylar, Atalar, 15 Mayıs, Topraklık ve Altıntop Mahallelerinde yer aldığı tespit edilmiştir (Şekil 1.1). Kentin ilk yerleşim alanı olan Kaleiçi bölgesinin yer aldığı Saraylar Mahallesi ve zamanla kentin gelişim yönünde oluşan bu mahalleler 20. yüzyılın ikinci yarısında yoğun olarak apartmanlaşmanın görüldüğü bölgelerdir. Alan çalışması için seçilen bu bölgelerde yapılan analizler ve fotoğraflama çalışması sonucunda araştırmaya veri olabilecek çok sayıda apartman belirlenmiştir. Örneklerin saptanabilmesi için ilk alan çalışmasında yaklaşık onbeş gün süren fotoğrafla tespit çalışması yapılmış ve Denizli Büyükşehir Belediyesi Adres Bilgi Sistemi'nde (http://adres.denizli.bel.tr/) yer alan 2010 yılına ait fotoğraflar değerlendirilmiştir.

Şekil 1.1 : Alan çalışmasının yapıldığı mahalleler.

Alan çalışması sırasında belirlenen örneklerin ada ve parsel numaralarının belediyeden öğrenilmesinin ardından yapıların özgün projelerine ulaşmak için Denizli Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivinde araştırma yapılmıştır. Ancak yapıldıkları dönemden bu yana apartmanların ada ve parsel numaraları, hatta bulundukları mahallelerin bile isim ve sınırları değiştirildiği için araştırılması hedeflenen her apartmanın projesini elde

etmek bu yöntemle mümkün olmamıştır. Bu nedenle araştırmanın devamında arşivde incelenen projeler alanda tespit edilmeye çalışılmıştır. Yaklaşık iki ay süren arşiv çalışması sürecinde, en erken 1950'li yılların sonuna tarihlenen iki dosya ile 1960 ve 1970'li yıllara ait yaklaşık 500 dosya incelenmiştir. Dosyalar arasından araştırmaya katkı sağlayacak özelliklere sahip ve mevcut konumu belirlenebilen 90 apartman projesi çalışmada detaylı incelenmek üzere seçilmiştir. Örneklerin belirlenmesi sonrasında projelerde yer alan vaziyet planı ve dosya bilgilerinden yerleri tespit edilen yapıları gözlemlemek ve fotoğraflamak için tekrar 2014 ve 2015 yıllarında yaklaşık on defa mahallelere giderek alan çalışması tamamlanmıştır.

İncelenen örneklerle ilgili Belediye arşivinden elde edilen ve çalışmada kullanılması planlanan projelerin paftaları ozalit olarak saklandığı için daha nitelikli ve anlaşılır bir anlatım dili oluşturmak üzere projeler dijital ortama aktarılmıştır. Bu kapsamda, apartmanların özgün projeleri ile tadilat, rölöve, ilave kat gibi sonradan değişimlerin yapıldığı projelerinde yer alan normal kat planları ve ön cepheleri bilgisayar ortamında ölçekli olarak yeniden çizilmiştir. 1/200 ölçeği ile ekler bölümüne konan proje çizimleri ele alınan döneme ait yapıların ölçekli plan ve görünüşlerini içermesi nedeniyle belge değeri taşımaktadır.

Araştırma sırasında kullanılan diğer bir veri kaynağı da yapılan kişisel görüşmelerdir. Geleneksel üretim pratiklerinin aksine modern konut üretiminde tasarımcı ön plana çıkmakta ve süreci yönetmektedir. Bu nedenle incelenen apartmanların tasarım ölçütlerini belirlemek, tasarım ve üretim süreci hakkında detaylı bilgi elde edebilmek ve uygulama sürecinde yapılan değişiklikler ile nedenlerini araştırmak için arşivde elde edilen bilgiler doğrultusunda belirlenen projelerin mimarları ile görüşmeler yapılmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren Denizli'de çok sayıda proje konut projesi hazırlayan Mimar Müh. A. Yüksel Kaşıkçı, Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu ve 1984-89 yılları arasında Denizli Belediye Başkanlığı görevini de üstlenen Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu ile yapılan görüşmelerde kentte üretilen apartmanların gelişimi ve apartmanlaşma sürecini etkileyen aktör ve faktörler ile ilgili bilgi elde edilmiştir.

Tezin ilk bölümünde araştırmanın amacı, kapsamı ve araştırmada kullanılan yöntemler anlatılmaktadır. İkinci bölümde, çalışmanın temelini oluşturan kavramlar yer almaktadır. Bu bölümde modernite, modernizm, modernleşme kavramlarının tartışması ile kısa tarihsel gelişim ve değişiminin incelenmesinin ardından modern mimarlık ve konut süreci irdelenmektedir. Modernizmin ortaya çıktığı Avrupa'daki

modern konut örnekleri ve modern mimarlığa katkı sağlayan manifestolar ile modern konutun oluşum nedenleri, özellikleri ve değişimi incelenmektedir. Modernleşme sürecinin, Cumhuriyetin ilanından itibaren yerel dinamikleri doğrultusunda Türkiye'de nasıl uygulandığının araştırılması sonrasında Türkiye'de modern mimarlık ve konut süreci Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi, Modern Mimarlık Dönemi, İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi ve Uluslararası Modern Mimarlık Dönemi olmak üzere dört alt başlıkta sunulmaktadır.

Üçüncü bölümde, örneklerin belirlendiği Denizli kentinin mekânsal gelişimi anlatılmaktadır. Modernleşmenin kırılma noktası olarak belirlendiği bu bölümde modernleşme öncesi döneme ait kentin ilk yerleşim döneminden itibaren tarihsel perspektifte yaşadığı değişim ve dönüşümler ile kentte üretilen geleneksel konutun özellikleri belirtilmektedir. Modernleşme döneminde oluşan yeni ekonomik, sosyal ve politik etkilerle kentte gerçekleşen değişimler, modern konut üretiminin nedenleri ve kentte inşa edilen ilk modern konut örnekleri incelenmektedir.

Dördüncü bölümde, alan ve arşiv çalışmasında belirlenen örnekler detaylı olarak analiz edilmektedir. Kentte genel olarak 1960 ve 1980 yılları arasında inşa edilen apartmanları içeren araştırmada, yapıların genel özellikleri, plan şemaları ve cephe tasarımlarının tespit edilmesinin yanı sıra uygulama ve kullanım aşamasında yaşanan değişimler de aktarılarak modern konutun yerelde nasıl uygulandığı hakkında bir fikir edinilmesi hedeflenmektedir. İncelenen örnekler; arşivde özgün projesi bulunan, özgün projesi bulunamayan ancak değişim projesine ulaşılan ve yıkılan apartmanlar olarak sınıflandırılmıştır.

Modern mimarlık, evrensellik niteliği nedeniyle tüm dünyada uygulama olanağına sahip olmuştur. Ancak her yerin kendine özgü potansiyelleri nedeniyle uygulamalarda farklılıklar görülmektedir. İncelenen örneklerle ilgili elde edilen verilerin yorumlanarak değerlendirildiği tezin beşinci bölümünde modern konutun Denizli'de nasıl uygulandığına dair veri oluşturacak bir sınıflandırma yapılmaktadır. Bu nedenle örnek apartmanların üretimini etkileyen aktörler belirlenmekte, apartmanların mimari özellikleri değerlendirilmekte ve uygulama ile kullanım sürecinde yapılan değişiklikler tespit edilmektedir.

Tezin son bölümünde yapılan çalışma ile ilgili genel bir değerlendirme yapılarak sonuçlar ortaya konmakta ve geleceğe yönelik öneriler geliştirilmektedir.

2. KONUT VE MODERNİZM KAVRAMLARI

Tezin bu bölümünde modern, modernizm, modernleşme kavramları araştırılacak ve Avrupa ile Türkiye'deki modern mimarlık ve konut tartışmaları ile uygulamalarının kısa tarihsel gelişim ve değişim süreci incelenecektir.

2.1 Modern, Modernizm, Modernleşme

Modern, sözlük anlamıyla "çağa uygun, asri, çağdaş" şeklinde tanımlanmaktadır (Url-1). Modern kelimesi Latince kökenli, "tam şimdi, şu anda" anlamına gelen "modo" kelimesinden türemiştir. Sözcük, "modernus" biçimiyle ilk defa 5. yüzyılda, Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edildikten sonraki dönemi geçmişten ayırmak için kullanılmıştır. (Habermas, 1983). 18. yy'da bilim, ahlak ve sanat alanlarının birbirinden ayrılması nedeniyle içeriği değişse de modern terimi temel olarak "eski" ile "yeni" arasındaki geçişi vurgulamaktadır.

Heynen (2011), "modern" sözcüğünün etimolojik olarak üç temel anlamı bulunduğunu belirtir. İlk ve en eski anlamı; daha evvelki, geçmiş olanın karşıtını ima eden şimdiki ya da güncel olan "modern" terimi Ortaçağlar boyunca kullanılmıştır. Sözcüğün ikinci anlamı ise önceki dönemlerden farklı, kendine has özellikleri olan dönem olarak deneyimlenen şimdiki zaman için kullanılan, eskinin karşıtı olarak yenidir. 17. yüzyılda yaygınlaşan bu anlamından sonra "modern" terimi, 19. yüzyılda üçüncü bir anlam kazanmıştır. Anlık, geçici olana dair yan anlamlar edinen modern artık belirli bir geçmişi değil, belirsiz bir ebediyeti anlatmaktadır. Güncel olan, yeni olan ve gelip geçici olan anlamlarında modernite şimdiki zamana özel bir önem yüklerken şimdiyi geçmişten farklı kılan ve onu geleceğe taşıyan özgül bir niteliğe sahiptir (Heynen, 2011).

Modernitenin, ortaya çıkış süreciyle ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Rönesans, Reform ve Amerika'nın keşfi ile modernitenin başladığını savunan düşüncelerin yanı sıra ulusal devletlerin doğması, bankacılığın kurulması, kapitalist pazarın ortaya çıkması ve burjuvazinin oluşmasıyla ilişkilendiren fikirler de yer almaktadır. Bazıları ise 17. yüzyılın bilimsel ve felsefi devriminin modernitenin ortaya çıkmasında

belirleyici bir unsur olduğunu iddia etmektedirler. Bu görüşlerin hepsini kabul edilebilir bulan Paz (1993), görüşlerin birbirlerinden soyutlandıklarında tek başlarına yetersiz kaldığını; ancak bir araya geldiklerinde tutarlı bir açıklama önerisinde bulunduklarını belirtir. Bu değişikliklerin mirasçısı olması ve sonraki dönemi oluşturacak karakteristiklerin birçoğunun bu yüzyılda ortaya çıkması nedeniyle de genel görüşün 18. yüzyıldan yana olduğunu ifade eder.

Modernite ile ilgilenen kuramcılar, modernitenin belirli dönemler içinde belirli anlamlarla ele alınmasını daha anlamlı bulur. Örneğin, Berman (2013) moderniteyi 16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar insanların modern hayatı algılamaya başladıkları ilk dönem, 1790'ların devrimci dalgasıyla başlayan ve her alanda altüst oluşlar, patlamalar yaşanan ikinci dönem ve 20. yüzyılda tüm dünyaya yayılarak sanat ve düşünce alanında göz alıcı başarıların kazanıldığı son dönem olmak üzere üç evreye ayırır. Smith (1998) kapitalizm, endüstrileşme ve ulus devletin modernliğin üç temel öğesini oluşturduğunu belirtir. 16. yüzyıl sonunda kapitalizm ve ulus-devlet birlikte hareket ederken endüstrileşme ise 18. yüzyılın sonunda ortaya çıkar. Aydınlanma çağı ve endüstrileşme devrimi olarak da adlandırılan bu son dönemde, feodal aristokrasinin yerini burjuva kültürü, serveti ve gücünün yer almasıyla Avrupa toplumunun kültürel değişimi başlar ve bu değişim modernitenin oluşmasına katkı sağlar. Jeanniere (1993) bilimsel, siyasal, kültürel, teknik ve endüstriyel devrimleri moderniteye geçişi belirleyen dört devrim olarak tanımlar. Birbirlerine esnek bir tarzda bağlı olan bu devrimlerin her biri aşamalar içerir ve her bir alanda az ya da daha çok modern olmak mümkündür. Bu görüşe göre siyasette modern olunurken aynı zamanda geleneksel bir üretim tarzına bağlı kalınabilir.

Doğası gereği geçici olan, belirsizlik ve değişikliği barındıran modernitenin en ayırt edici niteliği eleştiridir. Modernite din, felsefe, ahlak, hukuk, tarih, ekonomi ve siyasetin eleştirisiyle başlamıştır. Eleştiri ilerleme, evrim, devrim, özgürlük, demokrasi gibi modern çağın temel fikirleri ve kavramlarının kaynağını oluşturmaktadır (Paz, 1993). Aydınlanma sürecinde modernite fikrini kuşatan eleştirel aklın en önemli özelliği her açıdan sorgulanabilir olması ve tüm ilkelerin eleştirel irdelemeye tabi tutulması gerekliliğine inanmasıdır (Heynen, 2011). Değişme ile özdeşleşen modernite, eleştiriyi değişimin aracı olarak kavramış ve farklı olanı ilerleme düşüncesinde eritmiştir (Paz, 1993).

Modernliğin kendisi üzerine eleştirel olarak düşünebilmesi ve bu sayede kendisini revize etmesi sonucu ortaya çıkan post-modern olarak adlandırılan düşünce, modernin esaslarından olan sorgulama ve şüphe etme temel prensiplerini kendine yönlendirmiş olduğunun en önemli göstergesidir. Eleştirme, şüphe ve sorgulama ile var olan modernite aynı zamanda gelenekten bir kopuşun ve geçmişin mirasçısı olan her şeyi reddetmenin simgesi olarak tanımlanır ve bu nedenle sürekli gelenekle çatışma halindedir. (Heynen, 2011). Modern olmak, artık düne ait olmayan ve başka yöntemlerle ele alınması gereken bir dünyada yaşamak demektir (Jeanniere, 1993).

Giddens'a (2004) göre modernite, 17. yüzyılda Avrupa'da başlayan ve sonraları neredeyse bütün dünyayı etkisi altına alan toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimlerine işaret eder. Choone (1996) da benzer şekilde modernite kavramının çağdaş entelektüel tartışmalardaki sabitleşmiş anlamının, geçmiş yüzyıllarda Batı'da gelişen ve 20. yüzyılda daha da belirginleşen tamamen Batılı aynı zamanda kapitalizm, liberal demokrasi, bireycilik, rasyonalizm, hümanizm, laik kültür ile karakterize edilen bir uygarlığı temsil ettiğini belirtir. Batı'da tartışılmaya başlanan ve zamanla tüm dünyaya yayılan modernlik düşüncesi, zaman anlayışı bakımından diğer uygarlıklar ile Batı arasında farklı anlamlar taşır. Octavia Paz'a (1993) göre modernite diğer uygarlıklarda bulunmayan tamamen Batı'ya ait olan bir kavramdır. Heynen (2011) buna sebep olarak doğrusal, geri alınamaz ve ilerlemeci özelliklere sahip zaman kavrayışının batıya özgü olduğunu ifade eder. Diğer uygarlıklar için klasik antik dönemdeki uzak geçmiş, gelecekteki bir zamanda geri dönülecek bir ideali temsil ettiği için zaman, durağan ya da döngüsel olarak temellenir. Ortaçağda dünyevi zaman, sonsuzluğa hazırlık anlamı taşırken Rönesans sırasında tarihin gelişmeci, lineer model anlayışları ağır basmaya başlamıştır. Böylece 17. yüzyıldaki sanatın en yüce idealine ulaşma girişiminde antik olanı aşmalarının mümkün olup olmadığı tartışmasında modernlerin, döngüsel zaman anlayışı yerine ilerlemeci zaman anlayışını kabul ettirmeleri ile bu görüşte kesin egemenlik sağlanmıştır. Bu görüş ile her çağ benzersiz, tekrar edilemez ve önceki dönemlerin arkasından gelen bir gelişme olarak kabul edilmiştir.

19. yüzyılda modernlik/modernite projesinin ekonomik ve politik alanlarda yer almaya başlamasıyla, proje entelektüel bir görüş olmaktan çıkıp daha fazla önem kazanmıştır. Ayrıca modern yaşamla birlikte, kentsel çevrede yaşam koşullarının değişmesi, günlük gerçeklikte, yerel değerlerle geleneğin mutlaklığından kopuşu ve belirleyicilerinin

yıkılması gibi olaylar görülmeye başlamıştır (Heynen, 2011). Bu nedenle modernleşme, modernite ve modernizmin terimlerinin farkları ayırt edilmelidir.

Sözlük anlamında çağdaşlaşma olarak belirtilen (Url-1) modernleşme terimi, teknolojik ilerleme ve endüstrileşme, kentleşme ve nüfus patlamaları, güçlenen ulus-devletlerin ve bürokrasinin yükselişi, kitle iletişim sistemlerinin büyümesi, demokratikleşme ve globalleşen dünya pazarı sebebiyle oluşan toplumsal gelişim sürecini tanımlarken kullanılmaktadır (Heynen 2011). Berman (2013), ortaya çıkışında birçok dinamiğin rol aldığı modernleşmeyi onu üreten, sürekli kılan ve sonuçları bulunan bir süreç olarak ele alır. Bu süreçte sanayileşme, bilimsel bilgiyi teknolojiye dönüştürür, yeni ortamlar yaratıp eskilerini yok eder, hayatın temposunu hızlandırır, yeni tekelci iktidar ve sınıf mücadelesi biçimleri oluşturur. Böylece insanları bulundukları çevreden koparark yeni hayatlara sürükleyen demografik değişimler gerçekleşir. Hızlı ve sarsıntılı bir kentleşme yaşamında kitle iletişim sistemleri dinamik bir biçimde insanları ve toplumları birbirine bağlar. Ulus-devletler güçlerini arttırmak için çabalarken siyasal ve ekonomik alandaki egemenlere karşı direnen insan kitlesi toplumsal hareketlere girişirler. Bütün bu süreci yönlendiren ise keskin dalgalanmalar içindeki kapitalist dünya pazarıdır.

Koçak (1992) modernleşmeyi oluşturan süreci sanayileşme, laikleşme ve rasyonelleşme olarak üç süreçte tanımlar. Birincisi, sanayileşme ve buna bağlı olarak emek üretiminin artması, yani insanın doğa üzerindeki hakimiyeti ile yeni bir evreye ulaşmasıdır. İkincisi, dünyanın büyülü ya da tanrısal güçlerden arındırılarak laikleşmenin ortaya çıkması ve üçüncüsü rasyonelleşme, yani insan davranışlarına ve eylemlerine kapitalist firma ile bürokratik devletin modellerine göre düzenlenen rasyonel eylemlerin hakim olmasıdır. Modernleşmeyi oluşturan ve birbiriyle kenetlenen bu üç sürecin temelinde insanın doğa üzerindeki egemenliğinin pekişmesi vardır.

Modernite terimi, modernlik hali olarak tanımlanmakta ve modern zaman ile mekânın birey tarafından deneyimlenme biçimini nitelemektedir. Bu bağlamda, sürekli evrim ve dönüşüm içindeki modernite, geçmişten ve bugünden farklı olacak bir geleceğe yönelen bir yaşam tavrı anlamı taşır (Heynen, 2011). Modernite, dünyanın her köşesinde insanlarca paylaşılan bir deneyim tarzı; başka bir deyişle mekân ve zamana, ben ve ötekilere, yaşamın imkanları ve zorluklarına ilişkin deneyim yığınlarıdır. Modern olmak aynı zamanda hem yabancılaştırıcı hem de özgürleştirici bir durumdur.

Modern olmak bireylere serüven, güç, coşku, gelişme, kendisini ve dünyayı dönüştürme olanakları vaat ederken bir yandan da sahip olduğu her şeyi yok etmekle tehdit eder (Berman, 2013).

Modernizm sözcüğü moderniteye dair sanatsal ve kuramsal fikirler için kullanılan bir terimdir. Modernite deneyiminin kışkırttığı kültürel eğilimler ve sanatsal tepkilerin geleceğe yönelimli ve ilerleme heveslileriyle aynı amacı taşıması modernizm olarak adlandırılır (Heynen, 2011). 19. yüzyıl sonunda başlayan ve 20 yüzyıl başlarında tartışılmaya devam edilen modernizm kavramı hem modernlikten beslenir hem de onu eleştiren tutuma sahip kültürel bir harekettir.

Koçak (1992) da benzer şekilde modernizmi, hem sosyal-tarihsel modernleşme ile bağlantılı hem de modernleşmenin kendi içinden bir tür özeleştirisini ifade eden bir kültürel olgu, sanatsal ve düşünsel bir atılım olarak tanımlar ve onu tarihte üç büyük evreye ayırır. İlki modernleşmenin ilk ifadeleri olan ve aklı mutlaklaştıran aydınlanma hareketi ile Fransız Devrimi'nin bir eleştirisi olarak 19. yüzyıl başında başlayan romantizmdir. Modernizmin ikinci büyük atılımı 19. yüzyıl sonunda izlenimcilik, sembolizm gibi hareketlerde Viktorya Çağı'nın otoriter ve düşünsel olarak kapalı modernleşmesine karşı bir tepkidir. Son evre ise 20. yüzyılda dışavurumculuk, ekspresyonizm, kübizm, sürrealizm gibi hareketlerde sanayileşmenin ve dünya savaşının eleştirisidir. Sonuç olarak modernizm modernleşmenin bir özeleştirisidir ve modernleşme de kendi içinde bütünsel ve her zaman aynı anlama gelen bir süreç değildir (Koçak, 1992). Tanyeli (1997) modern ve onun türevi olan modernizmin, geniş bir toplumsal ve insanlık etkinlik alanını kapsadığı için yalın tek bir tanıma indirgenemeyen kavramlar olduğunu belirtir. Kesinleşmiş ilkeler bütünü olmayan, tarihsel bir akıştan ibaret olan modernizm için biçimlendirme anlayışının yıkılıp yerine yenisinin konulmasından daha köklü bir değişimle yüz yüze bulunulduğu gerçeğini kabul etmek gerekmektedir. Bu durumda, modernizmin kesin sınırlarını çizme çabasını çok da anlamlı bulmayan Tanyeli (1997) modernizm için hassas bir tanım yapmak yerine mimarlık evreninin, tarihselcilik ve karşı-tarihselcilik ekseninde biçimlendiğini kabul edip tüm tanım ve sınır saptama girişimlerini bu doğrultuda gerçekleştirmeyi daha yararlı görmektedir.

Heynen (2011), modernite kavramını daha anlaşılır kılmak için programatik ve geçici modernite olarak ikiye ayırmaktadır. Modernitenin özündeki özgürleştirici potansiyeli vurgulayan programatik modernite savunucuları moderniteyi ilk ve önde gelen bir

ilerleme projesi olarak görürler. Bu görüşü savunan ve moderniteyi tamamlanmamış bir proje olarak gören Habermas (1983), modernleşme projesinin, aydınlanma filozoflarının formüle ettiği modernleşme projesinin nesnel bilim, evrensel ahlak ile yasa ve özerkleşme çabası içinde bulunan sanattan oluştuğunu belirtir ve bu kültürel birikimlerin gündelik yaşamı zenginleştirmek amacıyla kullanılmasının hedeflendiğini ifade eder. Habermas'ın görüşü, geleceğe biçim vermek için şimdiki zamana yüklediği önem ile modernitenin programatik yönünde yer almaktadır.

Programatik bakışın tersine geçici modernite görüşü ise geçici ve anlık olanı vurgular. Bu görüşün ilk tanımı Charles Baudelaire'in (1997) "Modernlik, geçişsel olandır, kaçak olandır, rastlantısal olandır, diğer yarısı ebedi ve değişmez olan sanatın yarısıdır" tanımlamasında yer alır. Modern sanatın gelişimi sürecinde, devamlı geçicilik anı vurgulanır ve modernite kavramı Jean Baudrillard'ın belirttiği gibi sanat alanından daha küresel bir kavramsallaşmaya doğru uzanır. Baudrillard'ın, gelenek ile uzlaşmayan uygarlığın karakteristik bir tarzı olarak tanımladığı modernitenin bileşenlerini "yenilik arzusu" ve "geleneğin baskısına isyan" oluşturur. Baudrillard, modernin bu özelliğini Habermas gibi bir ilerleme olarak görmediğini, ancak daha radikal bir biçimde bu özelliklerin yavaş yavaş özerk mekânizmalar haline gelmeleri görüşünü ortaya attığını ifade eder. Bu bağlamda Baudrillard için de geçici olanın üstünlüğü vardır (Heynen, 2011).

Modernitenin geçici ve programatik kavramları arasındaki farkın yanı sıra ikinci bir ayrım Berman'ın (2013) ortaya attığı modernitenin pastoral ve karşı pastoral görüşleridir. Pastoral görüş, moderne ilişkin çelişkileri ve uyumsuzlukları reddederek modernliği işçiler, sanayiciler ve sanatçıları ortak bir hedefte birleştiren bir ilerleme mücadelesi olarak tanımlar. Bu görüşte ilerleme önemli bir kesinti olmaksızın herkesin yararına gelişiyormuş gibi uyumlu ve süreklidir. Pastoral karşıtı görüş ise tam tersi olarak ekonomik ve kültürel modernite arasında uyumsuzluk olduğunu ve çatışmalar olmadan başarıya ulaşılamayacağını iddia eder (Heynen, 2011).

2.2 Modern Mimarlık ve Konut

Yeni ve güncel olanı niteleyen modernite ile hayat bulan modern mimarlık hareketi, mevcut anlayışa tepkisel bir içerikle ortaya çıkmış ve mimarlık alanında radikal bir değişime neden olmuştur. Tanyeli (1997) modern mimarlık kavramını, geç 19. yüzyıl ve 20. yüzyılda üretilmiş, bazı ortak özellikler taşıyan yapılar, bunların gruplaştığı

farklı davranış-akım-yönelimler ve onları var eden düşünsel arka plan olarak tanımlar. Ayrıca büyük bir çeşitlilik gösteren bu mimarlığı genel bir ad altında toplamaya olanak veren asgari düzeyde ortak etik-teknik-estetik ilkelerin varlığına dikkat çeker. Bu kapsamda en önemli etik ilkeler; her çağda, her toplumun kendi mimarlık anlayışına uygun bir mimarlık yöneliminde olduğu inancında temellenen "çağa karşı duyulan sorumluluk" ilkesi ve çağın ruhunu yansıtmayan davranışların kabul edilmediği "dürüstlük" ilkesidir. Bu etik ilkeleri doğrultusunda modern mimarlığın tüm akımları, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle temellenen, doğru tasarımlar oluşturmayı amaçlar. Teknolojik gelişmelerin uygulanmasının bir zorunluluk olarak görüldüğü modern mimarlığın estetik normları da, etik-teknik bir alt yapı üzerine oturan, tarihsel referanslardan ve bezemeden uzak, rasyonel bir tavrı benimser (Tanyeli, 1997). Henket (2002) ise mimarlıkta, modern hareket olarak belirtilen modern mimarlığın "sosyal ve estetik yenilik" anlamına geldiğini belirtir ve içinde bulunulan zamana ve yeniye şekil vermek için geleneksel değerleri reddeden bir sanat teknolojisi olduğunu savunur.

Modern mimarlığın tarihi, düşünsel alt yapısının oluşması ve biçimlenme tavırları yönünden uzun bir evrim sürecine sahiptir. Bu sürecin tam olarak ne zaman başladığına dair farklı görüşler bulunmaktadır; Scully (1972) demokrasinin mimarlığı olarak tanımladığı modern mimarlığı 18. yüzyıl sonlarında modern çağın gerçekleşmesini sağlayan demokratik devrim ve endüstri devrimi ile birlikte biçimlenen bir hareket olarak görür. Frampton (1980) ise "Modern Architecture" adlı kitabında modern mimarlığın oluşumunda etkili olayların, aydınlanma çağı ile ortaya çıkan pozitivist rasyonel düşüncenin ve teknik gelişmelerin gündeme gelmeye başladığı 18. yüzyılın ortalarına kadar indirebileceğini ifade eder ve modern mimarlık sürecini üç farklı başlıkta inceler:

1. Kültürel dönüşümler: Neoklasik mimarlık 1750-1900
2. Bölgesel dönüşümler: Kentsel gelişim 1800-1909
3. Teknik dönüşümler: Yapı mühendisliği 1775-1939.

Jeodicke (1986), modern mimarlığın gelişim sürecinde Birinci Dünya Savaşı'nı kırılma noktası olarak görür. Modern mimarlık hareketini hazırlayan etkenlerin başında özellikle endüstriyel devrimin başlamasıyla hızlanan Avrupa'daki nüfus patlamasını neden gösterir. Mumford'a (2002) göre endüstri kentinin üç temel unsuru fabrika, demiryolu ve bakımsız konutlardır. Genellikle demiryolu ağı çevresinde yer

alan fabrikaların bulunduğu endüstri kentlerine kırsal kesimden göçlerin başlamasıyla 19. yüzyıl başında kentlerde nüfus artışı ile konut sorunu ortaya çıktığı görülmektedir (Bingöl, 2001). Bu dönemde çok sayıda insan için ucuz ve düşük kaliteli konutlar yapılmış, insanlar suyun olmadığı, çamurlu ve rutubetli, tuvaletsiz, ışık ve doğal havanın olmadığı sağlıksız koşullarda barınmak zorunda kalmıştır. İşçilerin barındığı olumsuz koşulları engelleyebilmek için bazı fabrikalar önlem almaya çalışmış ve bu nedenle endüstri şehirlerinin küçük çaptaki ilk örnekleri olan işçi siteleri (siedlung'lar) ortaya çıkmıştır. İngiltere'de back-to-back housing (sırt sırta evler), Berlin'de Mietskaerne (kira kışlası), New York'ta dumbbell, Hamburg'ta Terassenhauser (teras evler), Paris'te Cite Ouvriere (işçi yerleşmeleri) bu yerleşimlerin ilk örneklerindendir (Bilgin, 1997) (Şekil 2.1). Diğer bir çözüm olarak kent merkezinde üretilen yüksek yoğunluklu konutlarda ortak kullanımlı mutfak ve tuvaletler ile asgari ölçülerdeki odalar bir koridor veya merdiven sahanlığı etrafına dizilmekte, yan yana ve üst üste gelen odalar bina kütlelerini oluşturmaktadır. Kütleler arasında aydınlıklar, çıkmaz sokaklar ve birbirine açılan avlular yapılarak arazi azami oranda değerlendirilmektedir (Bingöl, 2001).

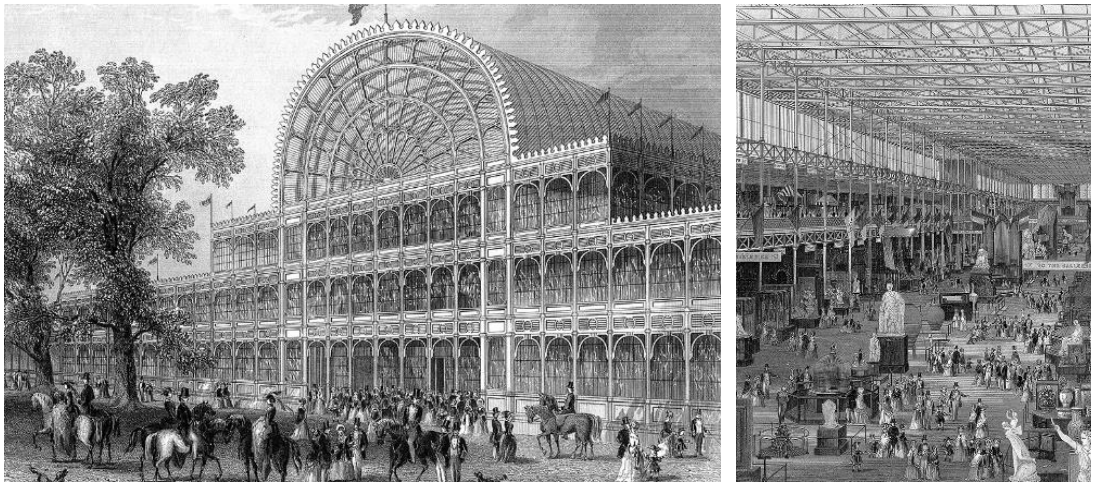

Şekil 2.1 : İngiltere'de back-to-back housing (sırt sırta evler) (Url-2) ve Paris'te Cite Ouvriere (işçi yerleşmeleri) (Url-3).

Endüstri devrimi, kentleri etkileyen nüfus artışının yanı sıra teknoloji, üretim, kültür, ekonomi, toplumun sosyal yapısı, sanat ve mimarlık gibi birçok alanda radikal değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. 19. yüzyılda yeni malzeme ve tekniklerin gelişimi ve yeni gereksinimlerin oluşması ile önce demiryolları ve köprülerde görülen ve başlangıçta mühendisler ile teknisyenlerin önderliğinde uygulanan yenilikler daha sonra binalarda etkisini göstermeye başlamıştır (Dostoğlu, 1995).

Joedicke (1986), önceki yüzyıllarda mimarlığın, sadece kilise, şato, belediye binası ve tüccar evleri gibi bazı bina türlerini kapsadığını belirtir. Oysa artık değişen modern yaşam ihtiyaçlarına göre fuar yapıları, fabrikalar, yönetim binaları, atölyeler,

istasyonlar, metrolar, havaalanları, hastaneler, spor binaları, müzeler, okullar, kütüphaneler ve sergi evleri gibi yeni bina tipleri ortaya çıkmıştır. Bu yapıların ilk örneklerinden olan 1851 yılında Londra'da açılan ilk Dünya Fuarı'nda İngiltere'yi temsil eden Kristal Palas (Crystal Palace), ilk kez dökme demir ve camın birlikte yapı malzemesi olarak kullanıldığı ve böylece teknolojinin biçimlendirdiği bir yapı olması yönünden önemlidir (Birol, 2006) (Şekil 2.2). Yeni bir mekân anlayışının oluşmasını sağlayan ve kısa sürede inşa edilen yapı, standardizasyon ve prefabrikasyonun ilk büyük örneğidir.

Şekil 2.2 : Crystal Palace (Url-4).

Kristal Palas (Crystal Palace)'ın gündeme getirdiği yeni yapım anlayışının etkileri sonraki yıllarda Amerika'da Chicago Okulu akımı ile kendini gösterir. William Le Baron Jenney, Daniel Burnham ve Louis Sullivan'ın önderliğinde gelişen rasyonalist mimari yaklaşımda çelik, betonarme ve cam gibi yeni malzemelerin kullanıldığı çok katlı yapılar inşa edilir. Chicago Okulu'nun yanı sıra 19. yüzyıl sonlarında Avrupa'da John Ruskin ve Henry Van de Velde'nin önderliğinde eski üslupların taklidinin yerine yeni bir üslup anlayışını içeren, ancak daha çok süsleme ölçeğinde kalan Art Nouveau hareketi, modern mimarlık anlayışının temellerini oluşturur (Dostoğlu, 1995). Giedion'un (1967) "19. ve 20. yüzyıllar arasında ilginç bir geçiş dönemi" olarak nitelendirdiği Art Nouveau, endüstri devriminin yaşandığı dönemde teknolojik gelişmelere ayak uyduramayan eklektik ve tarihsel üsluplara atıfta bulunularak üretilen yapıların yerini giderek daha yalın ve doğadaki biçimlerden esinlenilerek tasarlanmış yapılara bırakmasına neden olur (Birol, 2006) (Şekil 2.3).

Şekil 2.3 : Hotel Tassel (1900) Brüksel, Victor Horta (Url-5) ve Casa Mila (1905-1910) Barcelona, Antonio Gaudi (Url-6).

20. yüzyıl başında mimaride Adolf Loos, Tony Garnier ve Auguste Perret, Art Nouveau'daki yalınlaşma yaklaşımını geliştirerek Erken Modernizmin temellerini atarlar. Bu akımın önemli temsilcilerinden biri olan ve Süsleme ve Suç (Ornament und Verbrechen) adlı manifestosunda "kültürün evrimi, kullanıma dönük nesnelerin süslemeden arındırılması ile eş anlamlıdır" diyen Adolf Loos (1908), süslemeyi boşa harcanan işgücü, para, malzeme ve ulusal ekonomiye karşı işlenen bir suç olarak nitelendirir. Loos, mimarlık ve konut arasında da kesin bir ayrım olduğunu belirtir. Mimarlığın görevini, bireyin kişisel tarihi ve anılarıyla ilgili olduğunu düşündüğü konutu tanımlamak değil, onu mümkün kılmak olarak açıklar. Loos'a (1908) göre bir evde yaşamak kişisel bir konudur ve mimarların bir ev tasarımında kişilere herhangi bir tekdüze üslup dayatması söz konusu değildir.

Heynen'e (2011) göre programatik modernite fikrini savunan Loos gelenekle modernitenin bağlarını tamamen koparmaz ve moderniteyi geleneğin çok özel bir devamı olarak görür. Bu nedenle Loos, modernite ile mesken arasında belirli bir uyuşmazlık olduğunu düşünür ve modernitenin yaşamın bütünlüğü ile uyumlu bir meskene izin vermediğini belirtir. Ayrımı sağlayabilmek için de kamusal ile özel, iç mekân ile dışarısı arasında bulunan farka belirgin bir biçim verilmesi gerektiğini savunur. Heynen (2011) Loos'un Mimari pratiğin ilk niteliği kabul ettiği ayrımların ve sınırların izini sürdüğü konutları için karanlık ile aydınlık, yüksek ile alçak, büyük ile küçük, samimi ile resmi arasındaki zıtlıkların bütünleştiği özel bir karaktere sahip olduğunu ifade eder.

Yalın tasarımı savunan ve süslemeye karşı tavır alan Loos mimarlık ile sanat arasındaki farka dikkat çeker. Gündelik hayat sahnesine sanatın uygulanamayacağını söyleyen Loos konutun sanatla ortak hiçbir yanının olmadığını şöyle anlatır:

> Konut, sanat yapıtının aksine herkesi memnun etmelidir, sanat yapıtının böyle bir amacı yoktur. Sanat yapıtı sanatçı için özel bir meseledir. Ev mimarın özel meselesi değildir. Sanat yapıtı, ona ihtiyaç duyulmadan dünyaya getirilir; konut ise bir ihtiyacı karşılar. Sanat yapıtı hiç kimseye karşı sorumlu değildir; konut ise her şeye karşı sorumludur. Sanat yapıtı insanları konforlu hayatından koparmak ister. Ev konfora hizmet etmek durumundadır. Sanat yapıtı insanlara yön gösterir ve geleceği düşünür. Konut ise şimdiyi hesaba katar.

Loos'un Viyana'da 1910 yılında yaptığı Steiner Evi, süslemelerden arınmış cephesi ve renk seçimi ile düşüncelerini uygulamaya geçirdiği ve bu dönemdeki modernist mimari anlayışın en erken örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Loos'un 1930 yılında Prag'da tasarladığı Müller Evi de kübik formu, süslemesiz cephesi, teras çatısı, düzensiz pencereleri, beyaz cephesi ve farklı katmanları barındıran Raumplan uygulaması ile düşüncelerini yansıttığı diğer bir konut uygulamasıdır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4 : Steiner Evi (Url-7) ve Müller Evi (Url-8), Adolf Loos.

Ev tasarımı, 19. yüzyılın sonuna kadar mimarın faaliyet alanları arasında yer almaz. Mimarın ev tasarımı yapması için sahibinin kentin en önemli kesimleri arasında yer alması ve evinin de saray, villa, malikane, çiftlik ya da köşk olması gerekmektedir (Bilgin, 2000). 19. yüzyılın sonlarında ise tekil ev talep edebilecek varlığa sahip olmayan ama kalfaların ürettiği anonim evlerde de yaşamak istemeyen varlıklı orta tabaka mensuplarının istekleri ile mimarlık mesleği toplumsal faaliyet alanını genişletmiştir. Bu dönemde mimarlar, kalfalar ve müteahhitler tarafından yapılagelmekte olan apartman mimarisinin alternatiflerini üretmişlerdir. İlk olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa kentlerinde endüstrileşme, nüfus artışı ve

kentleşmenin etkisi ile ortaya çıkan ve çok katlı bir konut türü olan apartmanlar işçi ve memurların konut sorununu çözmek için inşa edilmiştir. Zamanla endüstrileşme, demir, çelik ve beton gibi yeni yapı malzemelerinin kullanılması ve gelişen teknoloji ile apartmanlar kentlerde farklı gelir grupları tarafından tercih edilmiş ve modern ve çağdaş konut örneği olarak kabul edilmiştir (Pulat Gökmen, 2011). Auguste Perret'in Paris'teki apartmanı bu eğilimin önemli örneklerindendir. Rue de Franklin'de inşa edilen apartman disiplinli plan kurgusu ve apartman mimarisinin yeni malzemesi olan betonarme çerçevesi ile döneminin yapılarından farklılaşmaktadır (Bilgin, 2000). Cephede tasarlanan iç-dış mekân ilişkisi, serbest ve esnek plan kurgusu ile bu yapı, erken modern mimarlığın özelliklerini barındırmaktadır. Erken modernizm sürecinde üretilen bu deneysel nitelikteki yapılar, endüstri öncesi dönemde sanat ve mimarlıkta hakim olan üslup egemenliğine son verme konusunda birleşen önemli tepkiler olarak değerlendirilmekte ve 20. yüzyılda mimarlık dünyasını etkisi altına alacak olan modern mimarlığın gelişimini hazırlaması bakımından önem kazanmaktadır (Birol, 2006) (Şekil 2.5).

Şekil 2.5 : Rue Franklin Apartmanı (1902-1904) (Url-9) ve Rue Raynouard Apartmanı (1903) (Url-10) Paris, Auguste Perret.

Modern mimarlığı hazırlayan gelişmeler, 20. yüzyılda etkilerini arttırarak sürdürmüştür. 20. yüzyılın başlarında Werkbund, De Stijl ve daha sonraları Bauhaus'ta örgütlenen modern hareket manifestoları, ürünleri ve bildirileri ile mimarlık pratiğini etkilemeye başlamıştır (Birol, 2006). 20. yüzyılın önemli bir modern hareketi olan De Stijl, 1917'de Hollanda'da Theo Van Doesburg ve Piet Mondrian gibi ressamlar ve

JJP Oud, Robert Van T'Hoff ve Gerrit Rietveld gibi seçkin mimarların teorileri ile oluşmuştur (Kırcı, 2013). Mimarlık, heykel ve resmi açık ve berrak bir yapıda organik olarak bir araya getirmeyi amaçlayan grup, 1918 yılında yayınladıkları ilk manifestosunda savaş ile bireye yönelik bilinç anlayışının yok edildiğini ve yerine yeni sanatla birlikte evrensel ve birey arasında eşitliğe dayalı bir bilinç oluştuğunu belirtir. De Stijl'in 1923 yılında yayınlanan V. manifestosunun "Yıkma döneminin artık sonu geldi. Yeni bir çağ başlıyor: yapım çağı" şeklinde sonlanması da savaş sonrasında boyut, oran, mekân, zaman ve malzeme özellikleri ile farklılaşan yeni bir mimarlık anlayışının başlayacağını ifade etmektedir. Bu yeni anlayışa göre biçimleri tüm keyfi davranışlardan arındırılmış, fonksiyonelliği öne çıkaran, açık ve basit hatlara sahip binalarda form olarak küpün kullanımı, kütlenin dışavurumu ve kuşatıcı öğeleri (duvarlar vb.) parçalamak yoluyla iç-dış ikiliğinin ortadan kaldırılması dikkat çekicidir. Manifestoda "renge mimarlıkta hak ettiği yeri verdik" diyen akımın yapılarında dikey ve yatay çizgilerin dengesi, sadece ana renklerin kullanımı gibi Mondrian'ın ortaya koyduğu temel ilkeler grubun mimarları tarafından da benimsenmiştir. De Stijl'in sembolü olarak bilinen Gerrit Rietveld'in Utretch'deki Shröder Evi'nde küp formu, De Stijl renkleri kırmızı, mavi ve sarı ile boyalı ince metal parçalarla desteklenmiş, birbirinin içine geçmiş ve bağlanmış bir dizi duvar kullanımı ile yeniden yorumlanmıştır (Şekil 2.6). Üst kat planında odalar arasında geleneksel duvar anlayışının aksine hareket edebilen elemanlar kullanılarak esnek bir plan kurgusu oluşturulmuştur (Kırcı, 2013). Akımın temsilcilerinden Doesburg (1924) yeni mimarlığı ekonomik, öğesel, değişik işlevsel istemlere uyarak bölünen mekânlardan oluşan, süsleyici olana karşı, sabit bir tip anlamındaki tüm biçim kavramlarından kurtulmuş ve mekânın yanı sıra zaman boyutunu da göz önüne alarak gelişen zengin bir plastik sanat olarak tanımlar.

Modern sanat ve mimarlık hareketine katkıda bulunmuş bir eğitim kurumu olan Bauhaus, Almanya'da tasarım ve uygulamalı sanatlar alanında eğitim veren iki sanat okulunun birleştirilmesiyle 1919 yılında Walter Gropius tarafından kurulmuştur. Gropius, aynı yılın nisan ayında Bauhaus'u tanıtıcı, kurumun programını, amaçlarını ve ilkelerini ortaya koyan, öğretim programını ve öğrenci kabul koşullarını açıklayan bir program ve manifesto yayınlamıştır. Bu manifestoda Bauhaus'un amacı; yaratıcı çabaları tek bütün halinde bir araya getirmek, heykel, resim, el sanatları ve zanaatları

yeni bir mimarlığın ayrılmaz öğeleri olarak yeniden birleştirmek olarak ortaya konulmuştur.

Şekil 2.6 : Schröder Evi (1924) Utrecht, Gerrit Rietveld (Url-11).

Yeni gelişen teknikleri, yeni malzemelerin bulunmasını ve nesneleri bir araya getirmede yeni yolların ortaya çıkışını sürekli takip ederek yaratıcı kişinin, nesnelerin tasarımı ve gelenek arasında canlı bir ilişki kurulabileceğini belirten Gropius (1926), tasarıma karşı yeni bir tutumun geliştirilebileceğini söyler. Bu bağlamda genelde yaşamın gerekleri insanların çoğu için aynı olması nedeniyle standartlaşmış ürünler üretebilen makineyi, bireyin günlük gereksinimlerini karşılamak için bedensel çalışmadan kurtaran, daha ucuz, daha iyi ve toplu eşyalar üretimini olanaklı kılan etkin bir araç olarak görür. Bauhaus işliklerini de toplu üretime elverişli, dönemine özgü ürünlerin prototiplerinin üretilip geliştirildiği ve teknoloji ile biçimi eşit oranda kavramış insanın eğitildiği laboratuvarlar olarak tanımlar.

Gropius (1926), konut ve donatımlarını toplu tüketim malları olarak görür ve tasarımlarının tutkudan çok akıl işi olduğunu belirtir. Modern konut ile ilgili fikirlerini Bauhaus Üretim İlkeleri yazısında şu cümlelerle anlatmaktadır: “Bauhaus, günümüz konutunun geliştirilmesine (en basit ev aletlerinden bitmiş konuta) yardımcı olmak istemektedir. Artık tarihi kıyafetleri bir yana atarak modern giysiler kuşanan modern insan için aynı zamanda, kendine ve çağına uygun, bütün gündelik modern aletlerle donatılmış modern bir konut gerekiyor” (Gropius, 1926, s. 80). Bu düşünce ekseninde Gropius, standardizasyonun konut yapımı alanına sistemli bir şekilde uygulanmasının büyük bir ekonomi sağlayacağını, rasyonelleşmenin de beraberinde yüksek bir yaşam

standardı getireceğini vurgulayarak yüzyıl boyunca mimari üretimde hakim olacak tutumu belirlemektedir (Birol, 2006).

Walter Gropius tarafından tasarlanan Bauhaus binası savunduğu fikirlerin temsil edildiği en önemli modern yapılardandır (Şekil 2.7). Değişikliğe ihtiyaç duyduğunda gelişen, iyi organize edilmiş plana sahip bu yapıda cam, çelik, ve beton gibi endüstriyel malzemeler kullanılmıştır. Cam perde duvardan meydana gelen cephesiyle dikkat çeken işlik kanadı yapıya aydınlık iç mekânlar kazandırmaktadır. Binanın merkezi bir odak noktası ve simetrik bir cephe düzenlemesi yoktur, ayrı ayrı girişlere sahip olan her kanat işlevine uygun olarak tasarlanmıştır (Kırcı, 2013).

Şekil 2.7 : Bauhaus (1925) Dessau, Walter Gropius (Url-12).

1928'de okulun kurucusu ve yöneticisi olan Gropius ayrılınca yerini önce Hannes Meyer sonra Mies van der Rohe almıştır. 1932 yılında Berlin'e taşınan Bauhaus Okulu, 1933 yılında politik nedenlerden dolayı kapatılmıştır (Kırcı, 2013).

Modern mimarlığın klasik dönemi olarak adlandırılan uluslararası üslup sürecinde, endüstri devriminden itibaren ulaşılması hedeflenen modern hareketin idealleri mimarlık düşüncesinde tam anlamıyla hakim olur (Birol, 2006). Mimarlıktaki modern hareketin başlangıcı, Joedicke'e (1959) göre Bauhaus'un kurulması iken Mumford'a (2002) göre 1928 yılında bir grup Avrupalı mimar tarafından yıllık toplantılar ve yayınlar yoluyla yeni mimariyi savunan bir örgüt olan CIAM'ın (Uluslararası Modern Mimari Kongresi) kurulmasıdır. Bozdoğan (2002) da, Modern hareketin resmi tarihinin yazılmasında Almanya'nın Stutgart şehrinde yapılan büyük bir konut sergisi (Weissenhoff Siedlung, 1927) ile CIAM'ın kurulmasının etkili olduğunu belirtir ve

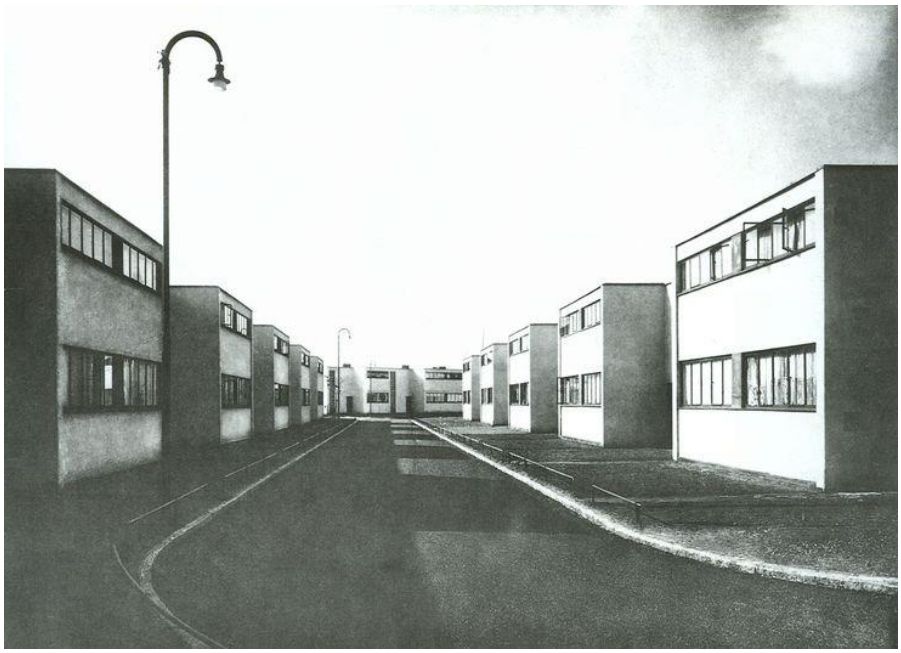
1932'de söz konusu hareketin Atlantik Okyanusunu geçerek, New York Modern Sanat Müzesi'nde aynı adla açılan bir sergiden sonra "uluslararası üslup" olarak adlandırıldığından bahseder (Şekil 2.8). Uluslararası üslup kendini şehir planlama, düşük gelirliler için toplu konut, bahçe şehirler, her formda büyük ölçekli pahalı olmayan binalar, birimlerin yapımını standartize etme ilkelerini araştırmaya adamıştır (Benevolo, 1971). 1930'larda çok kısa bir zaman içinde, Modern Hareket'in mimari ve şehircilik ilkeleri, mimarlar, planlamacılar ve bürokratlardan oluşan bir kuşak tarafından benimsenmiştir. Bu dönemde kalıcı olan ve evrensel estetik değerleri içeren bir mimarlık anlayışı oluşturmak amacıyla teknolojinin egemenliği, kullanılan yalın geometriler aracılığıyla sağlanacak mutlak soyutlama, biçimde sadelik ve mekânda işlevsellik arayışları vurgulanır (Birol, 2006).

Şekil 2.8 : Weissenhoff Siedlung (1927) Le Corbusier & P. Jeanneret ve Ludwig Mies van der Rohe yapıları, Stuttgart (Url-13).

Heynen (2011), modern hareketin 1930'lu yıllarda "uluslararası üslup" olarak Amerika'da tanıtıldığında, bu stilin binayı katı bir kütleden çok düz yüzeylerle çevrili bir hacme benzettiğini, herhangi bir süslemenin bulunmadığını ve dekorasyon uygulamasından kaçınıldığını anlatır. Bozdoğan (2002), bu hareketin tanımlayıcı özelliklerinin, betonarme, çelik ve cam kullanımı, kübik formların, geometrik şekillerin ve kartezyen ızgaraların öne çıkması, hepsinden önemlisi bezemenin, stilistik motiflerin, geleneksel çatıların ve süsleme detaylarının bulunmayışı olarak ifade eder. Üslubun başlıca nitelikleri, rasyonel tasarım, bir ön sistemin kurallarına göre oluşturulan strüktür, yapıyı doğadan soyutlanmış bir estetik obje ve insan yaratıcılığının bir ifadesi olarak görmek, tasarımda kurallarla çalışmak, yalın tasarımı yaratan geometrik biçimler ile mükemmel oranlar aramak şeklinde sıralanmaktadır (Birol 2006).

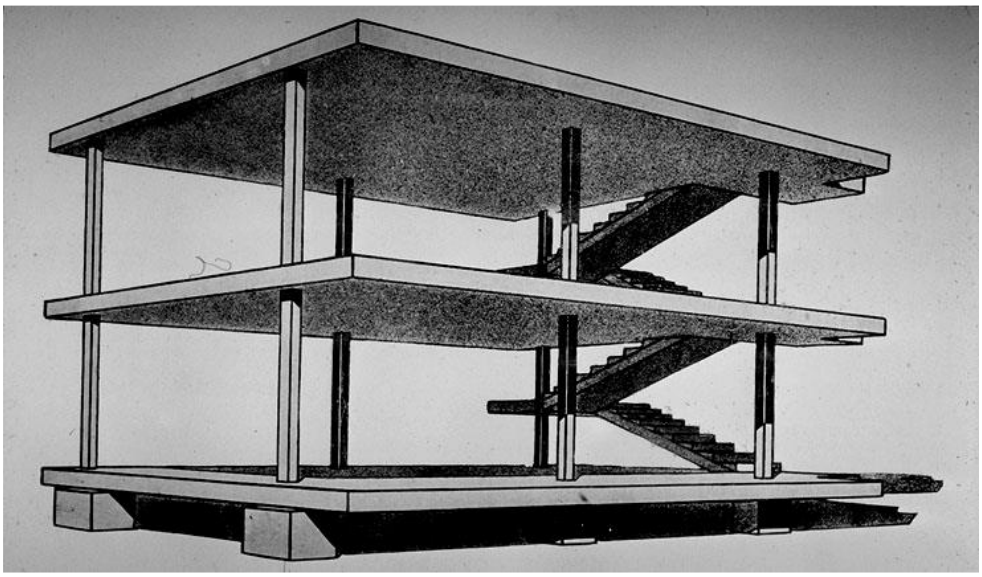
Gropius, Le Corbusier ve Mies van der Rohe tasarım ve uygulamalarının yanı sıra ilgi çekici yazılarıyla uluslararası üslubun gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Gropius, mimarlıkta standartlaşma, rasyonelleşme, prefabrikasyon ve seri üretimin geliştirilmesi için sürekli çaba harcamıştır (Budak, 1985). Bauhaus'dan ayrılmasından sonra Törten, Dessau'da düşük maliyetli konut tasarımları ile ilgilenmiştir (Şekil 2.9). Dört katlı apartmanlar ve iki katlı teraslanmış bloklardan oluşan konutlar, Bauhaus okulundan alışılmış malzemeler ve tasarım anlayışıyla inşa edilmiştir. Sanayileşme sonrasında yoğun tempoyla çalışan insanların stres atabilecekleri tek yer olarak gördüğü konutun tasarımında kolaylık, sadelik ve uyum olması gerektiğini belirten Gropius (1938), işçi konutlarında estetik niteliğin nasıl geliştirilebileceğine dair çalışmalar yapmıştır. Ayrıca Gropius düşük maliyetli konut tasarımı için üç önemli rol bulunduğunu belirtir; O'na göre mimarlar kullanıcıların ihtiyaçlarını doğru yorumlayarak tasarıma aktarmalı, mühendisler standart malzemelerin tasarımı ile yeni yapım yöntemleri geliştirmeli, yatırımcılar ise binalar ve standart ünitelerin üretimi için kaynak bulmakla görevli olmalıdır (Kırcı, 2013).

Şekil 2.9 : Dessau-Törten Housing Development (1928) Walter Gropius (Url-14).

Le Corbusier, döneminin sorunlarına önerdiği yenilikçi çözümler ve geliştirdiği radikal fikirler ile modern mimarlığın temel ilkelerinin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. 1914 tarihli Domino Evi projesinin, Le Corbusier'in ideal konut düşüncesinin temelini oluşturduğu iddia edilir (Şekil 2.10). Bu projede betonarme plakalar tavan ve zemin olmak üzere çift işlevli olarak kullanılırlar ve yapı, iç

mekânında serbestçe yükselen kolonlar tarafından desteklenirler. Böylece taşıyıcılık özelliğini yitiren duvar cephenin kaplaması niteliğindedir ve kapı ile pencere boşlukları sınırsız ve özgürdür. Yapının iskeleti kendi kendisini desteklediği için iç mekân taşıyıcı özelliği olmayan hafif duvarlar ile istenildiği gibi bölünebilir ve biçimlendirilebilir. Kütle yerine hacmin önem kazandığı yeni tasarım anlayışında iç ve dış tasarım olanaklı hale gelerek insanın temel fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları olan güneş, kontrollü bir sıcaklık, iyi bir havalandırma ve yalıtım sağlanmaktadır.

Şekil 2.10 : Domino Evi projesi (1914) Le Corbusier (Url-15).

1923 yılında "Yeni Bir Mimarlığa Doğru" (Vers Une Architecture) adlı kitabında Le Corbusier mimarlara yeni mimarlığı anlatan üç hatırlatma yapar. İlk olarak mimarların basit biçimleri elde edemediğini söyler ve basit geometrik biçimlere sahip kütlelerin gerekliliğini anlatır. İkinci olarak kütleyi saran yüzeyleri ele alan Le Corbusier, yönlendirici ve yapıcı çizgilere bölünen yüzeyin kütleye özellik kazandıracağını belirtir, son olarak planın öneminden bahseder ve modern yaşamın hem ev hem de kent için yeni tür bir planın gerektirdiğini söyler. Mimar konutu "içinde yaşanacak bir makine" olarak tanımlandığı yazısında kusursuzluğun sağlanması için standartların belirlenmesinin hedeflenmesi gerektiğini ve çağın sorunu olarak görülen konut sorununun toplu üretimle çözülebileceğini belirtir. Le Corbusier modern mimarlık ve konut ile ilgili düşünce ve projelerini kitabında şöyle anlatır:

> Günümüz mimarlığı, konutla, sıradan ve çağdaş insan için sıradan ve çağa uygun konutla ilgileniyor. Artık saraylarla uğraşmıyor. İşte zamanın göstergesi.

> Sıradan insan için, herkes için konut araştırması yapmak demek, insana özgü temel ilkeleri, insan ölçeğini, gereksinim karşılayan tipi, işleve yönelik tipi, duyarlı tipi yeniden bulmak demektir. İşte işin en önemli noktası ve tamamı budur.
>
> …eğer yüreğimizden ve aklımızdan konutun donmuş kavramlarını çekip çıkarırsak, soruna eleştirel ve tarafsız bir gözle yaklaşırsak sonunda gereç-konuta, varlığımıza eşlik eden çalışma araçlarının estetiğiyle güzelleşen, sağlıklı, seri üretilen konuta ulaşırız (Le Corbusier, 1999).

Pierre Jeanneret ile çalışmalarını geliştiren Le Corbusier 1926 yılında "Yeni Mimarlığın Beş Noktası" adlı bir bildiri yayınlar. Şantiyelerde edinilen deneyimlere dayanılarak oluşturulduğu ifade edilen ve konuttan saraya kadar tüm yapılar için geçerli olduğu söylenen beş ilke şunlardır:

1. **Taşıyıcılar:** Taşıyıcılar binanın iç düzenlemesi düşünülmeksizin belirli aralıklarla yerleştirilir. Yerden yükselerek zemin katı yukarı kaldırılır. Böylelikle odalar toprağın neminden uzaklaşmış olur, ışık ve hava alır. Yapının oturduğu alan ise bahçeye katılmış olur ve bunun sonucunda bahçe konutun altından geçer.
2. **Çatı bahçeleri:** Eve ilişkin çatı terası, çatı bahçesi gibi sistematik kullanımı ve betonarme ısı değişimlerine karşı koruma sağlayan çatı bahçeleri oluşturularak yapı alanı yeniden kazanılır.
3. **Zemin kat planının özgürce tasarımı:** Taşıyıcı sistem sayesinde her kat diğerinden bağımsız olacak şekilde tasarlanır, iç duvarlar gerekli görülen yerlere konabilir. Bunun sonucunda zemin kat planı da özgürce tasarlanabilir ve betonarme konstrüksiyonun yüksek maliyeti dengelenebilir.
4. **Yatay pencereler:** cephede pencere bir taşıyıcıdan diğer taşıyıcıya uzanarak konulur ve yatay pencereler oluşturulur. Böylece betonarme yapım sistemi ile maksimum aydınlatma olanağı sağlanır.
5. **Cephenin özgürce tasarımı:** Döşemenin, yapıyı çevreleyen bir balkon gibi, taşıyıcı kolonlarının ilerisine çıkarılmasıyla tüm cephe taşıyıcı yapının ötesine uzanabilir ve duvarların taşıyıcı olma özelliğini yitirmesiyle içteki bölümlemeye bağlı olmaksızın pencereler istenen uzunlukta açılabilir.

1922 tarihli Citrohan Evi ve 1928-1931 tarihli Villa Savoye, Le Corbusier'in 'Yeni Bir Mimarlığın Beş İlkesi' olarak adlandırdığı özelliklerin uygulandığı önemli örneklerdir (Şekil 2.11).

Şekil 2.11 : Citrohan Evi ve Villa Savoye, Le Corbusier (Url-16).

Mies van der Rohe aynı dönemlerde yalın plan şemalarına sahip, işlevsel çözüm ve ayrıntıların önemsendiği, saf geometrilerden oluşan rasyonel ve evrensel bir mimarlık anlayışı geliştirir. Kortan'a (1971) göre Mies'in yapılarında oran, strüktür ve malzemenin birbiriyle ilişkisi ön plandadır. Biçimlerindeki saflık, strüktüründeki düzen, oranlarındaki duyarlılık, detaylarındaki ciddiyet ve disiplin, mimarın yapılarında dikkati çeken ilk özelliklerdir. Tasarımlarında disiplinli, sade, mükemmel, düzenli ve evrensel bir mimari dil oluşturmayı hedefler (Birol, 2006). Bilgin'e göre (1998) Mies van der Rohe esas olarak mimarinin üç temel problemi ile uğraşır:

1. Nötr hale getirilmiş serbest mekân arayışı,
2. Taşıyıcı iskeletin ve yüzeyin (döşeme, duvar) eklem ve ifade sorunları,
3. Demir konstrüksyonun teknik çözümleri.

Mies'e (1923) göre, çağımızda işlevler sürekli değişmektedir. Bu nedenle yapı bir işleve uygun tasarlanırsa işlev değiştiğinde büyük sorunlar çıkacaktır. Mimarın çözümü, her işlevin içinde yer alabileceği, esnek, evrensel bir mekân yaratmaktır (Budak, 1985). Chicago'da 1956 yılında tasarladığı Illinois Teknoloji Enstitüsü'nde (Illinois Institute of Technology) yer alan Mimarlık ve Tasarım Bölümü Binası (Crown Hall), bu düşüncelerini uyguladığı bir yapıdır (Şekil 2.12). Tek bir mekândan oluşan yapı, çelik iskelet taşıyıcılarıyla, hafif ve hareketli bölme duvarlarıyla gereken işlevlere göre bölünebilme olanağına sahiptir (Alsaç, 1997).

Şekil 2.12 : Crown Hall, Mies van der Rohe (Url-17).

Mies van der Rohe, yapılarında kendi deyişiyle "hemen hemen hiçbir şey" konsepti ile tasarımda sadelik taraftarı olur ve bu yaklaşımını "less is more" (az çoktur) sözleriyle ifade eder. Mies van der Rohe için biçim, mimarlıkta "tasarımcıyı baştan çıkaran, istem-dışı davranışa yönelten ve varlığı "ahlaki" gerekçelerle açıklanamayan "her şeydir". Bu nedenle Mies van der Rohe'nin geleneksel yapı kavramından uzaklaşması açısından tüm modern mimarlar içinde en uç noktayı temsil ettiği ileri sürülmektedir (Tanyeli, 1993).

Mies van der Rohe 1921 yılında Berlin'de düzenlenen Friedrichstrasse gökdelen yarışmasında çelik çerçeve sınırlarının camla kaplandığı deneysel bir tasarım gerçekleştirmiştir. Malzeme konusunda daha serbest hareket eden Mies, camı çok cesur kullanmış ve malzeme teknolojisini zorlamıştır. Corbusier betonarmenin olasılıklarını denerken Mies çelik, beton, taş, cam gibi her tür malzeme ile ilgilenmiş ve uygulamalarında kullanmıştır (Mollaahmetoğlu, 2010). Mies van der Rohe'nin Illinois'de tasarladığı Farnsworth Evi camla çevrili bir çelik çerçeveden oluşmaktadır (Şekil 2.13). Zeminden yükseltilen yapıda, konutun iç mekânı yeniden yorumlanmış, mutfak ve mobilya kullanımında farklı bir yaklaşım uygulanmıştır. Yalın detaylar, konstrüksüyon açıklığı, servis elamanlarının denetim altında tutulma yöntemi ve şeffaflık yapının önemli özelliklerindendir (Kırcı, 2013).

Şekil 2.13 : Farnsworth Evi, Mies van der Rohe (Url-18).

Mies'in Çek Cumhuriyeti'nin Brno kentinde tasarladığı Tugendhat Evi (1930) oturma bölümlerinde yer alan sürekli ve akıcı mekânlar, krom kaplı serbest çelik taşıyıcılar, onlardan bağımsız bölme duvarları ile egemen kare ve dikdörtgen biçimler nedeniyle uluslararası üslubun en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilen Barselona Pavyonu ile benzerlik göstermektedir (Şekil 2.14).

Şekil 2.14 : Tugendhat Evi, Mies van der Rohe (Url-19).

20. yüzyıl boyunca mimarlığın konut sorunu ile olan ilişkisi büyük önem taşır. Mimarlık bu dönemde konut hakkında ürettiği söylemler ve uygulamalar ile kendini yeniler. Aynı zamanda yine bu alandaki başarısızlıklar sonucu yoğun eleştirilere maruz kalır. Tanyeli'nin (2004) belirttiği gibi modern mimarlık kavgası konut üzerinden verilir. Modern dönem mimarının öncelikli hedeflerinden birisi konut kullanıcısının hayatını kolaylaştırmaktır. Modern konutlarda kullanıcının rahat etmesi ve enerjisini verimli kullanabilmesi için mekânlar arası ilişkiler yeniden düzenlenmiş, geleneksel anlayışın aksine işlev birlikteliğinden oluşan mekânlar belirli akslarda kümelenmiştir.

Modern konutlar, yeni nitelikleri ve mekânsal örgütlenmeleri ile yeni bir yaşam biçimi tarifler. Örneğin konut ile ilişkilendirilen garajlar otomobil kullanımının yaygınlaştığını göstermekte, küçük ve endüstriyel mutfaklar çalışan kadının pratik ve hızlı hayatını tanımlamaktadır. Modern konutlarda evi dış mekândan ayıran duvarların tamamının cam olması ya da geniş açıklıkların bulunması ile ışığın mekân içerisindeki etkisi önemli bir tasarım unsuru olmaktadır (Dağaltı, 2010).

Bilgin (2002), 20. yüzyıl konutu plan kurgusunu üç ana şemanın çeşitlemesi olduğunu belirtir:

1. Mekânlar sabitlenemeyen serbest planimetriye sahiptir. Mies'in Weissenhof'da denediği, Le Corbusier'in işlerinde öncülüğünü yaptığı, duvarların mobilyalarla birlikte mekân içinde hareketli düzenlediği bu "serbest mekân" anlayışıdır.
2. Fritz Schumacher'in üzerinde çalıştığı ve daha yaygın hale gelen eşit büyüklükteki odalardan oluşan, dolayısı ile işlevleri baştan sabitlenmiş eşdeğer mekânların bir araya gelmesi ile kurulan planimetrik kalıptır.
3. Alexander Klein'in manifestal bir biçimde sunduğu mekân büyüklüklerinin işlevlerine göre farklılaştığı ve kümelenerek ayrıştığı fonksiyonalist plan kurgusudur (Bilgin, 2002).

2.3 Türkiye'de Modernleşme ve Konut

Geleneksel olandan kopuşu, yeni ve güncel olanı niteleyen modernleşme kavramı güçlü bir değişim ve dönüşüm olgusunu içinde barındırmaktadır. 19. yüzyıldan itibaren modernlik ve modernleşme kavramlarıyla etiketlenen bu değişim ve dönüşümler kentler üzerine tartışmalar yaratmıştır. Hatta Tanyeli'ye (2004) göre

modernleşmenin en parlak, en iddialı kuramları kent bağlamında inşa edilmiştir. Anadolu kentlerinde modernleşmenin etkileri ise başkent İstanbul'u takip edecek şekilde 19. yüzyıl sonlarında görülmeye başlanmıştır. Modernizm var olduğu ülkenin dinamiklerine bağlı olarak o yerin koşullarına, olanaklarına göre farklılaşmakta ve ülkeye özgü özellikler yaratmaktadır (Tekeli, 2009). Bu nedenle Batı Avrupa'da oluşan ve evrensellik ilkesi ile geniş coğrafyalara yayılan modernleşme parametreleri, Türkiye'de de ülkenin kendi ekonomik, siyasal, sosyal ve toplumsal değerleri çerçevesinde gerçekleşmiştir. Benzer bir yaklaşımla ülkenin her bölgesindeki modernleşme sürecinin de kendi yerel dinamikleriyle gerçekleştiği düşünüldüğünde değişimin yeri ve hızı farklı gerçekleşmiştir (Sönmez, 2012). Bu durumun önemini Kandiyoti (1998), "Türkiye'de modernleşme üzerine yapılan çalışmalar, 'modern'i çözümleyici bir kategori olarak ele alan eleştirel perspektiften yoksun ve modernliğin yerel özgüllükleri üzerinde yeterince ya da açıkça durmamasının sıkıntısını çekmiştir" şeklinde ifade eder. Bu kapsamda "yerel modernlik" tartışmaları önem kazanmaktadır.

Yerel modernlik, modernliğin daha içeriden, yerel uygulamalar bağlamında okunması, modernliğin anlamsal düzeyinin yerel parametreler yardımıyla yeniden şekillendirilmesidir (Göle, 2004). Yerel modernlik kavramı, Batı-merkezli modernlik okumalarından çıkıp bireysel uygulamalara ve sosyal bilimler tarafından tanımlanmamış bir alana yönelmektedir (Özcan, 2002). Modernleşme sürecini farklı koşullarda yaşayan toplumlarda, coğrafya, iklim değişiklikleri, geleneksel kalıplar, toplumsal ve siyasal yapı gibi etkenler göz önüne alındığında, ülkedeki farklı bölgeler arasında değişiklikler görülebilmektedir. Çetin'in (2003) belirttiği gibi, bir toplumun yapısındaki farklılıklar o toplumun, diğer toplumlardan farklı modernleşme çizgisi içinde olduğunu gösterebilir. Bu bölümde, çıkış noktası Avrupa olan modernleşme ve modern mimarlık sürecinin, Türkiye'nin yerel parametreleri doğrultusunda nasıl bir süreçten geçtiği anlatılmaktadır.

2.3.1 Türkiye'nin modernleşme süreci

Modernleşme; ekonomi, siyaset, kültür, teknoloji, moda, eğitim, mimarinin yanısıra, gündelik hayatı biçimlendiren, kısacası yaşamın her alanını kapsayan ve etkileyen toplumsal bir süreçtir. 18 yüzyılın sonlarında Aydınlanma çağı ile başlayan ve kavramsal olarak yeniyi ifade eden modernleşme güçlü bir değişim olgusunu barındırarak gelenekselin karşısında yer almıştır. Tekeli (2009), Avrupa'da oluşan

yaşam ve organizasyon biçimi olarak tanımladığı modernleşmenin gerçekleşmesi için dört boyuttan bahseder:

- Ekonomi boyutu; modernleşme kavramı bünyesinde kapitalist ilişkiler içinde sanayileşmiş bir toplumu barındırır. Bu anlayış ile ürünler metalaşır, emek ücretli hale gelir ve liberal mülkiyet fikri kurumsallaşır.
- Bilgi, ahlak ve sanat boyutu; nesnel ve evrensel geçerlilik özelliğine sahip bir toplum bilimi kurulması amacıyla toplumsal olguların doğru temsilinin mümkün kılınabileceği kabul edilir.
- Sosyal boyutu: rasyonel düşünme biçimi ile geleneksel toplum bağlarından kurtulan ve kendini yönlendirebilen birey; yere bağlılığı bulunmayan, yer değiştirebilen, eğitimli bireylerden meydana gelen toplumlar oluşturur. Bu bireyler kamusal alana yurttaşlık sorumluluğu ile katılırlar.
- Gelişen kurumsal yapıda; bireyin yerel bağlamdaki ilişki biçimini aşarak daha yaygın bir mekânda toplum içi dayanışmanın ve anonim toplumsal ilişkilerin mümkün kılındığı bir devlet örgütlenmesinde yer aldığı görülür (Tekeli, 2009).

Bu özelliklere bağlı olarak modernleşme, yapısal olarak bazı gerilimleri barındırır. Kapitalizmin sürekli yeniden üreten eşitsiz gelişme dinamiği ile demokratik devletin bireyler arası eşitliği öngören niteliği arasındaki uyuşmazlık bu gerilimlerden ilkidir. Diğeri ise ulus-devlet anlayışının ile kapitalizm ve modernleşmenin evrensellik özelliği ile uyuşmamasıdır (Tekeli, 1998).

Evrensellik iddiası ile Avrupa dışına taşan modernleşme diğer ülkelerde, kapitalizmin yarattığı yayılmacı etki ile yönetici ve elitlerin liderliğinde sosyal mühendislik anlayışı ile uygulanmıştır (Tekeli, 1998). Bu bağlamda, Tanyeli (2003) Türk modernleşmesinin tüm güzergahlarını tanımlayan, yönlendiren ve disipline eden devletin göz ardı edilmemesi gerektiğini savunur. Devletin kendine bir modernleşme projesi hazırladığını ve bu projeyi tüm toplumsal gruplarda, kültür ve ekonomide uygulamaya çalıştığını belirtir. Araştırmacıya göre bu projenin yanında bürokratik seçkinler grubu, kendisini toplum mühendisliği yapma misyonu biçen bir toplumsal grup olarak değerlendirip, tüm değişimleri kendi yapmış gibi göstermek istemektedir. Kısaca Tanyeli (2003) bu durumu, ekonomiden özel ve kamusal yaşama, mimarlığa dek her şeyin bir rasyonel aklın iç tutarlılığı ile hesaplanmış eylemleri sonucunda yeniden düzenlendiği iddiası, bir ideolojik meşrulaştırma girişimi olarak değerlendirir.

Türkiye'deki modernleşmenin etkilerinin ne zaman başladığını saptamak diğer coğrafyalarda olduğu gibi güçtür. İncelenen konulara, önceliklere ve bakış açılarına göre farklı tarihler bulunsa da modernleşme eğiliminin düzenli, kalıcı ve sürekli bir biçimde olduğuna dair genel bir kabul Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği 1839 yılını işaret etmektedir (Bilgin, 1996).

Homojen olmayan modernleşme sürecinde ekonomik, siyasal, toplumsal etkiler bakımından evrensel ve yerel kırılma noktalarına göre değişiklikler gözlenir. Bilgin (1996), Anadolu'nun modernleşme sürecini anlamak için öncelikle evrensel bir perspektif kurulmasının gerekliliğini belirtir ve süreci farklı alt gruplara ayırır. İlk olarak 19. yüzyılın başından başlayarak 1920'ye kadar devam eden dönemde evrensel düzlemde sanayi kapitalizminin etkilerinin dünyaya yayılmasından 1. Dünya Savaşı sonuna kadar geçen zaman temsil edilirken yerel düzlemde Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar olan süreç yer alır. 1920-1946 yılları arasındaki ikinci dönem, evrensel düzlemde iki savaş arası kriz ve belirsizlik süreci olarak tanımlanır, yerelde bu dönem Cumhuriyet'in kurulmasıyla tek partili devlet eliyle sanayileşmenin yaşanması olarak belirtilir. Üçüncü dönemi kapsayan 1945 ile 1980 yılları arası evrensel düzlemde sermaye, sanayi ve teknoloji ihracı yapılan süreci yaşanırken yerel düzlemde çok partili, popülist, ithal ikameci sanayileşme görülür. Son olarak 1980 ve sonrası, evrensel düzlemde çok kutuplu, global, iletişim odaklı bir dönem olarak, yerel düzlemde dünya standartlarında komünikasyon teknolojisinin kullanıldığı, liberal ekonominin öne çıktığı dönem olarak anlatılır (Bilgin, 1996).

İslami bir imparatorluktan milli bir Türk devletine, bir ortaçağ teokrasisinden anayasalı bir cumhuriyete, bürokratik bir feodalizmden modern bir kapitalist ekonomiye geçiş uzun bir sürede tamamlanmıştır (Lewis, 1996). Türkiye'nin modernleşme sürecini "toplumsal hareketlilik" ekseni üzerinde değerlendiren Bilgin (1998), 1940'lı yılların sonunu önemli bir kırılma noktası olarak görür. Osmanlı'nın son yüzyılı ile Cumhuriyet'in ilk 25 yılı yönetim biçimi, devlet yapısı, hukuk sistemi, egemen ideolojik tercihleri, barındırdıkları etnik kompozisyonlar, hatta kullandıkları dil ve alfabe ile birbirinden ayrılırken, toplumsal yapıyı kökten değiştirecek bir toplumsal hareketliliğin yaşanması yönünden de birbirlerine yaklaşırlar. Kopuş ve süreklilik barındıran bu değişim Cumhuriyet'in ilk yirmibeş yılından sonra tamamen kopuşa dönüşür (Bilgin, 1998). Benzer bir yaklaşımla Tekeli (1998) Türkiye Cumhuriyeti'nin köktenci çağdaşlaşma projesini tarihte hem bir kopuş hem de

süreklilik olarak görür. Çok yönlü bir çağdaşlaşma projesi olması nedeniyle önceki durumdan farklılaşan Cumhuriyet yönetimi, zengin kültürel birikim üzerine inşa edildiği ve bu değişimler 19. yüzyılın ikinci yarısında uygulanmaya başladığı için sürekliliği sağlar. Osmanlı devleti ile Cumhuriyet dönemi modernleşmesi arasındaki önemli fark toplumsal yapı anlayışıdır. İnsel' e (1990) göre, Osmanlı Devletinde üst yapı kurumlarının yeniden düzenlenmesi hedeflenirken, Cumhuriyet döneminde sadece bu kurumların değil, aynı zamanda çağdaşlaşma için, bütün bir toplumsal yapının dönüşümü hedeflenmektedir. Osmanlı Devleti dışa kapalı, değişim kavramını dışlayan, toplumsal yapıyı korumaya çalışan bir tavır sergilerken, Cumhuriyet aydınları Osmanlıların yapısını belirleyen bazı özellikleri yeterince çağdaş bulmamakta ve bu yüzden birtakım değişiklikleri öngörmektedirler.

Bilgin'in "göreli modernleşme" ve Tekeli'nin "sıkılgan modernleşme" olarak adlandırdıkları Cumhuriyet dönemine kadar yaşanan süreçte Osmanlı devletinin ekonomik ve kurumsal yapısında reformlar yapılmıştır. Bu dönemde Osmanlı toplum yapısı içinde özel alan ve kamusal alan tanımları farklılaşmaya başlamış, bireysel haklar ve mülkiyetin kurumsallaşması gündeme gelmiş ve sınıfsal farklılaşmalar başlamıştır. Bu değişimler kent mekânının da değişmesine neden olmuş; değişen piyasa mekânizmaları nedeniyle yeni ve modern merkezi iş alanları oluşmuş, banka, işhanı, antrepo, posta binaları gibi yeni bina türleri ortaya çıkmış ve kent içi ulaşımda toplu taşıma araçları kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ülkelerindeki kurumsal yapıların örnek alınması nedeniyle "şehremaneti" (belediye yönetimi) ülkede yerini almıştır (Tekeli, 1998).

Türkiye'de Cumhuriyet'in kurulmasından 1950'lere kadar yaşanan modernleşmeyi Bilgin radikal modernleşme olarak adlandırmaktadır. Bu dönemde sentezci modernleşme anlayışı yerine Tekeli'nin belirttiği gibi "köktenci bir çağdaşlaşma" yaklaşımı benimsenmiştir. Savaşlar ve ekonomik kriz nedeniyle ekonomik bir içe kapanma süreci yaşayan ulus devletin kuruluş yıllarında üç önemli mekânsal stratejisi olduğu söylenebilir. İlki İstanbul'un bırakılarak Ankara'nın başkent olmasıyla ekonomik ve politik etkinlik merkezin konumu değiştirilmesidir. İkincisi, ulusal pazar bütünlüğünü sağlamak için demiryolu ağının genişletilmesidir. Sonuncusu ise 1929 krizi sonrasında gelişen devletçilik politikaları sonucu uygulanmaya başlanan sanayi planlarında öngörülen fabrikaların demiryolu üzerinde küçük Anadolu kentlerine yapılmasıdır (Tekeli, 1998). Özellikle bu dönemin ilk yıllarında ekonomik zorluklar

nedeniyle yeni kurulan devlet için sadece yapımı zorunlu ve fonksiyonel yatırımlar yapılmıştır (Batur, 1998).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan popülist modernleşme süreci ise 1980'li yıllara kadar sürmüştür. Çok partili siyasal rejime geçildiği bu dönemde köktenci modernleşme projesi yerine popülist eğilimlere duyarlı bir modernleşme politikası geçerli hale gelmiştir. 1950'ler sonrasında Türkiye modernleşmesi Tekeli'ye göre (1998) iki katmanlı bir kopma yaşar; önce "kadim gelenek"ten, sonra da "modernleşme geleneği"nden kopma. Bütünüyle devlet eliyle sürdürülen bir süreç yaşanırken küçük üretimlerin egemenliğindeki bir sürece geçiş yaşanmıştır (Bilgin, 1998). Demiryolu yerine karayolu ağırlıklı altyapı stratejisine geçildiği bu dönemde tarımdaki modernizasyon ve liberalleşen ekonomi kırdan kopmalara neden olmuş, kentler hızla göç almaya başlamıştır (Tekeli, 1998).

Bilgin'in "modernleşmenin bunalımı" olarak adlandırdığı 1980 sonrası dönemde o güne kadar gelişen mekânik endüstrisinin belirlediği ilişkiler sisteminden bilgi ve elektronik endüstrisinin öne çıktığı bir sisteme geçiş görülmektedir (Bilgin, 1996). Bu dönemde Türkiye 1980 yılına kadar izlediği iç piyasaya dönük kalkınma modelini bırakarak dış piyasaya açık bir kalkınma modelini benimsemiştir. Bu kapsamda küresel ekonominin gerekli kıldığı serbest ticaret ve üretim bölgeleri kurulmuş, bankacılık sistemlerinde önemli reformlar yapılmıştır (Tekeli, 1998). Bu dönemde ülkenin yerleşme yapısında da önemli değişmeler yaşanmıştır.

2.3.2 Türkiye'de modern mimarlık ve konut

Türkiye'deki modern mimarlık süreci; Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi, Modern Mimarlık Dönemi, İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi ve Uluslararası Modern Mimarlık Dönemi olmak üzere dört başlık altında kronolojik olarak incelenmiştir.

2.3.2.1 Birinci ulusal mimarlık dönemi

1923 yılında Cumhuriyet kurulduğunda ülkede mimarlık uygulamaları ve yapı üretimi açısından zengin bir kültür mirası olmasına karşın, gelişmemiş bir inşaat sanayi, yetersiz sayıda mimar ve teknik eleman söz konusuydu (Sey, 1998). Cumhuriyet'in ilk yılları uzun süren savaşlar nedeniyle olan yıkıntıların onarılması ve kentlerin yeniden düzenlenmesi çalışmalarıyla geçmiştir. Bu nedenle 1920'li yıllarda zorunlu ve fonksiyonel yatırımlara öncelik sağlanmıştır. Altyapı tesislerinin millileştirilmesi,

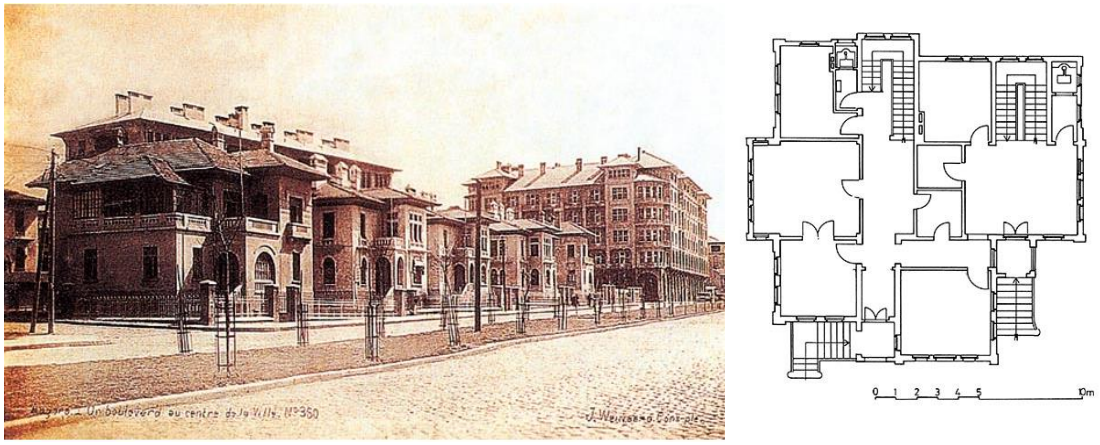
ulaşım ağının geliştirilmesi gibi mühendislik yatırımları ile küçük ölçekli hizmet yapılarının yapımı, yeni başkent Ankara'nın inşası ve göçmenler için yapılan konutlar bu dönemin yapım programında yer almıştır (Batur, 1998).

Döneminde "Milli Mimari Rönesansı" olarak da adlandırılan ulusal mimari hareket, Ziya Gökalp'in formüle ettiği Türkçülük akımının etkisiyle klasik Osmanlı mimarlığına dönüş ve ulusçuluk idealleri içinde gelişen ideolojik bir tutum olarak görülmüş ve 1910'da başlayarak 1920'li yılların sonuna kadar devam etmiştir (Aslanoğlu, 2001).

Alsaç (1976), Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi'ni çağdaş mimarlığın gelişme sürecinde ele alır ve temelinde geleneksel Türk mimarlık biçimlerinin çağdaş mimarlık fonksiyonlarına uyarlanabileceği düşüncesini savunur. Alsaç'a göre bu mimarlık düşüncesi 19. yüzyıl Avrupa mimarlığının etkisinde oluşturulmuştur. Osmanlı coğrafyasında, 19. yüzyılda Avrupa'da gelişen ve mimarlık tarihinin seyrini değiştiren betonarme, cam ve çelik malzemeyi kombine ederek geniş alanlarda kullanılması İstanbul'da Ulusal Mimarlık Dönemi'nde başlanmıştır.

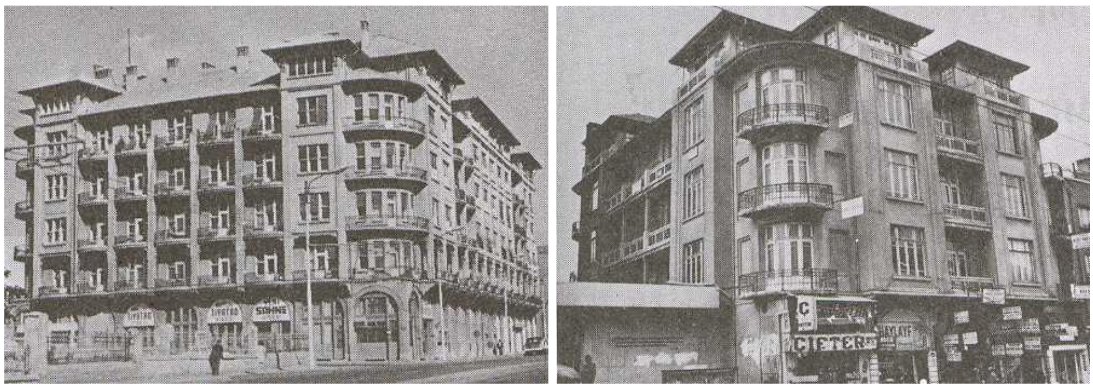
Bu akımın öncü ve en önemli iki temsilcisi Kemalettin Bey ve Vedat Tek'tir. Bu akımı destekleyen ve uygulamalar yapan diğer ünlü mimarlar Arif Hikmet Koyunluoğlu, Ali Talat Bey, Guilo Mongeri, Necmeddin Emre, Mimar Halim Bey'dir.

1920'lerde Ankara'da ve göçmenlerin yerleştirildiği illerde nüfus artışı yaşanmasına rağmen kısıtlı kaynaklar kalkınma faaliyetlerini ve devlet ihtiyaçlarını ancak karşıladığı için devletin ciddi bir konut projesi olamamıştır. Dönem içerisinde yeni inşa edilen yapılar, tekil konut, vakıf evleri veya lojmanlar olarak geneli özel sektör ya da kamu sektörü desteği ile yapılmıştır. Daha çok kamu yapılarının çağdaş bir biçimde yapılmaya çalışıldığı bu dönemde, konut yapılarında eski yaşam devam etmiştir (Eğri, 2011). Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Ankara'da kira yoluyla gelir elde etmek için yaptırdığı Vakıf Evleri ve Apartmanları bu döneme ait önemli konut örneklerindendir. Memurlar için 1927 yılında yapılan bahçeli evler Mimar Kemalettin Bey ve Arif Hikmet Koyunlu tarafından tasarlanmıştır. Planlamasında modernleşmenin etkisi bulunan evlerin cephelerinde Osmanlı mimarlık öğelerinin izleri görülmektedir (Aslanoğlu, 2001) (Şekil 2.15).

Şekil 2.15 : Evkaf Evleri ve planı, Kemalettin Bey (Url-20).

Betonarme apartmanların ilk örneklerinden olan Evkaf Apartmanı, 1926-27 yılında Kemalettin Bey tarafından tasarlanmış ve 1930 yılında inşası tamamlanmıştır. Yapının zemin katında dükkânlar ile bir tiyatro-oditoryum, üst katlarında da konutlar bulunmaktadır. Apartman dönemin en yeni teknolojik imkanları (merkezi ısıtma, elektrik, asansörler, modern sıhhi teçhizat) ile donatılmış, tarih ve kültürden bütünüyle kopuk olmayan, belirgin biçimde modern dönemi yansıtan kentsel bir tip konut yapısıdır (Bozdoğan, 2002). Çocuk Esirgeme Kurumu'na ait olan kira apartmanı da pencerelerin biçim ve oranları, yarım daire balkonları, geniş saçakları, kütle biçimlenmesi ve kullanılan malzemeler yönünden Evkaf Apartmanı ile benzer özelliklere sahiptir (Şekil 2.16).

Şekil 2.16 : Evkaf Apartmanı ve Çocuk Esirgeme Kurumu Apartmanı (Aslanoğlu, 2001).

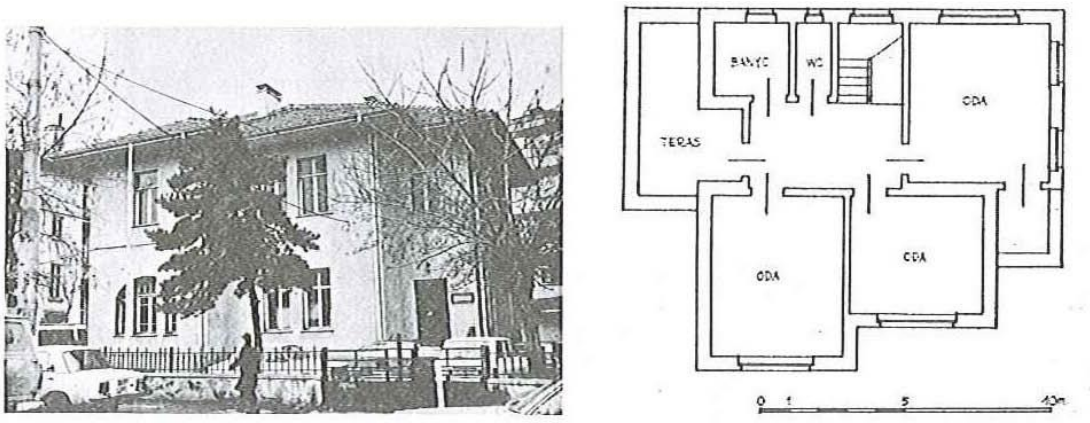
Mimar Kemalettin Bey'in daha önceki yıllarda İstanbul'da tasarladığı Harikzedegan Apartmanı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'da inşa edilen bu apartmanların öncü örneğidir. 1918 yılında yangında evlerini kaybeden aileler için yapılan Harikzadegan Apartmanları merkezi bir avlu etrafında toplanan bloklardan oluşmakta ve her katında

üç-dört odalı sekiz daire yer almaktadır. Bu apartman blokları dönemin sosyal konut olarak yapılan ilk apartman tipi konutlarıdır (Görgülü, 2010) (Şekil 2.17). Çok katlı, birden çok ailenin farklı birimlerde bir arada yaşadığı bir yapı tipi olarak tanımlanan apartmanlar, ilk kez 19. yy sonlarında, özellikle İstanbul'da ve genellikle Müslüman olmayan azınlıkların yerleşim bölgeleri olan Galata ve Beyoğlu'nda görülmektedir (Öncel, 2010). 19. yy sonu ve 20. yy başında Galata-Pera, Ayazpaşa, Nişantaşı, Teşvikiye ve Şişli semtlerinde yer alan çok katlı kagir yapılar, ortak kullanım alanları bulunan, alt katları ticarethane olarak tasarlanmış, asansörlü, avlulu, çatı katlarında ortak çamaşırhane ve hitmetçi odaları bulunan modern apartmanlardır (Bilgin, 1996; Yücel, 1996).

Şekil 2.17 : Harikzadegan Apartmanları (Url-21).

Cumhuriyet'in ilk dönem konut yapıları, dönemin mimari anlayışına uygun olarak I. Ulusal Mimarlık Akımı'nın özelliklerine göre tasarlanmıştır. Plan şemalarına bakıldığında klasik Osmanlı kültürünün devam etmesi ile genel mekânlar ve aynı mekânların farklı amaçlara uygun olarak kullanıldığı görülmektedir. Geleneksel Türk Evi'nde olduğu gibi genel olarak mekânlar sınıflandırılmadan oda adı altında isimlendirildiği için aynı mekânda yemek yeme, oturma ya da yatma eylemi gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Tek aile için 1920'lerde Ankara Milli Müdafaa Caddesi'nde inşa edilen evin kütle biçimlenişi döneminin özelliklerini taşımaktadır. Kamu yapılarına göre daha yalın bir cephe tasarımına sahip olan yapının iç mekân organizasyonuna bakıldığında orta hol ve etrafında odalardan oluşan plan kurgusu görülmektedir. (Eğri, 2011) (Şekil 2.18).

Şekil 2.18 : Ankara Milli Müdafaa Caddesi'nde bir ev (Aslanoğlu, 2001).

Bozdoğan (2002), Ulusal Mimarlık Akımı'nı Osmanlı mimarisinin rasyonel estetik disiplin olarak kodlama sistematiğini oluşturması nedeniyle modern bir söylem olarak nitelendirir. Benzer şekilde Tanju (2003) da tasarımcının söylemi, yorumcunun bu söze karşı yargı oluşturmasını Türkiye mimarlık tarihinde dönüm noktası olarak belirtir. Araştırmacıya göre, bu nedenle Birinci Ulusal Mimarlık dönemi Türkiye mimarlık pratiğinin modern dönemini ifade eder. Bu mimari hareket, günümüzdeki bu görüşlerin aksine, döneminde çok eleştirilmiştir. Erken Cumhuriyet döneminde Ulusal Mimarlık Akımı doğrultusunda gerçekleştirilmekte olan yeni binalar Ankara'da ortaya çıktıkça bu binaların yeni rejimin ilkeleri ile uyuşup uyuşmadığı tartışılmaya başlanmıştır (Sey, 1998). İttihat ve Terakki Fırkası görüşleri üzerine temellendirilen ve İslami simgeler taşıyan bu mimarlık anlayışı Batılılaşma yanlısı olanların eleştirileri ile karşılaşmıştır (Tekeli, 2007).

2.3.2.2 Modern mimarlık dönemi

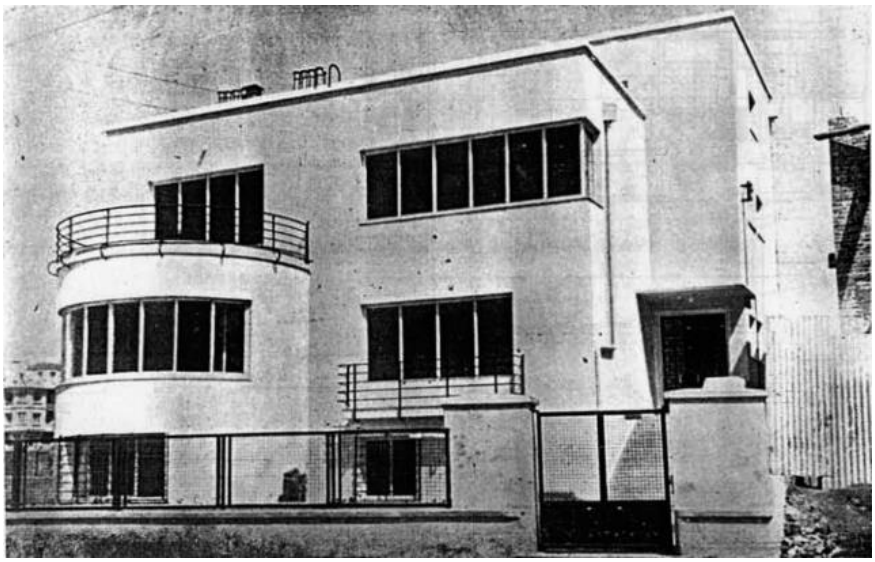
Modern mimarlık döneminin başlangıcı olarak kabul edilen 1927 yılı Cumhuriyet mimarlığı için önemli bir dönüm noktasıdır. Bu yılda yabancı mimar ve kent plancılarına Türkiye'de çalışma imkanı tanıyan Teşvik-i Sanayi yasası çıkarılmış ve Ankara Master Planı için yarışma açılmıştır. Ernst Egli, Clemens Holzmeister gibi yabancı mimar ve kent plancılarının Türkiye'ye gelmesi ve Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın önemli temsilcisi Kemalettin Bey'in vefat etmesi ile eleştirilen milli mimarlık döneminin sona erdiği kabul edilir (Aslanoğlu, 2010). Celal Esat Arseven (1931), "Asrın değişmesi mimarinin de değişmesini mucip kıldı. Yeni mimari bize de geldi." diyerek modern mimarlığın gelişini haber verirken Sedad Hakkı Eldem (1973) ise bu geçiş sürecini şu cümlelerle anlatır: "Daha 1926 yılında Osmanlı tarzına karşı

saldırmalar başladı… Başka hazırlıklar ve temaslar belirdi. 1930'a kadar olan yıllar içinde Holzmeister'ler, Oerley'ler, Egli'ler atandı, yeni bir mimari arandı. Bu mimarinin modern, batılı olması gerekiyordu. Osmanlı rönesans ve restorasyonları geçmişe terkedildi" (s. 6).

Alsaç'a (1976) göre 1930'lu yılların başında etkili olmaya başlayan "yeni mimarlık" anlayışı, Cumhuriyet devrimleri paralelinde, anıtsallık, sembolizm dışında başka konuları mimarlığın ilgi alanına dahil ederek, çağdaş mimarlık düşüncesini yakalamayı amaçlar. Batur (1998) modern mimarlığın Cumhuriyet ile gelen ve ulaşılmak istenen çağdaş uygarlık düzeyini temsil ettiğini belirtir. Bozdoğan (2002) Türk mimarlık kültüründe modernizmin esasen ideolojik bir biçimde sahiplenildiğini ve ithal edilen modern mimarlığın geçmişinden kopuk, tam anlamıyla Batılılaşmış, modern, laik bir ulus yaratmak için bir araç olarak devlet tarafından desteklendiğini belirtir.

Ulusal Mimarlık uygulamaları ideolojik ve ekonomik nedenlerden dolayı sona ermiştir. Dünyada görülen 1929 yılı ekonomik krizinin etkileri Türkiye'yi her alanda tasarrufa zorlamış, bu durumda tasarımda ve üretimde rasyonelliği ilke edinen modern mimarlık daha kolay uygulanabilir bir ortam bulmuş ve gelişmiştir (Sey, 1998). Daha önceki yapımı pahalı olan ve zaman alan Ulusal Mimarlık yapıları yapı kooperatiflerinin ekonomik, hızlı ve standart yapım koşullarını sağlayamadığı için terk edilmiştir (Batur, 1998).

Bu dönemde genellikle kamu yapıları devlet tarafından ülkeye davet edilen yabancı mimarlar tarafından tasarlanırken sayıca az olan Türk mimarlar sivil mimarlık örnekleri ile ilgilenmişlerdir (Çetin, 2010). "Uluslararası üslup" da denilen mimari akım önce yabancı mimarlar tarafından, sonra yerli mimarlar tarafından uygulanmıştır (Aslanoğlu, 2010). O yıllarda "yeni mimari" ya da "kübik" mimari olarak adlandırılan akım yaygınlaşarak uygulanmış, kentlerin görünümü değişmiştir. Aslanoğlu'na (2010) göre uygulanan mimarlık anlayışının genel özellikleri; biçim-işlev uyumu, asimetrik, yalın dikdörtgenler prizması kütleler, şerit ve köşe pencereleri, düz metal korkuluklar, betonarme yapı sisteminin mümkün kıldığı düz çatı, teras, çıkma balkonlardır (Şekil 2.19). Eldem (1973) öncelikle Ankara'da uygulama alanı bulan yapıların önceki dönemden farklı tasarım ve yapı tekniğine sahip olduğunu, plan ve cephelerin süslemeden tamamıyla uzaklaştığını belirtmektedir.

Şekil 2.19 : Dr. Sani Yaver Villası, İstanbul, Zeki Selah (Arkitekt 1932, no:5).

Batı'ya özgün koşullarda gelişmiş teknoloji ile 20. yüzyılın başından beri devam eden yeni mimarlık uygulamalarında uluslararası üslubun ilkelerinden biçimle ilgili olanları başarıyla uygulanmıştır, ancak akıcı mekân, mekânda esneklik, zaman-mekân ilişkisi, makine estetiği gibi batılı mimarların tartıştığı kavramlara yer verilmemiştir (Aslanoğlu, 2010). Türkiye'de ulaşılan modern mimarlığa "kübik mimari" adının yakıştırılması da genel olarak biçime önem verildiğinin en önemli göstergesi olmaktadır (Bozdoğan, 1998).

Bu dönemde mesleki yayınların başlaması modern mimarlığın tanınmasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. 1931 yılında Zeki Sayar, Abidin Mortaş, Sedad Hakkı Eldem, Şevki Balmumcu ve Aptullah Ziya yönetiminde, ilk mimari meslek dergisi Mimar yayınlanmaya başlamıştır. Türkiye'deki mimarlık gelişmesinin izlenebildiği önemli bir yayın olan dergi, 1941 yılına kadar mimari alanındaki tek uzmanlık yayını olmuş ve Türkiye'de modern mimarlık uygulamlarının oluşumuna tanıklık etmiştir (Bozdoğan, 2002). Dergide, Türk mimarların projelerinin ve yazılarının yanı sıra dünyanın çeşitli yerlerinden yabancı mimarlara ait modern bina örnekleri ve tanıtım yazıları ile modern mimari hakkında teorik yazıların çevirileri yer almıştır.

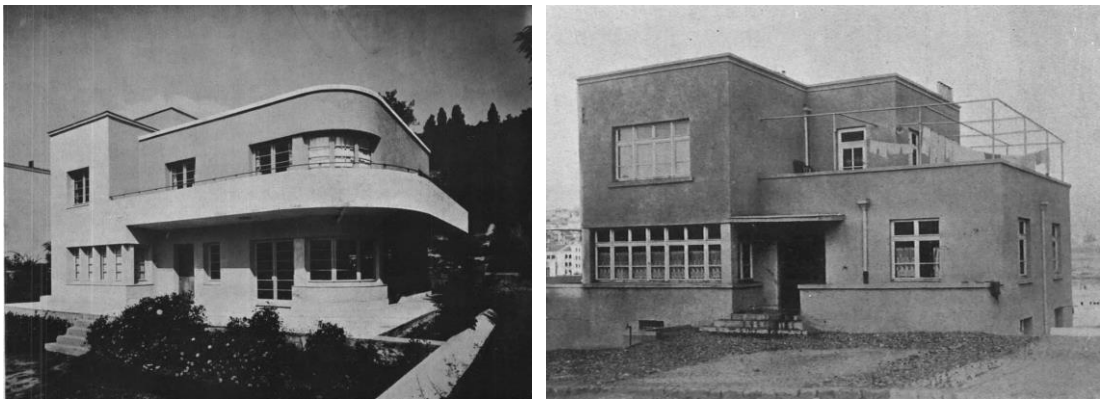
Afife Batur, 1927-1939 yılları arasındaki modern mimarlık dönemini üç evrede incelemektedir. İlk evreyi modern düşünce ve yapıtlarla karşılaşma, hazırlık ve deneme evresi olarak nitelendirmekte, ikinci evreyi örgütlenme ve yayın olanaklarıyla varlıklarını duyuran Türk mimarlarının kendilerini kanıtladığı dönem olarak adlandırmaktadır. Bu dönemde mimarlık yarışmaları açılmış, Seyfi Arkan

Cumhurbaşkanlığı Köşkleri ve Hariciye Köşkü için, Şevki Balmumcu da Ankara Sergi Evi için açılan uluslararası yarışmaları kazanmışlardır. Son evrede ise ülkede modern mimarlığın etkisi azalmış, biçim ve oranlarda farklılaşma ile simetrik düzene geri dönüş görülmeye başlanmıştır.

1930'larda ülkenin yetersiz kaynakları ve özellikle inşaat sektöründeki malzeme ve teknik eleman eksikliği nedeniyle radikal bir konut, şehircilik ve rasyonel bina üretim programının oluşumu sağlanamamıştır. Bu dönemde konut mimarisinin söylemden uygulamaya geçişi, Cumhuriyet eliti için üretilen bazı villa ve apartman örnekleriyle sınırlı kalmıştır (Bozdoğan, 2002). Batur (1998), bu dönemde üretilen konutların genel karakteristik özelliklerini şu şekilde sıralanmaktadır:

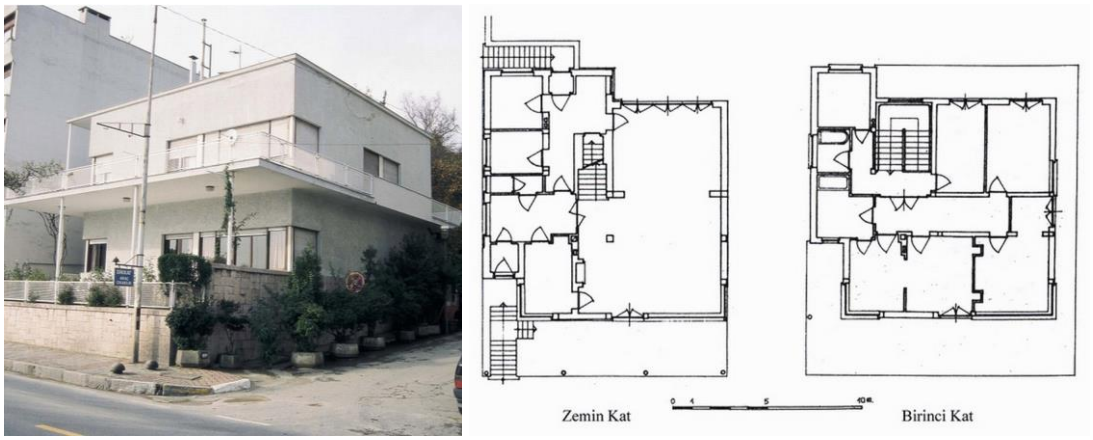
- Planlar, içerdiği mekânların özelliğine ve işlevlerine bağlı olarak geometrik biçimler içinde serbestçe düzenlenmektedir.
- Dairesel mekânlı planlar sık görülmektedir. Dışarıya yansıtılan dairesel form yemek odası, salon ya da merdivenlerde görülmektedir.
- Geleneksel konutta görülen çok işlevli, esnek kullanımlı odalardan oluşan konut planları tanımlı tek fonksiyonlu mekânlara dönüşmeye başlamıştır.
- Konutlarda mekân organizasyonu farklı işlevlerin gerçekleştirildiği geniş bir orta hol (sofa) etrafında gelişmektedir. Bu plan kurgusu zaman içinde değişmiş, koridor etrafında odalar şeklinde şemalar oluşmuştur.
- Mutfak, banyo, WC gibi servis hacimleri tek bir hol etrafında toplanmaktadır.
- Yatay bant şeklindeki pencereler ve köşe pencereleri yaygın kullanılmıştır.
- Geniş saçaklı geleneksel çatıların yerini düz çatı ve teras almaıştır.
- Betonarme karkas ve döşeme yapımı yaygınlaşmıştır.
- Bina cepheleri boyunca sürekli balkon veya geniş veranda yaygın olarak kullanılmaktadır (Batur, 1998).

Bu dönemde birkaç toplu konut örneği dışında üretilen konut tipleri, iki katlı tek konutlar ve apartmanlardır. "Kübik ev" olarak adlandırılan müstakil, tek aile için tasarlanan evler, 1930'lu yılların modernist söylemleri olan sağlıklı yaşam, doğa ile içiçe olma ve günışığını kullanma gibi ilkeler doğrultusunda biçimlenmiştir. Düz çatılar, geniş teraslar ve çıkmalar, yuvarlak veya çıkıntılı, yalın kübik hacimler, kesintisiz denizliklerle balkonlar ve bezemeden arınmışlık dönemin konut mimarisinin genel özelliklerini oluşturmaktadır (Bozdoğan, 1996) (Şekil 2.20).

Şekil 2.20 : Bebek'te bir Villa, İstanbul, Erip Erbilen (Arkitekt 1937, no: 8) İsmail Hakkı Bey Evi, Ankara, Mimar Sadi (Arkitekt 1932, no: 6).

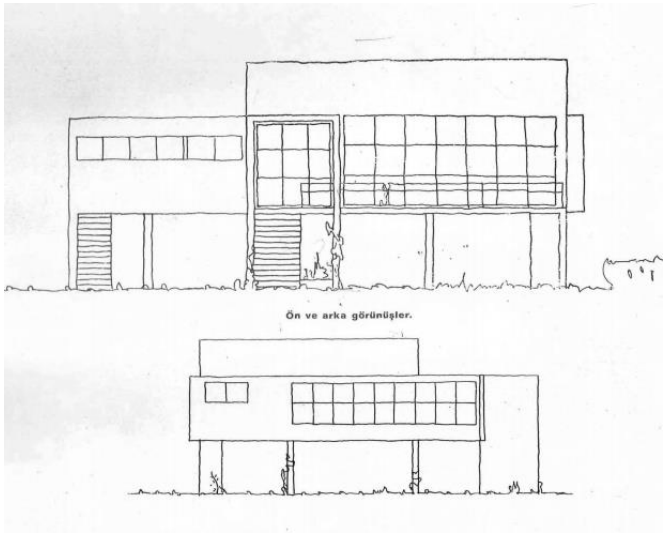
Ragıp Devres Villası İstanbul'daki modern konut mimarisinin ilk örneklerinden biri olarak kabul görmektedir (Şekil 2.20). 1932 yılında Ernst Egli tarafından tasarlanan bu yapının yalın mekân organizasyonu, teras çatısı, metal daire kesitli kolonlar tarafından taşınan saçakları ve balkonu, özgün detayları, yatay ve köşe pencereleri, bahçe duvarı ve balkonun dikdörtgen metal ızgaralardan oluşan parapetleri bu dönemde hakim olan modern anlayışın karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır (Şekil 2.21).

Şekil 2.21 : Ragıp Devres Villası (Url-22).

Le Corbusier'in modern mimarlık hakkındaki görüşleri bu dönemde konut tasarımı yapan Türk mimarlarını etkilemiş, özellikle Villa Savoye mimarların esin kaynağı olmuştur. Le Corbusier'in mimarlığın beş ilkesi olarak belirlediği; kütlenin ayaklar üstünde yükselmesi, düz çatı, serbest plan kurgusu, serbest cephe ve yatay pencere bantlarının bulunduğu tasarımlar Arkitekt dergisinde de sık sık yayınlanmıştır (Şekil 2.22). Ancak 1930'larda betonarmenin pahalı bir malzeme olması ve düz çatının

uygulama zorluğu nedeniyle bu kübik evlerin çoğu uygulanamamıştır (Bozdoğan, 2002).

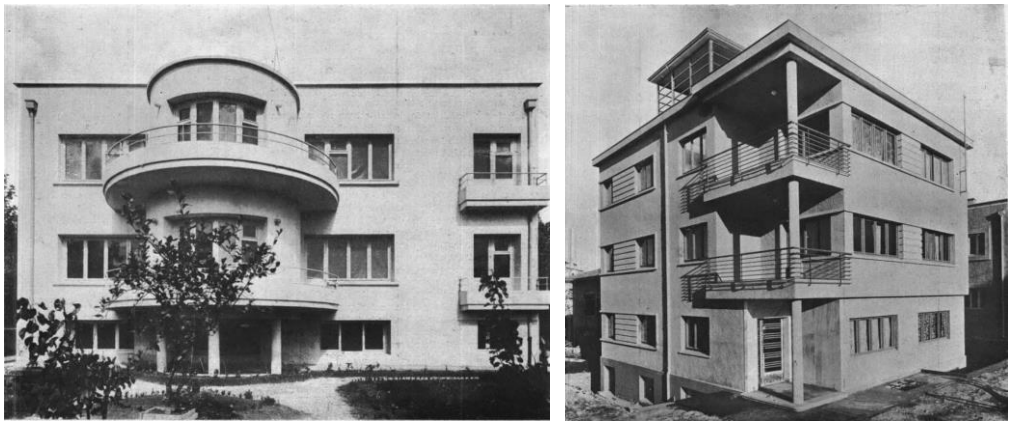

Şekil 2.22 : Karşıyaka'da bir villa, Emin Necip Uzman (Arkitekt 1936, no:7).

Tekil kübik evlerin yanı sıra kentlerde çok katlı konutlar da inşa edilmiştir. Erken Cumhuriyet döneminde kentlerde azınlıklar tarafından yaptırılan apartmanlar, 1965 yılına ait kat mülkiyeti kanunu sonrası üretilen yapılardan farklı özelliklerdedir. 1930'larda apartman terimi yaygın olarak, tek sahibi olan konutlardır ve gelir elde etmek için dairelerin kiraya verildiği için "kira evi" adını almıştır. Kira evi deyimi, birkaç ayrı oturma birimini barındıran evlerden, güncel anlamında kullanılan yüksek kent apartmanlarına kadar çeşitli büyüklükteki konutlar için kullanılmıştır (Şekil 2.23). Genelde adını binaya veren mal sahibi için prestij kaynağı olarak kabul edilen bu yapılar geleneksel konut üretiminden farklı olarak bir mimar tarafından tasarlanmışlardır (Bozdoğan, 2002).

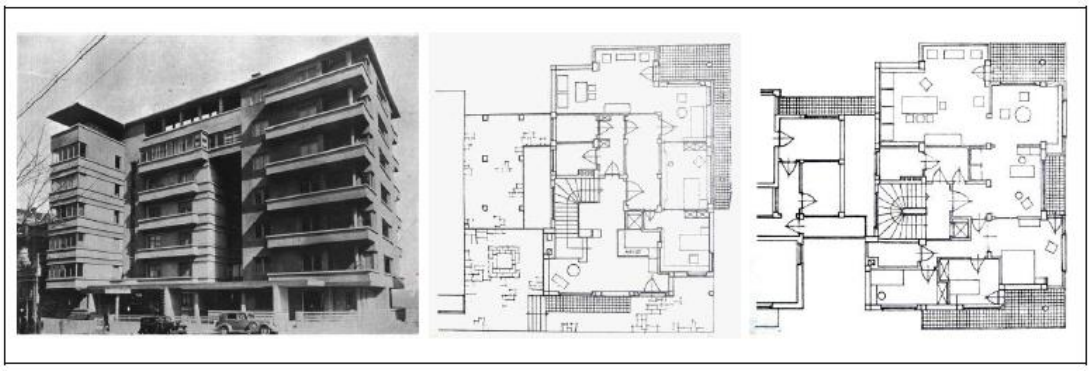
Tekeli (1979), kat mülkiyeti ile ilgili yapılan düzenlemeleri konut inşaatında kırılma noktası olarak kabul etmekte ve Türkiye'deki apartmanlaşma sürecini iki aşamada incelemektedir. 1930'lu yıllarda katlı ve çok daireli bir konut olan apartmanın maliyeti bir kişi tarafından karşılandığı için yeni yapılan apartmanınların sayısı düşüktür. Bu dönemde zenginliğin ve modernleşmenin simgesi olarak kabul gören apartmanlar yüksek gelir grupları tarafından kentin prestijli bölgelerinde yaptırılmıştır. Kollektif yaşam koşullarını barındıran apartmanın sahibi tarafından kullanılmayan daireler aynı toplumsal tabakanın yaşantısına dahil olmak isteyen, ama bir apartmanın üretim maliyetini karşılayamayan ya da böyle bir yatırım yapmak istemeyen orta ve üst gelir gruplarınca kiralanmıştır. Genellikle mal sahibi tarafından mimar ya da mühendise

projesi yaptırıldıktan sonra inşa edilen ve kira evi olarak kullanılan bu apartmanlarda değişim değeri yerine kullanım değeri daha önemli olmaktadır (Tekeli, 1979).

Şekil 2.23 : Erenköy'de kira evi, Abidin Mortaş, (Arkitekt 1936, no:9) Ankara'da kira evi, Bekir İhsan, (Arkitekt 1937, no:1).

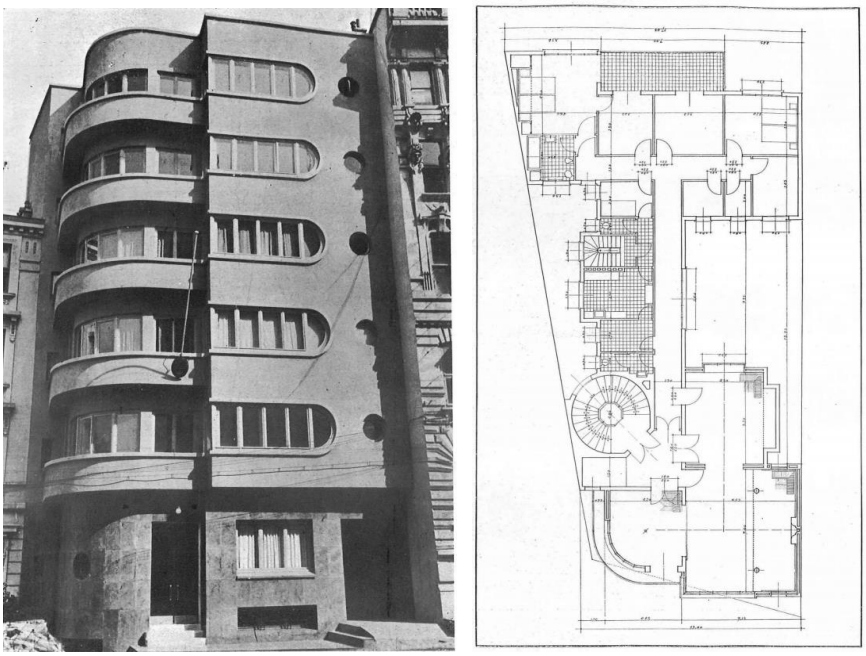
Apartman planlarında odalar ve ıslak hacimler bir hol veya koridor etrafında yer almakta, konut büyüklüğüne bağlı olarak da oda sayısı değişiklik göstermektedir (Şekil 2.24). Odalar yemek, salon, yatak odası ve çalışma odası gibi fonksiyonlara göre düzenlenmektedir. Toplumdaki alışkanlıklara göre salonlar zaman içinde "misafir odası" kimliği kazanmış ve ailenin günlük yaşamının geçtiği mekân "oturma odası" olarak gelişmiştir. Geleneksel konuttan farklılaşan en önemli özellik ise banyo ve tuvalet olarak ayrılan ıslak hacimlerdir (Uzunarslan, 2010).

Şekil 2.24 : Kira apartmanı, Ayazpaşa (Arkitekt, 1935; Aslanoğlu, 2010).

Batı'daki konut mimarisinin etkisinde gelişen apartmanlar, sanayileşmiş toplumlarda 19. yüzyıl sonundan itibaren kentlerde ortaya çıkan yeni orta tabakanın konut gereksinimini karşılamaya yönelmiştir (Yüksel, 1995). Bu konut tipi günümüze kadar farklı formlarda hızla çoğalmış ve kentlerde yaşamın önemli bir parçasını oluşturmuştur (Görgülü, 2010). Bu konut sunum biçiminin 1930'lu yıllardaki örneklerinden biri olan Tüten Apartmanı, 1936 yılında Adil Denktaş tarafından

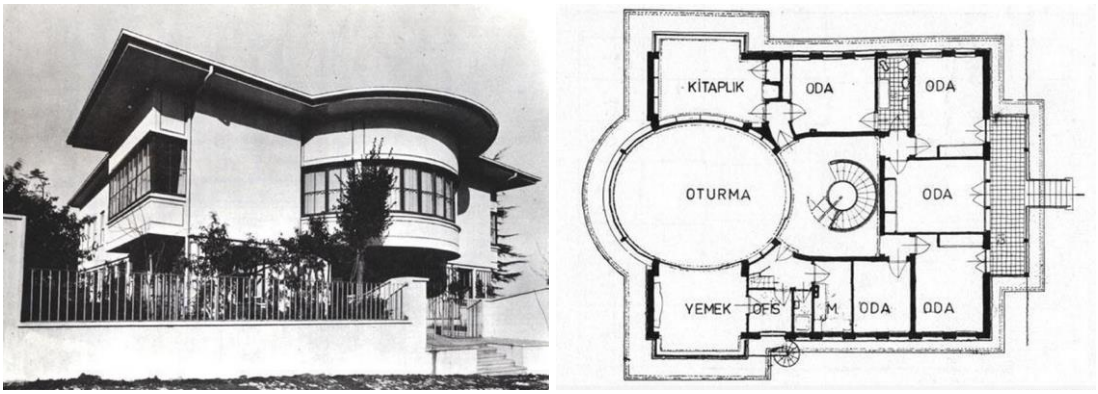
tasarlanmıştır. Döneminin modernleşme koşullarında özgün detayları barındıran yapının cephesinde, yuvarlatılmış köşeler, yatay olarak uzanan ve yarım daire olarak sonlanan pencereler ve bu yuvarlatılmış yatay hatları belirginleştiren çerçeveler dikkat çekmektedir. Ayrıca, yuvarlak pencerelerin yanına, işlevsel olmayan ancak dış etkiyi güçlendiren, birer dairesel açıklık yerleştirilmiştir. Yapının giriş bölümünde, küçük mermer bir havuz ve bir oturma köşesi bulunmaktadır. Geniş kullanım alanına sahip dairelerde, ön bölümde yer alan salonlar, arkadaki odalara uzun bir koridor ile bağlanmıştır (Aslanoğlu, 2001 ve Bozdoğan, 2002) (Şekil 2.25).

Şekil 2.25 : Ayazpaşa'da kira evi, Adil Denktaş, (Arkitekt 1936, no:5-6).

1930'lu yılların sonuna gelindiğinde gerçekleştirilen uygulamaların ölçek ve oranlarında değişiklik olmuş, kütlelerde simetrik düzenlemeler uygulanmaya başlanmıştır. 1940'lı yılların başında etkili olmaya başlayacak "milli mimari" söyleminin teorisyeni olarak bilinen Sedad Hakkı Eldem söylemin alt yapısını oluşturan mimari form arayışı üzerine araştırmalarını ve ilk uygulamalarını bu yıllarda gerçekleştirmiştir. Eldem'in Türk evi üzerine yaptığı araştırmalar bu arayışın alt yapısını oluşturmuştur. Bu yıllardaki uygulamaları arasında İstanbul Maçka'daki Ağaoğlu Evi (1938) her iki döneme ait özellikler taşımaktadır. Yapının birinci katında bulunan, bir kısmı cepheden dışa taşan oval sofa, III. Selim döneminin sonlarında kasır ve köşklerde uygulanmaya başlanmış ve 19. yüzyılın ortalarında terk edilmiş olan oval sofa kullanımını anımsatmaktadır. (Gümüş, 2013). Eldem'in üzerinde çalıştığı örneklerin aksine Ağaoğlu Evi'ndeki sofanın evin merkezinde yer almaması, işlevinin

değiştirilmiş ve batı tarzı bir oturma odasına dönüşmüş olması nedeniyle sofanın kullanımının gelenekselin dışında ve biçimsel olduğu kabul edilmektedir (Tanyeli, 2009). Geniş saçaklı yapının ön cephesinde yer alan dairesel çıkma ve iç mekânda yer alan raflar geleneksel konut mimarisindeki kullanımları hatırlatırken dönemin mimarisine uygun cephe düzenlemesi ve yalın geometrik biçimi de modern mimarlıktan izler taşımaktadır (Şekil 2.26).

Şekil 2.26 : Ağaoğlu Evi, 1938, Sedad Hakkı Eldem (Arkitekt 8, no: 10-11).

2.3.2.3 İkinci ulusal mimarlık dönemi

1940'larda yaşanan savaşın oluşturduğu tehlike ortamına karşı içte birlik ve bütünlük sağlayacak bir dayanışma sağlanması amacıyla ulusal düşünceler ön plana çıkmıştır. Bu anlayış savaş yıllarında üretilen yapılara da yansımıştır. İkinci Ulusal Mimarlık akımının savaş bitince sona ermesi bu mimari fikrin savaş ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Alsaç, 2007).

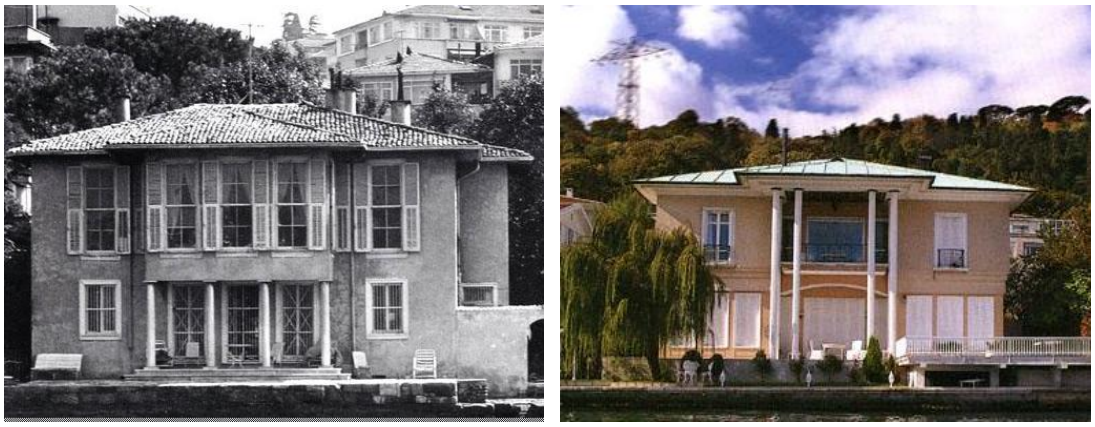
Savaşın etkisiyle güçlenen İkinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın oluşmasını sağlayan diğer bir neden modern mimariye karşı oluşan eleştirel tutumdur. Eldem'e (1973) göre kübik mimari vaktinden önce bozulmuş; sıvalar çatlamış, teras damlar akmaya başlamış, parapet kenarları zarar görmüştür. Ayrıca mimar bu yapıların yerel iklime de uygun olmadığını belirtmekte ve büyük cam alanların zaten aydınlık olan iklimde ısı kaybına yol açtığını söylemektedir. Oluşan bu tepkinin bir nedeni de yapı malzemesinde yaşanan sıkıntılardır. Yeterli yerli üretim olmadığı için ithal edilen yapı malzemelerini elde etmek savaş yıllarında daha da zor hale gelmiştir. Batur (1998) modern mimarinin geleneksel tarihi çevreden farklı olan biçiminin kentlerde uyumsuzluk yarattığı, "damsız esmer binalar, akasya dizili cetvel caddelerle" Anadolu kentinin yüzünün değiştirildiği savını anlatır ve modern yapıların büyük ölçüde ithal

malzeme ile teknolojiye dayandığı için bakım ve onarımının gereğince yapılamadığını belirtir.

Bu dönemde Güzel Sanatlar Akademisi'nde Sedad Hakkı Eldem'in öncülüğünde başlatılan Milli Mimari Seminerleri geleneksel konut mimarlığının ayrıntılı incelenmesini başlatmış ve yeni kuşak mimarlarının düşünceleri üzerinde etkili olmuştur. Eldem, akımın manifestosu niteliğindeki yazılarında iklim ve yerel malzeme koşullarına uyan ve yerli işgücüne dayanan bir yapı anlayışını savunur, milli karakterde ve inkılabın yarattığı ideal fert için hazırlanmış, eğitici niteliğe sahip bir mimari yaratmanın gerekliliğinden bahseder (Batur, 1998). Alsaç (2007), bu yazılardan biri olan 1940 yılında Arkitekt dergisinde yayınlanmış "Yerli Mimariye Doğru" isimli (Corbusier'in "Bir Mimarlığa Doğru" isimli eserine sanki atıfta bulunmaktadır) yazısını İkinci Ulusal Mimarlık Akımının başlangıcı olarak görür. Yazıda Eldem (1940) "tarz-ı mimarimizi hariçten ithal etmek mecburiyetinde değiliz" diyerek yeni dönemde yapı sanatının nasıl olması gerektiğini anlatır.

Tekeli (2007), dönemde bölgesellik, nostaljik, popülist ve şovenist olmak üzere dört mimari yaklaşımı olduğunu belirtir. Benzer bir sınıflandırmayı Batur (1998) ise nostaljik ve yenilemeci, anıtsal ve akademik, popülist ve yerli olmak şeklinde yapar:

Nostaljik ve Yenilemeci: Milli seminerlerde başlayan İstanbul konutlarının etüdüne dayanan ve kente özgü özelliklerle belirginleşen, akademik yöntemlerin sentezi olan tasarım anlayışıdır. Bu anlayış tarihi biçimlerin aynen kullanılması yerine plan şemalarının ölçü, oran ve biçimlerinin analizi yoluyla tasarım ilkelerine ulaşmayı amaçlar. Bu anlayışın en tipik örneği Eldem'in Maçka'daki Taşlık Şark Kahvesi, Beylerbeyi'ndeki Ayaşlı Yalısı ve H. Kemali Söylemezoğlu'nun Bebek'te inşa ettiği Çapa Yalısı'dır (Şekil 2.27). 1938 yılında tasarlanan Ayaşlı Yalısı geleneksel Türk Evi'nin karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Türk evi plan türlerinden karnıyarık plan tipini andıran plan şemasının yanısıra, geniş saçaklı, kiremit kaplı çatısı, sofanın iki açık yönündeki sütunların taşıdığı çıkması ve pencere boyutları ile dönemin ulusal mimarlığa ilişkin çabalarını yansıtmaktadır. Nuri Çapa Yalısı, 1950'lerde inşa edilmesine karşın geniş saçakları, çatıyı destekleyen cephedeki sütunlar ve cephe tasarımı yönünden İkinci Ulusal Mimarlık Akımının izlerini taşımaktadır.

Şekil 2.27 : Ayaşlı Yalısı (Url-23) ve Çapa Yalısı (Url-24).

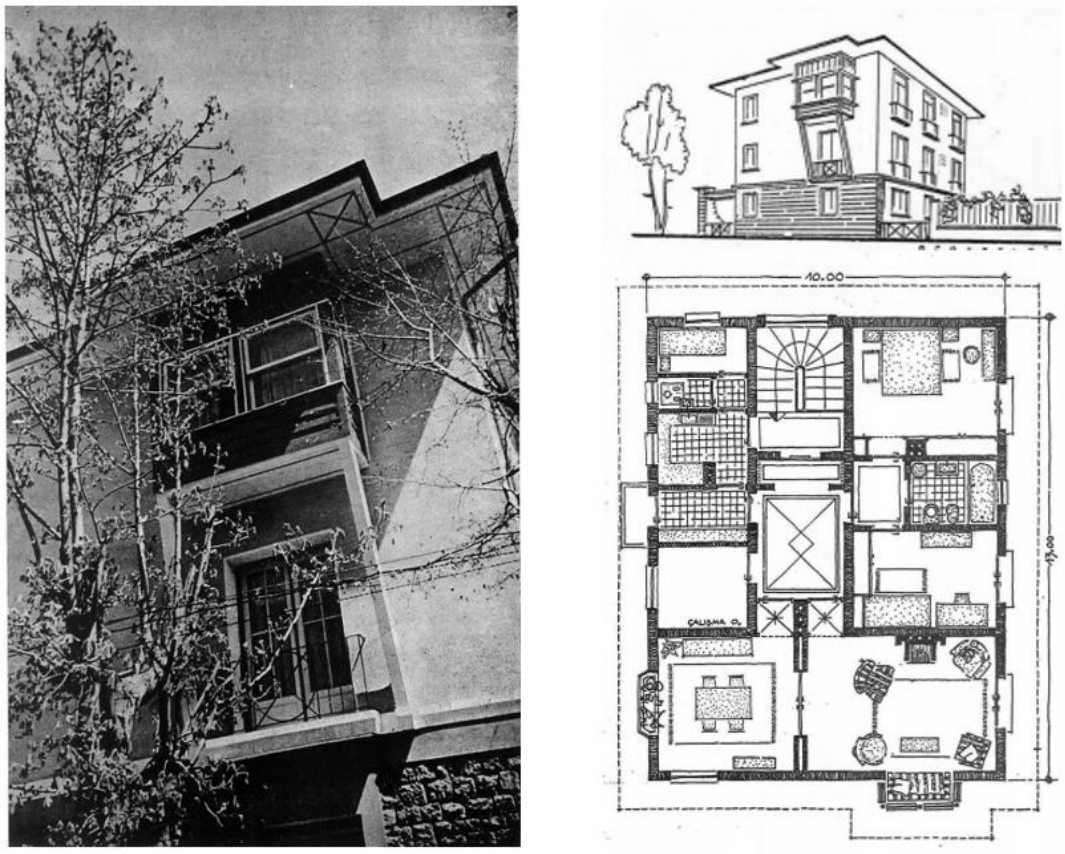
Anıtsal ve Akademik: Modern mimarinin rasyonel ve işlevselci ilkelerini klasik ve anıtsal biçimlendirmeler için kullanan ve dönemin etkili isimleri olan Prof. C. Holzmeister ve Prof. P. Bonatz'ın tasarım anlayışını izleyen akademik-ulusalcı yaklaşımdır. genellikle kamu yapılarında ve yarışma projelerinde uygulanmıştır. Ankara'daki Bedri Uçar'ın Devlet Demiryolları Genel Müdürlük Binası (1941), İsmail Utkular ile Doğan Erginbaş'ın İstanbul Radyoevi Binası (1945) bu anlayışla üretilen yapılardan bazılarıdır.

Popülist ve Yerli: Ulusallığı bölgesel-folklorik öğeler ile rasyonel ilkelerin bileşiminde arayan yaklaşımdır. Anadolu kentlerinin mimarlık birikiminin etüdüne dayanan bu anlayış sonucu bölgesellik ve yerellik kavramları, ideolojik kalıpların dışında ele alınmış ve malzeme, şema, biçim somut verilerle temellendirilmiştir. Bir kültür ve tarih birikiminin anlamlı derlenişi açısından Anadolu'nun anonim konut mimarlığının keşfi 40'lı yılların en önemli olgularından biri kabul edilir. Emin Onat'ın Ankara Kavaklıdere'deki Cenap And Evi ve Bursa Vali Konağı bu yaklaşımla inşa edilen nitelikli örneklerdendir. (Batur, 1998) (Şekil 2.28).

Şekil 2.28 : Cenap And Evi, Emin Onat (Url-25).

Bu dönemde yapımı gerekli olan veya başlamış devlet yapıları dışında hemen hemen tüm yapı üretimi durdurulmuştur (Batur, 1998). Savaş, ekonomik bunalım, yapı malzemesi sıkıntısı gibi nedenlerle konut üretimi de oldukça azalmıştır. İkinci Ulusal Mimarlık Akımının etkisiyle üretilen az sayıdaki apartmanlardan biri olan Birgiler Apartmanı 1938 yılında Moda'da inşa edilmiştir (Şekil 2.29). Kira evi olarak tasarlanan Apartman plan kurgusu, geniş saçağı, cephe düzenlemesi, çıkma ve payandaları ile geleneksel konutun özelliklerini yansıtmaktadır.

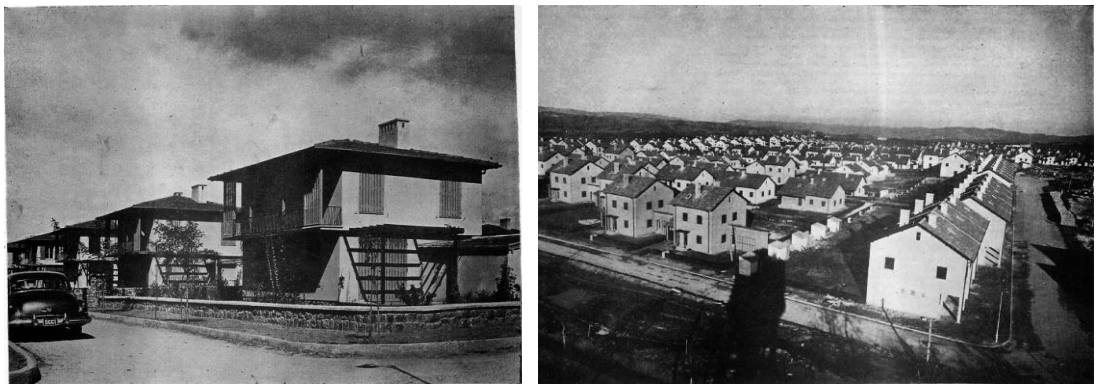
Şekil 2.29 : Birgiler Apartmanı (Arkitekt 1950, no: 7-10).

Konut alanındaki ihtiyaca yönelik bu dönemde fazla bir üretim gerçekleştirilememiş olsa da, konut sorunun kavranması, ucuz konut yapımı, kooperatifçilik gibi konularda önemli çalışmalar yapılmıştır. Sanayi kentlerindeki işçi konutlarından sonra Ankara'da Saraçoğlu Mahallesi, İstanbul'da Birinci Levent mahallesi gibi ilk toplu konut örnekleri ortaya çıkmıştır (Sey, 1998) (Şekil 2.30). 1946'da devlet memurları için Paul Bonatz tarafından tasarlanan Saraçoğlu Mahallesi, İkinci Ulusal Mimarlık Akımının etkisiyle çıkmalar, saçaklar, kafes biçimli balkon korkulukları, eğik çatı ve uzun pencereler gibi geleneksel özelliklere sahiptir ve çok birimli konut guruplarını bitişik nizamda değişik tip ve yükseklikte yapılarda sunmaktadır (Alsaç 1945). Aynı

dönemde İstanbul'da toplu konut sonum biçimi olarak inşa edilen Şenesen Evler ve Levent yerleşimleri ise Ulusal Mimarlık Akımının özellikleri yerine modern dönemde toplu konut yerleşmelerinde görülen standartlaşma, yalın tasarım, rasyonel plan kurgusu ve işlevsellik kavramları etkisinde tasarlanmışlardır (Şekil 2.31).

Şekil 2.30 : Saraçoğlu Mahallesi, Ankara (Url-26).

Şekil 2.31 : Şenesen Evler Yerleşimi ve Levent Mahallesi, İstanbul (Arkitekt 1952, no: 9-10).

2.3.2.4 Uluslararası modern mimarlık dönemi

II. Dünya Savaşı sonrasında kentsel yenileme ve yeniden inşa etme isteğiyle rasyonel planlama, bölgeleri işlevlerine göre ayırma, tarihsel kent dokusunun yıkımı, kentlerin içinde geniş caddelerin yer alması ve benzer nitelikte çok katlı yapıların inşaatı gibi modernist şehirciliğin ilkeleri dünyanın birçok yerinde gündeme gelmiştir. Türkiye'de de 1950 seçimleri sonunda liberal ekonomik ve popülist politikalara sahip bir yönetim, Cumhuriyet'in ilk dönemini sonlandırarak mimarlık ve şehircilikte üst modernizm devrinin başladığını göstermektedir (Bozdoğan, 1998).

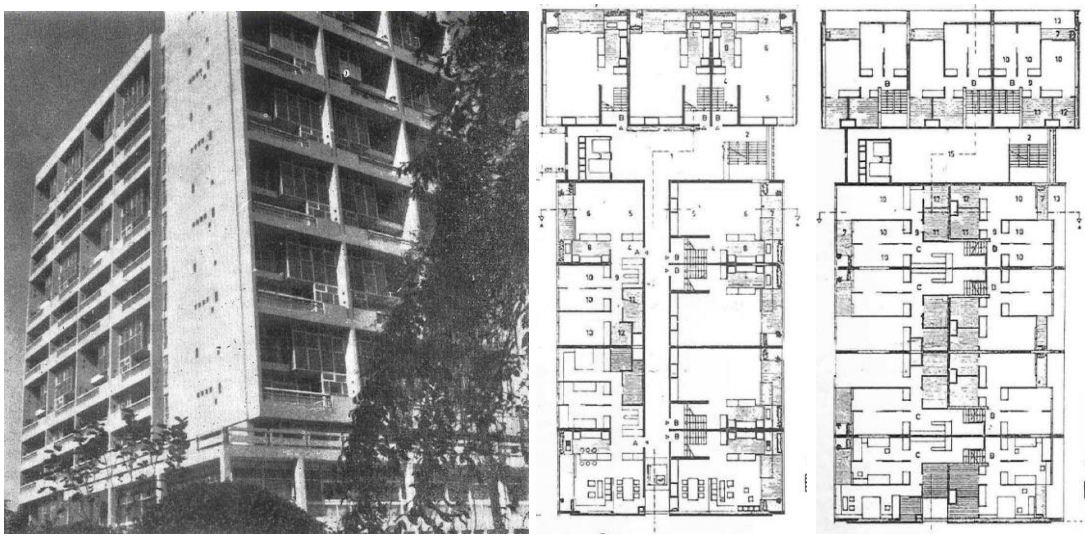
Savaş sonrasında Batı'da canlanan mimari arayışlar ve Türkiye'de yaşanan ekonomik ve politik değişimler nedeniyle oluşan yeni talepler, 1940'lı yıllarda uygulanan ulusal mimarlığın sonunu getirmiştir. 1950'lerde başlayan dönemde, Türkiye'ye dış yardım akışı ve çeşitli uluslararası örgütlerden yabancı uzmanların danışman olarak gelişi mimarlıkta "uluslararası üslup" ilkelerinin yayılmasını, bina üretimiyle uğraşan meslekler çevresinde yaygın kabul görmesini hızlandırmıştır. Türk mimarları, 1950 ve 1960'lar boyunca, uluslararası üslup modernizminin, çok katlı betonarme strüktür ve cam yüzeylerden oluşan örneklerini tasarlamışlardır (Bozdoğan, 1998).

Bu dönemde öncelikle yapı talebinin kaynakları artmıştır. Tanınan ekonomik önceliklerle güç kazanan özel sektör, yapı talebinin hacmini ve içeriğini değiştirmiş, market, ofis, büro binaları gibi yeni yapı tiplerini mimarlığa dahil etmiştir (Batur, 1998). 1950'lerin getirdiği en önemli değişiklik, tasarım talebi ve hatta arzı alanına özel sektörün girişidir. Önceki dönemde mimarın emeğinin müşterisi öncelikle kamu ve bir ölçüde de üst düzey bürokratlardır. Talebin yeni durumu mimar emeği arzını da biçimlendirmiştir. 1950 öncesinde Türkiye'de mimarların önemli çoğunluğu bu döneme kadar çeşitli bürokratik kimlikler altında çalışırken 1950'lerde AHE, Birleşmiş Mimarlar, Baysal-Birsel, Tekeli ve Sisa ortaklığı gibi mimarlık ofislerinin kurulmasıyla Türkiye'de modern serbest mimarlık kariyeri başlamıştır (Tanyeli, 1998).

İletişim olanaklarının artmasıyla dış dünyadaki uygulamalardan haberdar olan mimarlar, tasarımlarında yabancı ülkelerdeki örneklerden esinlenerek tasarladıkları yapıları kentlerde uygulamaya başlamışlardır. Kortan (1971), dönemle ilgili çalışmasında, ele aldığı projelerin hemen hepsinin yurtdışında yapılmış örneklerle olan benzerliklerine dikkat çekmektedir. Sey'e (1998) göre bu tasarımlarda ülkenin malzeme ve yapım olanakları göz önüne alınmadığı için uygulandıklarında bina aslının bir karikatürüne dönüşmektedir. Bu nedenle Türk mimar ve mühendisler mevcut olanaklarla yeni biçim ve teknikleri geliştirmeye çalışmışlardır. Bu durum uzun vadede yapı teknolojisinin gelişmesini sağlamıştır (Tanyeli, 1998).

Hukukçular Sitesi bu dönemde yeni teknoloji ve malzeme olanakları ile inşa edilen çok katlı apartmanların en önemli örneklerindendir (Şekil 2.32). Le Corbusier'in Marsilya Bloklarını anımsatan, Haluk Baysal ve Melih Birsel'in tasarladığı Hukukçular Sitesi farklı tiplerde 66 daireden oluşmaktadır (Tapan, 2007). Her dairenin üç yatak odası ve iki banyosu olması, salon ve yemek odalarının birleştirilmesi,

mutfakların dış cepheye bakması, yatak odalarının konuk kabul bölümünden ayrılması, iç ve dış sirkülasyonların asgariye indirilmesi ve zemin katların mümkün olduğunca az işgal edilmesi üç farklı konut tipinin ortak özellikleri olarak ortaya çıkmaktadır (Dağaltı, 2010).

Şekil 2.32 : Hukukçular Sitesi (Arkitekt 1970, no: 4).

Modernleşme süreci, Bilgin (1998)'in ifade ettiği gibi evrensel olarak yerleşmeler ve imar süreci üzerinde üç temel iz bırakmıştır. Birincisi, modern dünyanın yeni kurumsal örgütlenmesinin ve kamusal yaşamının gereksinimlerini karşılayan yeni kamu yapılarının inşasıdır. İkincisi, yol, su, elektrik, kanalizasyon, telefon gibi kent hizmetlerini sağlayacak alt yapının inşasıdır. Üçüncüsü ise modern toplumda genellikle anonim tüketici için üretilen, barınmanın ontolojisini köklü biçimde değiştiren konut inşasıdır. 1950'lere kadar bu süreçlerden ilki kamu yapılarının inşa edilmesiyle sağlanmış, yapılan yollar ve kentleşme sürecinin başlaması ile ikincisi de kısmen gerçekleşmiş, ancak üçüncü ilke ile ilgili herhangi bir gelişme gözlenmemiştir. Bilgin'e (1998) göre, 1950 yılına kadar üretilen konutlar, sanayileşmenin ve piyasanın tetiklediği ve çoğalttığı insanların kitlesel ihtiyacını karşılamak üzere üretilmediği için henüz modern piyasa ilişkileri içinde yer almamıştır. Bu nedenle söz konusu konutlar, modern bir görünüm ve format içinde yapılsa hatta modern bir yaşam biçimi ortaya koysa da henüz modernleşememiştir.

Ekonomik, siyasal ve toplumsal alanda dönüm noktası olan 1950 yılında konutun modernleşmesi konusunda bir kırılma yaşanmıştır. Tarımdaki makineleşme ve kentlerdeki yeni iş alanlarının ortaya çıkması kırdan kente büyük bir göçü başlatmıştır. Savaş sırasında konut üretiminin neredeyse durduğu kentlerde nüfusun yoğunlaşması

ile büyük bir konut sıkıntısı başlamıştır. Bu döneme kadar ülkedeki tek konut üretim yöntemi olan bireysel konut sunum biçimi konut sorununu çözmekte yetersiz kalmıştır (Tekeli, 1998). Konut üretim sistemlerinin köklü biçimde değişmesi ile kentteki farklı gelir ve kültür gruplarına ait toplumsal gerçekliği yansıtan yeni konut sunum biçimleri gelişmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan yoğun konut talebi, her biri farklı yerleşme özellikleri taşıyan yap-satçı üretim, gecekondu ve kooperatifler gibi üç farklı sunum biçimiyle karşılanmıştır (Bilgin 1996).

19, yüzyılın sonlarında İstanbul'da başlayan ve Batılı yaşam biçiminin bir simgesi olarak kabul edilen apartmanların yapımı II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'de daha da yaygınlaşmıştır. Nüfus artışı, toplumsal, kültürel ve teknolojik değişim, İmar Mevzuatındaki değişiklikler ve faaliyetler, ulaşımın kolaylaşması apartman yapımını hızlandıran sebeplerdir (Şener, 2000). Bir moda olma yerine kentsel rantı arttırma amacı taşıyan apartmanlaşma süreci, 1965 yılında yasalaştırılan kat mülkiyeti nedeniyle ivme kazanmış ve tüm kentlerde konut alanlarında benzer görüntüler oluşmasına neden olmuştur (Sey, 1998) Bu üretim modeli, henüz koruma anlayışının da gelişmemesi nedeniyle kent merkezlerinde mevcut dokunun yıkılıp yenilenmesini ya da yakın gelişme alanlarında yoğunluğun artmasını hızlandırmıştır.

Yap-satçı konut sunum biçiminin temel aktörleri; bireysel bir konut sahibi olmasına olanak olmayan sınırlı sermayeye sahip alıcı, kat karşılığı arsasını ya da mevcut az katlı yapısını apartman dairesi ile değiştirmek isteyen mal sahibi ve az sermaye ile yapım işlerini üstlenen müteahhitten oluşmaktadır. Bu üç aktörün hiçbirisinin tek başına gücünün yetmediği bir girişim olan yap-satçılık, gönüllü ve güvenli bir piyasa ilişkisi içinde bir araya gelen orta tabakaların güçlerini baştan birleştirmeleriyle mümkün hale gelmiştir. Bu sunum modeli toplumda yaygın olarak kabul görmüş ve bu dönemde üretilen konut stokunun %45'i bu yöntemle inşa edilmiştir (Bilgin, 1996). Devletin ucuz konut üretmediği bir ortamda hem konut sahipleri hem de müteahhit için oldukça uygun bir yöntem olan yap-sat yapı üretimi zamanla daha çok kazanç elde etme uğruna malzeme kalitesinin düştüğü, konut yapılarının tektipleştiği ve yapı yoğunluğunun hızla arttığı bir kentleşme biçimine neden olmuştur (Dener, 1994). İmar haklarının arttırılması konusunda sürekli baskı yaratması, tarihsel dokuya zarar vermesi, kullanım süresi dolmadan yapıların yıkılmasına neden olması ve sağlıksız yerleşimler oluşturması yönüyle yap-sat konut sunum biçimi sürekli sorgulanmaktadır (Tekeli, 2012).

Bu üretim biçimi kentlerde bitişik ve ayrık nizam şeklinde iki ayrı apartman türü üretmiştir. Her iki yapılaşma düzeninde de yap-sat apartmanların oluşturdukları yerleşimler, arsa büyüklüklerine göre sınıflandırılabilecek plan şemalarının tekrarıyla oluşmuştur. Bu şemalar müteahhitlerin uygulama sürecinde geliştirdikleri ve piyasa içinde doğruladıkları bir orta sınıf yaşama formu ortaya koymuştur. Bu apartmanların tamamı, betonarme iskelet ve geleneksel tuğla duvar örgüsüyle yapılmış, ince inşaat donatısı ise yapı malzemesi piyasasının sunduğu seçenekler içinden seçilmiştir (Bilgin, 1996). Bu sistem orta sınıfın beğenileri ve tercihleri ile müteahhitin sahip olduğu üretim koşulları nedeniyle mimarları tasarımda sınırlandırmıştır (Tekeli, 2007). Hatta müteahhitlerin bazılarının mimar olmasına rağmen piyasa koşullarının onları da aynı ölçüde kısıtladığı görülmektedir. Hızlı yapılaşmanın sonucu birbirine benzer, değişim değerinin kullanım değerinden daha önemli olduğu apartman blokları kentte yaygın hale gelmiş, ancak bu arada zaman zaman tasarımcı olarak mimarın söz sahibi olduğu nitelikli örnekler de inşa edilmiştir. 1955 yılında Haluk Baysal ve Melih Birsel'in Bebek'te tasarladığı Birkan Apartmanları geniş metal doğramalı cam yüzeyleri ve plan kurgusu ile İstanbul'daki uluslararası üslubun ilk ve önemli örneklerindendir. 1957'de Emin Onat'ın Moda'da tasarladığı Marmara Apartmanı da yalın tasarımı, geniş cam yüzeyleri ve uzun balkonlarıyla döneminin önemli apartman örneklerindendir (Şekil 2.33).

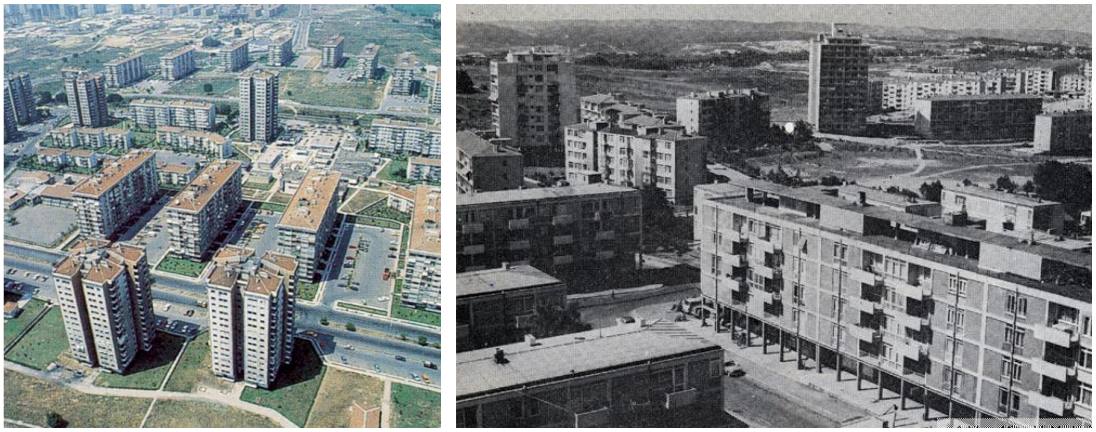

Şekil 2.33 : Marmara ve Birkan Apartmanları (Arkitekt, 1959).

Bu dönemin bir diğer sunum biçimi piyasadaki konut üretiminin yaklaşık %10'luk bir dilimini kapsayan kooperatif konut üretimidir. Genellikle, yatay veya dikey formdaki

büyük bir apartman blokunun arazi üzerinde belirli aralıklarla tekrarlandığı bir yerleşme formuna sahip olan bu konutlar büyüklüğü, mekân organizasyonu ve donatı açısından yine orta tabaka apartman standartlarını model almaktadır (Bilgin, 1996). 1950'lerin sonunda yapılmaya başlanan Ataköy Konutları farklı tipolojideki konutları, doğal ışık kullanımı, yalın plan kurgusu ve sosyal tesisleri ile döneminin nitelikli toplu konut örneklerindendir. Kemal Ahmet Aru tarafından 1954 yılında tasarlanan 4. Levent Toplu Konutu da çevresi ile uyum sağlayabilen ve farklı mekânsal özelliklere sahip bloklardan oluşmaktadır (Şekil 2.34).

Ülkede 1960'lı yıllara Uluslararası Mimarlık Akımı'nın etkisi ile giren mimarlık faaliyetleri giderek çoğulcu bir ortama geçmiştir (Sey, 1998). 1950'lerde eleştirel bir bakış açısından yoksun olan mimarlıkta sadece yapı üretimi, malzeme ve işgücü yetersizliği gibi konular üzerinde tartışmalar yapılmıştır (Tanyeli, 1998). Sonraki yıllarda ise mimarlar artan sayıları ve sosyo-ekonomik statülerinin zarar görmesi nedeniyle toplumsal sorunlara karşı daha duyarlı hale gelmişlerdir (Tekeli, 2007). Bu dönemde mimarların gündemini mesleğin işlevi, topluma karşı sorumlulukları, planlama konuları oluşturmaya başlamıştır (Sey, 1998).

Şekil 2.34 : Ataköy Konutları (Url-27) ve 4. Levent Toplu Konutu (Url-28).

Dünyada 1960'ların sonlarından itibaren mimarlıkta modernizmin çevresel ve toplumsal hataları eleştirilirken Türkiye'deki mimarlık çevrelerinde betonlaşma, tarihi dokuların yok olması gibi 1950'lerin olumsuz koşulları karşısında eleştiriler dile getirilmeye başlanmıştır. Mimarlık meslek ve eğitim çevrelerinde, modernizmin olumsuz sonuçlarını hafifletmek için blok ve kutu binaların yerine modüler sistem ve organik biçimler kullanılmaya başlanmış, düz cam yüzeylerin ve sıvalı beton cephelerin yerine daha dokulu olan brüt beton, tuğla ahşap gibi yapı malzemeleri tercih

edilmiş ve evrensel nitelikteki modernizmin ilkeleri bölgesel özellikler ve dinamikler doğrultusunda yeniden ele alınmıştır (Bozdoğan, 1998).

Mimarlıkta uluslararası dönemin gözden geçirildiği eleştirel bir sürecin yaşandığı bu dönemde yapı malzemesi, araç ve gereçleri endüstrisindeki hızlı ve olumlu gelişmeler, konut mimarlığının üretimine hız kazandırmıştır. Gelişen teknoloji ve malzeme olanakları apartmanlardaki konfor koşullarını da etkilemiştir. 1960'lardan 1980'lere doğru apartmanlarda elektrik kullanımı, ısınma koşullarının değişimi, müstakil banyo, asansör gibi nedenlerle konfor koşullarında önemli bir artış gözlenmektedir (Tekeli, 2012).

1960 ve 70'li yıllarda her alanda yaşanan çeşitlilik, kuramda ve uygulamada mimarlık alanına yansımış ve çoğul bir mimarlık ortamı oluşturmuştur. Bu çoğulcu ortamda fikirler, eğilimler, süreçler ve ürünlerden oluşan zengin bir karışım ortaya çıkmıştır (Yücel, 2007). Konut üretiminde 1950'lerde başlayan gecekondu ve yap-satçılık 1960 sonrasında bütün hızıyla devam etmiştir. Geniş kentsel alanları kapsayan bu sunum biçimleri, mimarları kendi alanı dışında tutarken kentlerin bir örnek olmasına yol açmıştır (Sey, 1998). 1950 ve 1980 yılları arasında Türkiye'nin tüm kentlerinde en çok üretilen konut sunum biçimi olan apartmanlar kentin görünümlerini belirlemiştir. Bu tek tip üretim şekline göre cadde üzerinde yer alan apartmanların zemin katı ticari işlevle kullanılırken, ara sokaklarda ise sadece konutun yer aldığı daha az katlı apartmanlar inşa edilmiştir.

Sonuç olarak, II. Dünya Savaşı sonrasında kentlerde konut sorununa çözüm olarak geliştirilen sunum biçimleri yaşam kalitesini geliştiren, nitelikli çevreler oluşturan yapılaşmayı sağlayamamıştır. 1970'li yılların ortalarına kadar yağ lekesi gibi büyüyen kentlerde, merkezde yık-yap süreçleri, tarihsel ve kültürel değerlere zarar vermiş, sürekli yoğunluk artışına sebep olmuş, yeşil alanları yok etmiş ve sosyal altyapının yetersiz kalmasına neden olmuştur (Tekeli, 1998).

Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir konut sunum biçimi olan apartman, çok sayıda üretilmiş olması nedeniyle kentsel dokuda belirleyici bir unsur olmuştur. Endüstrileşme, siyasal, ekonomik, mimari ve sosyo-kültürel gibi faktörlerin etkisi ile gelişen apartmanlar, geleneksel ev ile benzer özellikler taşısa da biçimsel ve anlamsal bir değişimi ve dönüşümü ile yeni bir modeldir (Tanyeli, 1998). İhsan Bilgin'in (2010)

belirttiği gibi, “modernleşme sürecinde hem gündelik yaşamımızın hem de yapı dokusunun nasıl değiştiği bağlamında işaret edilmesi gereken, apartman fenomenidir.”

Fiziksel ve biçimsel özellikleriyle dikkat çeken apartman, çok katlı, dikey, farklı kullanıcıları farklı katlara yerleştirerek bahçeden koparan ve yüksek bir yerde yaşamalarını sağlayan yapıdır (Pulat Gökmen, 2011). Türkiye’de ilk örnekleri 19. yüzyılda İstanbul’da inşa edilen apartmanlar, sınırlı alanda çok sayıda kişiyi barındırması nedeniyle konut sıkıntısına çözüm olarak zamanla tüm kentlerde geniş bir uygulama alanına sahip olmuştur. Özellikle erken Cumhuriyet döneminde üst gelir grubunun tercih ettiği apartmanlar, modernleşmenin, lüksün ve konforun simgesi olarak görülmüştür. Tanyeli (1998) apartmanlaşmayı geleneksel konut ve konut donatılarının yok edilip yerlerine çağdaşlarının geçirilmesi biçiminde formülleştirilmesini, örneğin bir grup üst sınıf İstanbullunun, eski konaklarını inkâr edip apartmanlaşma olgusunu başlatmasını Türkiye modernleşmesinin saplantılarından biri olarak tanımlar.

Anadolu kentlerinde bu süreç daha geç bir dönemde yaşanmış, 1950’li yıllarda geleneksel konutun özelliklerini taşıyan çok katlı konutlar yapılırken 1960’lı yıllarda uluslararası modern üslubun etkisi görülmeye başlanmıştır. Geleneksel öğelerin ve modern üslubun kullanıldığı bu yıllarda Anadolu kent konutlarının temel özelligi kendisine özgü bir kimliğe ve estetik kaygılar içeren tasarım anlayısına sahip olmalarıdır (Oral, 2006).

3. DENİZLİ KENTİNİN MEKÂNSAL GELİŞİMİ

Tezin bu bölümünde çalışmanın yapıldığı Denizli kentinin kentsel gelişim süreci incelenmiş, kentteki geleneksel konutun özellikleri ile apartmanlaşmanın tarihsel süreci ve gelişmeleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Denizli kenti, Batı Anadolu'yu İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerine bağlayan bir kavşak konumundadır. 11.868 km^2 yüzölçümüne sahip olan kentin nüfusu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 978.700 kişidir (Url-30). 1973 yılında "Kalkınmada Öncelikli Yöreler" kapsamına alınmasıyla önemli bir sanayi kentine dönüşen Denizli başta tekstil, turizm ve mermercilik olmak üzere bakır tel, ambalaj malzemeleri, yem, gıda, haddecilik, cam, çimento, dericilik gibi birçok iş dalında faaliyet göstermektedir (Url-30 ve Marım 2000). Genelinde Ege Bölgesi'nin ılıman ikliminin egemen olduğu kentte rakım yükseldikçe iklim sertleşmektedir. Yıllık ortalama sıcaklığın 16,2^oC olduğu kentte yaz aylarında sıcaklık 40^oC ye kadar yükselirken, kış aylarında -10^oC ye kadar düşmektedir (Url-31).

3.1 Modernleşme Öncesi Dönem

Denizli kentinin kuruluşundan modernleşme sürecine kadar geçirdiği tarihsel sürece bakıldığında günümüzdeki Denizli kentinin bir yerleşim bölgesi olarak seçilmesi ve zamanla farklı devletlerin himayesinde yaşanan kentin gelişim ve değişim süreci görülmektedir. Bu noktada kentte uzun yıllar üretilen geleneksel konut ve özellikleri ele alınmaktadır.

3.1.1 Denizli kentinin gelişim süreci

Denizli'nin uzun süredir yerleşim bölgesi olarak kullanıldığı bilinmekte, kent Laodikeia, Hieropolis, Colassae, Tripolis gibi birçok antik kenti sınırları içinde barındırmaktadır. Yörede ilk yerleşimin M.Ö. 5000 yıllarında Kalkolitik çağda başladığı Beycesultan Höyüğü'nde yapılan kazılardan anlaşılmaktadır (Küçük, Aksakal, 2006) Tanyeli'ye (1988) göre günümüzdeki kent yerleşiminin temelini kentin 6 km kuzeyinde bulunan Yukarı Menderes Vadisindeki Laodikeia antik kenti

oluşturmaktadır. Şimşek'in (2007) antik kentte 2002 yılından bu yana sürdürdüğü kazı çalışmaları ve kent tamamında yaptığı yüzey araştırmaları sonucunda elde ettiği veriler bu fikri desteklemektedir. Anadolu'da, doğu-batı doğrultusunda yer alan doğal anayollardan biri üzerinde bulunması nedeniyle antik çağ boyunca önemli bir düğüm noktası olan Laodikeia, 7. yüzyılın ilk yarısında bugün hala ticari kent merkezi niteliğini koruyan Kaleiçi bölgesi merkez olmak üzere Denizli'ye, Bereketli Hisarköy kalesi ile çevresine ve Asartepesi'nin bulunduğu vadi içlerine taşınmıştır (Şimşek, 2007).

Tanyeli'ye göre (1988), dokumacılık merkezi olan Laodikeia 6. yüzyılda ticari etkinliğini kaybetmiş ve tarımsal üretime dayanan yeni bir yaşam biçimi kurmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle sürekli bakım ve dolayısıyla masraf gerektiren suyolu onarılamamış ve kent, tarıma daha elverişli ve su kaynakları bakımından daha zengin olan yakındaki dağ eteklerine taşınmıştır. Şimşek (2007) de kentin deprem sonrası zarar görmesi ile Başpınar kaynağından getirilen 8 km'lik suyollarının bozulmasını ve bu dönemde tüm Akdeniz Havzası'nı tehdit eden Arap akınlarını kentin taşınmasının iki önemli sebebi olarak göstermektedir.

Bugünkü Denizli'ye taşınan Laodikeia, Bizans döneminde yarı-kırsal bir yapıya sahiptir (Öncüoğlu Avşar, 2014). Khoniates (1995), kentin Bizans egemenliğinde bulunduğu sırada bir dağın eteğine serpiştirilmiş birkaç köyden oluştuğunu ve surla çevrili bir kent olmadığını yazmıştır. 12. yüzyılın sonlarına kadar Türklerle Bizanslılar arasında sürekli el değiştiren kentin kalesinin 1230 yılında Karasungur Bin Abdullah tarafından yaptırıldığına veya önceki bir hisarın bu tarihte esaslı bir tamir gördüğüne dair farklı bilgiler bulunmaktadır. İnceoğlu (2003), Vryonis'in "Bizans İmparatoru Manuel, köylere dağılan halkı bugünkü Denizli'de yaptırdığı kentte toplamıştır" sözüne dayanarak ikinci olasılığın daha akla yatkın olduğunu söylemektedir. 14. yüzyılda (1368-1369) Osmanlı idaresine geçen kentte yaşayan Rum-Türk halkı oranı radikal biçimde değişmiştir. Türk kentleşmesinin en önemli belirtisi olan Ahi örgütlenmesi bu yüzyılda kurulmuş ve Türkleşmenin en önemli belirtisi olarak Laodikeia adı değiştirilmiş, bir süre bu addan türetilen Ladik adı kullanılmaya başlanmış ve zamanla Tonguzlu (Domuzlu) Denizli sözcüğü egemen olmuştur (Tanyeli, 1988). Denizli, Anadolu'da 13. yüzyıldan beri Türkçe isim taşıyan ender büyük merkezlerden biridir; bu ismin kendi içinde gelişmesi uzun sürmüş ve bugünkü şeklini 16. yüzyıl sonlarında almıştır (Baykara, 1988).

Denizli'de kentleşme süreci, 13. yüzyıl sonuna kadar süren savaşlardan olumsuz etkilenmiş, savaşların sona ermesiyle daha güvenli bir yer olan Denizli'de 14. yüzyıl, kentleşme ve ticaret açısından parlak bir dönem olmuştur. Bu yüzyılda kente gelen İbn Battuta'nın burada yedi cami bulunduğunu belirtmesi, kentin bu dönemde zengin ve kalabalık olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Tanyeli, 1988). Ayrıca kentin adı, dokusu ve ekonomik yaşamı hakkında bilgi veren İbn Battuta (2005), kentin bölgedeki en büyük ve güzel şehirlerinden biri olduğunu, bağları, bahçeleri, düzenli akan çayları, çarşıları, coşkun kaynakları bulunduğunu ve dünyada eşi benzeri olmayan altın işlemeli elbiselerin dokunduğunu yazmıştır.

Bizans döneminden 14. yüzyıla dek kent kale ve çevresini merkez edinen örgütlü bir yerleşime doğru evrilmiş ve uzun süre kent merkezi dışında kalan yerleşme alanları seyrek yapılaşmayla bir bahçe-kent görünümünü sürdürmüştür (Tanyeli, 1988). Osmanlı çağının çok önemli bir katkı sağlamadığı bu yapılaşma biçimi kentte çok fazla değişmeden yakın zamana kadar devam ettirilmiştir. Kentin 13 ve 15. yüzyıllar arasında edindiği kimlik 20. yüzyıldaki endüstrileşme çağına dek fiziksel yapıda belirleyici olmuştur (Tanyeli, 1988).

Denizli kenti 16. yüzyılda, Tahrir Defterleri'nde Kütahya sancağına bağlı yirmi iki mahalleden oluşan bir kaza merkezi olarak yer almaktadır. Bu dönemde Türklere ait yediyüz onaltı hane ve Gayr-ı Müslimlere ait altmışbeş hane bulunan kentte ondört cami, dokuz zaviye, kırk dört dükkân, iki kervansaray, bir medrese, iki hamam, bir bedesten, bir kirişhane ve iki mezbaha vardır. Ayrıca şehrin çeşitli yerlerindeki su değirmenleri, bağlar ve bahçeler ile dokuma atölyelerinden de bahsedilmektedir (Ünal, 1988). 17. yüzyılda Denizli'ye gelen Evliya Çelebi düz bir zeminde yer alan küçük dörtgen kalenin içinde ev olmadığını ama çok sayıda dükkân ile bir Bezistan, cami, han ve birkaç çeşme bulunduğunu, 3600 kadar olan kiremit damlı evlerin ise kale dışındaki mahallelere yayıldığını belirtmektedir. Ayrıca Evliya Çelebi, halkın geçimini tarımın yanı sıra dokumacılıkla sağladığını ve üretilen ürünlerin Anadolu'ya gönderildiğini yazmıştır (Anonim 1998 ve Şimşek 2007). 18. yüzyıl başında Denizli kenti yaklaşık 12 bin kişinin ölümüne sebep olan şiddetli bir deprem yaşamıştır. Denizli halkının depremden harap olan şehri terk edip, evlerini yeniden bağ ve bahçeler arasında inşa ettikleri bilinmektedir (İnceoğlu, 2002).

Kale çevresindeki evlerden, mahallelerden şehir merkezine giden yollar dönemin arsa mülkiyetini yansıtmaktadır. Eski kent dokusu, tarla ve bahçelerin etrafında dolanan at

ve arabalarının geçişine olanak sağlayan dar sokaklar ve bu tarla-bahçelerin aile içinde parçalanıp dağılması ile oluşan arazilere inşa edilen evlerden oluşmaktadır. Bu dönemde dar çıkmaz sokakların da yer aldığı kentte yol genişlikleri değişkendir ve henüz kaldırım bulunmamaktadır (İnceoğlu, 1988). Kent bahçe içindeki bu geleneksel görünümünü 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar korumuştur. Bu tarihten sonra kentte ekonomik, sosyal ve idari alanlarda yaşanan önemli gelişmeler nedeniyle kent strüktürü de değişmeye başlamıştır.

3.1.2 Denizli'de geleneksel konut kültürü

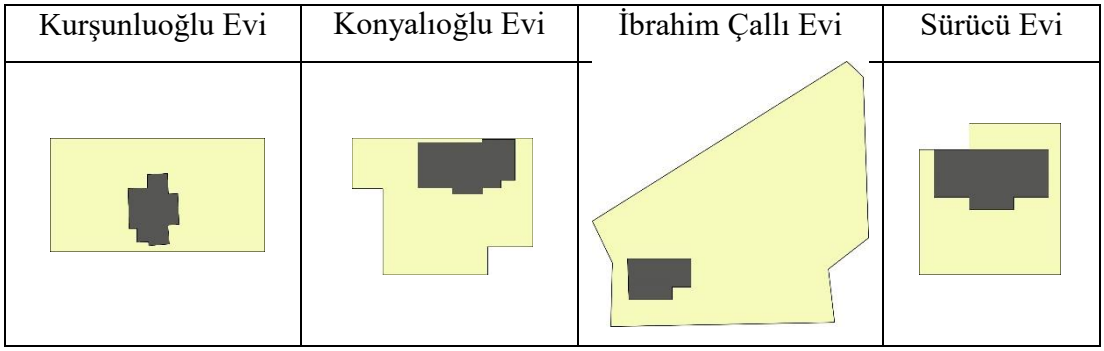
Deprem, rant, plansız kentleşme ve bakımsızlık gibi nedenlerle günümüze az sayıda örneği ulaşabilen geleneksel Denizli Evleri, doğaya ve çevreye uyum sağlaması, rasyonel çözümler geliştirmesi, sahip olduğu mahremiyet ilkeleri, yerel malzemelerin kullanılması, bulunduğu bölgenin iklim koşullarına uygun olması ve ergonomik yapı tasarımı gibi özellikleri barındırması yönüyle geleneksel Türk Evi ile benzer özellikler taşımaktadır. Kendine özgü özellikler barındıran Denizli evlerinin tipik özelliği ise tarımsal üretimle ilgili fonksiyonların, konutta yoğun olarak yer alması nedeniyle ailenin gereksinimi için sebze ve meyve yetiştirmeye elverecek büyüklükte bahçeler içinde inşa edilmeleridir (İnceoğlu, 1988) (Şekil 3.1).

Genellikle iki katlı olan geleneksel Denizli evleri, Batı Anadolu'nun benzer iklim kuşaklarında bulunan evlerle tipolojik açıdan ortak özelliklere sahiptir. Evlerin en önemli özelliği hayatlı-açık sofalı olmalarıdır. Denizli evlerinde, ılıman iklim koşullarının yaşanması nedeniyle günlük faaliyetler genellikle mahremiyeti sağlamak için yüksek duvarlarla çevrilmiş olan bahçede gerçekleştirilmektedir (İnceoğlu, 2002). Konutun alışılmış işlevlerine ek olarak, geniş bahçe içinde yer alan evlerde kurgulanan kırsal-tarımsal hayat nedeniyle bahçede ve evde ahır, samanlık, kurutma yerleri, hayat, asma çardağı, geniş saçak gibi kapalı, yarı kapalı ve açık mekânlar oluşmuştur (İnceoğlu, 2000).

Şekil 3.1 : Geleneksel Denizli Evi (Url-34).

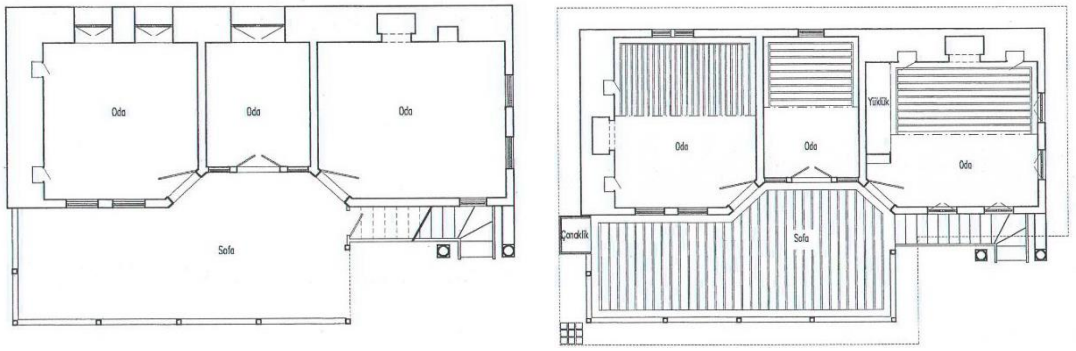
Denizli evleri bir bahçe içerisinde olmakla birlikte yola yakın ya da yola bitişik inşa edilmiştir (Şekil 3.2). Sokağa açılan büyük bir kapısı bulunan Denizli Evine sokaktan doğrudan giriş yoktur; önce bahçeye sonra açık sofaya ve buradan da odalara ulaşılmaktadır (Öncüoğlu Avşar, 2014).

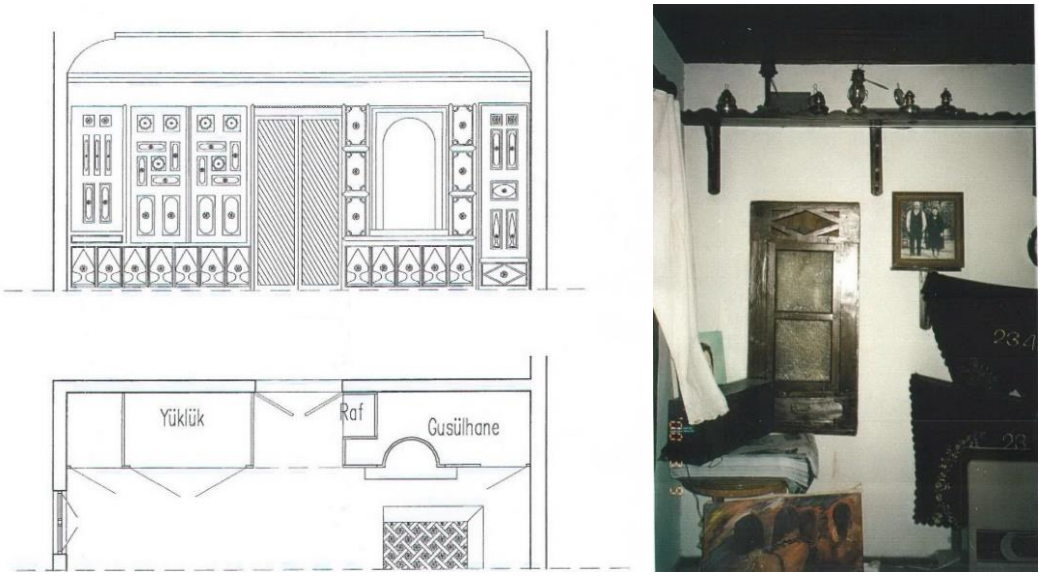

Şekil 3.2 : Geleneksel Denizli Evinde bahçe-konut ilişkisi.

Bahçesinde mutfak, hamam, fırın, çeşme ve tuvalet bulunan evde alt kattaki odalar depo, kiler, ahır, samanlık ve kışlık oda olarak kullanılırken, üst katta sofa ve odalar yer almaktadır (Köse, Küçük, 2006). Odalar geleneksel Türk evinde olduğu gibi genellikle kare formundadır ve ailenin yeme-yatma-oturma gibi çeşitli işlevlerini gerçekleştirebildiği esnek hacimlerdir (Şekil 3.3). Geniş ailelerin yaşadığı evlerde her oda ayrı bir ev niteliğindedir. Sofaya açılan odalarda ocak, yüklük, yunmalık (banyo), odunluk, fincanlık, lambalık, açık-kapalı dolaplar, sergen ve oturma yerleri vardır

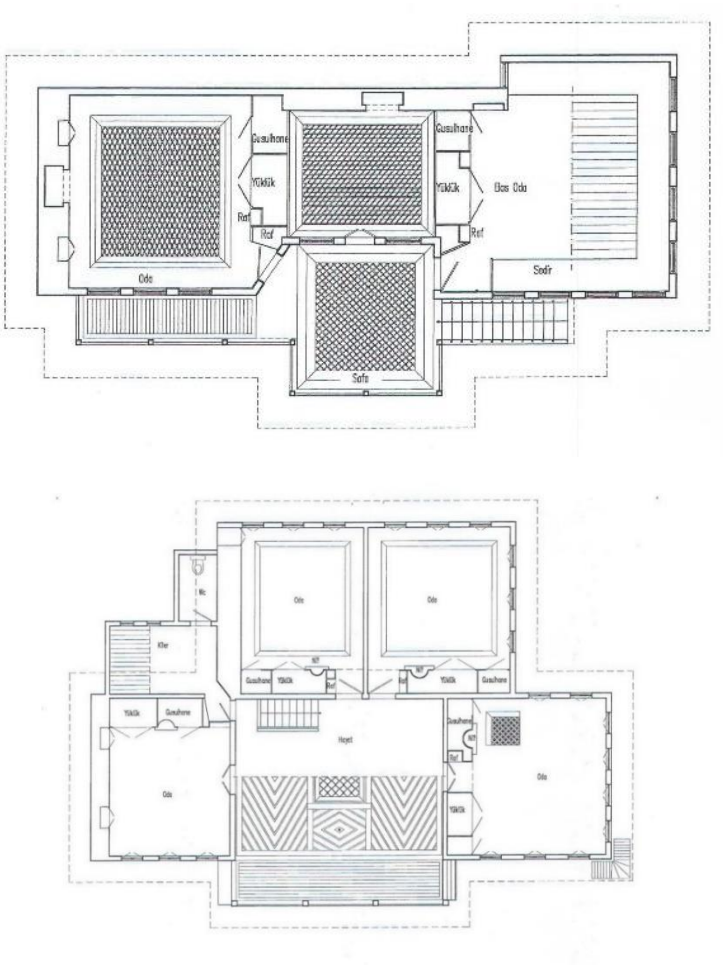
(Bektaş, 2011). Duvar boyunca yer alan sedirler oturma, yatma, uzanma gibi çok amaçlı kullanılmakta, yataklar ise gündüz, her odada mevcut olan yüklük adı verilen dolaplara yerleştirilmektedir (Şekil 3.3). Kışın odalardaki ocaklar ısıtma ve pişirme amacıyla kullanılırken yazın pişirme için bahçedeki ocak kullanılmaktadır. Misafirler için kullanılan oda diğerlerine göre daha iyi döşenmiş ve özenle süslenmiştir (İnceoğlu, 2004). Bu odanın günlük zamanda kullanılmadan misafirler için kapalı tutulması geleneği hala sürdürülmektedir.

Şekil 3.3 : Geleneksel ev kat planları, dolap detayı, gömme dolap, sergen ve ocak (Marım, 2010).

Planlarda I düzeni ve L düzeni en çok görülenlerdir. Büyük ailelerde oda sayısının artmasıyla U düzeni de görülmektedir. Hayatın bir yanına oda-evler eklenerek aileyle birlikte ev büyüyebilmekte ya da sonradan bölünerek küçülebilmektedir. (Bektaş, 2011) (Şekil 3.4).

Şekil 3.4 : I ve U Plan düzenine sahip geleneksel Denizli Evi birinci kat planları (Marım, 2010).

Ev yaptırmak isteyen aileler ustaya ihtiyaç ve isteklerini anlatmakta, usta bu doğrultuda evi arsa verilerini de değerlendirerek inşa etmektedir. Bir evin yapımı iki-üç ustanın birlikte çalışmasıyla yaklaşık bir yılda tamamlanmaktadır. Evin planı kesinleştikten sonra temel 1-2 metre derinliğinde açılıp, kalınlığı 50-60 cm olan temel duvarı taşla örülüp hatılla bitirilmektedir. Zemin katın duvarları kalın taş veya kerpiç yığma tekniğiyle yapılmakta, üst kat duvarlarında dikme, payanda ve yerine göre aralarda gergi kullanılarak ahşap karkas oluşturulduktan sonra ortaya çıkan üçgen boşluklara kum-kireç harcı, küçük taş parçacıkları doldurulmakta ya da oluşturulan ahşap karkas üzerine bağdadi çakılarak üst yüzey kaplanmaktadır (Köse, Küçük, 2006) (Şekil 3.5).

Her odanın sofaya açılan bir kapısı bulunmaktadır. Dolap derinliği içinde yer alan kapılar odaların büyüklüğü ve önemine göre bir ya da iki kanatlı yapılır ve kemer, pervaz, kitabe ve taç şeklinde bir başlık ile daha yüksek gösterilmektedir (Marım,

2000). Çam ve köknar gibi ağaçlardan üretilen kapı kanatları simetri ve orantıya özen gösterilerek bitkisel ve geometrik motiflerle süslenmektedir (Özkaya, Çolakoğlu, 2006). Genellikle ½ oranında uygulanan pencere sayısı ise odanın büyüklüğüne göre belirlenmektedir. Bağdadi tekniğinde yapılan evlerin duvar kalınlıkları ince olduğu için çoğunlukla aşağıdan yukarıya doğru açılan giyotin pencereler kullanılsa da içeriye açılan çift kanatlı pencere örnekleri de görülmektedir (Marım, 2000).

Şekil 3.5 : Pelitlibağ Mahallesinde zemin katı kerpiç yığma, üst katı bağdadi yapım tekniği ile yapılan bir ev (İnceoğlu, 2004).

Geleneksel evlerde anne, baba, evli ve bekar çocuklar, büyükanne ve büyükbabadan oluşan geniş ailelerin yaşadığı bilinmektedir. Evin erkek çocuğu evlendiğinde eve bir oda eklenmesi ya da anne ve baba yaşlandığında bahçe katında bir oda düzenlenmesi gibi esnek çözümlere sahip Denizli evlerinde harem-selamlık gibi kadın ve erkeklerin kullandığı farklı mekânlar görülmez (İnceoğlu, 2004 ve Bektaş, 2011). Evi erkek geçindirir, ekonomik bağımsızlığı olmayan kadın kocasına ve çocuklarına bakmak ve ev işleri yapmakla sorumludur (Dener, 1994).

Bektaş (2011), mahalle kavramının ve komşuluk ilişkilerinin kuvvetli olduğu bu dönemlerde güven sorununun yaşanmadığını, evlerin sokak kapılarının kilitlenmediğini söylemektedir. Düğün, cenaze gibi önemli olaylarda komşuların birbirine destek olmasının yanı sıra salça, tarhana, makarna gibi kış hazırlıklarının yapılmasında dayanışma sağlandığını belirtilmektedir. Özellikle uzun kış akşamlarında komşu ve akraba evlerinde toplanıp muhabbet edilmesi, çocukların oyun oynaması dönemin eğlence anlayışını yansıtmaktadır (Bektaş, 2011).

Konutların biçimlenişi, ölçeği ve alanı ile kullanıcıların ekonomik gücü arasında, günümüzdekine benzer, belirgin bir ilişki bulunmamakta, temel tasarım anlayışı işlevselliğe dayanmaktadır. Kentte o dönemde zengin, fakir mahallesi diye bir ayrım yoktur. Her mahallede varlıklılar ve daha az gelirliler bir dayanışma içinde yaşamaktadırlar (İnceoğlu, 2004).

Döneminin oluşan yaşam kültürünün ortaya çıkardığı, yöresel malzemelerle biçimlenen geleneksel evlerin genelinde görülen bu yapısal özelliklerin dışında Denizli geleneksel evini farklı kılan iki önemli özellik bulunmaktadır. Birincisi; evler büyük bağ-bahçeler içinde yer aldığı için kentin yeşillikler arasında kaybolan yapılardan oluşmasıdır. Seyrek konut dokusunun sokaklar boyunca devam eden kerpiç bahçe duvarları ve ağaç dokusu geleneksel kent peyzajında konutlar kadar önemli yer tutmaktadır (İnceoğlu, 2004). İkincisi ise sulama şebekesi gibi evden eve akan arklardır. Denizli'de "arık" diye adlandırılan bu arklar evden eve geçerek bütün kenti dolaşmakta, bu su dağıtım sistemi günlük gereksinmeler ve bahçe sulama için kullanılmaktadır. 1970'li yıllar sonuna dek Denizli'nin doğal kaynakları arasında yer alan pınar ve arklar günlük kullanım için temiz olarak gelmiştir (İnceoğlu, 2002). Kent sonraki dönemlerde de bu su kaynaklarından ciddi anlamda yararlanmış, hatta bu su kaynaklarının bazıları sanayide ve elektrik üretiminde kullanılmıştır (Savaş Yavuzçehre, 2011).

Denizli'de günümüze ulaşabilen geleneksel konut örnekleri bir doku oluşturmaktan uzak az sayıdaki tekil örneklerdir. Bu durumun en önemli sebepleri yaşanan depremler ile kent yönetimlerince ve devlet tarafından alınan koruma bilincinden yoksun yapılaşma kararlarıdır. Günümüze kadar gelen ve restore edilen bu yapıların bazıları fonksiyon değiştirmiş, müze, belediye hizmet binası, kafe gibi işlevlerle kullanılmaya başlanmıştır.

3.2 Modernleşme Dönemi

Bu bölümde Denizli kentindeki modernleşmenin tarihçesi ele alınmakta, modernleşme sürecinde kentin değişimi ve kentteki ilk modern konutlar anlatılmaktadır.

3.2.1 Denizli kentinde modernleşme çabaları

Kentte 19. yüzyılın ikinci yarısında önemli ekonomik, sosyal ve idari gelişmeler yaşanmış, 1876 yılında Denizli Belediyesi kurulmuştur (Özkan, 2010). Tanzimat

dönemi sonrası kentin ekonomik yapısında da bazı önemli değişimler gözlenmektedir. Bu dönemde üretilen ipek, pamuk, yün gibi hammaddelerin dış pazarlara gönderilmesiyle tarımsal üretim artmış, ancak gelişmiş ülkelerin fabrika ürünlerinin Anadolu'daki pazarları doldurması nedeniyle yerel zanaatlar zaman içinde zayıflamış ve kentte ticaret gelişmiştir. Bu yüzyılda, değişen ekonomik koşullar nedeniyle ortaya çıkan yeni iş alanları için kurulan akarsu ve buhar gücü ile çalışan çok sayıda gelişmiş un değirmeni, kentteki endüstrileşmenin ilk örnekleridir (İnceoğlu, 2004).

1888 yılında demiryolunun Denizli'ye ulaşması kentte bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Kente ulaşımı kolaylaştıran ve ticaretin gelişmesine katkı sağlayan demiryolunun gelmesi geleneksel kent dokusunun ve konutların değişmesine neden olmuştur. Demiryolunun kentsel yapıdaki en önemli etkisi ise İstasyon Caddesinin açılmasıdır. Bu cadde, o yıllarda bölgenin en önemli un üretim merkezi olan bir un fabrikası sahibi tarafından ürettiği unları, istasyona kolaylıkla ulaştırmak için açtırılmıştır (Tıkıroğlu, 2005). Merkezi Kaleiçi olan kent, bu dönemde İstasyon Bölgesi yönünde gelişmeye başlamıştır. Bayramyeri, Gürcan, Atalar, İstiklal, Kayalık, Delikliçınar, Saraylar ve Çaybaşı mahalleri bu dönemin yerleşim bölgeleridir (Savaş Yavuzçehre, 2011).

1899 yılında yaşanan şiddetli depremde kent büyük hasar görmüştür (Şekil 3.6). Sadece Denizli ve günümüzdeki ilçesi Sarayköy'de, yaklaşık 45.000 kişinin evsiz kalmasına neden olan deprem sonrasında köklü bir yer değiştirme olmamış, muhtemelen yıkıntı malzemelerinin de bir bölümü kullanılarak aynı yerde benzer evler inşa edilmiş ve depremin yaraları II. Abdülhamit döneminde açılan kampanyalar ile sarılmaya çalışılmıştır (Avcı, 2006; İnceoğlu, 2004).

Şekil 3.6 : 1899 depremi sonrası Denizli (Atar, 2013).

Denizli, 20. yüzyıla temel ekonomik etkinliği tarım ve dokumacılığa dayanan, küçük bir Anadolu kenti olarak girmiştir (Anonim, 1998). Kent, 1899'da meydana gelen büyük depremin ve 1906'da çıkan büyük yangının olumsuz izlerine rağmen fiziki durum açısından yine de geçen yüzyılların tasvirine uymaktadır (Coşkun, 2007). Akşamları kapıları kapanıp özel bekçiler ile korunan Kaleiçi ve çevresinde ticari faaliyetler devam ederken, çoğu kerpiçten yapılmış üstü kiremitlerle örtülü evler, yine istasyon ve çarşıdan itibaren güneye Kayalık, Delikliçınar ve İstiklal mahallelerine doğru birkaç kilometre mesafe üzerinde bahçeler içerisinde dağılmış durumdadır (Toker, 1983).

Cumhuriyet dönemine savaş, deprem, yangın gibi olaylarla giren Denizli, uzun süre yeşil görünümünü sürdürmüştür. Toker, Atatürk'ün 1931 yılında Denizli'yi ziyareti sırasında, kentin içinde bulunduğu durumu şöyle anlatmıştır:

> Kent büyükçe bir köy gibiydi. Evlerin çoğu tek katlı, zenginlerin evleri ise en çok iki katlı barınaklar halindeydi. Kent plansız, çarşı pazar ve meydanlar düzensizdi. Pazar yeri diye bir şey yoktu sadece kale içi ticari sitesi Ortaçağ özelliğini koruyordu. Eğlence yeri gibi tesislerden mahrum olan kentte belediye hizmetleri yok gibiydi (Anonim, 1998, s. 187).

Cumhuriyetin ilk yıllarında modernleşme hareketlerine uygun olarak kentte yeni binalar inşa edilmeye başlanmıştır. Ulusal mimarlık üslubuyla yapılan Gazi Mektebi ve İsmet İnönü Ticaret Lisesi başta olmak üzere yeni okullar, erkek ve kız sanat enstitüleri, kız öğretmen okulu, hastane binaları, oteller, lokantalar, sinema, banka, fabrika ve belediye tesisi gibi modern yapılar yapılmıştır (Coşkun, 2007) (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 : Gazi İlokulu ve Memleket Hastanesi (Url-32).

İzmir karayolu ve istasyonun etkisiyle kuzeye doğru büyüyen kent, Cumhuriyet'in ilk yıllarında geleneksel kent merkezi olan Kaleiçi çevresinde dairesel olarak genişlemiştir. Zamanla güneye doğru Acıpayam yönünde, büyümeye başlayan kentte ticari işlevlerin yer aldığı Enver Paşa Caddesi ve devamında yer alan İstiklal Caddesi

kuzey-güney yönünde kentin omurgası haline gelmiştir (Savaş Yavuzçehre, 2011; Arıcan, 2000) (Şekil 3.8). Bu dönemde kuzey ve güney bölgeleri arasında sınıfsal farklılaşma görülmeye başlanmış, İstiklal Mahallesi ve çevresiyle Lise Caddesinin güney kesimi daha çok üst gelir grubu tarafından tercih edilirken geleneksel yerleşim alanına daha yakın olan Saltak Mahallesi ve Çaybaşı Mahallesi ise orta gelir grubu ailelerin ikamet ettiği semt olma özelliğini korumuştur (Şekil 3.9). Sanayi yapılarına yakın olmaları nedeniyle çalışanlar tarafından yerleşim alanı olarak kullanılan Sümer ve Kirişhane Mahalleleri de alt gelir grubunun yerleştiği bölgeler halini almıştır (Savaş Yavuzçehre, 2011).

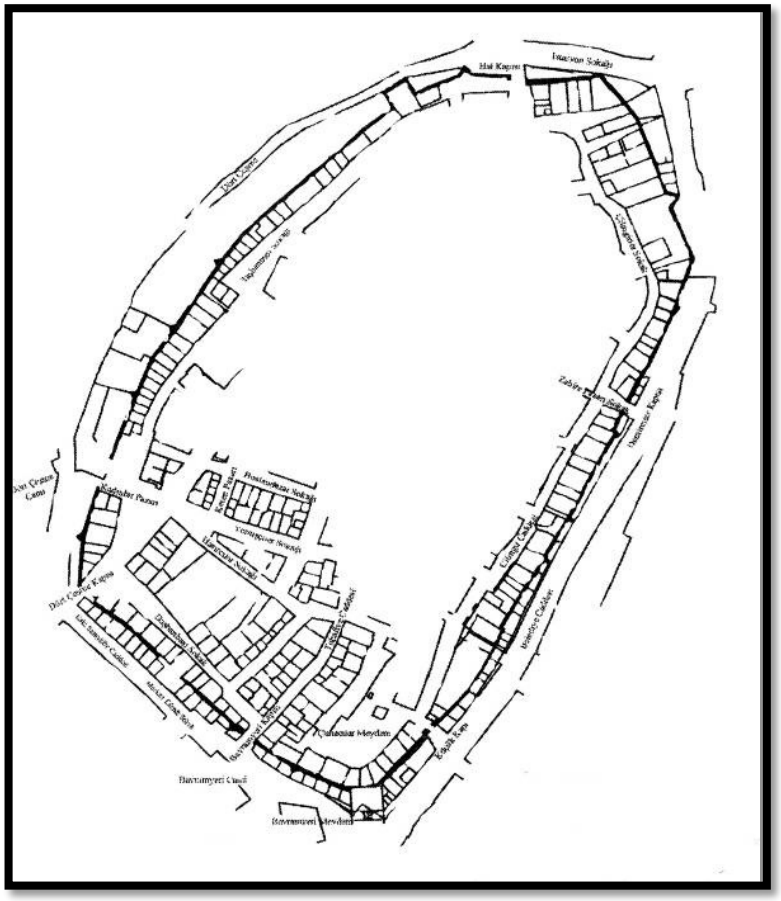

Şekil 3.8 : 1935 yılında Bayramyeri ve Enver Paşa Caddesi (Url-32).

Şekil 3.9 : 1935 yılında Çaybaşı Mahallesi (Url-32).

Denizli yerleşik düzenini gösteren ilk yazılı belge 1926 yılında İmar ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanan kadastro haritasıdır (Bayındırlık Bakanlığı, 1972). Kaleiçi bölgesini kapsayan 1/200 ölçekli harita, bir Fransız topoğraf tarafından hazırlanmıştır. İlk yerleşim yeri olan Kaleiçi bölgesinde, yaklaşık 280 metre uzunluk ve 160 metre genişlikte bir alanı kapsayan bu harita, Denizli kentinin tarihsel gelişim sürecinin belgelenmesi açısından önemli bir kaynak niteliğindedir (Şimşek, 2006) (Şekil 3.10).

Şekil 3.10 : Denizli Kaleiçi Surlarının 1926-1930 yıllarında bir Fransız Topoğraf tarafından çizilen 1/200 ölçekli planı (Şimşek, 2006).

Denizli kentindeki ilk planlama girişimi 1934 yılında olmuş, Hermann Jansen Denizli Belediye Başkanı Mustafa Naili Küçüka tarafından planlama çalışmaları için kente davet edilmiştir. Jansen, Denizli'ye gelmiş ve tetkikler yapmış, şehrin fotoğraflarını çekmiştir. Fakat Jansen'in yapacağı iş için yüksek ücret istemesinden dolayı anlaşma yapılamamıştır (Özkan 2010 ve Savaş Yavuzçehre 2011). 1936 yılında Denizli'nin ilk imar planı Bayındırlık Bakanlığı Şehircilik Bürosu'nda düzenlenip Denizli Belediye Meclisi'ne sevk edilmiştir. Plan, 1930'da çıkartılan Belediye Kanunu çerçevesinde, Belediyenin imkânları ölçüsünde uygulanmaya başlanmıştır (Anonim, 1998). İlk imar planı kentte modern anlamda şehirciliğin ilk örneklerinin ortaya çıkmasını sağlamış ve toplumsal yaşamın gelişimine katkı sağlayan park, gazino, çocuk bahçesi gibi mekânların yapılmasına olanak vermiştir (Coşkun, 2007) (Şekil 3.11).

Şekil 3.11 : İncilipınar parkı (Url-32).

1936 yılında tamamlanan imar planı çalışmaları, İkinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu olumsuz ekonomik koşullar nedeniyle uygulanamamıştır. Bu nedenle yeni plan çalışmalarının başladığı 1960'lı yıllara dek Denizli kenti alt yapı hizmetlerinden yoksun ve plansız olarak gelişmiştir. Denetimsiz bir şekilde büyüyen kentte kültürel ve tarihsel mirasın yıkım süreci bu yıllarda başlamıştır. Kentteki ilk yerleşim yeri olması özelliği ile tarihi kent merkezi niteliğindeki Kaleiçi bölgesini çevreleyen ve kentsel mekânı tanımlayarak kentsel belleğin kentteki en önemli örneği olan Selçuklu dönemi surları ve kent kapıları Denizli Belediyesi tarafından 1950–1960 yılları arasında gelir sağlamak amacıyla yıktırılmıştır (Özkan, 2010) (Şekil 3.12). Koruma Hukuku'nun henüz kurumsallaşmadığı ve koruma bilincinin oluşmadığı bir dönemde, Kaleiçi olarak tanımlanan tarihi kent merkezini sınırlayan–tarif eden ve aynı zamanda kent imajını oluşturan kent surlarının yok edilmesi, Denizli'nin kentsel bellek değerlerinin geri dönüşü olmayacak biçimde kaybedilmesine neden olmuştur (Tanyeli, 1990).

Şekil 3.12 : Kaleiçi surlarının yıkılışı 1950-60 (Url-32).

Motorlu araçların kentte kullanımının artmasıyla yeni araç yollarına ihtiyaç duyulmuş ve bu yeni ihtiyaçlar yıkım sürecini hızlandıran etkenlerden birisi olmuştur (Şekil 3.13). Diğer bir etken ise geçimini genel olarak tarım ve dokumacılıktan sağlayan Denizli için 1950-60'lı yıllarda sanayileşme açısından önemli gelişmelerin yaşanmasıdır. Kentin karayolu ile İzmir'e bağlanması, elektriğin kentte yaygınlaşması ve küçük sanayi sitelerinin inşası ile kentte sanayi alt yapısı oluşturulmuştur. Denizli'de bu dönemde sanayi açısından en büyük gelişme 1948'de temelleri atılan, Sümerbank Bez Fabrikası'nın 1953 yılında açılmasıdır. Bir kamu yatırımı olan fabrika, lojman ve sosyal tesisleri ile istasyona yakın bir yerde 159 dönüm arazi üzerine kurulmuştur. Denizli Sümerbank Bez Fabrikası Denizli kentsel alanında sanayileşme amacıyla kurulmuşsa da ardında Cumhuriyet döneminin modernleşme hareketi vardır (Anonim, 1998). Kentte fabrikaların artması ile ihtiyaç duyulan iş gücü nedeniyle kent hızla göç almaya başlamıştır. Bu yıllarda plansız büyüyen kente yoğun göç kent gelişimini olumsuz etkilemiştir.

Şekil 3.13 : 1935 ve 1953 yıllarında İstasyon Caddesi (Önen, 2006).

1950'lere kadar, nüfusu 25.000'i geçmemiş olan Denizli kenti, biri Bayramyeri Kaleiçi diğeri Delikliçınar meydanı çevresinde kümelenmiş 7-8 mahalleden oluşmuştur. Meydanlarda cami, kahvehane ve dükkânlar; dar, organik sokaklarda 1-2 katlı, taş-ahşap karışımı, kiremitli, bahçeli ve hayatlı evler yer almaktadır (Yoldaş, 2009). 1960'lı yıllara kadar kent genel olarak bahçeler içindeki evler ile hala bir "bahçe-şehir" ya da "büyükçe bir köy" görüntüsünü sürdürmüştür (Şekil 3.14). Ancak bu dönemde yaşanan ekonomik değişimler, sanayileşme süreci, hızla artan göç, motorlu taşıtlar için genişletilen yollar ve plansız büyüme kentin gelişiminde dönüm noktası olmuştur. Kentte yaşanan bu değişim geleneksel yaşamı etkilemiş ve konut mimarisinde de köklü değişikliklere yol açmıştır.

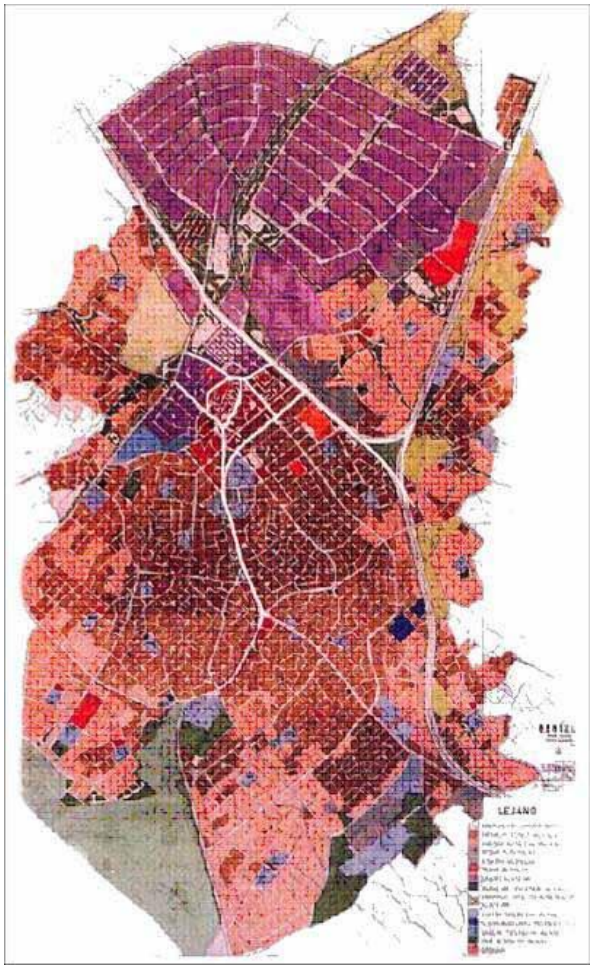

Şekil 3.14 : 1961 yılında Denizli (Foto Cengiz Arşivi; Savaş Yavuzçehre, 2011'den alınmıştır).

Denizli kenti için 1936'da hazırlanan, ancak uygulama olanağı bulamayan imar planından sonra ilk kapsamlı planlama faaliyeti, İller Bankası tarafından 1960 yılında hazırlanan Nazım İmar Planı ve 1967 yılında hazırlanan Uygulama İmar planlarıdır (Şekil 3.15). Bu plana göre, tarihi kent merkezi olan Kaleiçi-Bayramyeri ticari işlevini sürdürürken, güneyinde yer alan ve Çınar Caddesiyle bu merkeze bağlanan Delikliçınar bölgesi yeni kent merkezi kimliği kazanmaktadır (Şekil 3.16). Bu ticaret aksı, Lise Caddesi ile devam etmekte ve cadde boyunca çok katlı konut alanları ile ticari alanların gelişmesi öngörülmektedir. Sanayi alanları için kentin kuzeyinde yer alan Denizli–Ankara ve Denizli–İzmir Karayolları arasında kalan alanlar seçilmiştir. Konut gelişme alanları ise kentin güney bölgelerinde doğu–batı hattında belirlenmiştir. Nazım İmar Planı kararlarında, konut gelişme alanlarına yönelik herhangi bir yoğunluk kat sayısı verilmemiş, doğrudan bina yüksekliklerinin parselin önündeki yol genişliğine göre belirlenmesi öngörülmüştür (Özkan, 2010).

1967 tarihli Denizli kenti Nazım İmar Planı, 1995 yılındaki nüfusun 85.000 kişi olacağı tahminiyle yaklaşık 500 hektarlık planlama alanında hazırlanmıştır. Ancak özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında gelişen ekonomik koşullar nedeniyle kent hızla göç almaya başlamış ve 1995 yılı için tahmin edilen nüfusa 1970'li yıllarda ulaşmıştır. 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında 16.000 kişi olan Denizli kent merkezi nüfusu, 1955 yılında 30.000 kişi, 1970 yılında 80.000 kişi, 1980 yılında da 135.000 kişiye

ulaşmıştır. 1997 yılında ise 235.000 olan kent nüfusu, planda öngörülen rakamın çok üstündedir (Ataman, 2004). Kent nüfusunun büyüme hızına karşılık verebildiği planlama ve imar çalışmalarının yapılamaması kentin fiziksel gelişimini olumsuz etkilemiştir.

Şekil 3.15 : Denizli 1960 Nazım İmar Planı (Denizli Belediyesi)

Şekil 3.16 : 1960'lı yıllarda Delikliçınar (Foto Cengiz Arşivi; Savaş Yavuzçehre, 2011'den alınmıştır).

Kentin nazım imar planı öncelikli olarak, denetimsiz ve sağlıksız biçimde oluşmuş kentsel düzenin denetim altına alınması, sosyal ve teknik altyapı donanım eksikliklerinin giderilmesi amacıyla hazırlanmıştır (Özcan, Özkan, 2012) . Bu amaçla yapılan çalışmalar sonucunda 1960'lı yıllarda kent çamurlu yollardan, kanalizasyonsuz ve sağlıksız kent ortamından kurtulmuştur (Coşkun, 2007). Ancak imar planı uygulaması, belediyenin kaynak sıkıntısından dolayı nüfusun artış hızına paralel imar parselleri üretememiştir (Marım, 2000). Bu nedenle kentte yıkım ve çok katlı yapılaşma başlamıştır. Bu hedefle ilişkili olarak yeni ticaret merkezi olarak önerilen Çaybaşı-Çınar-Lise Caddelerindeki yüksek yoğunluklu konut-ticaret bölgesi kararları geleneksel konut dokusunun yok olmasına neden olmuştur. Örneğin Çaybaşı Caddesi boyunca sıralanmış tüm geleneksel sivil mimarlık örnekleri yıkılarak yerlerine 8-9 katlı apartmanlar yapılmıştır (Öncüoğlu Avşar, 2014) (Şekil 3.17). Bu yıllarda çok katlı yapılaşmanın yanı sıra yolları genişletmek için kesilen asırlık çınar ağaçları ve yıkılan bahçe duvarlarıyla da kent, geleneksel dokudan tamamen farklı bir görüntüye sahip olmuştur.

Şekil 3.17 : Çaybaşı Caddesi'nde apartmanlar arasındaki bakımsız geleneksel ev (Marım, 2010).

1973 yılında Denizli'nin Kalkınmada Öncelikli Yöreler (KÖY) kapsamına alınması yüksek yoğunluklu yapılaşma sürecini hızlandıran etkenlerden birisidir. Bu teşvik kararı ile kentte sanayileşme hızla gelişmiş, kentlinin refah düzeyi iyileşmiş, nüfus artmış ve kent merkezinde yoğun yapılaşma nedeniyle az katlı eski konutların yerini apartman blokları almaya başlamıştır. Bu değişim yıllarında geleneksel konut dokusunun yok olmasına sebep olan diğer önemli olay 1976 yılında meydana gelen depremdir. Bektaş'a (1977) göre bu depremde 572 ev ağır, 349 ev orta ve 214 ev hafif hasar görmüştür. Ayakta kalan sağlam, tarihi ve kültürel değer taşıyan binalar için Anıtlar Kurulu tespitler yapmış, ancak kararlar tebliğ edilmeden, inşaat yasağı geleceği korkusuyla evler sahipleri tarafından yıkılmıştır (Marım, 2000). Depremin

zararı sadece şiddetinden değil, depremi bahane ederek geleneksel yapıların dayanıksız olduğu, dolayısıyla yıkılması gerektiği fikrinin yaygınlaştırılmasından kaynaklanmıştır (Bektaş, 1977).

1980'li yıllarda hızla artan nüfus kentin gelişimini etkilemiş, artan konut ihtiyacını karşılamak için kent merkezinde yer alan az katlı yapıların yıkılması hız kazanmış ve caddelerin iki tarafında 7-8 katlı yapılaşmaya izin verilmiştir. Bahçesiyle birlikte geleneksel bir konutun kapladığı alana dört-beş apartmanın yapılması altyapı, ulaşım ve hava kirliliği problemlerine neden olmuştur. Bu dönemde üst gelir grubu merkezden ayrılarak kentin güneyinde yer alan Çamlık ve Kınıklı bölgelerine yerleşmişlerdir. Merkezden ayrılmayı destekleyen bir diğer önemli olay da 1980'li yıllarda çıkarılan Toplu Konut Yasalarıdır. Bu yasa sayesinde Denizli'de orta gelir grubu için kent çevresinde orta gelir grubuna yönelik yüksek katlı apartman bloklarından oluşan uydu kentler yapılmaya başlanmıştır (Şekil 3.18).

Şekil 3.18 : Yoğunluğu artan kent merkezi ve uydu kent (Denizli Belediyesi).

Günümüzde yaklaşık bir milyon nüfusa sahip olan kent, özellikle tekstil sektöründe yerel kaynaklarını ve yere özgü dinamiklerini kullanarak ulusal ve uluslararası alanda ticari faaliyetlerini sürdürmektedir. Değişen ekonomi, kültürel ve sosyal yaşam, teknoloji ve malzeme olanakları gibi nedenlerle kent sınırları ve konut üretimleri de değişmiştir. Kentin yerleşim alanı genişlemekte, ana caddelerde 7-9 katlı, ara sokaklarda ise 4-5 katlı yapılaşma görülmektedir. Kentin güneyinde oluşturulan yeni yerleşim alanlarında üst gelir grupları için kapalı siteler inşa edilirken kentin kuzeyinde sanayi alanına yakın alanlarda alt gelir gruplarının yerleşimleri yer almaktadır.

3.2.2 Kentte görülen ilk modern konut örnekleri

19. yüzyılın sonunda kente demiryolunun gelmesi ve sanayileşme ile değişen yaşam biçimine bağlı olarak biçimlenme özellikleri, mekânsal kurgusu ve konut-sokak

ilişkisi ile geleneksel evlerden farklı özelliklere sahip konutların üretildiği görülmektedir. İstasyon Caddesinin iki yanında fabrika çalışanları için geleneksel Denizli evlerinden farklı bir tipolojide sosyal konut-sıra evler inşa edilmiştir. Bu konutlar Denizli'deki ilk toplu konut örnekleri olarak kabul edilmektedir (İnceoğlu, 2013).

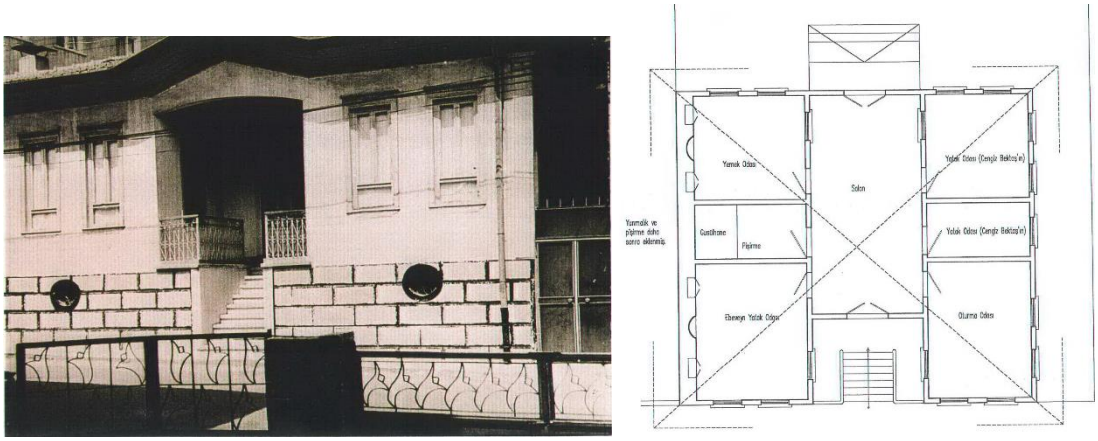
19. yüzyıl sonlarında konut üretiminde yaşanan en önemli değişim bahçesiz veya küçük bahçeli, yol ile doğrudan bağlantı kuran yeni konut tipolojisinin oluşmasıdır. Bu dönemde büyük bahçe içindeki konut değişmiş, Denizli geleneksel evinin yol-bahçe-hayat-oda şeklindeki mekân kurgusu yeni evlerde yol-hol-odaya dönüştürülmüştür. İnceoğlu (2004), plan kurgusu ve yapı malzemesi yönüyle geleneksel Denizli evlerinden farklı olan bu tek ya da iki katlı, kagir, yoldan ulaşılan yeni ev tipolojisinin İzmir'den geldiğini belirtmektedir (Şekil 3.19). Banyo ve mutfak gibi ıslak hacimlerin konutun içinde yer aldığı bu tipolojinin işlevsel plan kurgusu ve yalın tasarımı ile modernleşmenin etkisiyle üretildiği düşünülmektedir (İnceoğlu, 2013).

Şekil 3.19 : 19. yüzyıl sonunda kentte görülen yeni konutlar.

Bu evlerde çıkma ve Denizli evlerinde görülen büyük saçaklar yoktur. Çatı bir veya birkaç katlı bir silme ile bitmektedir. Kentte ilk defa İstasyon Caddesinde yer alan bu evlerde yönlenme kaygısı güçlü değildir, evler sokakla ilişkilerine göre yönlenmektedir. Bir veya iki katlı kagir yapılar orta sofalı plan şemasına sahiptir, şema yapı girişi ve arka bahçe ile bağlantılı orta hol ve bu hole açılan odalardan oluşmaktadır. Orta hole sokaktan yüksek bir merdivenle doğrudan girilmekte, buradan odalara ve arka bahçeye geçilmektedir (Şekil 3.20). Evlerin bahçeleri çiçek bahçesi olarak düzenlenmiştir (Küçük, Aksakal, 2006). Yeni evlerde, geleneksel Denizli

evlerinin cephelerinde bulunmayan süs kemerleri, pencere silmeleri gibi dekoratif elemanlar görülmektedir (İnceoğlu, 2004).

Şekil 3.20 : Halil Bektaş Evi (Marım, 2010).

Kentte ilk defa yapılan sıra evler ve birbirine bitişik ikiz evler ile yeni bir doku oluşmuştur (Şekil 3.21). Daha önceleri sokak karakterini öncelikle yüksek kerpiç-toprak duvarlar ve bunların üzerinden sarkan ağaçlar belirlerken, yeni tarz binalar, sokak mekânının oluşmasında öne çıkmaya başlamıştır. Bu yapılardan bir bölümünde Milli Mimarinin izleri görülürken, bazılarının tasarımında Batı etkileri olduğu düşünülmektedir (İnceoğlu, 2000). İlk olarak İstasyon Caddesinde yer alan bahçesiz evlerin, sokağa açık olması ve tarıma olanak vermemesi yüzünden Türkler tarafından tercih edilmemiş, 1899 depremi sonrası ve Cumhuriyetin ilk yıllarında, Gürcan Mahallesi gibi Müslüman halkın yaşadığı mahallelerde de yaygınlaşmıştır (İnceoğlu, 2000, 2013).

Şekil 3.21 : 20 yüzyıl başı kentin değişen dokusu (Url-32).

Geleneksel Denizli evi 20. yüzyılın başına, hatta 1950'lere kadar, plan şeması, yapım teknolojisi ve kullanılan malzemeler yönünden büyük ölçüde kentte varlığını sürdürmüştür. Ancak bu yıllarda kent nüfusunun artması ve yaşam koşullarının

değişmesi nedeniyle evlerin arsaları küçülmüş, evler tarımsal niteliğini kaybetmiştir. Yüksek katlı yapıların arasında kalan bir-iki katlı geleneksel evlerde yaşam zorlaşmıştır. Artan arsa değerlerine, spekülatif baskılara rağmen evlerinde yaşamaya devam eden ve evdeki zamanının büyük bölümünü bahçede geçiren aileler için mahremiyet sorunu ortaya çıkmıştır. Bu koşullarda geleneksel evlerde yaşamak zamanla güçleşmiş, önce sofalar kapatılmış ve bahçe duvarları örülmüştür ancak bunlar da çözüm olmayınca evler terk edilmiştir (İnceoğlu, 2002) (Şekil 3.22).

Şekil 3.22 : Bakımsız geleneksel konutlar (İnceoğlu, 2004).

1950'li yıllara kadar geleneksel kültüre uygun, yerel malzemeli bir veya iki katlı evlerden oluşan doku, 1950'li yıllardan sonra yerini özellikle kent girişinde yer alan İstasyon Caddesinde ve merkezi bölgede yine iki katlı ama betonarme destekli binalara bırakmaya başlamıştır (Şekil 3.23).

Şekil 3.23 : İstasyon Caddesi 1950 sonrası (Önen, 2006).

İlk apartman uygulamalarının yapıldığı 1950'li yılların sonuna kadar kentte, iki-üç katlı apartman öncesi ara bir tipolojiye sahip konutlar inşa edilmiştir. Kentte 1950 ve 1960'lı yıllarda yaygın olarak görülen üç veya dört katlı apartmanlar kentteki ilk apartman örnekleri olarak kabul edilmekte ve bu yapıların geleneksel ile modern arasında bir çizgi izlediği düşünülmektedir (Yoldaş, 2009). Geleneksel konutta bir arada yaşayan geniş aileler bu yapılarda her katta bir çekirdek aile yaşayacak şekilde ayrılmıştır. Kardeş, anne-baba, amca gibi yakın akrabalar tarafından kullanılmasına rağmen bu konutlarda, yapı ölçeğinde mahremiyet gözetilerek, her dairenin girişi ayrı tasarlanmış, hatta her girişi farklı cephede bulunan konutlar inşa edilmiştir. Plan kurgusu ve geniş saçakları ile geleneksel konutun izlerini taşıyan bu aile apartmanlarının öncü örnekleri, düşeyde evlerin bir araya gelmesi ve yeni yaşam koşullarına uyum sağlamayı önermesi yönüyle modern konut olan apartman öncesi ara bir tipoloji olarak kabul edilebilir (Şekil 3.24).

Şekil 3.24 : Farklı girişleri bulunan modern apartman öncesi üretilen konutlar.

Kentte inşa edilmeye başlanan apartmanların geleneksel konut anlayışı ile hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. Modernleşmenin yanı sıra kentte nüfus artışı ve konut sorununun çözümü olarak inşa edilen apartmanlar fiziksel ve biçimsel özellikleriyle kente yeni bir soluk getirmiştir (Şekil 3.25). Yeni malzeme ve teknoloji ile inşa edilen betonarme apartmanlar ülkenin hemen her yerinde olduğu gibi Denizli'de de modern mimari akımın etkisiyle inşa edilmiş ve kentin dokusunu değiştirmiştir. Özellikle ilk apartmanların yapıldığı yıllarda güncel ihtiyaçları karşılamakta zorlanan geleneksel konuta karşılık yeni yapılan apartmanlarda yaşamak modernleşme, konfor ve zenginliğin simgesi olarak düşünülmüştür. (İnceoğlu, 2002).

Şekil 3.25 : Günümüze ulaşan ilk apartmanlar.

Bu dönemde kat mülkiyeti henüz yaygınlaşmadığı için genellikle aile apartmanı olarak adlandırılan bu yapılar aynı ailenin farklı bireyleri tarafından kullanılmaktadır. Bina parselin ortasında ön, arka ve yanda bahçe alanı bırakacak şekilde yerleşmektedir. Bahçeler bir ailenin özel alanı olmaktan çıkmış, yoldan alçak bir duvar ile ayrılan yeşil alanlar haline dönüşmüştür. Balkonlar da bu konut mimarisinin ve dolayısıyla kentsel peyzajın yeni öğesi haline gelmiştir (Şekil 3.26).

Şekil 3.26 : Kentte inşa edilen ilk apartman örnekleri.

Bu dönemde aileler küçülmüş, anne, baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile görülmeye başlanmıştır. Ekonominin tarımsal üretimden ticaret ve endüstriye kayması ile çalışma koşulları değişen ailelerin günlük yaşam pratiklerindeki farklılaşma ülkedeki modernleşmenin etkisi ile ailelerin giyim, kuşamlarına, barınma kültürlerine yansımıştır. Günlük bütün faaliyetlerin tek odada gerçekleştirilebildiği geleneksel konutların aksine yeni plan şemalarında yatma, pişirme, oturma gibi her işlev için ayrı mekânlar bulunmaktadır. Aileler artık yer sofrasında değil, yemek odasında veya mutfakta yer alan yemek masasında yemek yemektedirler. Misafir ağırlanan oda

geleneksel evlerdeki başoda niteliğindedir. Sadece misafir geldiğinde kullanılan oda diğer zamanlarda kapalı tutulmakta, ani gelebilecek misafire hazır bekletilmekte, gerektiğinde misafiri yatılı olarak ağırlamak için kullanılmaktadır. Evlerde gündelik yaşam geleneksel evden farklı olarak yeni evlerde oturma odası adı verilen odada geçmekte, bu oda oturma, dinlenme, komşu ağırlama vb. gibi çok amaçlı kullanılmakta, bazen ailedeki çocukların ders çalıştığı, uyuduğu, oyun oynadığı mekân olmaktadır. Evlerdeki mahremiyet düzeyi geleneksel eve kıyasla azalmıştır. Aile bireylerinin toplu kullandığı mekânlarda kadın-erkek ayırımı yoktur, aile tüm bireyleri ile yaşama ve oturma odalarını kullanmaktadır. Evlere orta bir holden girilmesi ve odaların bu hole açılması gibi geleneksel konutta yer alan bazı konut içi kullanım pratiklerinin de sürdürüldüğü görülmektedir (Pulat Gökmen, 2011).

Günümüzde kent merkezinde, ana cadde üzerinde bitişik nizamda ve 7-9 katlı apartmanlar, ara sokaklarda 4-5 katlı yapılar bulunmaktadır. Kent çeperlerinde farklı gelir grupları için tasarlanan farklı ölçeklerde toplu konutlar ve kapalı siteler yer almaktadır. Özellikle son yıllarda kentte hızla yaygınlaşan bu yapı sunum biçimlerinin özellikleri ayrı bir çalışmanın konusu olabilecek kadar kapsamlı bir araştırmayı gerekli kılmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen modern konut tipi olan apartmanlar ile ilgili detaylı analizler ise tezin alan çalışmasının yer aldığı bölümde anlatılmaktadır.

Kentte özellikle 1960-70'li yıllarda, genel olarak döneminin yapım teknolojisini ve yaşam koşullarını yansıtan, geleneksel plan kurgusunun izlerini taşıyan, yalın cepheli ve modern mimarinin özelliklerini taşıyan nitelikli örnekler inşa edildiği görülmektedir. Ancak günümüze ulaşabilen örnekler bir kent dokusu oluşturmaktan uzak yapı ölçeğinde kalan sayılı yapılardır. Kentte yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm sürecinden bu ilk yapı örnekleri de etkilenmiştir. Genellikle üç-dört katlı üretilen bu yapılar daha sonra merkezde yoğunluğun arttırılması amacıyla yıkılarak, yerlerine daha yüksek apartman blokları inşa edilmiştir.

4. ALAN ÇALIŞMASI: DENİZLİ'DE APARTMANLAŞMANIN GELİŞİMİ

Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul ve Ankara'da uygulanan apartmanlar zamanla diğer büyük kentlerde de modernleşmenin ve çağdaşlaşmanın bir göstergesi olarak görülmeye başlanmış ve inşa edilmiştir. Denizli'de de 1950'li yıllarda sanayileşmenin hız kazanması ile artan kent nüfusunun konut ihtiyacını karşılamak amacı ile yeni yaşam biçiminin yansıdığı bir konut sunum biçimi olan apartman kentte hızla uygulama alanı bulmuştur.

Bu bölümde, yeni yapı malzemeleri ve yapım teknikleri ile üretilen ve kolektif barınma biçiminin bir örneği olan modern apartmanların Denizli'de üretilen ilk örnekleri analiz edilmektedir. Çalışma önce kentte yapılan ayrıntılı bir fotoğraf çekerek tespit etme çalışması ile başlamış, sonra seçilen evler Denizli Belediyesi arşivinde araştırılmış, dosyalarına ulaşılan örnekler incelenmiş, çizimleri yapılarak analiz edilmiş, söz konusu dönemde apartman tasarımı yapan mimarlarla yapılan görüşmeler ile alan çalışması sonlandırılmıştır. Tüm bu çalışmaların sonucunda kentte inşa edilen ilk apartmanın Muharrem Otçu Apartmanı olduğu tespit edilmiştir. Tasarım kararları ve uygulama pratikleri yönünden ilk dönem apartmanlarının genel özelliklerini belirleyen, çoğunluğu 1960 ve 1970'li yıllarda üretilen 90 apartmanın çizimlerine ulaşılmıştır. İncelenen örnekler günümüzde kent merkezindeki mahallelerde yer almaktadır. Seçilen apartmanların 39 adedi Sırakapılar Mahallesinde, 17 adedi Saraylar Mahallesinde, 11 adedi 15 Mayıs Mahallesinde, 11 adedi Atalar Mahallesinde, 7 adedi Topraklık Mahallesinde ve 5 adedi de Altıntop Mahallesinde bulunmaktadır.

Seçilen apartmanların mevcut durumuna ait fotoğraflar, genel özelliklerini, konumunu, özgün ve tadilat projelerinin 1/200 ölçekli çizimlerini içeren tablolar oluşturulmuştur ve bu tablolara tezin ekler kısmında yer verilmiştir. Örneklerin analiz edildiği bu bölümde ise apartmanların tasarım, uygulama ve kullanım sürecine ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmektedir.

Denizli'de inşa edilen modern apartmanların tasarım, uygulama ve kullanım süreçlerini saptamayı amaçlayan çalışmada, incelenen örnekler arşivde ulaşılan

projelerine göre sınıflandırılmış, böylece kentteki apartmanlaşma sürecinde yaşanan değişimlerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Apartmanlarla ilgili verilere göre yapılan sınıflandırma;

1. Özgün projesine ulaşılan apartmanlar,

   1.1. Hem özgün projesi hem de değişim projesi bulunanlar apartmanlar,

   1.2. Özgün projesi bulunan, değişim projesi olmayanlar apartmanlar,

2. Özgün projesi bulunamayan ancak değişim projesine ulaşılan apartmanlar,
3. Arşivde projeleri bulunan ancak günümüze ulaşamayan ve yıkılan apartmanlar şeklindedir (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1: Arşivde bulunan örneklerin sınıflandırılması.

Özgün projesine ulaşılan apartmanlar	75	Özgün ve değişim projesine ulaşılan apartmanlar	23
		Sadece özgün projesine ulaşılan apartmanlar	52
Değişim projesine ulaşılan apartmanlar	15		
Yıkılan apartmanlar	7		

4.1 Özgün Projesi Bulunan Apartmanlar

Belediye arşivinde yapılan araştırmada toplam 75 adet apartmanın özgün projesine ulaşılmıştır. Bunların 23 tanesinin hem özgün projesi hem değişim projesi bulunduğu tespit edilmiştir. 52 adet apartmanın sadece özgün projesi vardır, değişime ilişkin projeleri yoktur.

4.1.1 Hem özgün projesi hem de değişim projesi bulunan apartmanlar

Günümüze ulaşabilen ve arşivde hem özgün projesi hem de değişim projeleri olduğu belirlenen yirmi adet apartmanın on adedi Sırakapılar, iki adedi Altıntop, beş adedi Saraylar ve üç adedi 15 Mayıs Mahallleleri'nde bulunmaktadır. Yapılan değişim projeleri 6 apartmanda aynı normal kat planının onaylanması ile kat ilave edildiğini, altı apartmanda zemin ya da bodrum katta yer alan ticari birimlerin tadilatını ve yedi apartmanda normal kat planının değiştirildiğini göstermektedir.

Muharrem Otçu Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1521 Sokak, No:1

Muharrem Otçu Apartmanı, Merkezefendi İlçesi'ne bağlı Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşiv çalışması sırasında yapıyla ilgili 1958 yılına ait Mimar-Müh. Erdoğan Anıl tarafından tasarlanan ilk mimari projesi ve 1982 yılına ait İnş. Müh. Ali Mete tarafından yapılan rölöve projesi elde edilmiştir (Şekil 4.1).

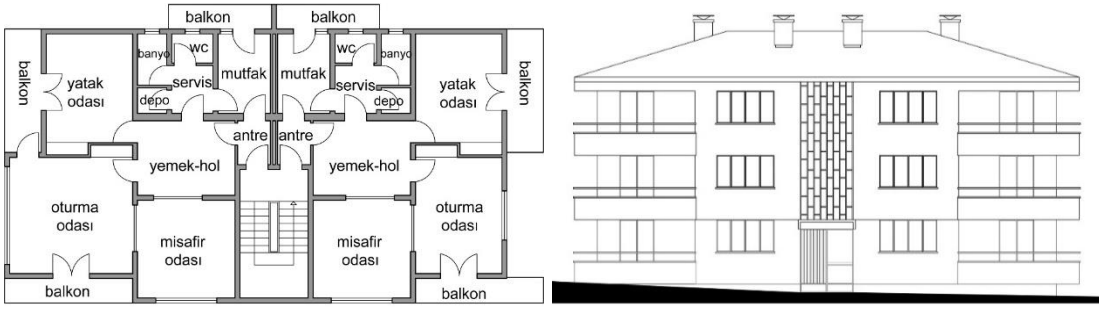
Şekil 4.1 : Muharrem Otçu Apartmanı, 2014.

Özgün Proje

Apartman, Şehit Şükrü Sokak (eski adı Salih Ağa Sokağı) ve 1521 Sokak kesişiminde yer alan köşe parselde bahçeli ve üç katlı olarak tasarlanmıştır. Yapının girişi batı cephesinde, 1521 Sokak yönündedir. Her katta simetrik plan kurgusuna sahip iki adet daire bulunan binada dairelere küçük bir antreden girilmektedir. Antre, yemek holü olarak adlandırılan mekâna ve mutfağa açılmaktadır. Balkonla bağlantılı olan mutfağın ikinci girişi ıslak hacimlere ulaşılan bir servis holünden sağlanmıştır. Yemek holü olarak adlandırılan mekândan duş, depo, wc ile mutfağa geçişi sağlayan servis holüne, yatak odasına, oturma odasına ve misafir odasına geçilmektedir. İçinde gömme dolapların bulunduğu oturma odası ve yatak odasından balkonlara çıkılmaktadır. Misafir odası ile yemek holü ve oturma odası arasındaki duvarda kullanım gereksinimlerine göre mekânları birleştiren kırma kapılar yerleştirilmiştir. Aynı katta simetrik olarak yer alan dairelerden birinde kare şeklinde geniş bir oturma odası bulunurken diğerinde dikdörtgen şeklinde küçük bir oturma odası bulunmasıdır.

Kırma çatılı olarak tasarlanan yapının giriş cephesinde simetrik olarak pencereler ve köşe balkonları yer almaktadır. Ayrıca giriş hizasında merdiven boyunca devam eden düşey izlere sahip doğramalarla bölümlendirilmiş merdivenkovasını aydınlatan uzun

pencere ön cephedeki dikkat çekici yapı elemanlarındandır. Şehit Şükrü Sokak yönündeki yan cephe ise doluluk-boşluk oranları, yatay ve düşey kütle dengesi gözetilerek tasarlanan balkon ve pencerelerden oluşurken arka cephe işlevlerin cepheye yansıması ile ortaya çıkan pencerelerden oluşmaktadır (Şekil 4.2).

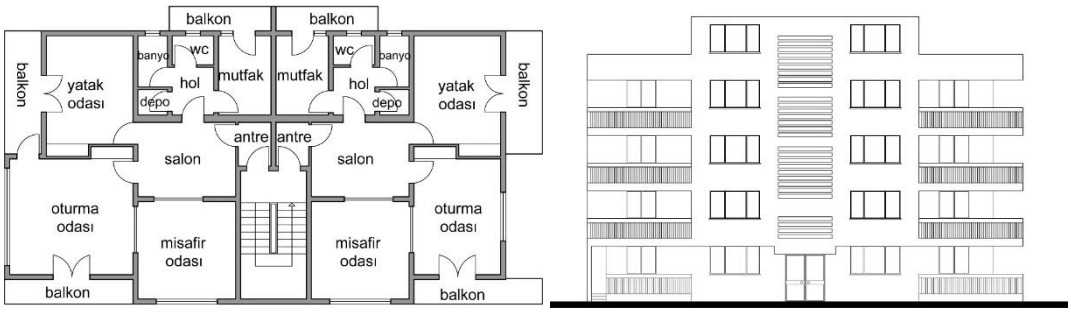
Şekil 4.2 : Muharrem Otçu Apartmanı özgün projesi.

Rölöve Projesi

Arşivde yapıyla ilgili tadilat projesi bulunmamasına rağmen 1982 yılına ait rölöve projesine göre yapıda birçok değişiklik yapıldığı gözlenmiştir. İlk projede konut olarak tasarlanan zemin kat sonradan farklı büyüklüklere sahip ticari birimlere dönüştürülmüştür. Konut plan kurgusu genel olarak korunmuş sadece antre ile mutfak arasındaki geçiş kapatılmış ve yemek-hol olarak belirtilen mekân, salon olarak isimlendirilmiştir. Yapıda gerçekleştirilen önemli bir değişiklik de bir normal kat ve çatı katı ilavesi yapılmış olmasıdır. İlave edilen üçüncü normal kat mevcut plan kurgusunun tekrarı ile uygulanırken çatı katında ise oturma odası ve yatak odası terasa dönüştürülmüştür.

Kat ilavesi ile büyüyen kütle oranları nedeniyle binanın görünüşü farklılaşmıştır. Mevcut bir kat tekrarı ve çatı katı ile artan yapı yüksekliğinin yanı sıra teras çatı tasarımı yapıya yeni bir görünüm kazandırmıştır. Merdivenkovasındaki pencere değiştirilmiş, yatay çok sayıda art arda sıralanan pencere dizilerinden oluşacak şekilde yenilenmiştir (Şekil 4.3).

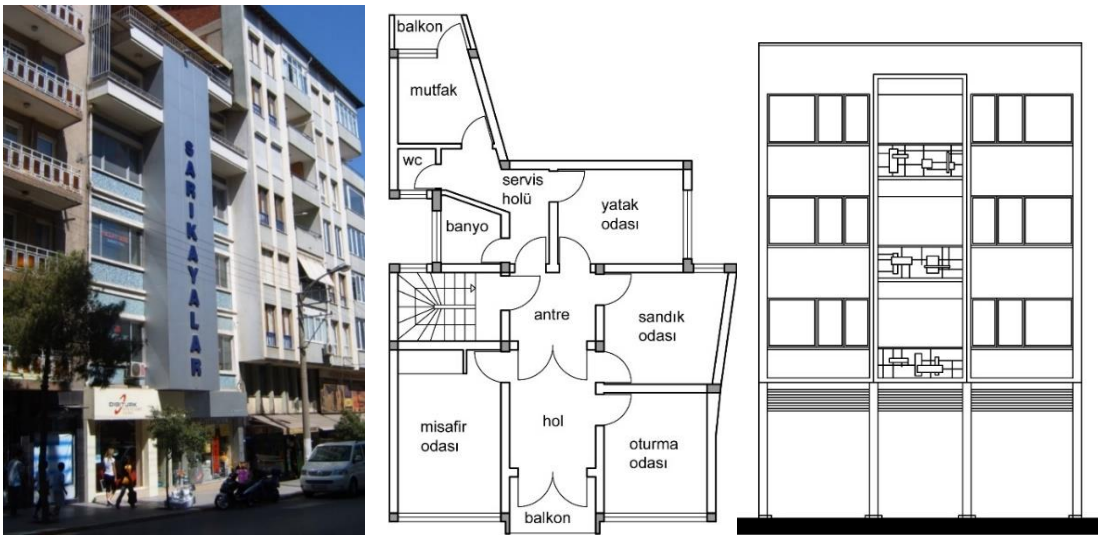
Zemin katta balkonlar iptal edilerek sokak yönündeki yüzeyde geniş cam yüzeyler oluşturulmuş, bazı dairelerde balkonlar kapatılmış, pencere doğramaları değiştirilmiş ve çatı katındaki terasların da üstü örtülmüştür.

Şekil 4.3 : Muharrem Otçu Apartmanı rölöve projesi.

Gültekin Akça Apartmanı, Altıntop Mahallesi, Lise Caddesi No:13-16A

Arşivden elde edilen bilgilere göre Merkezefendi İlçesi, Altıntop Mahallesi'nde bulunan Gültekin Akça Apartmanının ilk mimari projesi 1959 yılında onaylanmıştır. Tasarımcısı bilinmeyen yapının 1980 yılında onaylanan ilave kat projesi İnş. Müh. Levent Akça, 1985 yılına ait rölöve projesi Y. Müh. Mimar Mustafa Eken ve 1989 yılında onaylanan ilave bina projesi de Mimar K. Sezin Demireren tarafından hazırlanmıştır. İlk olarak zemin katta ticaret ve üst katlarda konut olarak tasarlanan yapı, bir dönem tamamen ticaret işleviyle kullanılmıştır. Günümüzde ise bazı birimleri boş olmakla birlikte ticaret işlevini sürdürmektedir (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 : Gültekin Akça Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Özgün Proje

Bitişik nizam yapılaşma sınırları içinde dört katlı tasarlanan yapının zemin katında ticari birimler, üst katlarda ise konutlar bulunmaktadır. Zemin katta yer alan iki ticari birimin girişleri ve konutlar için giriş ön cephede, bir aks gerideki merdiven ile aynı hizada yer almaktadır. Her katta bir dairenin bulunduğu konut katlarında dairelere

antreden girilmekte, antreden ön cephe yönünde balkonla bağlantılı hole, içinde gömme dolap bulunan misafir odasına ve oturma odasına geçilmektedir. Giriş aksında yer alan sandık odasına antreden ve holden geçilebilmektedir. Antreden arka cephe yönünde, birbirleri arasında geçiş olan servis holüne ve ışıklığa bakan yatak odasına ulaşılmaktadır. Arka balkona çıkışı bulunan mutfak ile ışıklığa bakan banyo ve WC servis holüne açılmaktadır (Şekil 4.4).

Yapının Lise Caddesine bakan ön cephesinde ortada balkon ve balkonun iki yanına simetrik yerleştirilen pencerelerle oluşturulmuştur. Zemin katta ise kütlenin geri çekilmesiyle kolonların yer aldığı yarı açık bir giriş alanı düzenlenmiştir. Balkon ve geniş pencereler nedeniyle oluşan baskın yatay etki, balkonu çevreleyen silmeler ve zemin katta yer alan kolonlar ile düşeyde dengelenmiştir. Teras çatılı tasarlanan yapının balkon korkulukları da yatay ve düşey çizgilerle oluşturulmuştur. Balkon korkulukları modern dönemin yaygın görülen türlerindendir.

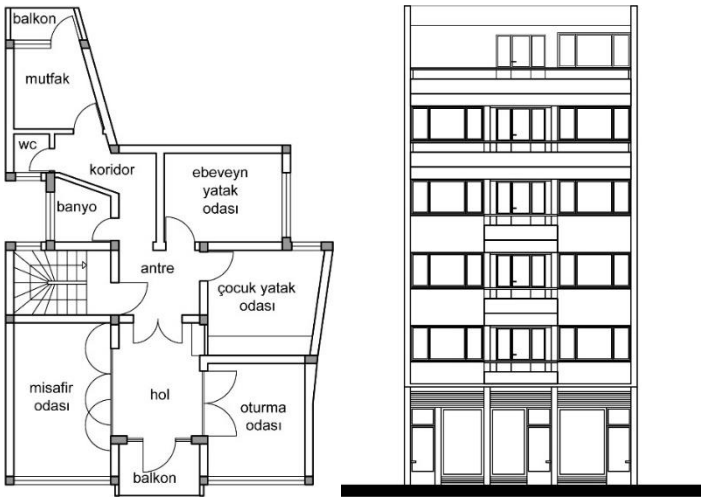
İlave Kat Projesi

1980 yılında onaylanan projeye göre yapıya beşinci kat ve çatı katı ilave edilmiştir. Beşinci kat 1959 yılında projelendirilen kat planının tekrarı ile tasarlanmıştır. Çatı katında ön cephede yer alan misafir odası, hol, balkon ve oturma odası teras olarak düzenlenmiş ve sandık odası da oturma odası olarak değiştirilmiştir.

Rölöve Projesi

Arşivdeki 1985 rölöve projesinde yapının zemin ve üst katlarında değişiklikler yapıldığı gözlenmiştir. Zemin katta, girişler yapı sınırına getirilerek üç farklı ticari birim, odunluk-kömürlük ve merdivene ulaşan bir koridor oluşturulmuştur. Normal katlarda, sandık odası ile hol ve yatak odası ile servis holü arasındaki geçişler kapatılmış ve sandık odası çocuk yatak odasına dönüştürülmüştür. Hol ile misafir odası ve oturma odası arasındaki kapılar genişletilerek odaların gerektiğinde açılarak alanın tek mekân gibi kullanılmasını sağlamıştır.

Ön cephede ilave edilen beşinci kattaki ön balkonun diğer katlardan farklı olarak tüm cephe boyunca uygulandığı görülmektedir. Beşinci katta ve çatı katındaki cephe boyunca yer alan balkonlar, ilave katlar ile artan yapı yüksekliği ve zemin katta kolonadlı girişin yerine yapı sınırında tasarlanan ve sayısı artan dükkânlar nedeniyle yapının ilk tasarlandığı projeden farklı bir ön görünümüne sahip olduğu rölöve projesinde açıkça görülmektedir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 : Gültekin Akça Apartmanı rölöve projesi.

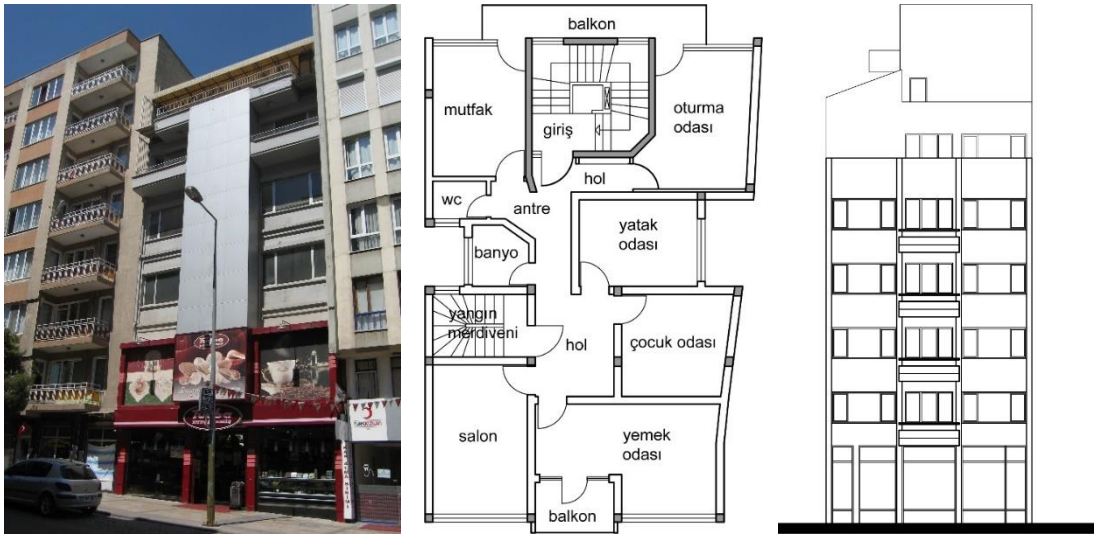
İlave Bina Projesi

Mevcut yapının batı cephesine 1989 yılında yedi katlı bir ilave yapılmıştır. İlave bina projesi özgün projenin plan kurgusunu büyük ölçüde değiştirmiş, yapıya yeni mekânlar eklenmiştir. Mevcut yapıda konutlar için giriş, Lise Caddesi yönündeki ön cepheden sağlanırken yeni projeye göre Meserret Sokak yönündeki arka cepheye taşınmıştır. Yeni projede mevcut yapıya yeni bir merdiven, oturma odası, hol, balkon eklenmiş, mutfak, banyo ve arka balkonun alanı genişletilmiştir. Yeni plan kurgusunda daireye arka cepheden eski projedeki servis holünden giriş yapılmaktadır. Giriş ve antre ile bağlantılı hol aracılığıyla oturma odasına ve daha geniş bir mutfağa ulaşılmaktadır. Arka cephedeki balkon oturma odasına kadar hizasında uzatılarak mutfak ve oturma odası ile ilişkilendirilmiştir. Ön cephede yer alan bölüm ise hol ile birleşerek L formunda yemek odasına dönüşmüştür. Yeni projede özgün planda antre hol, misafir odası ise salon olarak isimlendirilmiştir. Mevcut merdivenin yangın merdiveni olarak kullanılması öngörülmüş, çatı katında oturma odası çocuk odasına dönüştürülmüştür. İlave edilen oturma odasına konan iç merdivenle de üst kattaki oda ve terasa ulaşılmaktadır. Zemin kat yapılan tadilatla mekân tek birimden oluşmakta ve dükkân için kullanılmaktadır.

Yapının ön cephesi, 1989 yılındaki projede, 1985 yılına ait rölöve projesinin aksine, 1980 yılındaki ilave kat projesine uygun çizilmiştir. Ancak yapıda bugün 1985 yılı projesinde yer alan cephe boyunca balkon uygulaması görülmektedir. Arka cephe ilk önce az boşluklu bir cephe iken sonradan yapılan ilave kısım ile değişime uğramıştır.

Arka cephe, mutfak, eklenen merdivenkovası ve oturma odasının pencereleri ile uzun bir balkondan oluşmaktadır (Şekil 4.6).

Ticaret ve konut işlevleriyle tasarlanan ve tadilat projelerinde bu özelliğini koruyan yapının konut olarak tasarlanan birimleri bir dönem ticaret işleviyle kullanılmıştır. Apartmanın ön cephesinde işlev değişimi sırasında önemli değişiklikler yapılmış, balkonlar kapatılarak işletmenin adının yer aldığı düşeyde tek ve sağır bir yüzey oluşturulmuştur. İlk katın cephesini kaplayacak şekilde reklam tabelası eklenmiştir. Günümüzde boyanmış olsa da yapının eski fotoğrafından cephesinde cam mozaik (btb) kaplama uygulaması yapıldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 : Gültekin Akça Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave bina projesi.

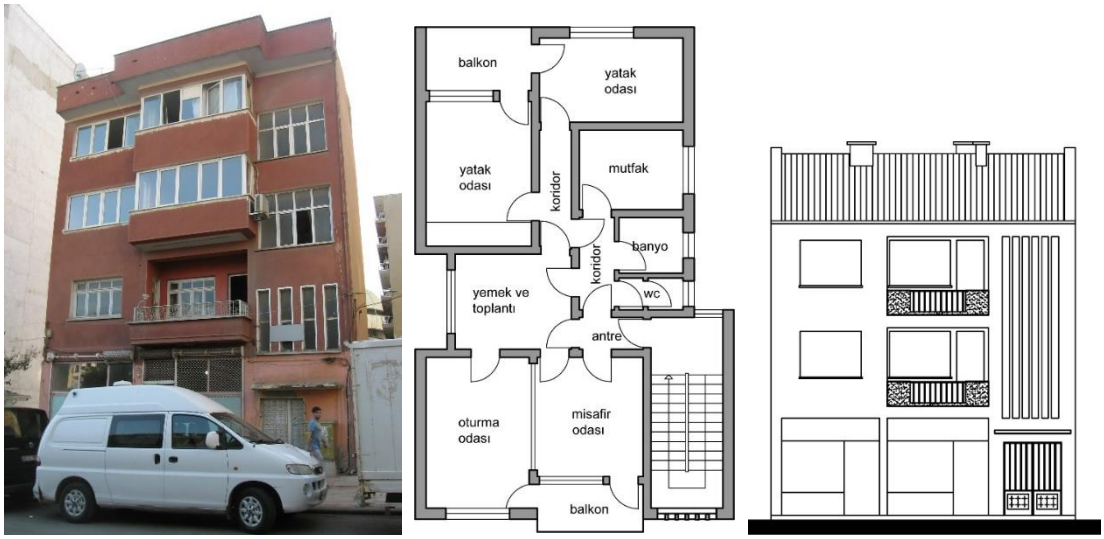
Halil Başbuğ Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 2. Ticari Yol, No:70

Halil Başbuğ Apartmanı, Merkezefendi İlçesi,Saraylar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşiv bulgularına göre yapının ilk mimari projesi 1963 yılında onaylanmıştır. 1972 yılında Müh. Mustafa Naili Oğuz tarafından hazırlanan ilave kat projesinin de 1973 yılında onaylandığı görülmektedir. Apartman, zemin katta konut ve ticaret, diğer katlarda konut işleviyle tasarlanmış, ancak ilave kat projesiyle üst katlarda da karma kullanım öngörülmüştür. Günümüzde yapı tamamen ticaret işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.7).

Özgün Projesi

Üç katlı tasarlanan apartmanın girişi, 2. Ticari Yol yönündeki kuzeybatı cephesinde bulunmaktadır. Bitişik nizam yapılaşma sınırları içinde yer alan yapının her katında bir adet daire tasarlanmıştır. Daireye yemek-toplantı odası, misafir odası ve koridor ile

bağlantılı küçük bir antreden girilmektedir. Birbirleriyle ve balkonla bağlantılı olan oturma odası ve misafir odası yapının ön cephesinde yer alacak şekilde tasarlanmıştır. Dairede biri yatak odaları ile bağlantılı olan diğeri ise mutfak, banyo, WC gibi ıslak hacimlerle ve antre ile bağlantılı olan iki adet paralel koridor bulunmaktadır. İki yatak odası balkonla ilişkili olarak yapının arka cephesinde konumlanmıştır. Işıklığa bakan yemek-toplantı odası, aile bireylerinin bir araya geldiği bir mekân olmanın yanı sıra oturma odası, misafir odası, antre ve koridorlara açılan kapılarla bir geçiş mekânı görevi görmektedir.

Şekil 4.7 : Halil Başbuğ Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Özgün projede iki kat boyunca devam eden düşey etkiyi güçlendiren merdiven penceresi ön cephedeki en dikkat çekici yapı elemanı olarak tasarlanmıştır. Merkezde yüzeyin geri çekilmesiyle oluşan balkon ve pencere bu düşey etkiyi dengelemektedir. Zemin katta ise mağazaların vitrini için geniş şeffaf yüzeyler oluşturulmuştur. Yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır (Şekil 4.7).

İlave Kat Projesi

İlave kat projesinden yapının 1963 yılına ait projeye uygun olarak iki katının inşa edildiği ve ilave iki kat için proje hazırlandığı görülmektedir. Yeni projeye göre mevcut plan kurgusundaki misafir odası büroya dönüştürülmüş ve ön balkon bu mekâna eklenmiştir. Oturma odası, yemek odası ve ışıklık birleştirilerek L formunda yemek ve oturma odası oluşturulmuştur. Mutfak ile yatak odası yer değiştirilmiş, ıslak hacimlere ulaşımı sağlayan ikinci koridorun alanı WC ve banyoya eklenmiştir. Böylece banyo, yatak odaları ve mutfağa aynı koridordan geçiş öngörülmüştür.

İlave katlarla yapının ön cephesi ilk projedeki halinden çok farklı bir görünüme sahip olmuştur. İki kat boyunca devam etmesi öngörülen merdivenin penceresi tek katta uygulanınca baskın düşey etkisini kaybetmiştir. İlave katlarda büyütülen pencereler, balkonun pencere dizisine dönüşmesi ve merdivenkovasındaki pencere tasarımıyla ön cephede yatay etki güçlü hale gelmiştir. Teras çatı ile tamamlanan yapının cephesinden farklı zamanlarda farklı tasarım uygulamalarını okumak mümkündür. Günümüzde yapının sadece zemin katı kullanılmakta yapının üst katları boş durmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 : Halil Başbuğ Apartmanı rölöve projesi.

Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1583 Sokak, No: 48

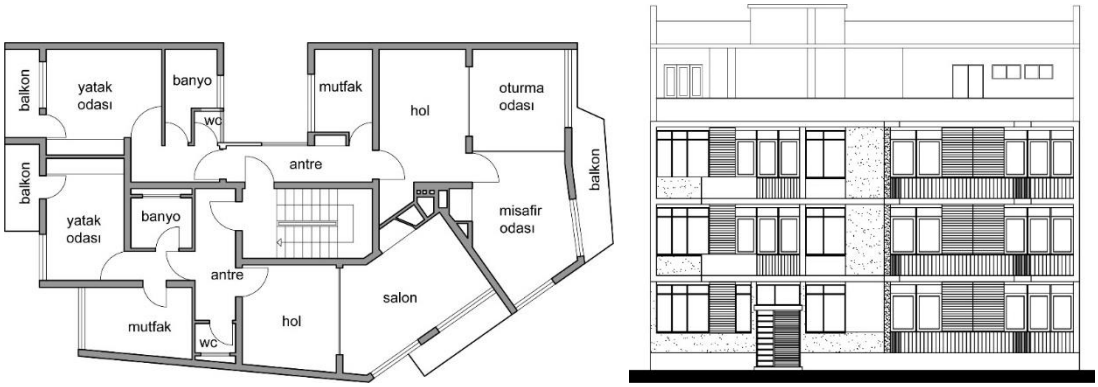
Sevil Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. 1966 yılında onaylanan ilk mimari projesi, Müh. Mimar Hasan Gönüllü tarafından hazırlanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapının zemin kat işlevi 1985 yılında Mimar Mehmet Deniz'e ait tadilat projesi ile ticarete dönüştürülmüştür (Şekil 4.9).

Bitişik yapılaşma sınırları içinde dört katlı inşa edilen yapının her katında iki adet daire bulunmaktadır. Dairelere uzun bir antreden girilmektedir. Yapının batısında yer alan dairede, antreden önde bir hole, arka tarafta bir koridora ve WC'ye geçilmektedir. Hol ile ön cephede yer alan misafir odası ve oturma odası gerektiğinde tek bir mekâna dönüşebilecek şekilde tasarlanmıştır. Doğu yönünde yer alan dairede ise antreden salondan katlanan kapılarla ayrılan geniş bir hole, WC'ye ve küçük dikdörtgen şeklindeki bir koridora geçilmektedir. Konut içi mahremiyeti sağlamak için oluşturulan koridordan banyo, mutfak ve yatak odasına ulaşılmaktadır. Her iki dairede de ön cephede salon/misafir odasından ulaşılan arka cephede yatak odasıyla ilişkili

Şekil 4.9 : Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı, 2014.

balkon bulunmaktadır. Antre ve yatak odasında yer alan gömme dolaplar ile salonda yer alan şömine de yapının özgün iç tasarım detaylarındandır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 : Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı, özgün projesi.

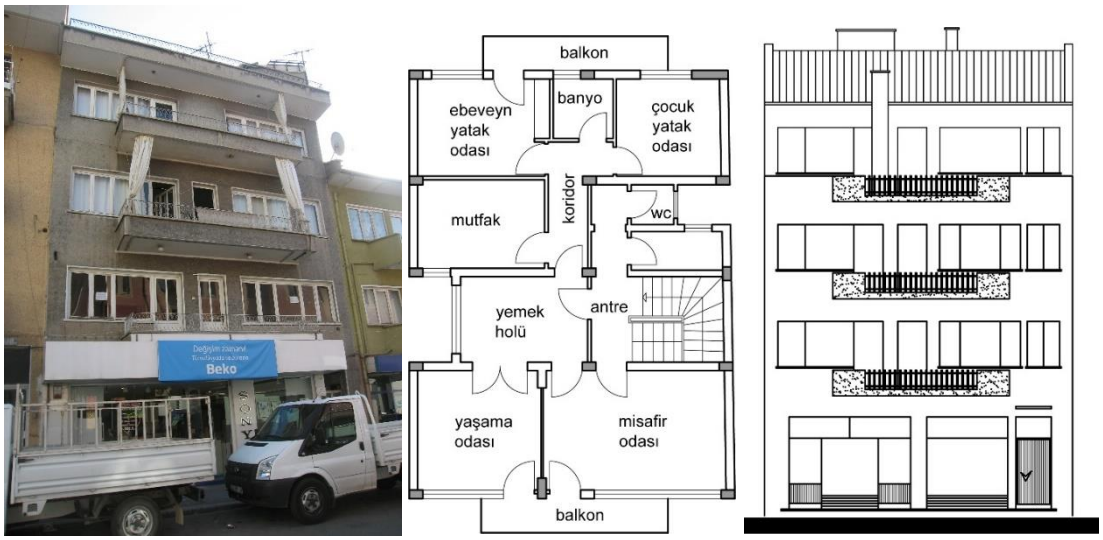
Yapının ön cephesi kuzeye ve kuzeydoğuya bakan iki yüzeyin birleşmesiyle oluşmuştur. Yapının girişinin bulunduğu kuzeydoğu yönündeki yüzeyde dengeli bir pencere düzeni bulunmaktadır. Balkon ve yatay/düşey yöndeki çizgilerle hareketli bir etki kurgulanmıştır. Köşelerde iki adet pencere dizisinden oluşan kuzey yönündeki yüzeyde de köşeye doğru daralan balkon baskın bir yatay etki oluşturmaktadır.

1986 yılında zemin katta yapılan tadilatın yanı sıra uygulama ve kullanım sürecinde yapılan değişiklikler nedeniyle yapı, günümüzde ilk tasarımından farklı bir görünüme sahiptir. Uygulama sırasında ön cephede yer alan pencerelerin her katta farklı genişliklerde uygulandığı görülmektedir. Ayrıca balkonların iç mekâna dahil edilmesi

ve yenileme sırasında seçilen farklı pencere doğramaları nedeniyle projede tasarlanan cephe bütünlüğü kaybolmuştur.

Orhan Uzunoğlu Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 457 Sokak, No: 18

Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bulunan Orhan Uzunoğlu Apartmanı ile ilgili arşivde 1966 yılına ait ilk mimari projesi ve 1985 yılında Y. Mimar Ahmet Yoldaş tarafından hazırlanan zemin kat için rölöve projesi bulunmuştur. Zemin katta ticaret ve diğer katlarda konut olarak tasarlanan yapı bu karma kullanım özelliğini günümüzde de sürdürmektedir (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 : Orhan Uzunoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

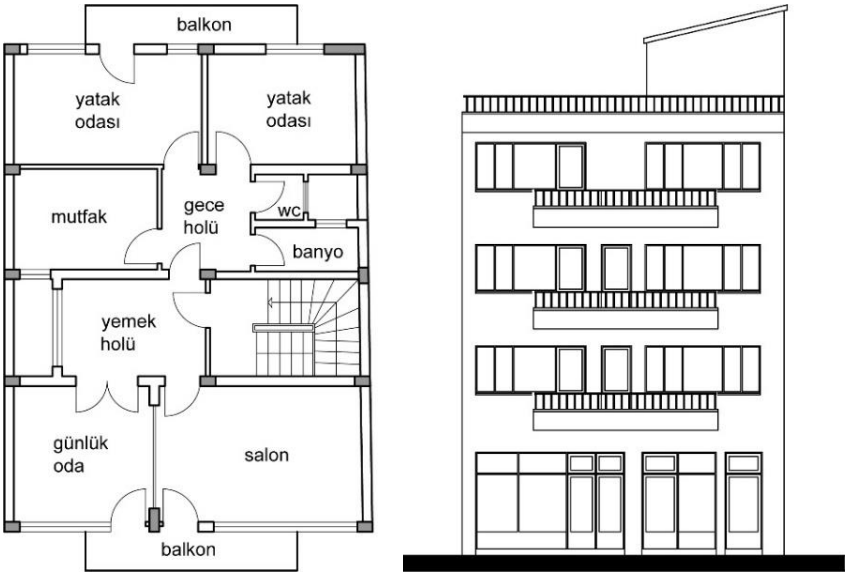
Özgün Projesi

Bitişik nizamda zemin kat, iki normal kat ve bir çatı katı olmak üzere dört katlı olarak tasarlanan yapının girişi 457 Sokak yönünde ön cephededir. Dikdörtgen formda plana sahip apartmanın her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye girmeden ışıklığa bakan, depolama amaçlı kullanılabilecek küçük bir alan ve WC öngörülmüştür. Ancak projenin onaylanması sırasında yapılan düzeltmelere göre bu alana arka cephede yer alan banyo taşınarak wc ile birlikte daire içine alınmış ve koridor genişletilmiştir. Özgün projenin onaylandığı son haline göre antreden misafir odasına ve yemek holüne geçen iki kapı bulunmaktadır. Ön cephede yer alan yaşama odasına yemek holünden geçilebilmektedir. Yemek holünün açıldığı koridordan da mutfak, WC, banyo ve arka cephede yer alan çocuk yatak odası ile içinde gömme dolap bulunan ebeveyn yatak odasına ulaşılmaktadır. Ön ve arka cephelerde de birer adet balkon yer almaktadır.

Tek bir dikdörtgen prizmadan oluşan kütlenin ön ve arka cephelerinde balkonlar vardır. Zemin katta mağaza için büyük vitrinler oluşturulurken üst katlarda ise geniş yatay pencereler tasarlanmıştır. Köşeleri duvar olan balkon korkuluğunun ortasında metal korkuluk kullanılmıştır. Çatı katında geniş bir terasın bulunduğu yapı, kırma çatı ile sonlandırılmıştır (Şekil 4.11).

Rölöve Projesi

1985 yılında hazırlanan rölöve projesinde dairelerde plan kurgusunun genel olarak korunduğu belirlenmiştir. İlk projede misafir odası olarak adlandırılan mekâna salon adı verilmiş, buradaki kapı kaldırılmış ve yaşama odası olarak belirtilen mekân rölöve projesinde günlük oda, arka koridor gece holü olarak isimlendirilmiştir. Yapıdaki en önemli değişiklik ise çatı katındaki terasların kapatılarak normal kata dönüştürülmesidir. Ancak günümüzde üst tarafta yine teras yapıldığı gözlenmektedir (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 : Orhan Uzunoğlu Apartmanı rölöve projesi.

Ön cephede, zemin katta ve dairelerde farklı bölmelere sahip doğramalar kullanılırken üst katta yer alan salonun balkon kapısı kaldırılmıştır. Balkon korkulukları yatayda duvar ve üzeri metal parmaklıklar olmak üzere iki aşamalı uygulanmıştır. Teras çatı ile sonlanan yapının çatı parapetleri de balkon korkulukları ile aynı detayda çözümlenmiştir. Yapının mevcut durumunda ise sadece bazı pencere doğramalarının değiştirildiği ve cepheye ticari birimin tabelasının eklendiği tespit edilmiştir (Şekil 4.12).

Ali Soylu Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 762 Sokak, No: 34-36

Apartman, Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının ilk mimari projesi 1966 yılında Y. Müh. Mimar M. Feridun Alpat tarafından hazırlanmıştır. 1997 yılına tarihlenen rölöve projesi ise Mimar Hamza Tınastepe'ye aittir. Günümüzde de konut olarak kullanılan yapı özgün işlevini sürdürmektedir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13 : Ali Soylu Apartmanı, 2014.

Özgün Projesi

Bitişik nizamda iki parselin birleştirilerek tasarlandığı apartmanın iki bağımsız girişi bulunmaktadır. Üç katlı inşa edilmesi öngörülen yapının her katında üç adet daire tasarlanmıştır. Yapının doğusunda yer alan merdivenden bir daireye ulaşılırken diğer merdivenden simetrik plan kurgusuna sahip iki adet daireye ulaşılmaktadır. Daireler benzer plan tipolojisine sahiptir. Mekân isimlerinin belirtilmediği projede dairelere, hem bir giriş mekânı niteliğinde olan hem de diğer mekânlara geçişi sağlayan bir orta holden girilmektedir. Ön cephede aradaki kapının açılmasıyla tek mekâna dönüşebilen iki oda bulunmaktadır. Hava bacasına açılan pencereleri bulunan banyo ve WC, girişin karşısında, giriş holünde konumlandırılmıştır. Arka cephe yönünde ise mutfak, odalar ve balkon çözümlenmiştir. Simetrik olarak kurgulanan iki dairenin arka cephesinde iki adet oda ve mutfak ile bir odanın açıldığı uzun bir balkon yer alırken tek dairede ise bir oda ve sadece mutfağa açılan küçük bir balkon bulunmaktadır. Mutfak ile yanında yer alan oda arasında ayrı bir geçişin yer alması ve mutfağın küçük olması nedeniyle bu odanın yemek odası olarak tasarlandığı düşünülmektedir.

Tek bir dikdörtgen prizma olarak çözümlenen kütle, yüzeylerin geri çekilmesiyle oluşturulan balkonlarla hareketlendirilmiştir. Cephelerde gün ışığından mümkün olduğunca yararlanmak amacıyla geniş pencereler kullanılmıştır. Balkonlar, tek yatay sağır yüzey olarak tasarlanan çatı parapeti ve geniş pencereler ön cephedeki yatay etkiyi kuvvetlendiren unsurlardır. İki daire arasındaki balkonlar bölücü duvarla ayrılmıştır. Balkonların ayrıldığı bölümde düşeyde oluşturulan metal parmaklıklar yapının özgün detaylarındandır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 : Ali Soylu Apartmanı, özgün projesi.

Rölöve Projesi

1997 yılına ait rölöve projesine göre apartmanın uygulaması ve kullanımı sırasında bazı değişiklikler ve ilaveler yapıldığı görülmektedir. Yapılan en önemli değişikliklerden biri ön cephe yönünde geniş teras oluşturularak yapılan çatı katı ilavesidir. İç mekânda ise simetrik konumlanan iki dairenin arka cephesinde yer alan odanın biri iptal edilerek alanı mutfak ve diğer odaya eklenmiştir. Arka balkon ise sadece mutfakla ilişkilendirilerek küçültülmüştür.

Rölöve projesinde yüksekliği daha az pencereler çizilmiş olsa da yapının mevcut hali dikkate alındığında uygulama sırasında ilk projeye sadık kalındığı görülmektedir. Ön cephede özgün projede yer alan düşey metal parmaklıklar, giriş saçakları ve arka cephede merdiven boyunca tasarlanan düşey pencerelerin uygulanmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.15).

Yapında kullanım sırasında bazı pencere doğramalarının değiştirildiği, balkonların kapatıldığı ve çatı katındaki bir birimin terasının kapalı kullanım alanına dahil edildiği belirlenmiştir. Uygulama sürecinde de projelerde yer alanın aksine simetrik tasarlanan dairelerin bir aks kaydırılarak uygulandığı ve çatı parapetinin balkon korkulukları ile aynı malzemeden üretildiği görülmektedir.

Şekil 4.15 : Ali Soylu Apartmanı, rölöve projesi.

Nuri Sücüllü Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 497 Sokak, No:26

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşiv bilgilerine göre yapının özgün projesi 1967 yılında onaylanmıştır. Tasarımcısının sadece imzasının bulunduğu projede isim belirtilmemiştir. Binanın 1980 yılına ait tadilat projesinde ise zemin katta yer alan mağazaların büyüklüğü değiştirilmiştir. Özgün projesinde konut ve ticaret işlevleriyle tasarlanan yapı, karma işlevli kullanımını sürdürmektedir (Şekil 4.16).

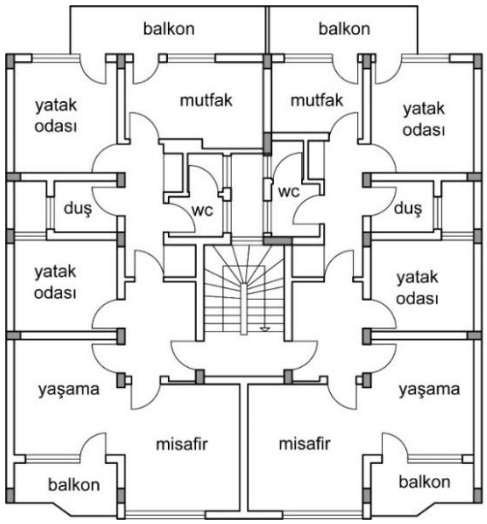
Bitişik nizamda yer alan parselde bulunan yapı zemin, iki normal ve çatı katı olmak üzere dört katlı tasarlanmış ama projenin onaylanması sırasında son kat imar planına uygun olmadığı için iptal edilmiştir. Kare şeklinde plana sahip yapının zemin katında mağaza ve iki dairenin bulunduğu apartmanın normal katlarında simetrik olarak iki daire yer almaktadır. Yapının merkezinde yer alan merdivenden dairelere geniş bir holden girilmektedir. Buradan ön cephede yer alan yaşama olarak adlandırılan odaya,

misafir odasına ve ışıklığa bakan yan cephedeki yatak odasına ve yatak odaları koridoruna geçilmektedir. Misafir odası ile arasında ayırıcı bir bölmenin bulunmadığı yaşama odasından ön balkona çıkılmaktadır. Giriş holünden kapı ile ayrılan ve içinde gömme dolaplar tasarlanan koridordan WC, duş ve arka cephedeki balkona çıkışları bulunan mutfak ile yatak odasına ulaşılmaktadır. Aynı plan kurgusuna sahip olan dairelerde WC, mutfak ve arka balkon farklı büyüklüklerde tasarlanmıştır (Şekil 4.17).

Şekil 4.16 : Nuri Sücüllü Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü.

Yalın bir cephe tasarımına sahip olan yapının ön cephesinde köşelerde yüzeyin geri çekilmesiyle oluşturulan balkonlar ve merkezde kapalı çıkma yapan bölüm ile cephe hareketlendirilmiştir. Balkon korkulukları ve geniş pencereler ile oluşturulan güçlü yatay etki cephenin ortasında ve taşıyıcı sistemin izinde yer alan düşey duvarlarla dengelenmiştir.

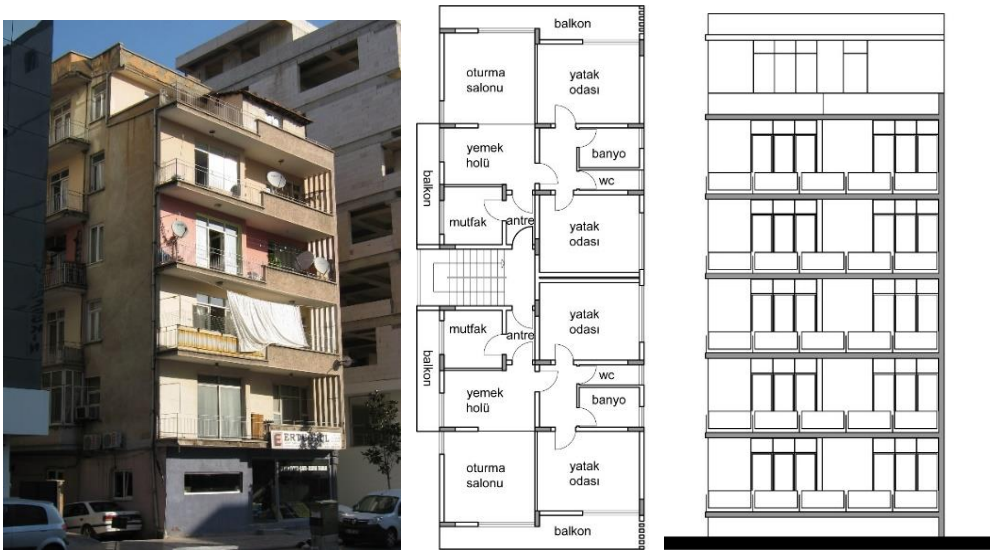
Şekil 4.17 : Nuri Sücüllü Apartmanı planı.

Zemin ve iki normal katı inşa edilen apartmanın normal katlarında tasarlanan geniş pencereler uygulamada küçültülmüş ve ön cephede tasarlanan farklı dokulara sahip düşey sağır yüzeyler yapılmamıştır. Kullanım sürecinde pencereler ve balkon korkulukları değiştirilmiş ve her dairede farklı pencere bölümlenmesi uygulanmıştır. Günümüzde yapının zemin katı özgün projeye uygun olarak ticaret işlevini sürdürmektedir. Üst katlarda ise dairelerden biri konut işlevini yitirerek ofise dönüştürülmüştür.

Mehmet Ertuğrul Apartmanı Saraylar Mah., Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No:10

Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı'nda (İstasyon Caddesi) bulunan Mehmet Ertuğrul Apartmanı'nın 1968 yılına ait ilk projesinde Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu'nun imzası bulunmaktadır. Apartmanın 1986 yılında onaylanan tadilat projesi arşiv dosyasında olmamasına rağmen proje detaylarının yer aldığı bir belgeden yapılan değişiklikler tespit edilmiştir. Konut olarak tasarlanan yapının zemin kat işlevi tadilat projesiyle ticarete dönüştürülmüştür (Şekil 4.18).

Zemin kat, dört normal kat ve çatı katından oluşmak üzere toplam altı katlı tasarlanan apartmanın girişi yan cephesindedir. Her katta birbirine simetrik olarak konumlandırılmış iki adet daire bulunmaktadır. Daireye mutfak ve yemek holüyle bağlantılı küçük bir antreden girilmektedir. Geniş bir kapı ile oturma salonuna geçilebilen yemek holünden ayrıca yatak odaları, WC ve banyoya açılan gece holüne ulaşılmaktadır. Çatı katı planı ön ve arka cephelerde yer alan oturma salonu ve yatak odası yerine teraslar oluşturularak kurgulanmıştır.

Şekil 4.18 : Mehmet Ertuğrul Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Yapının yalın bir ön cephe tasarımı vardır. Odaların hizasında yüzeyde kırılma oluşturulan cephede dengeli bir doluluk-boşluk oranı sağlanmıştır. Cephe boyunca devam eden balkon parapetlerinde cam modüllerden oluşan yapı elemanlarının kullanımı öngörülmüştür. Balkonun kısa kenarında tüm cephe boyunca tasarlanan düşey boşluklara sahip duvar ise yapının karakteristik özelliklerindendir. Merdiven boşluğunda tasarlanan geniş pencere ile yatay ve düşey bölmelere sahip geniş pencere tasarımları ile yan cephelerde yapının özgün detayları dikkat çekicidir.

1986 yılında onaylanan tadilat projesi ile zemin katın ticari kullanıma dönüştürüldüğü belirlenen yapıda uygulama ve kullanım sırasında bazı basit değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Balkon parapetleri, projeden farklı olarak yatayda bir duvar ve düşey metal parmaklıklardan oluşturulmuştur. Kullanım sürecinde de bazı balkonlar kapatılmış ve pencere doğramaları değiştirilmiştir.

Fahri Övgü Apartmanı 15 Mayıs Mahallesi, 665 Sokak, No: 37

Fahri Övgü Apartmanı, Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunmaktadır. 1969 yılında onaylanan özgün projesi Müh. Mimar Hasan Gönüllü tarafından hazırlanmıştır. Arşivden elde edilen bilgilerde aynı projenin 1994 yılında kat ilavesi projesi olarak tekrar onaylandığı görülmektedir. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.19).

Şekil 4.19 : Fahri Övgü Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizam yapılaşma sınırları içinde yer alan yapı üç katlı tasarlanmıştır. Her katında yaklaşık dikdörtgen formunda bir daire bulunmaktadır. Daireye uzun bir antreden girilmekte, antreden misafir odası, oturma odası, çocuk yatak odaları, WC ve

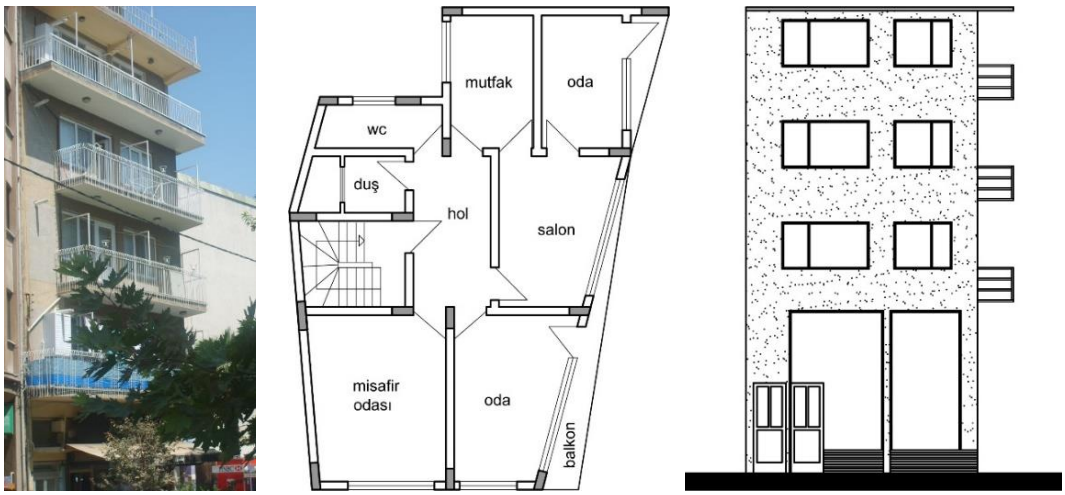
küçük bir hole geçilmektedir. Katlanan geniş kapılar ile ayrılmış misafir odası ve oturma odasından ön balkona çıkılmaktadır. Doğu yönündeki yapının açılı konumlanması sayesinde çocuk yatak odası, WC ve ebeveyn yatak odasının ışık alması sağlanmıştır. Küçük arka holden banyoya, mutfak ve ebeveyn yatak odasına ulaşılmaktadır.

Yalın bir cephe kurgusuna sahip olan ön cephe geniş cam yüzeyler, balkonlar ve giriş hizasındaki duvardan oluşmaktadır. Kat hizalarında yer alan yatay silmeler ve pencere arasına yerleştirilmiş düşey silmeler ile cephede dinamik bir etki oluşturulmuştur. Balkonlar ve geniş pencereler cephenin yatay etkisini güçlendirmektedir (Şekil 4.19).

Günümüzde iki katlı olan yapının cephesinde farklı dönemlere ait uygulama izlerini okumak mümkündür. İlk kat özgün projeye uygun olarak inşa edilmesine rağmen ikinci katta misafir odasından balkona çıkış iptal edilmiş, farklı balkon parapetleri uygulanmış ve cephede daha küçük pencereler kullanılmıştır. Teras çatılı tasarlanan yapıya kırma çatı eklenmiş ve ilk katta yer alan ön balkon iptal edilmiştir.

Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı, Altıntop Mahallesi, 834 Sokak, No: 6

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Altıntop Mahallesi'nde bulunmaktadır. İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından tasarlanan yapının özgün projesi 1970 yılında onaylanmıştır. 1995 yılında kat irtifakı için Mimar Tahsin Bayar tarafından rölöve projesi hazırlanmıştır. Zemin katı ticaret, üst katları konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de özgün işlevini sürdürmektedir (Şekil 4.20).

Şekil 4.20 : Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Özgün Proje

834 Sokak ve 836 Sokak kesişimindeki köşe parselde yer alan dört katlı apartmanın iki cephesi bitişik nizamdadır. Girişi 834 Sokak yönünde olan yapının zemin katında kahvehane, dükkânlar ve depo tasarlanırken üst katlarında birer daire bulunmaktadır. Özgün projesine göre daireye geniş bir holden girilmektedir. Holden giriş cephesi yönünde misafir odasına ve yapının köşesinde yer alan bir odaya geçilmektedir. İki cephede penceresi bulunan odadan üçgen şeklindeki uzun bir balkona çıkılmaktadır. Holden yan cephede yer alan salona ve sağır cephelerde konumlanan duş, WC ve mutfağa ulaşılmaktadır. Salondan yan cephede yer alan ve küçük bir balkonu bulunan küçük dikdörtgen şeklindeki odaya ve ışıklığa bakan mutfağa da ikinci bir geçiş sağlanmıştır (Şekil 4.20).

Yalın bir tasarıma sahip olan yapının giriş cephesinde daha fazla kat yüksekliğine sahip olan zemin katta tasarlanan geniş cam yüzeyler, cephenin baskın karakterini oluşturmaktadır. Normal katlarda ise farklı genişliklerde iki bölmeli pencerelerin yerleştirildiği yapı, teras çatı ile tamamlanmıştır.

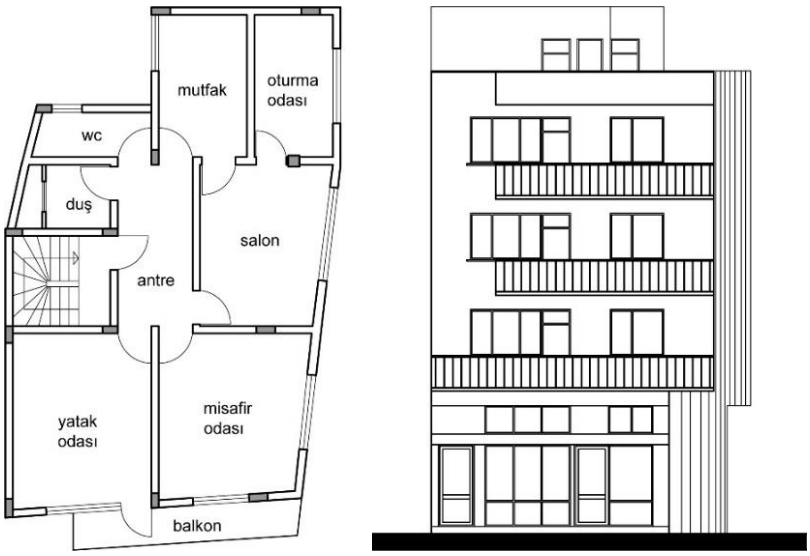
Rölöve Projesi

1995 yılına ait rölöve projesinde yapıya bir çatı katı eklendiği, yan cephede yer alan balkonların iptal edilerek giriş cephesinde yatak odası ile bağlantılı bir balkonun oluşturulduğu görülmektedir. Taşıyıcı sisteminde özgün projeden farklılıklar olduğu belirlenen yapıda yan cephe yönünde kapalı bir çıkma eklenmiş, girişte hol olarak adlandırılan bölüm rölöve projesinde antre olarak belirtilmiştir. Ön cephede misafir odası köşedeki odaya alınırken eski projedeki misafir odası yatak odası olarak isimlendirilmiştir.

Yapının giriş cephesine balkonların eklenmesiyle cepheye yeni bir kimlik kazandırılımıştır. Zemin katta girişlerin ve pencerelerin yeniden düzenlendiği cephede normal katlarda daha geniş cam yüzeyler kullanılmıştır. Birinci katta cephe boyunca yer alan balkon, diğer katlarda daha kısa balkonlar ve çatı katında geniş bir teras oluşturulmuştur. Normal katlarda balkon korkulukları metal düşey parmaklıklarla detaylandırılırken çatı katında duvar yer almıştır.

Yapının mevcut halinden, rölöve projesinde çatı katı olarak tasarlanan bölümün normal kata dönüştürüldüğü görülmektedir. Pencere doğramalarının da değiştirildiği

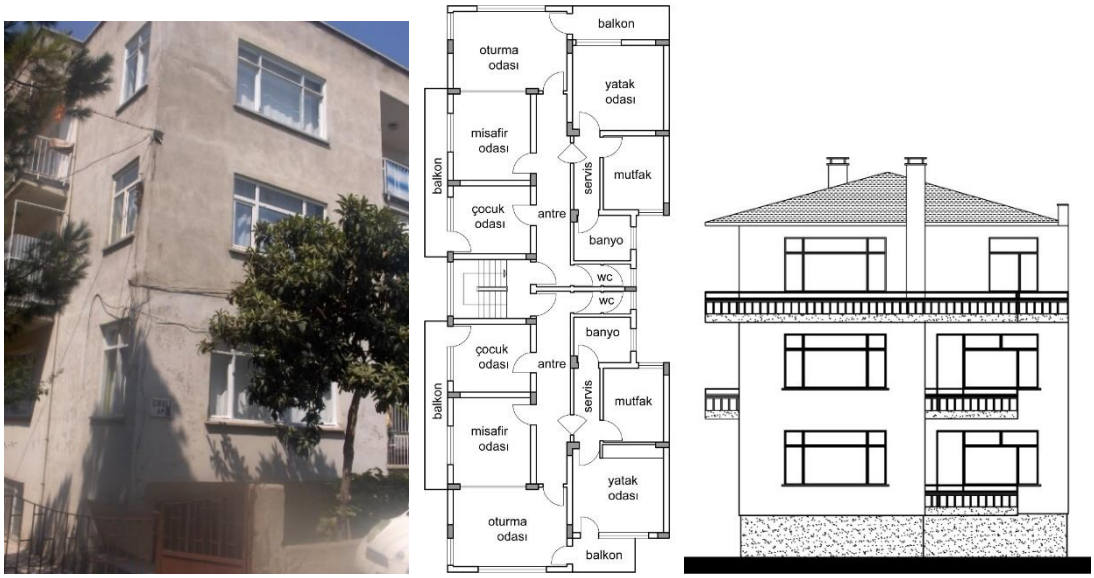
cephede birinci ve dördüncü katta cephe boyunca balkonlar uygulanırken ara katlarda ise balkonlar pencere hizasına kadar uzatılmıştır (Şekil 4.21).

Şekil 4.21 : Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı rölöve projesi.

Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 553 Sokak, No: 5

Çıralı Apartmanı, Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunmaktadır. İnş. Y. Müh. Gökhan Toker'in tasarladığı yapının ilk projesi 1970 yılında onaylanmıştır. Arşivde 1979 yılına ait tadilat projesi olmasa da yapılan tadilat ile ilgili notlar yer almaktadır. Yapının 1987 yılına ait tadilat projesi Mimar A. Nafiz Aydın tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan apartman günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22 : Çıralı Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Özgün Proje

Bina, bir cephesi bitişik nizam yapılaşma sınırları içinde yer alan parselde bahçe içinde yerleşmiştir. Üç katlı olan yapının girişi yan cephesindedir. Her katında simetrik plana sahip iki daire bulunan apartmanda daireye uzun bir antreden girilmektedir. Girişin karşısında WC yer alırken giriş cephesi yönünde uzun balkonla bağlantılı çocuk odası ve misafir odası vardır. Misafir odasıyla arasında katlanabilen kapılar bulunan oturma odası yapının köşesinde konumlandırılmış ve iki cepheye pencereleri yerleştirilmiştir. Antreye paralel konumlandırılan servis holünden ışıklığa bakan banyoya, mutfağa ve ön cephedeki içinde gömme dolap bulunan yatak odasına geçilmektedir. Ön balkona ise oturma odası ve yatak odasından ulaşılmaktadır.

Yapının ön cephesi, kapalı çıkma yapan oturma odasının yüzeyinde yer alan geniş, üç bölmeli bir pencere, geride kalan yüzeyde yer alan bir balkon ve balkona açılan yatay ve düşey bölmelere sahip pencereden oluşmaktadır. Son katta ise uzun bir balkon bulunmaktadır. Yatay ve düşey şeritlerle detaylandırılan balkon korkuluklarının yer aldığı yapı, kırma çatı ile tamamlanmıştır.

Rölöve Projesi

Arşivde yer alan notlardan 1979 yılına ait tadilat projesinde çekme katın tam kata dönüştürüldüğü bilinen yapının 1987 yılında tekrar tadilat projesi hazırlanmıştır. Projeye göre oturma odası ile misafir odası arasındaki katlanabilen kapılar iptal edilmiş, mekânlar duvarla ayrılmıştır. Ayrıca daire girişinde antre olarak adlandırılan bölüm hol, servis holü olarak belirtilen mekân da antre olarak isimlendirilmiş ve bu iki mekân arasındaki kapı kaldırılmıştır.

Yapının cephesi ise özgün projeye göre daha yalın detaylara sahiptir. Özgün projeden farklı olarak teras çatılı tasarlanan yapının çekme katı normal kata dönüştürülmüş, pencere bölmeleri ve balkon korkulukları değiştirilmiştir. Ayrıca her iki projesinde de bodrum kat planı yer almasa da tadilat projesinin görünüş çizimlerinde bodrum katta yer alan pencereler görülmektedir (Şekil 4.23).

Yapının uygulaması sırasında pencere boyutlarının özgün projeden farklı yapıldığı ve balkon korkuluklarının da düşey metal şeritlerle oluşturulduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.23 : Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı rölöve projesi.

Akman (Ahmet Akman) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 20

Akman Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanan özgün projesi 1970, İnş. Müh. Cengiz M. Onan tarafından hazırlanan ve çatı katının normal kata dönüştürüldüğü tadilat projesi 1979 yılında onaylanmıştır. Projelerde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde ticaret ve konut işlevleriyle kullanılmaktadır (Şekil 4.24).

Şekil 4.24 : Akman Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda ve sokak yönünde genişleyen parsel sınırlarında tasarlanan apartman beş katlıdır. Girişi sokak yönünde yer alan yapının her katında bir daire bulunmaktadır.

Daireye dikdörtgen şeklindeki geniş bir antreden girilmektedir. Antreden, ön cephe yönünde misafir odası ve oturma odasına, sağır cephe yönünde WC ile depoya açılan içinde lavabonun da bulunduğu küçük bir koridora geçilmektedir. Ön balkona çıkışları bulunan misafir odası ve içinde gömme dolabın bulunduğu oturma odası arasında gerektiğinde iki odayı tek bir mekâna dönüştürebilen kırma kapı olarak adlandırılan katlanabilen portatif kapılar bulunmaktadır. Antrenin sonunda mutfak, banyo ve arka cephedeki yatak odalarına geçişi sağlayan geniş bir hol yer almaktadır. Arka balkonla bağlantılı olan ve farklı büyüklüklerde tasarlanan yatak odaların birinde gömme dolap tasarlanmıştır. Çatı katında ön cephede yer alan odaların teras olarak tasarlandığı bir plan kurgusu düzenlenmiştir.

Tek prizmatik bir kütleden oluşan yapının yalın bir cephe düzeni vardır. Cephe boyunca daralarak devam eden uzun balkonlar ve geniş cam yüzeyler yapının baskın karakterini oluşturmaktadır. Zemin kattaki balkon ve pencere giriş nedeniyle daha kısa tasarlanmıştır. Teras çatılı tasarlanan yapının çatı parapetlerinde balkonda kullanılan korkuluklar kullanılmıştır.

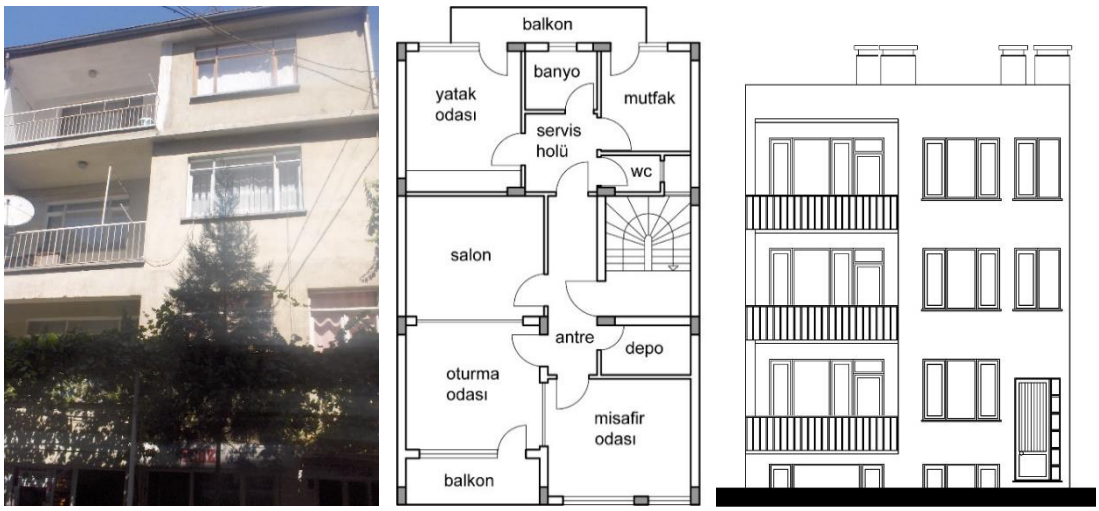
Zemin katın işlev değiştirerek ticarete dönüşmesi sırasında ön cepheden basamaklarla giriş sağlanmış ve geniş bir vitrin oluşturulmuştur. Balkonu kapatmak için tercih edilen koyu renkli cam cephe düzenini tamamen değiştirmiştir. Ayrıca özgün projeden farklı pencere doğramaları ve çatı parapetinin uygulandığı tespit edilmiştir.

Rahmi Çeliker Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 358 Sokak, No: 8

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi Mahallesi'nde bulunmaktadır. İnş. Y. Müh. Gökhan Toker'in tasarladığı yapının ilk projesi 1972 yılında onaylanmıştır. Y. Müh. Mimar Mustafa Eken tarafından hazırlanan tadilat projesi ise 1984 yılında onaylanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapının zemin katı tadilat projesi ile işyerine dönüştürülmüştür. Apartman, günümüzde zemin katta ticaret, üst katlarda konut olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.25).

Bitişik nizamda yer alan yapı bodrum kat, zemin kat ve iki normal kattan oluşmaktadır. Yapının her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye uzun dikdörtgen şeklindeki antreden girilmektedir. Antreden ön cephede yer alan misafir odası ile oturma odasına ve sağır cephelerde konumlanan salon ile küçük bir depoya geçilmektedir. Ön balkona çıkışı sağlayan oturma odası, misafir odası ile penceresi bulunmayan salon arasında katlanabilen kapılar yapılmıştır. Antreye arka cephe yönünde yatak odası ve ıslak

hacimlere açılan kare şeklinde bir servis holü eklenmiştir. Arka balkona içinde gömme dolap bulunan yatak odasından ve mutfaktan çıkılmaktadır.

Şekil 4.25 : Rahmi Çeliker Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Tek prizmatik bir kütleden oluşan apartman oldukça yalın bir tasarım kurgusuna sahiptir. Yapının ön cephesi, bir balkon ve farklı genişliklerdeki pencerelerden oluşmaktadır. Balkon korkulukları düşey metal parmaklıklarla tasarlanmış, teras çatılı yapının çatı parapetinde de duvar bulunmaktadır.

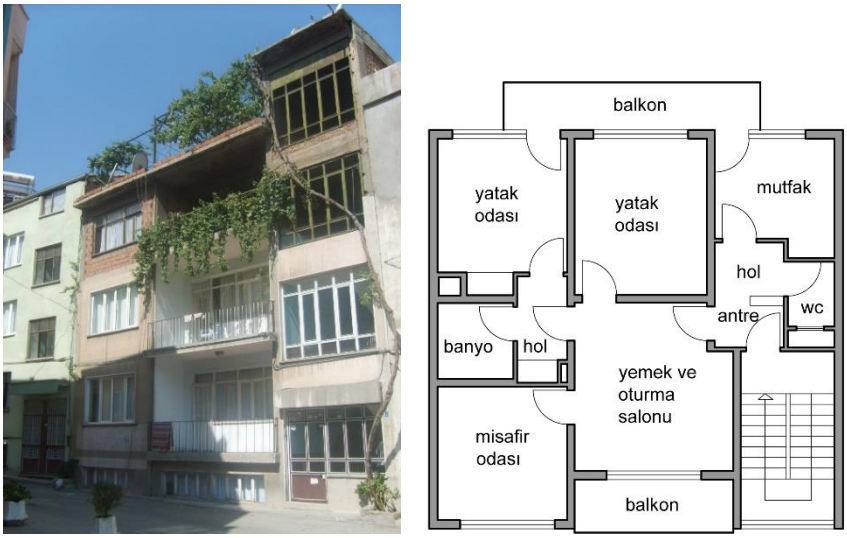
Zemin katın ticari birime dönüştürülmesi sırasında dairede yer alan ara duvarlar kaldırılmış ve cephede geniş cam yüzeyler oluşturulmuştur. Üst katlarda ise pencere genişlikleri ve sayıları projeden farklı uygulanmıştır. Yapıya sonradan bir kat ilave edildiği belirlenmiştir.

Filiz (Osman Nalbant) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1586 Sokak, No: 9

Filiz Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının İnş. Y. Müh. Hilmi Yağcıoğlu tarafından hazırlanan özgün projesi 1972 yılında, İnş. Müh. Habib Doğan tarafından hazırlanan ilave kat projesi 1979 yılında onaylanmıştır. İlk projede konut olarak tasarlanan yapı, günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.26).

Bitişik nizamda yer alan yapı, özgün projesinde bodrum kat ve zemin kat ve bir normal kattan oluşmaktadır. Her katında bir daire bulunan binada daireye vestiyerle ayrılarak bir bölümü antre bir bölümü de hol olarak adlandırılan dikdörtgen şeklindeki bir mekândan girilmektedir. Hol bölümünden bitişik cephede yer alan WC'ye ve arka balkona çıkışı bulunan mutfağa geçilirken antre bölümünden geçiş mekânı ve günlük

işlevler için tasarlanmış olan, öndeki balkona açılan yemek ve oturma salonuna geçiş sağlanmıştır. Yemek ve oturma salonundan ön cephede, köşeye yerleştirilen misafir odasına, arka cephedeki yatak odasına ve bir hole ulaşılmaktadır. Yan cephedeki banyo ve arka cephedeki uzun balkona çıkışı bulunan köşedeki yatak odasına holden geçilmektedir. 1979 yılında onaylanan projede de aynı planın tekrarı ile mevcut yapıya bir kat ilavesi yapılmıştır.

Şekil 4.26 : Filiz Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün planı.

Yapının ön cephesindeki balkona açılan bölümde geniş cam yüzeyler tasarlanmış, köşedeki odanın yer aldığı bölüme de geniş bir pencere yerleştirilmiştir. Duvar ve yatay metal şeritlerle detaylandırılan balkon korkulukları ve giriş hizasında yer alan yatay ve düşey şeritlerle bölümlendirilen geniş şeffaf yüzey cephenin baskın karakterini belirlemektedir. Kırma çatılı tasarlanan yapının girişinde kapı genişliğinde bir saçak bulunmaktadır (Şekil 4.27).

Şekil 4.27 : Filiz Apartmanı cephe değişimi.

Sıvası yapılmadığı ve merdiven penceresinin camları takılmadığı için son katın yapıya sonradan ilave edildiği yapının mevcut halinden de anlaşılmaktadır. Pencere doğramaları ve balkon korkuluk detayları projelerden farklı uygulanan yapının merdivenkovası daha yüksek yapılmıştır. Kırma çatılı yapılması öngörülen yapı çatı parapetleri bulunmayan terasla tamamlanmıştır.

Hakkı Argün Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1586 Sokak, No:28

Hakkı Argün Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının Y. Müh Mimar Afer Kara tarafından hazırlanan ilk projesi 1975 yılında onaylanmıştır. Arşiv bilgilerine göre 1989 ve 1991 yıllarına ait tadilat projesi olduğu bilinen yapının arşiv dosyasında bu projeler mevcut değildir. Ancak 1995 yılında onaylanmış olan ilave kat projesi özgün projesi ile aynıdır. Özgün projesinde ticaret ve konut işlevleri için tasarlanan yapı günümüzde ticari amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 4.28).

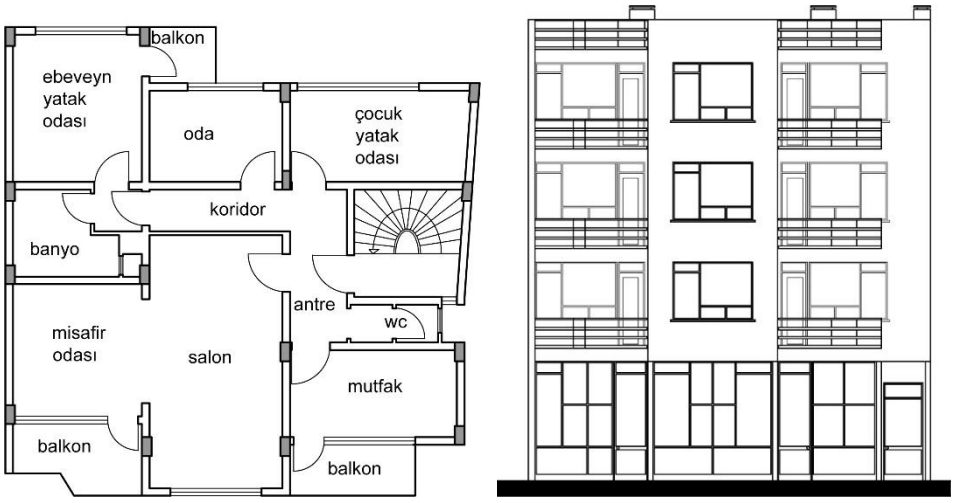
Şekil 4.28 : Hakkı Argün Apartmanı, 2010 ve 2014 fotoğrafları.

Bitişik nizamda, dört katlı olan apartmanın zemin katında dükkânlar, üst katlarında bir daire bulunmaktadır. Daireye koridorla birlikte L formu oluşturan antreden girilmektedir. Planın merkezinden ön cepheye kadar uzanan salona, WC'ye, ön cephedeki balkonla ilişkilendirilen mutfağa ve arka cephede konumlandırılan çocuk yatak odasına antreden geçilmektedir. Yapının ön cephesinde çıkma yapan dikdörtgen şeklindeki geniş salon ile balkona çıkışı bulunan kare şeklindeki misafir odası birleştirilerek T şeklinde bir mekân oluşturulmuştur. Antreye dik açı ile eklenen

koridordan arka cephedeki bir odaya ve banyo ile küçük bir balkona çıkışı olan ebeveyn yatak odasının açıldığı küçük bir gece holüne ulaşılmaktadır. Özgün projeye göre bir kat eksik inşa edilen apartmana 1995 yılında onaylanan ilave kat projesi ile aynı plan şemasına sahip bir kat eklenmiştir.

Yapının ön cephesinde zemin katta geniş cam yüzeyler ve girişler bulunurken üst katlarda merkezde çıkma yapan bir yüzey ve onun iki yanında yer alan balkonlar tasarlanmıştır. Yatay metal şeritlerle oluşturulan balkon korkulukları, teras çatılı olarak projelendirilen yapının çatı parapetlerinde de tekrarlanmıştır.

Yapının 2010 yılına ait fotoğrafında, zemin katta yer alan dükkânların birleştirilerek tek birime dönüştürüldüğü görülmektedir. Konut katlarında çoğu balkonun kapatıldığı, pencere doğramalarının değiştirildiği, ilave katın çıkma yapan yüzeyinde düşey üç adet pencere kullanıldığı ve balkon parapetlerinde düşey metal parmaklıkların tercih edilmiştir. 2014 yılında gerçekleştirilen alan çalışmasında, yapıya bir kat daha eklendiği belirlenmiştir. Konut olarak kullanılan birimlerin ticari işleve dönüştürüldüğü yapının cephe tasarımında da değişiklikler yapılmıştır. Balkonlar iç mekâna eklenmiş, pencere boyutları değiştirilmiş, cephede fugalar, söveler ve yatay silmelerle bir düzenleme yapılmış ve cepheye tabela ve klimalar eklenmiştir (Şekil 4.29).

Şekil 4.29 : Hakkı Argün Apartmanı özgün projesi.

Bayram Ali Özkalın Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1788 Sokak, No: 22

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının Y. Müh. Mimar Mustafa Eken tarafından hazırlanan özgün projesi 1975, ilave kat projesi

1987 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanan apartman günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.30).

Şekil 4.30 : Bayram Ali Özkalın Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün planı.

Yapı, 379 Sokak ile 1788 Sokak kesişimindeki köşe parselde bahçe içinde konumlandırılmıştır. Girişi 1788 Sokak yönündeki cephesinde bulunan yapı dört katlıdır. Bodrum katında kömürlük, sığınak, çamaşırlık bulunan yapının diğer katlarında bir daire yer almaktadır. Daireye içinde gömme dolabın bulunduğu L şeklindeki antreden girilmektedir. Antreden WC'ye, balkonla bağlantılı olan mutfağa ve planın merkezinde yer alan oturma odasına geçilmektedir. Oturma odasından güneybatı cephesinde yer alan, balkonla da bağlantılı olan misafir odasına ve çocuk odasına ulaşılmaktadır. Yapının köşesine yerleştirilmiş kare şeklindeki misafir odası ile oturma odası arasında kırma kapı tasarlanmıştır. Yatak odası ve banyoya oturma odasına açılan küçük bir hol ile geçilmektedir. Oturma odasının geri çekilerek genişletildiği kuzeybatı cephesindeki balkona da oturma odası ve ebeveyn yatak odasından çıkılmaktadır.

Yüzeylerdeki kırılmalar ve kütleye eklenen balkonlarla cephelerde dinamik bir etki oluşturulmuştur. Yapının giriş cephesinde, balkonlar ve merdiven hizasındaki pencerelerle oluşturulan yatay etki cephenin ortasında yer alan kapalı çıkmanın düşey etkisi ile dengelenmiştir (Şekil 4.31).

Şekil 4.31 : Bayram Ali Özkalın Apartmanı cephe değişimi.

Apartmana 1995 yılında onaylanan ilave kat projesi ile aynı plan şemasına sahip bir kat eklenmiştir. Yapının uygulaması sırasında projeden farklı olarak merdiven hizasında daha az sayıda pencere yapılmış, farklı pencere ve balkon korkulukları kullanılmıştır.

Çopuroğlu Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 29

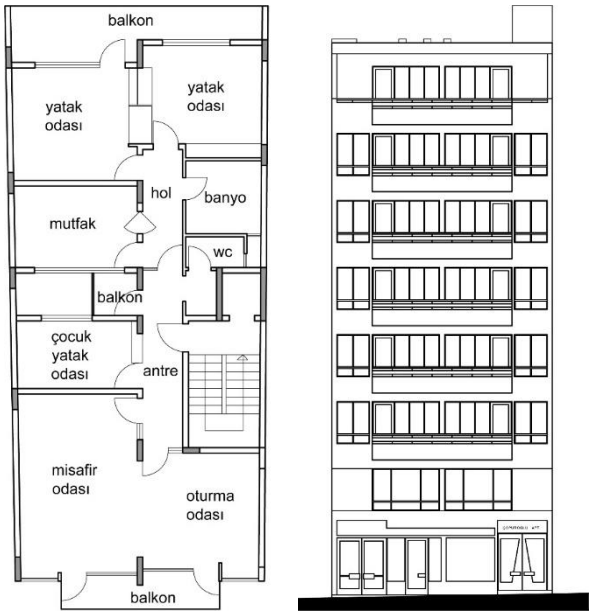
Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde Saltak Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Yapının Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı tarafından hazırlanan özgün projesi 1976 yılında onaylanmıştır. Arşiv bilgilerine göre bodrum katıyla birlikte dört katının inşa edildiği belirlenen yapıya diğer katları ilave etmek için 1987 yılında aynı proje ilave kat projesi olarak onaylanmıştır. Konut ve ticaret kullanımı için tasarlanan yapı, günümüzde sadece ticaret işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.32).

Şekil 4.32 : Çopuroğlu Apartmanı, 1980'li yıllar, 2010 ve 2014.

Bitişik nizamda tasarlanan apartman dokuz katlıdır. Yapının düşey sirkülasyonu merdiven ve asansörle sağlanmaktadır. Bodrum kat, zemin kat ve birinci katında büroların bulunduğu yapının üst katlarında birer daire yer almaktadır. Dairenin merkezinde yer alan uzun koridor konut içi mahremiyeti sağlamak için kapı ile ayrılmış, ön cephe yönünde hol olarak, arka cephe yönünde de antre olarak adlandırılmıştır. Daireye misafir odası, oturma odası, çocuk odası, ışıklığa bakan balkon ve WC'ye açılan holden girilmektedir. Ön cephede yer alan ve balkonla bağlantılı olan misafir odası ile oturma odası arasına ayırıcı bir bölme eklenmemiş, tek L şeklinde bir mekân oluşturulmuştur. Antreden arka cephede yer alan yatak odalarına, mutfağa ve banyoya geçilmektedir. Antre ile arasında iki ayrı kapının bulunduğu mutfak ve çocuk odasının pencereleri ışıklık yönündedir. Yaklaşık aynı boyutlardaki yatak odalarında gömme dolaplar tasarlanmış ve arka cephede geri çekilerek balkonu genişleten yatak odasından balkona çıkış sağlanmıştır.

Dikdörtgen prizmatik bir kütleye balkonların eklenmesiyle oluşan yapının ön cephesinde yer alan balkonlar ve geniş pencereler nedeniyle güçlü bir yatay etki bulunmaktadır. Zemin katında girişlerin ve vitrinin bulunduğu cephede birinci katta iki adet geniş pencere tasarlanmıştır. İkinci kattan itibaren konutların yer alması nedeniyle cephe kurgusu farklılaşmış, cepheye balkon ve daha fazla pencere eklenmiştir. Çatı katında ön cephe yönünde geniş bir teras oluşturulmuştur (Şekil 4.33).

Şekil 4.33 : Çopuroğlu Apartmanı özgün projesi.

Yapının arşivdeki dosyasından elde edilen kat ilavesi önceki son durumunu gösteren fotoğrafa göre yapıda projeden farklı olarak balkonlar daralarak cephe boyunca uygulanmıştır. 2010 yılına ait fotoğrafta ise balkonların projeye uygun olarak üretildiği ancak pencere boyutlarının değiştirildiği ve birinci kata balkon eklendiği görülmektedir. Günümüzde zemin katında yeniden vitrin düzenlemesi yapıldığı tespit edilen yapının birinci katındaki balkon koyu renkli camlarla kapatılmıştır. Ayrıca işlev dönüşümü sonrasında cepheye çok sayıda tabela ve klima eklenmiştir (Şekil 4.33).

Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı

Cillov Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Mimar Aydoğan Kan'ın tasarladığı apartmanın özgün projesi 1976 yılında, tadilat projesi 1979 yılında onaylanmıştır. Özgün projesinde ticaret ve konut işlevleri ile tasarlanmış, günümüzde konutların bazıları ticari işleve dönüştürülmüştür (Şekil 4.34).

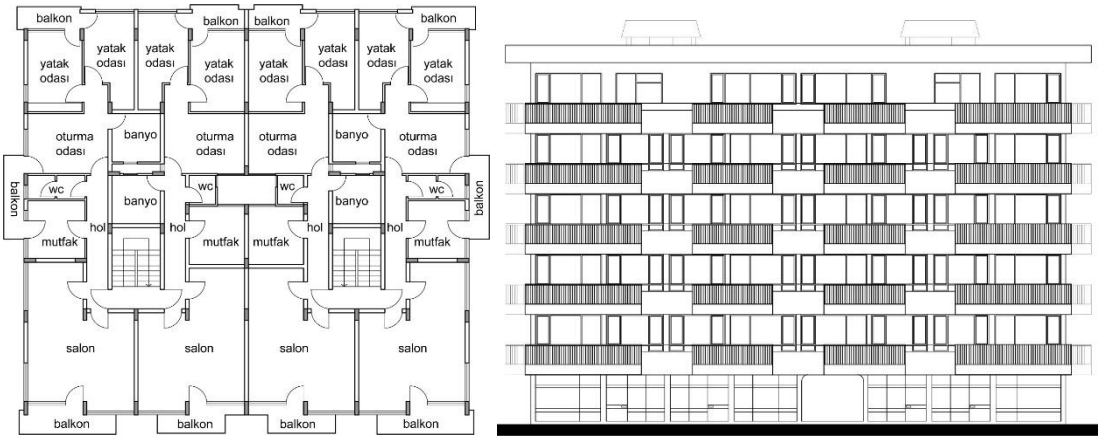

Şekil 4.34 : Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı, 2014.

Birleştirilen iki parselde yedi katlı olarak tasarlanan yapının, dördüncü normal katı projenin onaylanması sırasında iptal edilmiştir. İki ayrı merdivenin bulunduğu yapıda girişler yan cephelerdedir. Bodrum ve zemin katında dükkânların tasarlandığı apartmanın üst katlarında simetrik düzende dört daire yer almaktadır. Daireye uzun koridor şeklindeki bir holden girilmektedir. Ön cephede yer alan L şeklindeki balkonla bağlantılı salona holden iki ayrı geçiş bulunmaktadır. Holden ayrıca mutfak, wc, banyo ve oturma odasına ulaşılmaktadır. Yapının merkezinde konumlanan iki dairede mutfak ve oturma odası ışıklığa bakarken yan cephe yönünde konumlanan dairelerde bu mekânlar balkona açılmaktadır. Ayrıca merkezdeki dairelerde banyoya holden

geçilirken yan cephedeki dairelerde banyo oturma odası ile ilişklendirilmiştir. Arka cephede oturma odasından geçilen ve balkonla bağlantılı iki adet yatak odası bulunmaktadır.

Tek dikdörtgen prizmatik bir kütleden oluşan apartmanda balkonlar ve yüzeylerdeki kırılmalarla cepheye dinamik bir etki kazandırılmıştır. Balkonlar ön cephenin baskın karakterini oluşturmaktadır. Ortadaki iki daire tarafından kullanılan ve duvarla ayrılan balkonlar duvarın bulunduğu yönde daraltılarak çiçek balkonuna dönüştürülmüştür. Uzun bir ön cepheye sahip yapının zemin katında geniş cam yüzeyler tasarlanmış, çatı katında geniş bir teras oluşturulmuştur (Şekil 4.35).

Şekil 4.35 : Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı, özgün projesi.

Arşiv bilgilerine göre tadilat projesi arşivde bulunmayan yapının tadilat sırasında bodrum kat ve zemin katında yer alan dükkânların bazıları birleştirilerek büyüklükleri değiştirilmiştir. Konut katlarında bazı dairelerin ofise dönüştürüldüğü görülen yapının uygulaması sırasında balkonlar arasında yer alan yüzeydeki pencereler iptal edilmiş ve bu duvarlar balkon hizasına kadar uzatılmıştır. Özgün projesindeki tasarıma göre mevcut halinde daha geniş cam yüzeylerin bulunduğu yapıya kullanım sırasında çanak anten, klima, tabela gibi eklemeler yapılmıştır.

Ekrem Başar Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Yeşilköy Caddesi, No: 36

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi, Yeşilköy Caddesi üzerinde bulunan yapının 1978 yılında onaylanan özgün projesini İnş. Müh. Salih Coza hazırlanmıştır. 2008 yılında kat mülkiyeti için onaylanan projede yapıya aynı plan kurgusu ile bir kat ilave edildiği görülmektedir. Konut olarak tasarlan apartman günümüzde birinci katı ofis olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.36).

Şekil 4.36 : Ekrem Başar Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda ön ve arka bahçe oluşturacak şekilde yer alan yapı beş katlıdır. Bodrum katta sığınak ve bir dairenin yer aldığı apartmanın diğer katlarında bir daire bulunmaktadır. Daireye diğer mekânlara geçişi sağlayan T şeklindeki antreden girilmektedir. Balkona çıkışları bulunan ön cephedeki misafir odası ve salon arasında katlanan kapılar bulunmaktadır. İçinden kilere geçilen, yan cephedeki mutfağın penceresi ışıklığa açılmaktadır. Antrenin uzun dikdörtgen bölümüne dik açıyla eklenen bölümden balkonla bağlantılı yatak odaları ve banyoya geçilmektedir.

Tek dikdörtgen prizmatik bir kütleden oluşan yapıya balkonlar ve yüzey hareketi ile dinamik bir etki kazandırılmıştır. Yapının ön cephesinde daralarak devam eden balkon ve geniş pencerelerin etkisiyle baskın bir yatay etki hakimdir. Kırma çatılı yapının zemin kat balkonu proje onayı sırasında iptal edilmiştir.

2008 yılında kat mülkiyeti için onaylanan projede teras çatılı olarak çizilen yapıya bir normal kat ilavesi yapıldığı görülmektedir. Ayrıca yapının mevcut haline göre projede onaylanmayan zemin kattaki balkon yapılmış, normal katlarda pencerelere panjur takılmış ve girişe küçük bir saçak eklenmiştir.

Ömer İlksöz Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1832 Sokak, No: 2

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. İnş. Müh. A. Yıldırım Okşan'ın tasarladığı ilk proje 1979 yılında onaylanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapının 1986 yılına ait İnş. Müh. Faruk Burhan tarafından hazırlanan rapor ve rölöve projesinde müştemilat olarak kullanılan bodrum katının işyerine dönüştürüldüğü belirtilmektedir (Şekil 4.37).

Şekil 4.37 : Ömer İlksöz Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün planı.

1832 ve 1788 Sokakların birleştiği köşe parselde, iki cephesi bitişik nizamda tasarlanan apartman özgün projesinde dört katlıdır. Girişi 1832 Sokak yönünde yer alan yapının her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye dikdörtgen şeklindeki uzun bir antreden girilmektedir. Antreden ön cephedeki balkona çıkışları bulunan ve aralarında ayırıcı bir duvar yer almayan misafir odası ile oturma odasına, yan cepheye yerleştirilmiş balkonla bağlantılı olan mutfağa ve sağır cephe yönündeki WC'ye ulaşılmaktadır. Antrenin sonuna yatak odaları ve banyoya geçişi sağlayan ve konut içi mahremiyeti sağlamak için oluşturulan hol eklenmiştir. Kare şeklindeki küçük yatak odasının pencereleri ışıklığa bakarken içinde gömme dolabın da bulunduğu daha fazla kullanım alanına sahip olan yatak odası yan cepheye yerleştirilmiştir.

Yalın bir cephe tasarımına sahip yapının ön cephesi köşede bir balkon ve misafir odasının penceresinin bulunduğu bir yüzeyden meydana gelmektedir. Zemin katta girişin üstünde ise küçük bir saçak ve pencere tasarlanmıştır. Zemin katta diğer katlardan farklı olarak balkonların bulunmadığı yapı teras çatılı tasarlanmıştır.

Özgün projesinde olmamasına rağmen yapının üretimi sırasında bir bodrum kat yapılmış, sonradan bu kat iş yerine dönüştürülmüştür. Günümüzde ise bu kat depo olarak kullanılmaktadır. Uygulama sürecinde pencere boyutları ve yerleri değiştirilmiştir, zemin kata balkon eklenmiş ve yapı kırma çatılı yapılmıştır. Kullanım sürecinde bazı dairelerde pencereler değiştirilmiş, farklı malzeme, renk ve bölmeli pencereler uygulanmıştır.

4.1.2 Özgün projesi bulunan, değişim projesi olmayanlar apartmanlar

Günümüze ulaşabilen ve arşivde sadece özgün projesi bulunan 49 adet apartmanın 21 adedi Sırakapılar, 2 adedi Altıntop, 9 adedi Saraylar, 5 adedi 15 Mayıs, 3 adedi Topraklık ve 9 adedi Atalar Mahallleleri'nde bulunmaktadır.

Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 21

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan Şükür Apartmanı'nın arşivde Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı tarafından hazırlanan 1964 tarihli özgün mimari projesine ulaşılmıştır. Ticaret ve konut karma kullanımıyla tasarlanan apartman, günümüzde ticari amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 4.38).

Şekil 4.38 : Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı, 2014.

Bitişik nizamda, Saltak Caddesi ve Hastane Caddesi kesişimindeki köşe parselde yer alan yapı beş katlıdır. Yapının sağlık kuruluşlarına yakın konumu ve caddede yer alan diğer yapıların işlevleri nedeniyle zemin katında farklı büyüklüklere sahip dört adet doktor muayenehanesi, iki adet dükkân ve depolar bulunmaktadır. Her katta farklı plan şemasına sahip iki adet daire bulunan yapının konut girişi, Saltak Caddesi yönündeki yan cephededir. Dairelere dar bir antreden girilmektedir. Köşedeki dairelerde antreden büyük bir salon, WC, mutfak ve küçük bir yatak odası koridoruna geçilmektedir. İki cephede bulunan farklı genişliklerdeki üç adet pencere ile tasarlanan salonun içinde iki adet serbest kolon bulunmaktadır. Saltak Caddesi'ne bakan iki adet yatak odası ve banyoya küçük koridor ile ulaşılmaktadır. Katta yer alan diğer dairede antreden WC, mutfak, salon ve küçük bir hole geçilmektedir. Balkonla ilişkili olan salona antreden iki farklı kapıdan geçiş sağlanmıştır. Küçük holden de yatak odaları ve banyoya

ulaşılmaktadır. Her iki dairede de antrede vestiyer ve bazı yatak odalarında gömme dolap bulunmaktadır. Cephe yüzeylerinden geri çekilerek oluşturulan teraslı çatı katında bir daire yer almaktadır.

Geniş pencereleri olan ön cephede, köşede yer alan salonun pencereleri her katta farklı genişliklerde tasarlanarak monotonluğun kırılması hedeflenmiştir. Birinci kattan itibaren yapı kütlesinin bir kısmının yaptığı çıkma ve yüzeyin geri çekilmesiyle oluşan balkon ise cepheyi hareketlendiren özelliklerdendir. Geniş pencereler ve kat silmeleri nedeniyle baskın bir yatay etkiye sahip yapı teras çatı ile bitirilmiştir (Şekil 4.39).

Şekil 4.39 : Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı, özgün projesi.

Arşivde herhangi bir tadilat projesi bulunmayan yapının günümüzdeki hali ile mimari projesi karşılaştırıldığında uygulama ve kullanım sırasında bazı değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Ön cephede pencere genişlikleri ve yeri her katta farklı öngörülse de uygulama sırasında her katta aynı hizada ve aynı genişlikte pencereler yapılmıştır. Projede sağır yüzeylerin farklı hizalarda yer alması ve cephede geniş pencerelerin bulunması nedeniyle oluşan baskın yatay etki uygulamada yok olmuştur. Kullanım sürecinde her dairenin farklı nitelik ve bölme sayısına sahip pencere doğramalarını tercih etmesi, yine balkonların farklı malzeme ve yöntemlerle kapatılması ve zemin katta dükkânlarda yapılan tadilatlar nedeniyle yapı özgün cephe tasarımını yitirmiştir.

Hüseyin Kırdı ve Mehmet Çıraklı Apartmanları, Saraylar Mahallesi, 456 Sokak, No: 1 ve 458 Sokak, No: 30

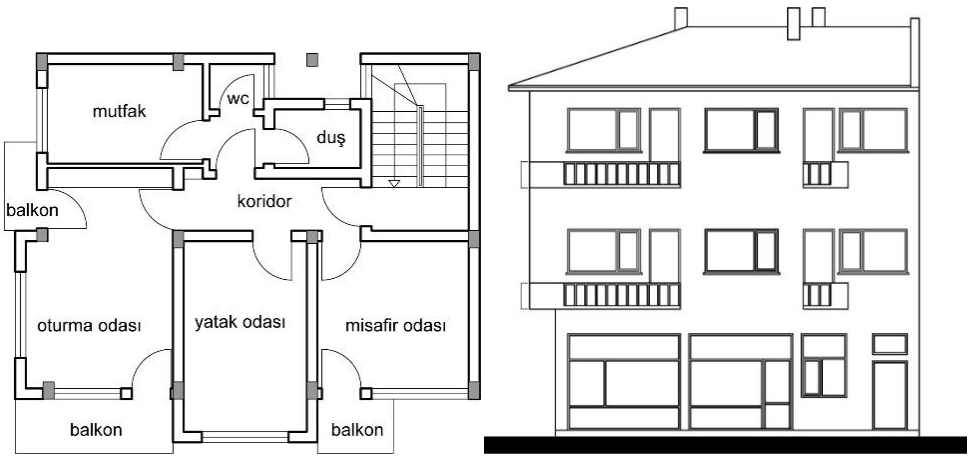
Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bitişik parsellerde bulunan Hüseyin Kırdı ve Mehmet Çıraklı Apartmanları, aynı özgün plan ve cephe kurgusuna sahip yapılardır. Bitişik nizamda iki köşe parselde aynı mimari proje ile inşa edilmişlerdir. Tasarımcısı bilinmeyen yapıların projeleri 1967 yılında onaylanmıştır. Zemin katta

ticaret, üst katlarda konut olarak tasarlanan yapılar günümüzde de aynı karma işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.40).

Şekil 4.40 : Hüseyin Kırdı ve Mehmet Çıraklı Apartmanları, 2010.

Projeye göre zemin kat ve iki normal kat olmak üzere toplam üç katlı tasarlanan yapının girişi ön cephededir. Zemin katında bir mağaza olan apartmanın üst katlarında birer daire bulunmaktadır. Daireye dikdörtgen şeklindeki uzun bir koridordan girilmektedir. Koridordan ön cephede yer alan odalara ve ıslak hacimlerin açıldığı küçük bir hole geçilmektedir. Ön cephede, misafir odası ve içinde gömme dolap bulunan oturma odasının arasında bir yatak odası yer alırken yan cephede ise mutfak, duş ve WC merdivenin bitişiğindeki ışıklığa bakacak şekilde bitişik cephe yönünde tasarlanmıştır. Oturma odasından ön ve yan cephedeki balkonlara geçilmektedir, ön cephede yer alan diğer küçük balkon ise misafir odası ile bağlantılıdır. Birçok örnekte lavabo, wc'nin yanında yer almasına rağmen bu yapılarda mutfak ve oturma odası girişleri arasında oluşturulan nişe yerleştirilmiştir (Şekil 4.41).

Şekil 4.41 : Hüseyin Kırdı ve Mehmet Çıraklı Apartmanları, özgün projesi.

Yapının ön cephesinde yatak odası, yan cephesinde de oturma odası çıkma yapmakta, farklı uzunluklardaki balkonların etkisiyle dinamik bir cephe kurgusu oluşturmaktadır. Ön cephede üç geniş pencere ile oluşan düzen farklı uzunluklardaki balkonlarla zenginleştirilmiştir. Balkon korkulukları yanlarda duvar, önde düşey metal parmaklıklarla oluşturulmuştur. Yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır.

Mimari projeleri aynı olan yapılarda yapılan değişiklikler de aynıdır. Apartmanların ikisi de dört katlı olarak inşa edilmiştir. Uygulama sırasında pencere doğramaları ve balkon korkulukları özgün projeden farklı yapılmıştır.

Ali Fikret Kiraz Apartmanı, Atalar Mahallesi, 1344 Sokak, No: 8

Apartman, Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının Müh. Mimar Hasan Gönüllü tarafından hazırlanan mimari projesi 1967 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de özgün işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.42).

Şekil 4.42 : Ali Fikret Kiraz Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Her katında bir daire olacak şekilde üç katlı olarak tasarlanan apartman bahçe içinde yer almaktadır. Yan cephedeki saçakla tanımlanan girişe basamaklarla ulaşılmaktadır. Daireye antreden girilmekte, antreden misafir odasına, girişin karşısında yer alan ve oturma odası ile bağlantılı olan yemek salonu/hole ve diğer mekânlara ulaşımı sağlayan koridora geçilmektedir. Oda antresi adı verilen koridordan WC, kömür deposu, banyo, çocuk yatak odası, ebeveyn yatak odası ve mutfağa ulaşılmaktadır. Mutfağın içinden geçilen ofis olarak adlandırılmış servis mekânı ile yemek salonu/hol arasında pencere yapılarak ilişki kurulmuştur. Ön cephedeki oturma odasından çıkılan

balkon ile yemek salonu/holden çıkılan balkon bir çiçek balkonu ile birleştirilerek köşede yapıyı saran bir balkon tasarımı yapılmıştır.

Bir dikdörtgen prizma olarak tasarlanan yapının ön cephesinde oturma odası geri çekilerek oluşturulan balkon cepheden taşırılarak ön cepheye dinamik bir etki kazandırılmıştır. Geniş pencerelerde yatay ve düşey bölümler oluşturularak monotonluk kırılmaya çalışılmış, yatay ve düşey farklı cephe kaplama malzemeleri kullanılarak dengeli bir doluluk/boşluk ve yatay/düşey etkisine sahip ön cephe uygulaması kurgulanmıştır. Balkon korkuluklarında ise metal parmaklıklar ve beton yüzeyin birlikte kullanıldığı özgün detaylar yer almaktadır.

Arşivde, 1967 yılında onaylanan ilk projesi sonrası herhangi bir projesi bulunamayan yapıya bakıldığında çatı katı ilavesi yapıldığı görülmektedir. Ayrıca pencere bölüntülerinin ve balkon korkuluk detaylarının da projeden farklı uygulandığı tespit edilmiştir. Projede öngörülen düşey ve yatay etkiyi vurgulayan farklı cephe kaplamaları yerine de cephede tek renk boya uygulanmıştır. Teras çatı ile tamamlanan yapının geniş saçakları yapının dikkat çekici özelliklerindendir.

Doğan (Hayati Doğan) Apartmanı, Atalar Mahallesi, 1344 Sokak, No: 4

Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde bulunan Doğan Apartmanı'nın, Müh. Mimar Hasan Gönüllü tarafından hazırlanan 1967 yılına ait mimari projesine ulaşılmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.43).

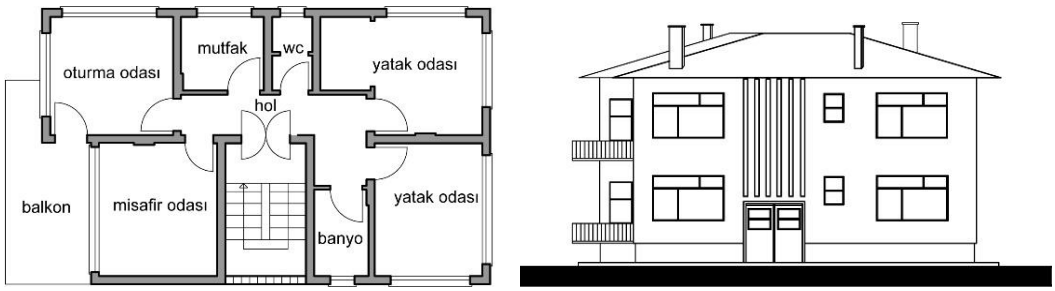

Şekil 4.43 : Doğan (Hayati Doğan) Apartmanı, 2014.

Bahçe içinde, iki katlı tasarlanan yapının zemin ve birinci katında birer adet daire bulunmaktadır. Yapının girişi yan cephededir, yalın bir plan kurgusuna sahip daireye

dar bir holden girilmektedir. Holden ön cephedeki oturma odası ve misafir odasına, arka cephede yer alan iki yatak odasına ve yan cephelere yerleştirilen mutfak, WC ve banyoya geçilmektedir.

Yapının ön cephesinde misafir odası önünde olmasına karşın oturma odasından ulaşılan bir balkon bulunmaktadır. Tüm cephelerde geniş pencereleri olan yapıda merdiven boşluğunda düşeyde uzun şeritlerden oluşan pencereler tasarlanmıştır (Şekil 4.44).

Şekil 4.44 : Doğan (Hayati Doğan) Apartmanı özgün projesi.

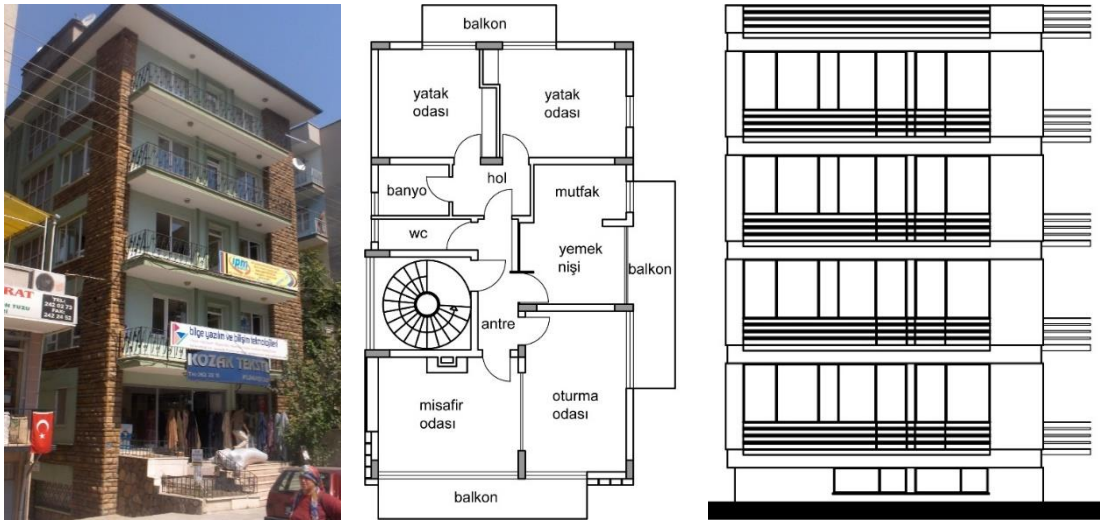
Arşivde yapıya ait bir tadilat projesi olmamasına rağmen yapının mevcut halinde projeden farklı uygulamalar yapıldığı görülmektedir. Projede öngörülen ortak giriş iptal edilerek iki daire için yapının yan cephelerinde ayrı girişler yapılmıştır. Üst kata çıkan merdiven, zemin kattaki pencerenin birini kapatsa da yapının dış cephesine eklemlenerek uygulanmıştır. Böylece iç mekânda kullanılan alan arttırılmış, banyo ve wc arka cepheye taşınmıştır. İlk projede ön cephenin bir bölümünde yer alan balkon tüm cephe boyunca uygulanmış, arka ve yan cepheye de balkonlar eklenmiştir. Pencerelerin daha küçük boyutlarda yapıldığı yapı geniş saçaklı kırma çatı ile tamamlanmıştır.

Ahmet ve Şevket Keskin Apartmanı

Pamukkale İlçesi, Topraklık Mahallesi'nde bulunan Keskin Apartmanı'nın 1968 yılında onaylanan projesini Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı hazırlamıştır. Özgün işlevi konut olan apartmanın zemin ve ilk iki katı günümüzde ticari işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.45).

Kısa kenarı sokak yönünde olan dikdörtgen bir parselde yer alan apartmanın girişi güneybatı yönündeki yan cephededir. Beş katlı projelendirilen yapının girişinin yer aldığı cephe yönünde dairesel formda bir merdiven tasarlanmıştır. Bodrum katın depo olarak kullanıldığı apartmanda her katta bir daire bulunmaktadır. Daireye bir antreden

girilmekte, antreden ön cephede yer alan misafir odası ve oturma odasına, yan cephede, girişin karşısına yerleştirilen mutfağa ve merdivenin bitişiğinde konumlanan WC'ye geçilmektedir. Aralarında katlanan kapı bulunan oturma odası ve şömineli misafir odasından ön balkona çıkılmaktadır. Mutfak içinde iki basamaklı kot farkı oluşturularak balkona açılan yemek nişi, hazırlama bölümünden ayrılmıştır. Antreye arka cephe yönündeki yatak odaları ve banyoya ulaşan bir hol eklenmiştir. İçlerinde gömme dolap bulunan farklı büyüklüklerdeki yatak odalarından arka balkona geçilmektedir.

Şekil 4.45 : Keskin Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Yalın bir kütle kurgusuna sahip olan yapıda geniş pencereler yapılmıştır. Ön cephede köşedeki duvar yüzeyinde öngörülen doğal taş kaplamalar cephenin karakterini belirlemektedir. Cephe boyunca yapılan balkonlar, yatay çizgilerde tasarlanan balkon korkulukları ve kirişlerin cephede vurgulanmasıyla baskın bir yatay etki oluşturulmuştur. Teras çatılı yapının çatı parapetlerinde de balkon korkulukları devam etmiştir.

Bina yapılırken projeden farklı uygulandığı ve kullanım sürecinde bazı değişiklikler yapıldığı belirlenmiştir. Satış birimine dönüştürülen zemin katın cephesindeki cam yüzeyler genişletilmiş, ön bahçede basamaklar oluşturularak kaldırımdan zemin kata geçiş sağlanmıştır. Üst katlarda projede öngörülen geniş cam yüzeyler yerine merkezde silmelerle çevrili balkon kapısı ve iki yanında yer alan pencereler yapılmıştır. Köşelerdeki cephe kaplamasında ise kiriş izleri korunmayarak kaplama yan cephelerdeki pencere hizasına kadar devam ettirilmiştir. Köşede yer alan

kaplamalar nedeniyle düşey etkinin daha baskın hale geldiği yapıda geniş saçaklı kırma çatı uygulaması yapılmıştır.

Niyazi Balçık Apartmanı, Saraylar Mahallesi, Hastane Caddesi, No: 42-44

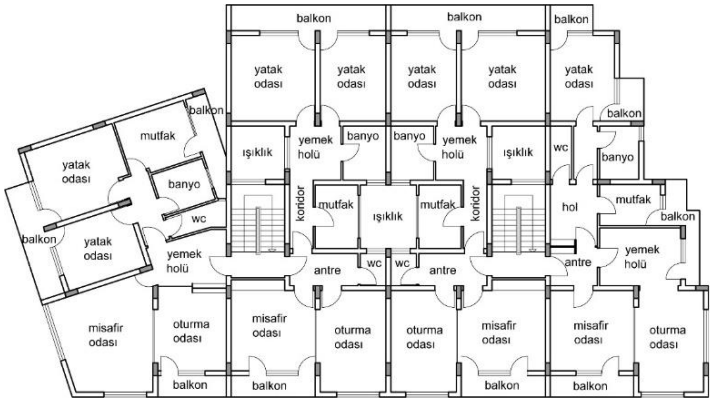
Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bulunan Niyazi Balçık Apartmanı, Hastane Caddesi'nde inşa edilmiştir. 1968 yılında onaylanan projesi Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu tarafından hazırlanmıştır. Zemin katı ticaret, üst katları konut işleviyle tasarlanan yapı günümüzde sadece ticaret işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.46).

Şekil 4.46 : Niyazi Balçık Apartmanı, 2014.

İki parselin birleştirilerek tasarlandığı yapı, Hastane Caddesi ve Selçuk Caddesinin birleştiği köşe parselde tasarlanmıştır. Hastane caddesi yönünde iki ayrı girişi bulunan yapı, zemin ve dört normal kattan oluşmaktadır. Zemin katında eczane, muayenehane ve dükkânların yer aldığı yapının üst katlarında dört adet daire bulunmaktadır. Ortada bulunan iki daire birbirine simetrik olarak tasarlanmış, diğer iki daire de parsel sınırlarına uygun olarak oluşturulmuştur. Simetrik olan dairelere antreden girilmekte, antreden WC, koridor ve birbiriyle bağlantılı misafir odası ile oturma odasına geçilmektedir. Koridor, ışıklığa bakan mutfağa geçişi sağlamakta ve genişleyerek yemek holüne dönüşmektedir. Merdiven hizasındaki ışıklığa bakan yemek holünden ise arka cephedeki iki yatak odasına ve banyoya ulaşılmaktadır. Yapının kuzeyinde yer alan daireye misafir odası, oturma odası ve koridor ile bağlantılı yemek holünden girilmektedir. Koridor ile cadde yönündeki iki adet yatak odasına ve arka cephedeki WC, banyo ve mutfağa geçilmektedir. Yapının güneyinde yer alan dördüncü daireye ise küçük bir antreden girilmektedir. Girişin karşısında yemek holü vardır, antreden

oturma odasına geçişi sağlayan misafir odasına ve hole ulaşılmaktadır. WCve mutfağa açılan holün daralarak oluşturulduğu koridordan banyo ve yatak odasına geçilmektedir. Her dairenin misafir odası, yatak odaları ve mutfağı balkona açılmakta, misafir odası ve oturma odası arasında katlanan kapılar yer almaktadır (Şekil 4.47).

Şekil 4.47 : Niyazi Balçık Apartmanı özgün planı.

Dört dairenin yer aldığı uzun ön cephede pencereler ve balkonlar yapının karakterini belirlemektedir. Kütlenin geri çekilmesiyle oluşturulan ve iki daire tarafından kullanılan uzun balkonlar duvar ile ayrılmıştır. Balkon hizasında bulunan pencerelerin farklı düşey doğrultularda yerleştirilmesi ve pencerelerin yatay ve düşey farklı bölmelerle tasarlanması ise cepheye dinamik bir etki kazandırmıştır (Şekil 4.48).

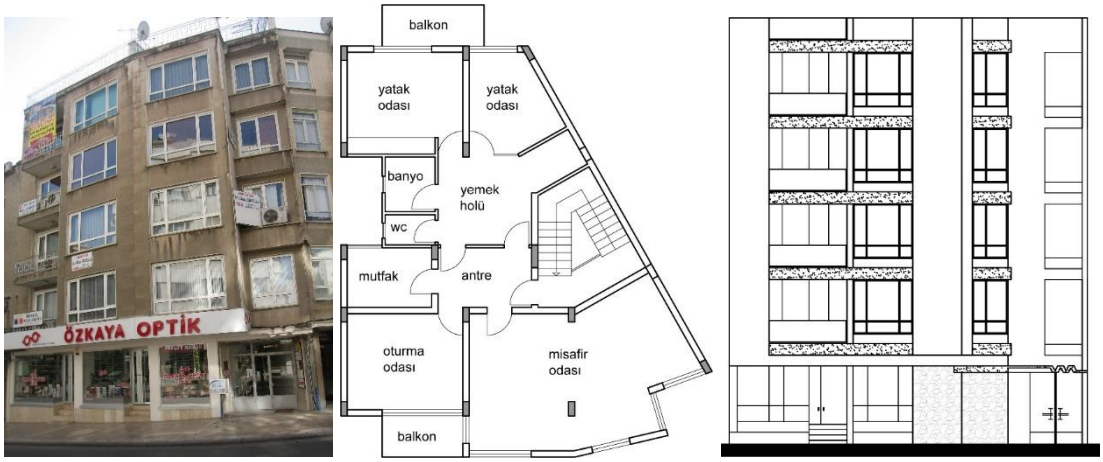

Şekil 4.48 : Niyazi Balçık Apartmanı özgün görünüşü.

Beş katlı olarak tasarlanan yapının yapım aşamasında dört katının inşa edildiği, pencere doğramalarının yerinin ve bölme sayısının farklı uygulandığı ve balkon korkuluklarında katlarda çeşitli malzeme kullanımlarının olduğu belirlenmiştir. Kullanımda balkonlar kapatılmış ve yapının yeni işlevi gereği cepheye çok sayıda tabela eklenmiştir. Zemin katlarda güneşin etkisini azaltmak için portatif bez tente kullanımı olduğu görülmektedir.

Mutlu (Vehbi Esenlik) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 23

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan Mutlu Apartmanı'nın 1968 yılında onaylanan mimari projesi Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu tarafından hazırlanmıştır. Zemin katı ticaret, üst katları konut işleviyle tasarlanan yapı günümüzde ise sadece ticaret işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.49).

Şekil 4.49 : Mutlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Apartman bitişik nizamda cadde yönünde genişleyen bir parsel üzerinde tasarlanmıştır. Girişleri Saltak Caddesi yönünde, ön cephede bulunan yapı zemin, dört normal ve bir çatı katı olmak üzere toplam altı katlıdır. Projeye göre zemin katında muayenehanenin yer aldığı yapının üst katlarında birer daire yer almaktadır. Dairelere oturma odası, misafir odası, mutfak ve yemek holüyle bağlantılı antreden girilmektedir. Ön cephede tasarlanan kapalı çıkma ile misafir odasının kullanım alanı arttırılmış, oturma odasının önünde ise bir balkon oluşturulmuştur. Işıklığa bakan WC ve banyo ile arka cephede yer alan farklı büyüklüklerdeki iki adet yatak odası yemek holüne açılmaktadır. Arka balkona geçişi bulunan büyük yatak odasında gömme dolap yer alırken küçük yatak odası parsel sınırları nedeniyle cephe yönünde küçülecek biçimde tasarlanmıştır.

Mutlu Apartmanı'nın ön cephesinde geniş pencereler tasarlanmıştır. Yüksek pencereler ve pencereler arasında bulunan opak yüzey, cephede düşey etkiyi güçlendirmekte balkon ve kiriş izleri de bu etkiyi yatay yönde dengelemektedir. Geniş cam yüzeylerden oluşan zemin katın kapalı yüzeyindeki taş kaplama ve kırık çizgilerden oluşan giriş saçağı ise yapının özgün detaylarındandır.

Alanda yapılan gözlemlerde yapıda uygulama ve kullanım sırasında bazı değişiklikler yapıldığı tespit edilmiştir. Zemin katta yer alan sağır yüzey vitrine dönüştürülmüş, projede farklı boyutlarda tasarlanan pencereler aynı boyutlarda kullanılmış ve yatay etkiyi güçlendiren kiriş izleri uygulanmamıştır. Yapının ticari kullanıma sahip olması nedeniyle cepheye çok sayıda tabela eklenmiştir.

İsmail Süzük Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 4

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde, Devlet Hastanesine yakın bir konumda bulunan apartmanın 1968 yılında onaylanan mimari projesi Müh. Mimar Hasan Gönüllü tarafından hazırlanmıştır. Zemin katı ticaret, üst katları konut işleviyle tasarlanan yapı günümüzde sadece ticaret işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.50).

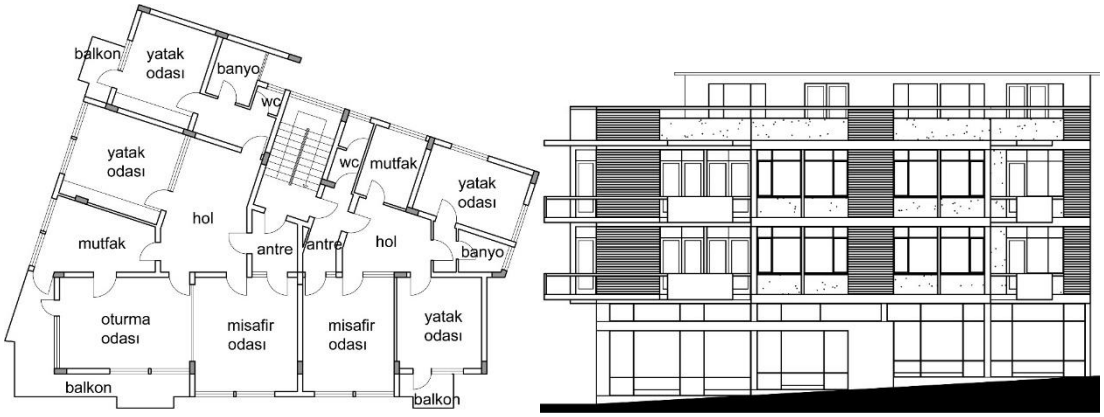

Şekil 4.50 : İsmail Süzük Apartmanı, 2014.

Bitişik nizamda yapılan apartman bodrum, zemin, iki normal ve çatı katından oluşmaktadır. Yapının bodrum katında depolar, zemin katında dükkânlar ve normal katlarda farklı büyüklüklerde iki daire bulunmaktadır. Bu iki daire için merkezinde geniş bir hol yer alması, dairelere antreden girilmesi ve misafir odasına hem antreden hem de holden geçilebilir olması belirgin ortak özelliklerdir. Daha geniş kullanım alanına sahip olan dairede hol; oturma odası, mutfak, yatak odası ve küçük bir hole açılmaktadır. Dairenin köşesinde konumlandırılmış olan oturma odası gerektiğinde misafir odası ile birleştirilebilen esnek bir mekân kurgusuna sahiptir. Yapının köşesini saran uzun balkonla ilişkilendirilmiş mutfak ve oturma odası arasında bir geçişin bulunması oturma odasının aynı zamanda yemek işlevi için de kullanıldığını

göstermektedir. Kare formundaki geniş yatak odasına merkezde yer alan holden geçilirken balkonla bağlantılı olan küçük yatak odasına küçük holden ulaşılmaktadır. Küçük hol aynı zamanda WC ve banyoya geçilmektedir. Küçük dairede oturma odası bulunmamaktadır. Merkezdeki holden mutfak, misafir odası, balkonla bağlantılı olan yatak odası ve banyo ile diğer yatak odasına geçişi sağlayan küçük hole geçilmektedir. Diğer daireden farklı olarak küçük dairede WC'ye antreden geçiş vardır.

Sokak yönünde genişleyen bir köşe parselinde tasarlanan yapı, kütlesinde ve balkonlarda oluşturulan kırılmalar ve çıkmalarla dinamik bir cephe kurgusuna sahiptir. Yapının zemin katında ticari işlevi nedeniyle geniş cam pencereler yer almaktadır. Konut katlarında yatay ve düşey silmeler, dengeli cam ve opak yüzeyler cephenin karakterini belirlemektedir (Şekil 4.51).

Şekil 4.51 : İsmail Süzük Apartmanı özgün projesi.

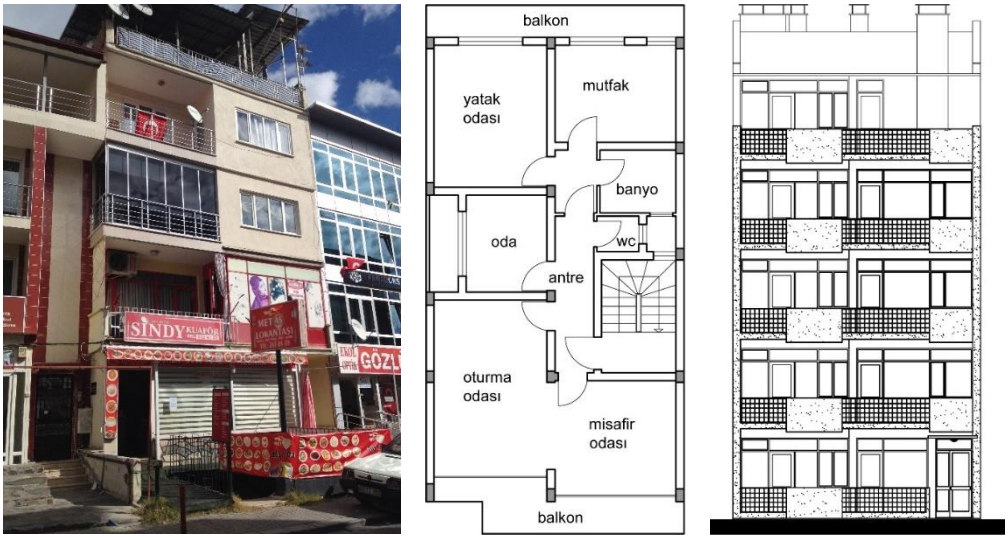
Özgün projede üç katlı olan yapı bir kat daha eklenerek dört katlı uygulanmıştır. Mevcut plan kurgusu ile eklenen katın cephesinde bazı detaylar uygulanmamış ve diğer katlarda sağır olan yüzeylerde pencere açılmıştır. Balkon korkulukları özgün projede yer alan tasarımdan farklı uygulanmıştır. Kullanım sürecinde ise değişen cephelere klima ve tabelalar eklenmiş, pencerelere değiştirilmiştir.

Şevket Tırkaz Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 8, Merkezefendi

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'ndeki yapının 1968 yılında onaylanan özgün projesi İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı, günümüzde konut ve ticaret işlevleriyle kullanılmaktadır (Şekil 4.52).

Ön ve arka bahçe oluşturacak şekilde bitişik nizamda tasarlanan yapı bodrum, zemin, üç normal ve çatı katı olmak üzere altı katlıdır, her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye dikdörtgen şeklindeki bir antreden girilmektedir. Ön cephedeki balkonla

bağlantılı olan aralarında ayırıcı bir bölmenin bulunmadığı oturma odası ve misafir odasına antreden geçilmektedir. Antreden ışıklığa bakan küçük bir odaya, WC'ye ve küçük bir hole ulaşılmaktadır. Arka cephede yer alan balkona çıkışları bulunan yatak odası, mutfak ve yan cephede konumlanan banyo bu küçük hole açılmaktadır.

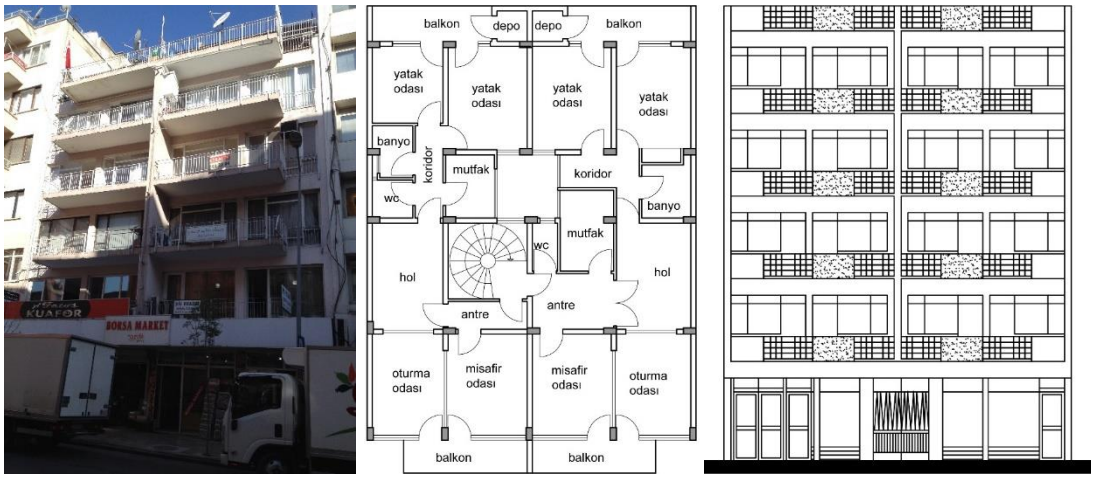
Şekil 4.52 : Şevket Tırkaz Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bir dikdörtgen prizmadan oluşan kütleye genişliği farklılaşan bir balkon eklenerek ve odaların hizasında cephe yüzeyi kırılarak ön cephede dinamik bir etki oluşturulmuştur. Balkonların ve geniş cam yüzeylerin etkisiyle baskın bir yatay etkiye sahip olan cephede, duvar ve metal ızgara ile oluşturulan balkon korkulukları dikkat çekici yapı elemanlarındandır. Çatı katında geniş bir terasın oluşturulduğu yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır.

Kullanım sürecinde ön balkonların iç mekâna dahil edilmesi ve cam ile kapatılması sonucu ön cephe, özgün projeden tamamen farklı bir görünüme sahip olmuştur. Projeden farklı olarak cephede daha küçük şeffaf yüzeylerin yer aldığı yapının teras katının üstü de kapatılmıştır.

Sultan Karabay Apartmanı, Saraylar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 10

Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde, Saltak Caddesi üzerinde bulunan yapının Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı tarafından hazırlanan projesi 1968 yılında onaylanmıştır. Özgün projesinde zemin katta konut ve üst katlarda konut işlevleriyle tasarlanan yapıda zamanla ticari birimlerin sayısı artmıştır (Şekil 4.53).

Şekil 4.53 : Sultan Karabay Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda yer alan apartman beş katlıdır. Zemin katı pasaj olarak tasarlanan yapının üst katlarında benzer plan kurgusuna sahip farklı büyüklüklerde iki daire vardır. Büyük daireye dikdörtgen şeklindeki geniş bir antreden girilmektedir. Antreden, ışıklığa bakan WC ile mutfağa, sağır cephede yer alan hole ve ön cephedeki misafir odasına geçilmektedir. Ön cephede köşede yer alan oturma odasına misafir odası ve holden katlanan kapılarla ulaşılmaktadır. Banyo ve arka cephede yer alan iki yatak odası, holden geçilen ve ışıklığa bakan L şeklindeki koridora açılmaktadır. Benzer plan kurgusuna sahip olan diğer dairede ise bazı mekânların büyüklükleri ve ıslak hacimlere geçişler değiştirilmiştir. Antrenin, merdiven nedeniyle daha küçük olduğu bu dairede koridor uzun dikdörtgen şeklinde biçimlendirilmiş, yatak odası, mutfak ve banyo daha küçük tasarlanmıştır. WC ve mutfağa geçişler holden ulaşılan koridor ile sağlanmıştır. Her iki dairede ön cephedeki balkona misafir odası ve oturma odasından çıkılırken arka cephedeki içinde küçük bir deponun da bulunduğu balkona yatak odalarından ulaşılmaktadır.

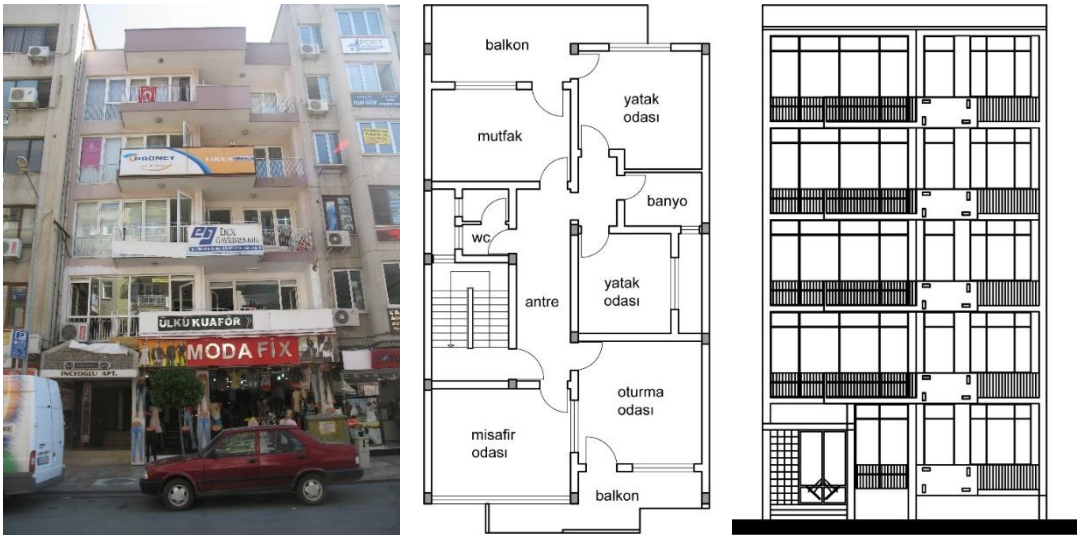
Yapının geniş pencereleri bulunan ön cephesinde duvarla bölünen uzun bir balkon yer almaktadır. Balkon ve geniş pencereler ile baskın bir yatay etkiye sahip olan cephede zemin katta girişler ve geniş vitrinler yer alırken üst katlarda simetrik bir pencere düzeni bulunmaktadır. Teras çatılı tasarlanan yapının çatı parapetlerinde balkon korkulukları kullanılarak cephede bütünlük sağlanmıştır.

Yapının uygulaması sırasında pencerelerin kat yüksekliğinde yapılarak bitişik nizamdaki yapının daha çok ışık alması sağlanmıştır. Pencere doğramalarının kullanım sürecinde bazı dairelerde değiştirilmesi nedeniyle yapının mevcut durumunda farklı pencereler bulunmaktadır. Balkon korkuluklarının projeden farklı olarak düşey metal

parmaklıklardan yapıldığı apartmanda, zemin katta ve ticaret işlevine dönüşen birimlerde cepheye tabelalar eklenmiştir.

İnceoğlu Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Hastane Caddesi, No:8

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde Hastane Caddesi üzerinde bulunan İnceoğlu Apartmanı'nın İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz tarafından hazırlanan projesi 1969 yılında onaylanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı, günümüzde ticaret fonksiyonuyla kullanılmaktadır (Şekil 4.54).

Şekil 4.54 : İnceoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda tasarlanan yapı bodrum, zemin ve dört normal kat olmak üzere toplam altı katlıdır. Girişi cadde üzerinde yer alan yapının her katında bir adet daire bulunmaktadır. Daireye dikdörtgen formlu bir antreden girilmektedir. Antreden ön cephedeki oturma odası ve misafir odasına, arka cephedeki mutfağa ve yan cephelerdeki WC ile küçük bir hole geçilmektedir. Misafir odası ve balkonla bağlantılı olan oturma odası arasında kırma kapı olarak adlandırılan mekânı ayıran/birleştiren bir geçiş vardır. Gece holü niteliğindeki küçük holden ışıklığa bakan yatak odası, mutfak ve arka cephede penceresi bulunan, gömme dolaplı bir yatak odasına ulaşılmaktadır. Arka balkona mutfak ve yatak odasından geçiş sağlanmıştır.

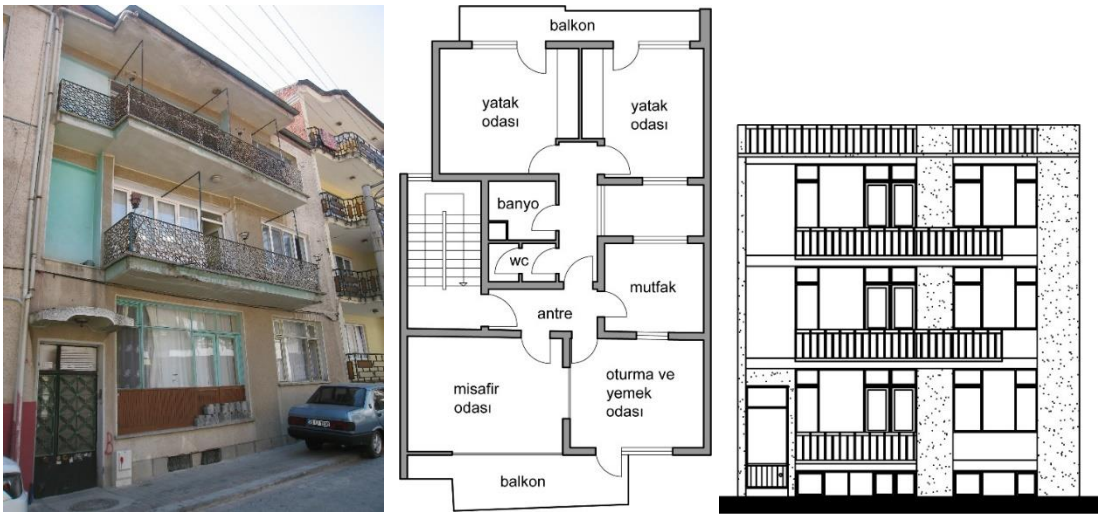
Ön cephede oturma odasının yüzeyi daha geri çekilerek balkon genişletilmiştir. Misafir odasının pencereleri tüm yüzeyi kaplayacak şekilde tasarlanırken oturma odasının yüzeyi ise balkona açılan kapı ve daha küçük boyutlardaki bir pencereden oluşmaktadır. Cephe boyunca kırılarak devam eden balkon korkulukları duvar ve

metal parmaklıklardan oluşan bir detaya sahiptir. Geniş pencerelerin baskın olduğu yapı, teras çatı ile bitirilmiştir.

Genel olarak özgün projesine uygun olarak tasarlanan yapıda kullanım süresinde bazı değişiklikler yapıldığı tespit edilmiştir. Yeni işlevi gereği cepheye yerleştirilen tabelalar nedeniyle cephedeki tasarım detaylarını okumanın güçleştiği yapıda pencereler de her katta farklı bölme sayısına sahip olacak şekilde değiştirilmiş ve balkona her iki odadan çıkış sağlanmıştır.

Mehmet Üleşik Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1834 Sokak, No: 5

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan apartmanın 1969 yılında onaylanan projesi Müh. Mimar Hasan Gönüllü tarafından hazırlanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de bu işlevini sürdürmektedir (Şekil 4.55).

Şekil 4.55 : Mehmet Üleşik Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda yer alan yapı, proje bilgilerine göre yarım bodrum ve üç kattan oluşmakta, her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye dikdörtgen bir antreden girilmektedir. Ön cephedeki balkonla bağlantılı ve aralarında katlanan kapının bulunduğu misafir odası ve oturma/yemek odasına antreden geçilmektedir. Antrenin sonunda yer alan ve ışıklığa bakan mutfak ile oturma ve yemek odası arasında geçiş vardır. Konut içi mahremiyeti sağlamak için yatak odaları, wc ve banyoya ulaşımı sağlayan ve kapıyla ayrılan bir koridor, antreye eklenmiştir. Büyüklükleri birbirinden farklı olan ve içinde gömme dolabın bulunduğu iki adet yatak odası arka balkonla ilişkilendirilmiştir. Arka cephede penceresinin bulunmasına rağmen küçük yatak odası ve koridorun ışıklığa açılan pencereleri bulunmaktadır.

Yapının ön cephesinde yatay ve düşeyde tasarlanan silmeler, uzunlukları farklı olan balkonlar ve derinlikleri farklılaşan yüzeyler ile dinamik bir kurgu oluşturulmuştur. Misafir odası ve oturma odasının pencereleri ve düşeyde devam eden sağır yüzeyler ile dengeli bir pencere düzeni tasarlanmıştır. Teras çatılı tasarlanan yapının çatı ve balkon korkuluklarında aynı tasarım kullanılmıştır.

Yapının mevcut durumundan zemin katta yer alan balkonun iptal edildiği, bazı pencere doğramalarının değiştirildiği ve kırma çatı uygulandığı görülmektedir. Ayrıca üst katta bulunan balkonun projedeki halinden daha uzun yapılarak giriş üzerinde cephenin sonuna kadar getirildiği ve bu katta düşey silmelerin devam ettirilmediği tespit edilmiştir.

Osman Akçaal Apartmanı, Atalar Mahallesi, 925/1 Sokak, No:6

Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'ndeki apartmanın 1970 yılında onaylanan projesi, İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.56).

Şekil 4.56 : Osman Akçaal Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda, arka bahçe oluşturacak şekilde parsel sınırlarında tasarlanan yapı üç katlıdır. Her katında bir dairenin bulunduğu yapının her katında dairelere girmeden, merdiven sahanlığında küçük bir odunluk bulunmaktadır. Ayakkabıların çıkarılması için tasarlandığı düşünülen küçük bir girişten geçilerek dairenin merkezinde konumlanan geniş bir salona ulaşılmaktadır. Ön cephede yaklaşık olarak üçgen forma sahip balkonlarla ilişkilendirilen misafir odası ve salonla arasında katlanan kapı bulunan oturma odası yer almaktadır. Arka cephedeki yatak odalarından birine salondan geniş bir kapı ile, diğer yatak odasına, banyo ve mutfağa da geçişi sağlayan

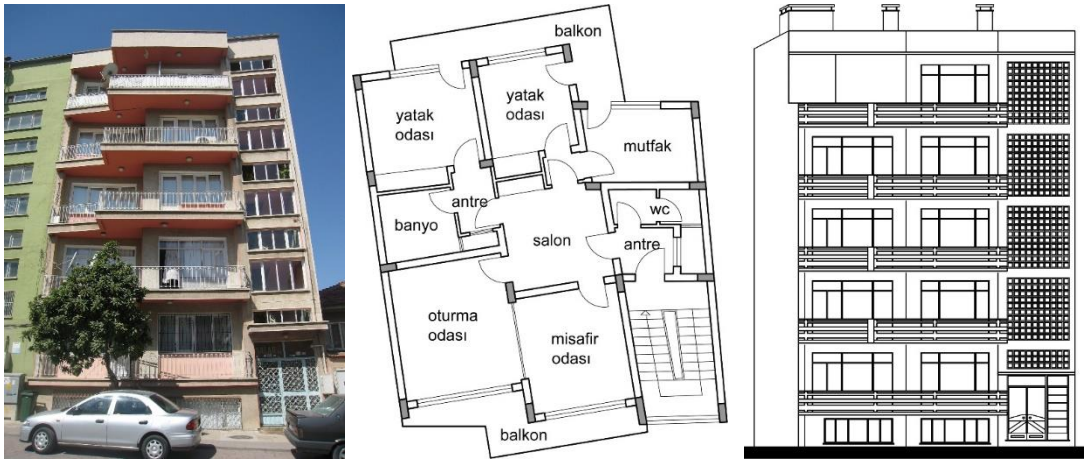
küçük bir holden ulaşılmaktadır. WC, holde yatak odasının yanında yer almaktadır. Arka balkona çıkışın bulunduğu yatak odalarından birinde küçük bir oda vardır.

Yalın bir cephe kurgusuna sahip yapının ön cephesinde dik açılı odalar oluşmasını sağlayacak biçimde kütlelerin geri çekilmesiyle oluşan iki adet üçgen formlu balkon bulunmaktadır. Balkona açılan geniş pencerelerin yer aldığı cephede, merdiven hizasında üç adet küçük pencere vardır. Balkon korkulukları yatay metal şeritlerle tasarlanmıştır. Teras çatılı yapının son katında bir saçak yer almaktadır.

Alan çalışmasında, yapı inşa edilirken projeden farklı uygulamaların yapıldığı belirlenmiştir. Farklı pencerelerin kullanıldığı yapının balkon parapetleri metal küçük dairelerle detaylandırılmıştır. Uygulamada daha geniş bir giriş kapısının kullanıldığı yapıya giriş saçağı eklenmiş ve çatı parapetlerinde düşey metal parmaklıklar kullanılmıştır.

Salar (Halil Salar) Apartmanı

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan Salar Apartmanı'nın 1969 yılında onaylanan projesi İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.57).

Şekil 4.57 : Salar Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Apartman, bitişik nizamda, parselin şekline uygun olarak bodrum, zemin, üç normal ve çatı katı olmak üzere toplam altı katlı tasarlanmıştır. Her katında bir daire bulunan yapıda daireye WC ve planın merkezindeki salona açılan antreden girilmektedir. Salondan misafir odası, oturma odası ve diğer mekânlara geçişi sağlayan iki ayrı iç antreye geçilmektedir. Ön cephede yer alan ve balkonla ilişkili olan misafir odası ve

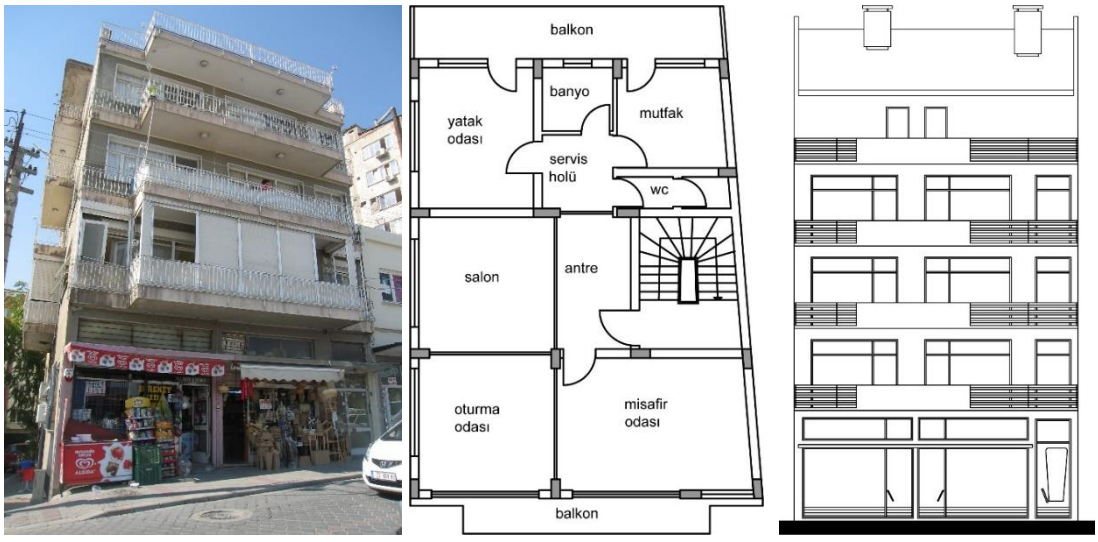
oturma odası arasında katlanabilen kapılar vardır. Küçük, dikdörtgen şeklindeki içinde lavabonun da yer aldığı iç antreden banyo ve yatak odasına geçilmektedir. Kare formlu iç antreden mutfağa ve diğer yatak odasına ulaşılmaktadır. Arka cephede L formunda tasarlanan balkona ise yatak odalarından ve mutfaktan çıkılmaktadır.

Yapının ön cephesinde merdivenkovasında yer alan şeffaf küçük kare modüllerin bir araya gelmesiyle oluşturulan tasarım, cephenin dikkat çekici özelliklerindendir. Yarı geçirgen olarak tasarlanan bu tasarımın baskın düşey etkisi yatayda uzun balkonlarla dengelenmiştir. Odaların kaydırılarak yerleştirilmesi ile iki yüzey oluşturulması ve balkonlarda yapılan kırılmalar cepheye dinamik bir etki kazandırmıştır. Bodrum katta yer alan dairenin pencerelerin de kısmen göründüğü ön cephede çatı katında teraslar oluşturulmuştur. Geniş pencerelere sahip yapı, teras çatı ile tamamlanmıştır.

Arşivde herhangi bir tadilat projesine ulaşılamayan yapının çatı katının normal kata dönüştürüldüğü tespit edilmiştir. Merdiven boşluğunda projede yer alan tasarımın yerine iki farklı yükseklikteki pencerelerin tekrarından oluşan bir uygulama yapılmıştır. Balkon korkulukları da projeden farklı yapılan yapıda pencerelerin çoğu kullanım sürecinde değiştirilmiştir.

Baykent (Kadir Baykent) Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 556 Sokak, No: 8

Apartman, Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde, yıkılan Kız Enstitüsü'nün karşısında bulunmaktadır. İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanan özgün projesi 1970 yılında onaylanmıştır. Projede konut ve ticaret işlevleri için tasarlanan yapı günümüzde de aynı karma işlevli kullanımını sürdürmektedir (Şekil 4.58).

Şekil 4.58 : Baykent Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

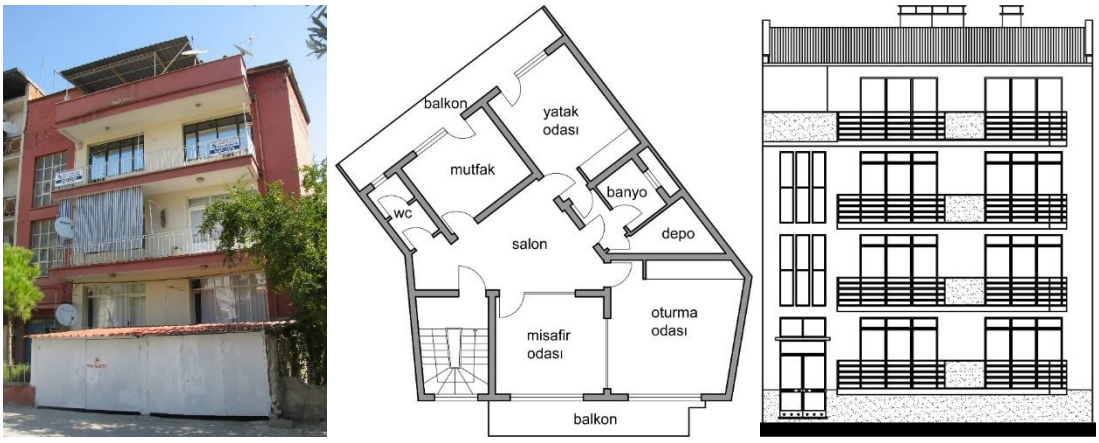
Apartman, bir cephesi bitişik nizamda olan ve 556 Sokak yönünde genişleyen bir köşe parselinde bulunmaktadır. Zemin, üç normal ve çatı katından oluşan yapının, zemin katında iki ticari birim ve bir daire bulunurken üst katlarda bir daire yer almaktadır. Daireye oturma odası, misafir odası, salon ve servis holüne geçişi sağlayan dikdörtgen şeklindeki bir antreden girilmektedir. Köşede yer alan oturma odası, salon ve misafir odası arasında katlanabilen kapılar vardır. Antrenin sonunda yer alan servis holünden wc, mutfak, banyo ve yatak odasına ulaşılmaktadır. Cephe boyunca devam eden arka balkona mutfak ve içinde gömme dolabın bulunduğu yatak odasından çıkılmaktadır.

Apartmanın ön cephesinin karakterini balkonlar belirlemektedir. Geniş pencerelerden oluşan cephede, daralarak devam eden uzun balkonların duvar ve metal şeritlerin birleşmesiyle detaylandırılan korkulukları cephedeki yatay etkiyi güçlendirmektedir. Çatı katında geniş bir teras oluşturulan yapı kırma çatı ile sonlandırılmıştır.

Alan çalışmasında yapının pencere doğramalarının ve balkon korkuluklarının özgün projede yer alan tasarımdan farklı uygulandığı tespit edilmiştir. Ayrıca zemin katın üstünde yer alan saçağın cephe boyunca devam ettirildiği kullanım sırasında birinci katın balkonlarının panjurla kapatıldığı gözlenmiştir.

Akman (Sami Akman) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 491 Sokak, No: 18

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan apartmanın İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanan özgün projesi 1970 yılında onaylanmıştır. İlk projede konut olarak tasarlanan yapı günümüzde ticaret ve konut işlevleriyle kullanılmaktadır (Şekil 4.59).

Şekil 4.59 : Akman (Sami Akman) Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda, ön ve arkada bahçe oluşturacak şekilde parsel sınırlarına uygun olarak konumlandırılmıştır. Zemin, iki normal ve çatı katı olmak üzere toplam dört katlı olarak tasarlanan apartmanın her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye planın merkezinde yer alan geniş bir salondan girilmektedir. Salondan geçilen misafir odası ve içinde gömme dolabın bulunduğu oturma odasından balkona çıkılmaktadır. Misafir odası ile salon ve oturma odası katlanan kapılar vardır. Salondan ayrıca wc, mutfak, yatak odası ve küçük bir koridora geçilmektedir. İçinde gömme dolabın bulunduğu yatak odasının ikinci girişinin yer aldığı dikdörtgen formlu küçük antreden banyo ve penceresi bulunmayan bir depoya ulaşılmaktadır. Arka cephedeki uzun balkona yatak odası ve mutfaktan çıkılmaktadır.

Yapının ön cephesinde yalın ve dengeli bir doluluk-boşluk oranına sahip bir tasarım kurgulanmıştır. Girişin üstünde, merdivenkovasında tasarlanan pencerelerle oluşturulan düşey etki, balkon korkuluklarında tasarlanan yatay şeritler ile dengelenmiştir. Üç bölmeli pencerelerin yer aldığı cephede çatı katında geniş bir teras oluşturulmuştur.

Günümüzde üçüncü katı ticaret işleviyle kullanılan apartmanın diğer katları konut olarak kullanılmaktadır. Merdiven boşluğundaki pencerelerin ve balkonların özgün projeden farklı uygulandığı tespit edilen yapının daire pencere boyutları ve bölme sayıları değiştirilmiş ve çatı terasının üstü örtülmüştür.

Tanrıöğen (Bekir Sıtkı Tanrıöğen) Apartmanı

Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bulunan Tanrıöğen Apartmanı'nın İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanan özgün projesi 1970 yılında onaylanmıştır. Zemin katta ticaret ve diğer katlarda konut işleviyle tasarlanan yapı günümüzde de aynı karma kullanıma sahiptir (Şekil 4.60).

Bitişik nizamda bulunan parselin sınırlarında yer alan apartman üç katlı tasarlanmıştır. Zemin katında bir dükkân olan yapının konut katlarında birbirine simetrik ve aynı plan kurgusuna sahip iki daire bulunmaktadır. Daireye diğer tüm mekânlara geçişi sağlayan dikdörtgen formlu geniş bir salondan girilmektedir. Dairenin sokak yönünde balkonla da bağlantılı olan oturma odası, misafir odası ve içinde gömme dolap bulunan bir oda yer almaktadır. Misafir odası ile salon ve oturma odası arasında mekânları kullanım ihtiyaçlarına göre ayıran ve birleştiren katlanan kapılar yerleştirilmiştir. Merdivene bitişik konumlandırılan ve ışıklığa bakan mutfağın küçük olması ve geçişin bulunması

nedeniyle salonun yemek holü olarak da kullanılması mümkündür. Işıklığa bakan WC, banyo ve depodur gibi servis mekânlarına da salondan ulaşılmaktadır.

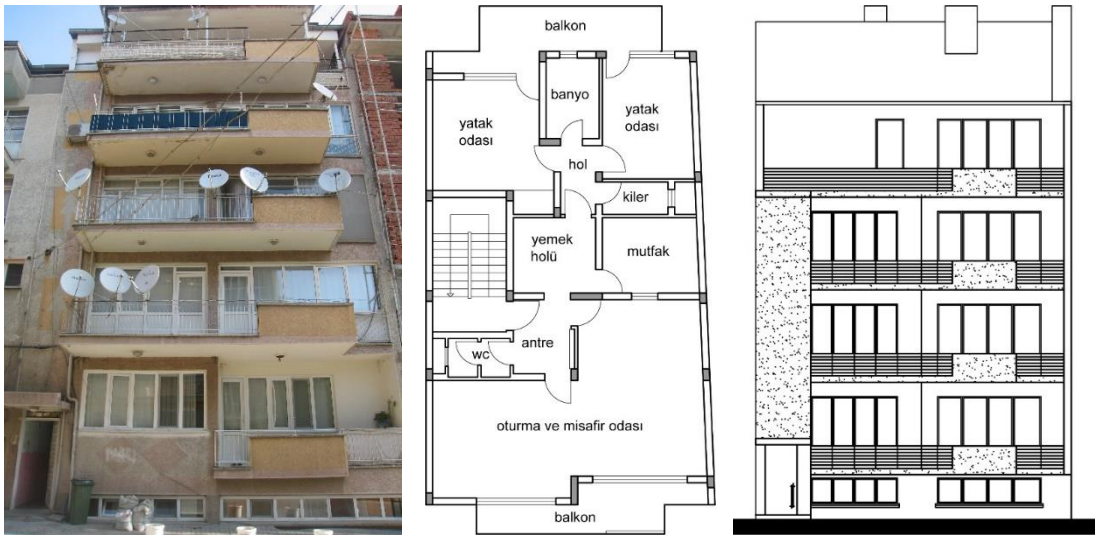
Şekil 4.60 : Tanrıöğen Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Tek prizmatik bir kütleye balkonların eklenmesiyle oluşan yapının yalın bir cephe düzeni vardır. Zemin katta ticaret kullanımı gereği pencerelerin oluşturulduğu cephenin üst katlarında her oda için aynı özelliklere sahip kapı ve pencereler tasarlanmıştır. Köşelerdeki pencerelerin orta hizasına kadar uzanan balkon korkulukları duvar ve yatay metal parmaklıklardan oluşmaktadır. Teras çatının parapeti ise saçak oluşturacak biçimde cephe yüzeyinden öne çıkmaktadır.

İki cephesinden girişin sağlandığı apartmana bir kat ilave edilmiştir. İlave katta balkon tüm cephe boyunca yer alırken diğer iki katta ortada kütlenin boşaltılmasıyla balkon oluşturulmuştur. Daha geniş ve farklı boyutlarda pencereler kullanılmış, düşey metal parmaklıklardan oluşan balkon korkulukları uygulanmış ve zemin kat ile ilk kat arasında cephe boyunca devam eden bir saçak eklenmiştir.

Yılmaztürk Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 558 Sokak, No: 7

Apartman, Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşivden elde edilen verilere göre yapının 1970 yılında onaylanan projesi İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.61).

Şekil 4.61 : Yılmaztürk Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda tasarlanan apartman bodrum, zemin, iki normal ve çatı katından oluşmakta, her katında bir daire bulunmaktadır. Konut olarak tasarlanan bodrum katı projenin onaylanması sırasında çamaşırlık ve kömürlüğe dönüştürülmüştür. Dairelere WC, oturma ve misafir salonu ile yemek holüne açılan antreden girilmektedir. Yapının ön cephesinde yer alan ve balkonla ilişkili olan L formunda tasarlanan oturma ve misafir salonuna antreden iki ayrı geçiş bulunmaktadır. Kare formlu yemek holünden küçük başka bir hole ve mutfağa ulaşılmaktadır. Kiler ile arka cephede yer alan yatak odaları ve banyoya dikdörtgen formlu küçük holden geçilmektedir. Farklı büyüklüklerde tasarlanan ve arka balkona çıkışı sağlayan yatak odalarından birinde gömme dolap bulunmaktadır.

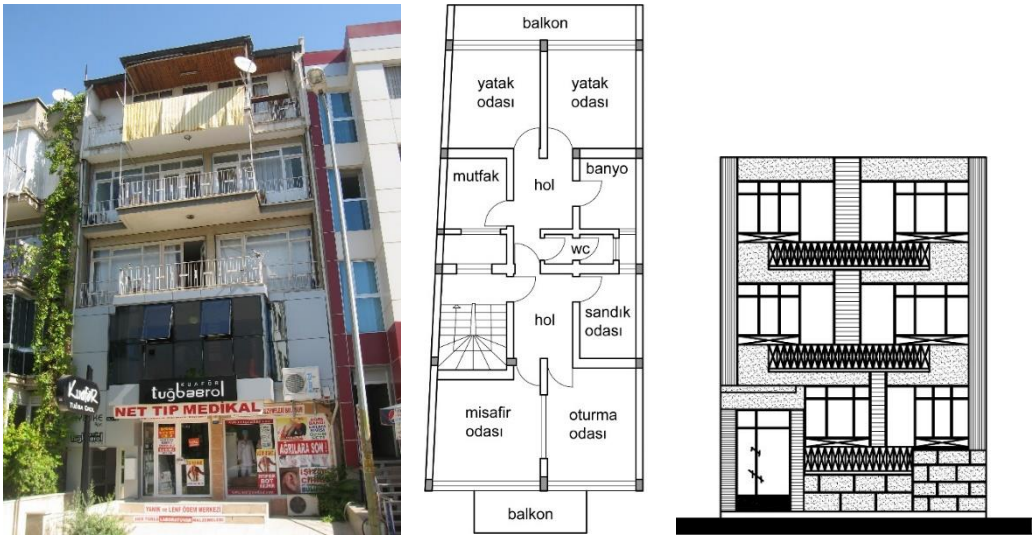
Prizmatik bir kütleden oluşan yapının yalın bir cephe düzeni vardır. Dört bölümlü iki pencere ve balkondan oluşan cephe düzeni giriş ve çatı katlarında farklılaşmaktadır. Zemin katta daha geniş bir balkon bulunurken çatı katında ise tüm cephe boyunca devam eden bir teras tasarlanmıştır. Merkezde yer alan aksın hizasından geri çekilen yüzey sayesinde balkon genişletilmiştir. Aynı kırılma köşeye doğru balkonda da yapılarak süreklilik sağlanmıştır. Yatay metal parmaklıklar ve duvardan oluşan balkon korkulukları her katta aynı hizada tekrarlanmıştır. Bodrum pencerelerinin kısmen cephede yer aldığı yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır.

Arşivde özgün projesinden başka dosyasında herhangi bir revizyon projesi bulunamayan yapıda yapılan en önemli değişiklik bir normal kat eklenmesi ve çatı katının sonradan normal kata dönüştürülmesidir. Ayrıca cephenin sağır yüzeylerinde çeşitli desenler uygulanan yapının pencere doğramaları ve hatta bazı katlarda pencere

boşluklarının da değiştirildiği görülmektedir. Yapının cephesine klima ve çok sayıda çanak antenin eklendiği tespit edilmiştir.

Aybüke (Kazım Bayındır) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 18

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan Aybüke Apartmanı'nın 1970 yılında onaylanan özgün projesi İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanmıştır. İlk projede konut olarak tasarlanan yapı günümüzde ticaret ve konut işlevleriyle kullanılmaktadır (Şekil 4.62).

Şekil 4.62 : Aybüke Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

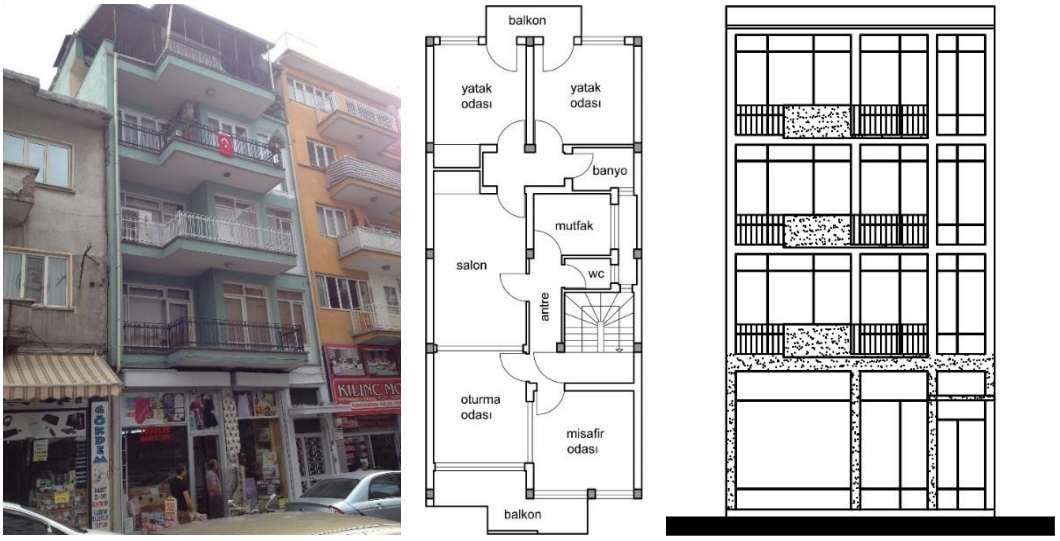
Üç katlı tasarlanan apartman bitişik nizamda, sokak yönünde genişleyen parsel sınırlarında ön ve arka bahçe oluşturacak biçimde konumlandırılmıştır. Her katta bir dairenin bulunduğu yapıda dairelere dikdörtgen bir holden girilmektedir. Ön cephede oturma odası ve misafir odası, arka cephede yatak odaları ve arada servis mekânları konumlandırılmıştır. Ayrıca kapıyla geçişin bulunduğu iki ayrı hol tasarlanarak konut içi mahremiyet sağlanmıştır. Girişte yer alan holden sandık odasına ve balkonla bağlantılı olan ve aralarında katlanan kapı bulunan oturma odası ile misafir odasına geçilmektedir. Diğer holden WC, banyo, ışıklığa bakan mutfak ve arka balkona açılan iki yatak odasına ulaşılmaktadır.

Prizmatik bir kütleden oluşan yapının ön ve arka cephesine balkonlar eklenmiştir. Farklı genişliklerde geniş pencerelerin bulunduğu ön cephede zemin katta yer alan balkon, giriş nedeniyle daha kısa tasarlanmıştır. Balkon ve pencerelerin oluşturduğu yatay etki düşeyde farklı dokuya sahip duvarlarla dengelenmektedir.

Arşivdeki dosyasında özgün projesinden başka herhangi bir projesi bulunamayan yapının aynı yıla ait kat ilavesi için dilekçesi yer almaktadır. Üç katlı tasarlanan apartmana iki kat ilave edildiği görülmektedir. İlk projesinden farklı olarak balkonlar daralarak cephe boyunca uzatılmış, pencere büyüklükleri değiştirilmiş ve kırma çatı uygulaması yapılmıştır. Günümüzde yapının ilk iki katı günümüzde ticaret işleviyle kullanılmaktadır. Dönüşüm sırasında zemin kattaki birime ön cepheden basamaklı ayrı bir giriş oluşturulmuş ve geniş bir vitrin yapılmıştır. Diğer ticari birimde ise sadece birinci katın cephesinde, koyu renkli geniş cam yüzeyleri bulunan bir cephe kaplaması uygulanmıştır.

Hasan Teiz Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 457 Sokak, No:6

Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'ndeki yapının 1970 yılında onaylanan özgün projesi İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanmıştır. Ticaret ve konut işlevleriyle tasarlanan yapı günümüzde bu özelliğini devam ettirmektedir (Şekil 4.63).

Şekil 4.63 : Hasan Teiz Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamdaki dikdörtgen bir parselin sınırlarında tasarlanan apartman bodrum, zemin ve üç normal kattan oluşmaktadır. Bodrum katında depo, zemin katında mağaza bulunan yapının üst katlarında bir daire yer almaktadır. Daireye uzun dikdörtgen bir antreden girilmektedir. Ön cephede yer alan ve balkonla bağlantılı olan misafir odası ve oturma odasına, içinde gömme dolabın bulunduğu dikdörtgen şeklindeki geniş salona, ışıklığa bakan mutfağa ve WC'ye antreden geçilmektedir. Oturma odası ile misafir odası ve salon arasında kullanım gereksinimlerine göre mekân büyüklüklerinin değiştirilmesine olanak sağlayan katlanan kapılar bulunmaktadır. Arka cephede yer

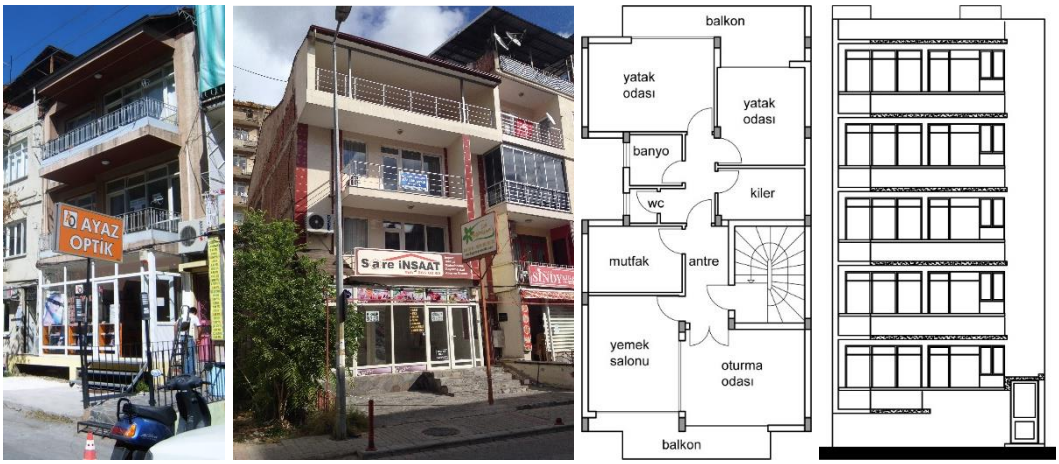
alan yatak odaları ve banyoya, salona açılan dikdörtgen şeklindeki bir gece holünden ulaşılmaktadır. Yaklaşık aynı boyutlarda tasarlanan ve birinde gömme dolap bulunan yatak odalarından arka balkona çıkılmaktadır.

Kat yüksekliğinde tasarlanan geniş pencereler ön cephenin dikkat çekici yapı elemanlarındandır. Farklı hizalarda konumlanan yüzeyler ve kırılarak devam eden balkonlar cephede dinamik bir etki oluşturmaktadır. Teras çatılı tasarlanan yapının balkon korkulukları da duvar ve metal parmaklıklarla yapılmıştır.

Apartmanın mevcut halinden, çatı katı ilavesi yapıldığı görülmektedir. Ön cepheden geri çekilerek uygulanan çatı katında yer alan terasın da sonradan kapatıldığı tespit edilmiştir. Pencereler özgün projeye göre uygulanmış olsa da bazı dairelerde sonradan pencere doğramaları değiştirilmiştir. Projede balkon korkuluklarında yer alan duvarlar uygulamada gerçekleştirilmemiştir.

İbrahim Tufan Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 10

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan apartmanın Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu tarafından hazırlanan özgün projesi 1970 yılında onaylanmıştır. İlk projede konut olarak tasarlanan yapı günümüzde ticaret işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.64).

Şekil 4.64 : İbrahim Tufan Apartmanı, 2010 ve 2014 yılına ait fotoğrafları ve özgün projesi.

Bitişik nizamda, dikdörtgen bir parselde beş katlı olarak tasarlanan apartmanın son iki katı projenin onaylanması sırasında iptal edilmiştir. Girişi ön cephede yer alan yapının her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye içinde vestiyerin bulunduğu dikdörtgen bir antreden girilmektedir. Gündüz kullanılan mekânlar yapının ön cephesinde konumlandırılmış, konut içi mahremiyeti sağlamak için arka cephedeki gece

kullanılan mekânlara ulaşılan ayrı bir koridor oluşturulmuştur. Antreden mutfak, yemek salonu ve oturma odasına geçilmektedir. Ön balkonla bağlantılı olan yemek salonu ve oturma odası arasına katlanan kapı yerleştirilmiştir. Antrenin sonunda yer alan koridordan WC, banyo, kiler ve yatak odalarına ulaşılmaktadır. Birbirinden farklı büyüklüklere sahip olan yatak odalarından arka balkona çıkılmaktadır. Mutfak, WC ve banyodan oluşan ıslak hacimler de batı yönündeki ortak bir ışıklığa bakmaktadır.

Tek prizmatik bir kütleden oluşan yapının ön cephesinde yemek salonunun geri çekilmesiyle iki yüzey oluşturulmuş ve balkonun da eklenmesiyle cepheye dinamik bir etki kazandırılmıştır. Beş katlı olarak öngörülen apartmanın üç katının onaylanması nedeniyle yapı yüksekliği azalmıştır. Yapının ön cephesinde geniş pencereler ve yatayda kırılarak devam eden balkonlar cephenin baskın karakteri oluşturmaktadır. Teras çatılı tasarlanan yapının zemin katında saçakla vurgulanan girişin yer alması nedeniyle daha kısa bir balkon vardır.

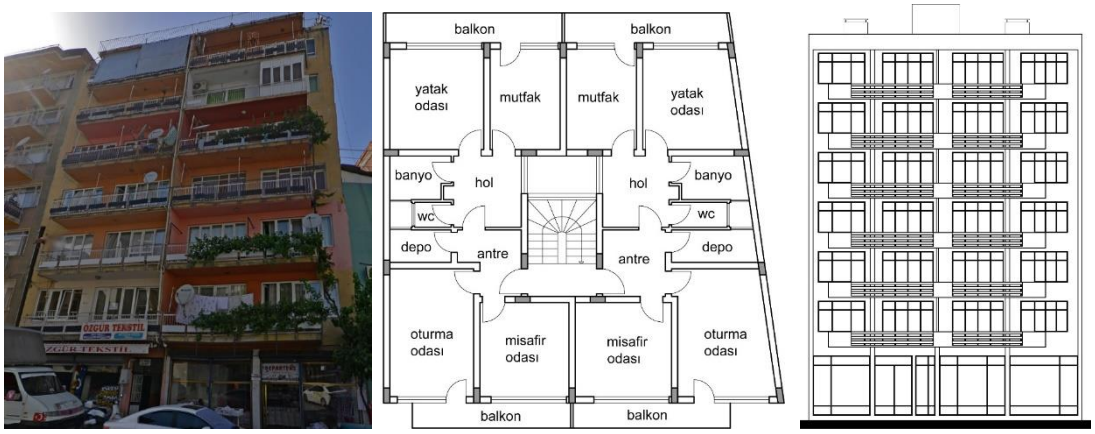
2010 yılına ait fotoğrafta yapının zemin katının basamaklarla ayrı bir girişi bulunan ticari birime dönüştürüldüğü görülmektedir. Kırma çatılı uygulandığı belirlenen yapının pencereleri farklı bölümlendirilmiştir. Yapının mevcut durumu ise özgün proje ve ilk uygulandığı halinden çok farklıdır. Ön cephesinden çıkma yaparak sağır bir çerçeve ile vurgulanan cephe tasarımıyla yapıya bir kat ilavesi yapılmıştır. Ön cephede, odalar hizasında yapılan kırılmalar ortadan kaldırılmış, balkonun daraldığı yer iptal edilmiş, pencere boyutları ile balkon parapetleri değiştirilmiş ve cephedeki sağır yüzeyler seramik malzeme ile kaplanmıştır.

Ünsal (Fikriye Ünsal) Apartmanı, Topraklık Mahallesi, 576 Sokak, No: 11

Pamukkale İlçesi, Topraklık Mahallesi'nde bulunan Ünsal Apartmanı'nın İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanan projesi 1970 yılında onaylanmıştır. Zemin katı ticaret üst katları konut işleviyle tasarlanan yapı, özgün karma işlevli kullanımını günümüzde de sürdürmektedir (Şekil 4.65).

Bina, bitişik nizamda öne doğru genişleyen yamuk bir parselde arka bahçe oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Yedi katlı yapının zemin katında dükkânlar yer alırken diğer katlarında simetrik düzende aynı plan kurgusuna sahip iki daire bulunmaktadır. Apartmanın merkezinde konumlanan merdivenden ulaşılan dairelere antreden girilmektedir. Antreden ön cephe yönünde kare şeklindeki bir misafir odasına ve balkonla bağlantılı oturma odasına, yan cephede de havalandırmaya açılan penceresi

bulunan küçük bir depoya geçilmektedir. Antrenin devamında ıslak hacimlere ve yatak odasına ulaşılan bir hol yer almaktadır. Konut içi mahremiyeti sağlamak ve günlük eylemlerde kullanılmak için oluşturulduğu düşünülen kare şeklindeki geniş hol merdivenin pencerelerinin de yer aldığı ışıklığa bakmaktadır. Banyo ve WC yapının yan cephelerine yerleştirilirken yatak odası ve mutfak arka cephede konumlandırılmış ve mutfaktan arkadaki uzun balkona geçiş sağlanmıştır. Simetrik düzende yerleştirilen dairelerdeki tek fark doğu yönünde parsel sınırının yola dik olmaması nedeniyle bu yöndeki dairede yan cephede yer alan odalar daha geniştir.

Şekil 4.65 : Ünsal Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

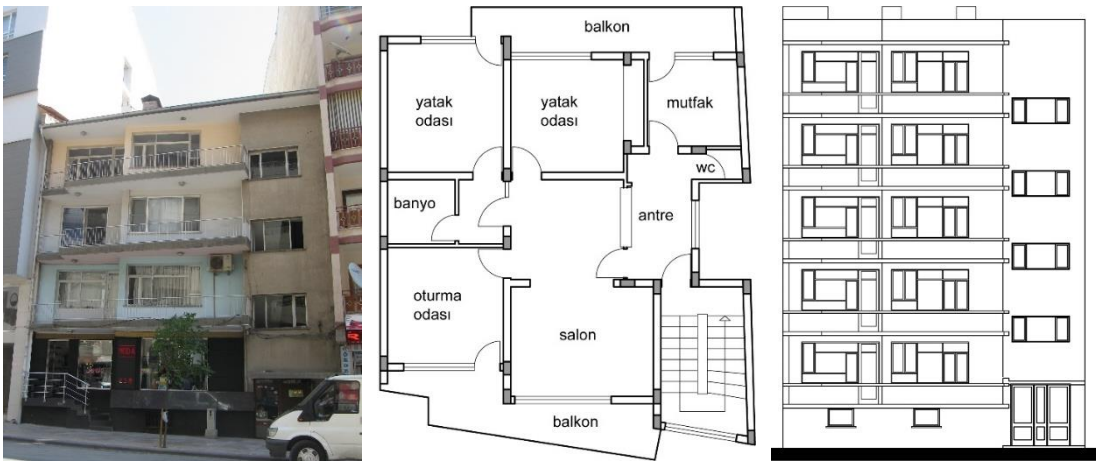
Yalın bir tasarıma sahip olan yapının ön cephesinde için pencereler oluşturulmuştur. Cephe yüzeyine eklenerek oluşturulan ve iki daire tarafından kullanılan uzun balkonlar ortada yer alan duvarla ayrılmıştır. Balkon korkulukları, köşelerde ve ortada yer alan duvarlar ve onların arasında yer alan yatay şeritlerden tasarlanmıştır. Zemin katında girişler ve geniş vitrinlerin yer aldığı yapı, teras çatı ile tamamlanmıştır.

Apartmanın güncel halinden uygulama sırasında ön cephede bazı değişiklikler yapıldığı gözlemlenmiştir. Balkon korkulukları yatay ve düşey metal şeritlerle oluşturulan yapının, pencere doğrama detayları projedeki tasarımdan farklı uygulanmış ve çatı parapeti de metal düşey parmaklıklardan yapılmıştır. Kullanım sürecinde bazı dairelerde pencerelerin değiştirildiği cepheye çanak anten, klima gibi eklemeler yapıldığı ve balkonların bir bölümünün kapatıldığı belirlenmiştir.

Beşek (Raife Beşek) Apartmanı, Altıntop Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 153

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Altıntop Mahallesi'nde, Saltak Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Yapının 1970 yılında onaylanan projesi, Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu

tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde ticaret ve konut işlevleriyle kullanılmaktadır (Şekil 4.66).

Şekil 4.66 : Beşek Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

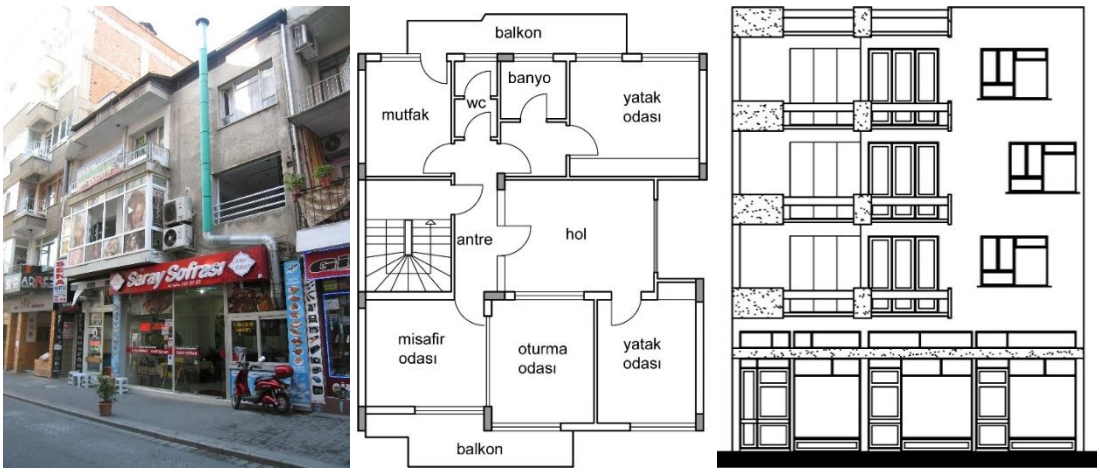
Bitişik nizamda, arka bahçe oluşturacak şekilde parsel sınırlarında tasarlanan ve her katında bir daire bulunan yapı bodrum, zemin ve beş normal kat olmak üzere altı kattan oluşmaktadır. Dairelere salon, WC ve mutfağa geçişi sağlayan ve ışıklığa bakan dikdörtgen bir antreden girilmektedir. Salon, dairenin merkezinden ön cepheye kadar uzatılmış L şeklinde geniş bir oda olarak tasarlanmıştır. Salondan oturma odası, içinde gömme dolap bulunan yatak odası ve banyo ile köşedeki yatak odasına açılan bir hole ulaşılmaktadır. Ön cephedeki balkona oturma odasından çıkılırken arka balkona da köşedeki yatak odası ve mutfaktan geçilmektedir.

Parsel sınırları yola dik olmadığı için yapının ön cephesinin yüzeyleri ve balkon farklı açılarda yerleştirilmiştir. Odaların kaydırılarak geri çekilmesiyle oluşturulan yüzeyler ve balkon cepheye dinamik bir etki kazandırmıştır. Giriş hizasında yer alan merdivenkovasında yatay dört adet pencere bulunurken odaların bulunduğu yüzeylerde farklı yatay ve düşey bölümlere sahip pencereler tasarlanmıştır.

Yapının mevcut halinden projeye göre bir kat eksik inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca projeden farklı pencereler kullanıldığı ve bazı katlarda ilk uygulanan pencerelerin de değiştirildiği tespit edilmiştir. Teras çatılı olarak tasarlanan yapı geniş saçaklı kırma çatılı yapılmıştır. Uzun süre konut olarak kullanıldığı bilinen apartmanın zemin katı ise günümüzde ticaret işleviyle kullanılmaktadır. Zemin katın dönüşümü sırasında ön cepheden ayrı basamaklı bir girişin tasarlanmış, geniş cam vitrinler oluşturulmuş ve bu katta cephe koyu renkli bir malzeme ile kaplanmıştır.

Şerif Ali Çubuk Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 497 Sokak, No: 28

Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bulunan apartmanın Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı tarafından hazırlanan projesi 1971 yılında onaylanmıştır. Özgün projesinde ticaret ve konut kullanımlarıyla tasarlanan yapı günümüzde sadece ticaret işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.67).

Şekil 4.67 : Şerif Ali Çubuk Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

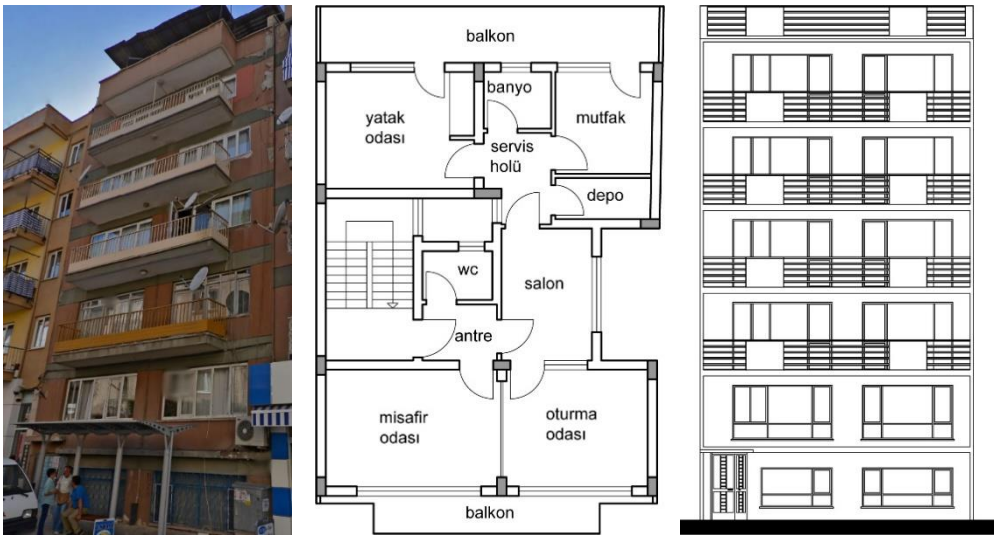
Yapı, bitişik nizamda arka bahçe oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır. Dört katlı olarak tasarlanan yapının projesinin onaylanması sırasında bir katı iptal edilmiştir. Zemin katında bir dükkânın bulunduğu yapının üst katlarında bir daire yer almaktadır. Daireye dikdörtgen bir antreden girilmektedir. Antreden, ön cephedeki misafir odasına, planın merkezinde konumlanmış olan geniş bir hole, arka cephedeki WC ile mutfağa ve yatak odası ile banyoya açılan küçük bir hole geçilmektedir. Işıklığa bakan dikdörtgen forma sahip holden ön cephede yer alan ve içinde bir gömme dolabın bulunduğu yatak odasına ulaşılmaktadır. Oturma odası ile misafir odası ve hol arasında ise katlanan kapılar bulunmaktadır. Ön cephedeki balkona misafir odası ve oturma odasından çıkış sağlanmış, arka balkon mutfak ve yine içinde gömme dolap bulunan arka cephedeki yatak odası ile ilişkilendirilmiştir.

Prizmatik bir kütleden oluşan yapının ön cephesinde balkonlar, kırılan yüzeyler ve farklı hizalarda tasarlanan pencereler ile dinamik bir etki oluşturulmuştur. Zemin katta geniş pencereler yer alırken cephe boyunca girişin üstünde bir saçak ve saçak üstünde de yatay pencereler tasarlanmıştır. Üst katlarda yatay ve düşeyde bölümlendirilmiş pencereler, özgün detaylara sahip balkon korkulukları ve balkona açılan geniş cam yüzeyler yer almaktadır. Teras çatılı tasarlanan yapının çatı parapetinde balkon korkulukları kullanılmıştır.

Yapının projede onaylandığı gibi üç katlı inşa edildiği görülmektedir. Projeden farklı olarak kırma çatılı yapılan yapıda farklı pencere doğramaları ve balkon korkulukları yapılmıştır. Yapıdaki önemli değişiklikler işlev değişikliği sırasında gerçekleşmiştir. Zemin katta yer alan lokanta için yapı yüksekliğini aşacak şekilde ön cepheye bir havalandırma bacası yerleştirilmiştir. Daha geniş pencerelerden oluşan zemin katta işyerine ait çok sayıda tabela da eklenmiştir. Üst katta balkon kapatılarak iç mekâna dahil edilmiş, pencere boyutu genişletilmiş, farklı bir pencere doğraması uygulanmış ve cepheye klimalar eklenmiştir. Diğer katlara göre daha iyi korunmuş durumda olan üçüncü katta ise sadece balkon korkuluğuna tabela asılmıştır.

Tefçi (Mevlüt Tefçi) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Yeşilköy Caddesi, No: 50

Tefçi Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde, Yeşilköy Caddesi üzerinde bulunmaktadır. İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanan özgün projesi 1971 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.68).

Şekil 4.68 : Tefçi Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda, arka bahçe oluşturacak şekilde parsel sınırından geri çekilerek konumlandırılmıştır. Bodrum, zemin ve dört normal kat olmak üzere altı katlı tasarlanmıştır. Bodrum katta odunlukların bulunduğu apartmanın her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye WC, salon ve misafir odası ile bağlantılı küçük bir antreden girilmektedir. Dairenin merkezinde yer alan ve ışıklığa bakan salondan oturma odası ve servis holüne geçilmektedir. Ön cephede yer alan misafir odası ve oturma odasında balkona çıkış bulunmaktadır. Servis holü, penceresi bulunmayan bir depoya ve arka

cephede yer alan yatak odası, banyo ve mutfağa açılmaktadır. Arka balkona mutfak ve içinde gömme dolabın bulunduğu yatak odasından ulaşılmaktadır.

Yapı, tek dikdörtgen prizmatik bir kütleye balkonların eklenmesiyle oluşturulmuştur. Yalın bir cephe kurgusuna sahip ön cephede yatay şeritler ve duvardan oluşan korkuluğa sahip ve yanlarda daralarak cephe boyunca yer alan balkonlar dikkat çekici yapı elemanlarındandır. Normal katlarda balkona açılan ve yere kadar uzanan pencereler, balkon bulunmayan zemin katta da yüksek pencereler yer almıştır. Teras çatılı tasarlanan yapının giriş saçağı hizasında cephe boyunca bir yatay silme tasarlanmıştır.

Apartmanda daha kısa boyutlarda ve farklı bölmelere sahip pencereler kullanılmış, balkonların daralan kısımları uygulanmamış, yatay silme giriş saçağından alt seviyede yapılmıştır. Ayrıca projeden farklı olarak metal bir giriş kapısı kullanılmış, çatı parapeti sağır yüzeyden oluşturulmuş ve terasın üstü örtülmüştür. Konut olarak kullanıldığı anlaşılan bodrum katın pencerelerine ise güvenlik nedeniyle demir parmaklık takılmıştır.

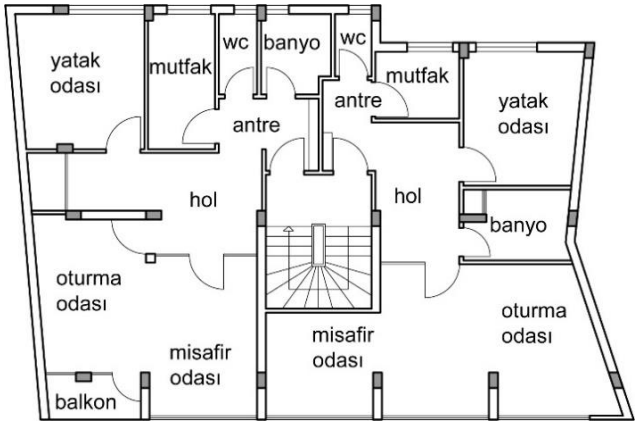
Ali Yıldız Apartmanı, Topraklık Mahallesi, 631 Sokak, No: 5

Pamukkale İlçesi, Topraklık Mahallesi'nde bulunan yapının 1971 yılında onaylanan projesi Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu tarafından hazırlanmıştır. Konut ve ticaret işleviyle tasarlanan yapı, karma işlevli kullanımını günümüzde de sürdürmektedir (Şekil 4.69).

Şekil 4.69 : Ali Yıldız Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü.

Bitişik nizamda yer alan parselin sınırlarında tasarlanan yapı zemin, iki normal ve çatı katı olmak üzere dört katlıdır. Zemin katında mağaza, kahvehane gibi ticari birimlerin bulunduğu yapının üst katlarında birbirinden farklı büyüklüklerde iki daire bulunmaktadır. Dairelere yapının merkezinde yer alan merdivenden ulaşılmakta ve bir antreden girilmektedir. Yapının batısında yer alan dairede antreden mutfak, wc ve banyodan oluşan ıslak hacimlere ve dairenin ortasında yer alan hole geçilmektedir. Holden ön cephe yönünde aralarında ayırıcı bir bölme bulunmayan oturma odası ve misafir odasına, arka cephe yönünde ise yatak odasına ulaşılmaktadır. Yapıdaki tek balkon, bu dairede oturma odasının cephe yüzeyinden geri çekilmesiyle oluşturulmuştur. Doğu yönünde yer alan dairede aynı mekânlar farklı büyüklüklerde tasarlanmıştır, banyonun yeri değiştirilmiş, bitişik cepheye yerleştirilmiştir. Parsel sınırları nedeniyle dairelerde iç mekânda kırılan duvarlar ve farklı açılarda köşeler oluşmuştur. Her iki dairede de mutfağın küçük olması nedeniyle yemek yeme eyleminin ortadaki holde gerçekleştirildiği düşünülmektedir (Şekil 4.70).

Şekil 4.70 : Ali Yıldız Apartmanı özgün planı.

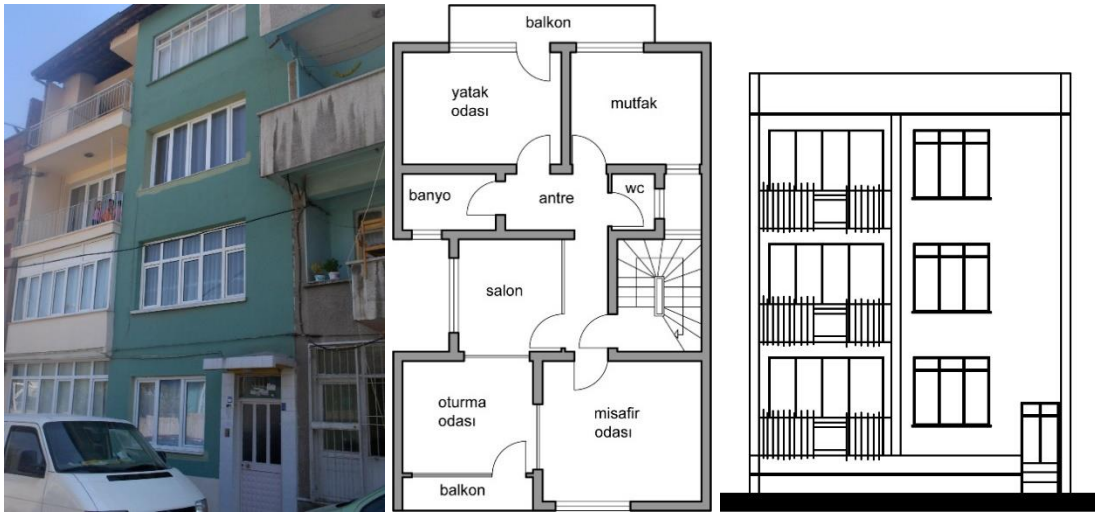
Yapının ön cephesinde taşıyıcı sistemin cepheye yansıtıldığı ve geniş pencerelerin bulunduğu bir kurgu tasarlanmıştır. Zemin katta girişlerin ve geniş vitrinlerin bulunduğu cephenin üst katlarında aynı modülde kullanılan pencerelerin oluşturduğu monotonluk son aksta yer alan balkonla kırılmıştır. Çatı katında ise kütlenin geri çekilmesiyle oluşan geniş bir teras vardır.

Yapılan değişiklikler nedeniyle yapının mevcut halinden özgün projesindeki tasarım kararlarını okumak güçleşmiştir. Günümüzde bazı daireleri boş durumda olan yapının birinci katındaki bir daire depo olarak kullanılmaktadır. Zemin katın üstünde metal sac levhadan saçaklar oluşturulan yapının üst katlarında bazı dairelerde pencere boyutları değiştirilmiş, balkonlar oluşturulmuş ve çatı terası kapatılmıştır. Pencereleri

küçültülen dairelerin dış cephe yüzeylerinin boyanması nedeniyle yapının ön cephesi parçalı bir görünüme sahiptir.

Osman Şan Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1524 Sokak, No: 13

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşiv bilgilerine göre yapının 1972 yılında onaylanan projesi İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.71).

Şekil 4.71 : Osman Şan Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda, arka bahçe oluşturacak şekilde konumlanan ve her katında bir daire bulunan apartman üç katlı tasarlanmıştır. Daireye L şeklindeki bir antreden girilmektedir. Antrenin girişten kapıya kadar olan ilk bölümünden misafir odası ve salona geçilmektedir. Işıklığa bakan salon ile antre ve balkona çıkışın bulunduğu oturma odası ile misafir odası arasında katlanabilen kapılar bulunmaktadır. Antrenin ikinci bölümünden banyo, WC ve arka cephedeki yatak odası ile mutfağa geçilmektedir. Arka balkona da yatak odasından ulaşılmaktadır.

Tek dikdörtgen bir prizmadan oluşan yapının yalın bir cephe kurgusu vardır. Dengeli bir pencere düzenine sahip olan cephede balkona açılan kapı ve pencereler yer alırken misafir odasında ise üç bölmeli pencereler bulunmaktadır. Kırma çatılı tasarlanan yapının balkon korkulukları yatay ve düşey parmaklıklarla detaylandırılmıştır.

Alanda yapılan gözlemlerde yapıya bir kat ilave edildiği ve daha geniş ve çok bölmeli pencerelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Girişin üstünde bir saçağın uygulandığı yapıda kullanım sürecinde bazı balkonların kapatıldığı görülmektedir. Balkon

korkulukları bazı katlarda düşey metal parmaklıklardan yapılmışken bazı katlarda ise sağır yüzeylerden oluşturulmuştur.

Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Şehit Albay Karaoğlanoğlu Caddesi, No:22

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde Devlet Hastanesi'nin karşısında bulunmaktadır. Yapının 1972 yılında onaylanan özgün mimari projesi, İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut ve ticaret işlevleri ile tasarlanan yapı günümüzde de bu özelliğini korumaktadır (Şekil 4.72).

Şekil 4.72 : Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bir cephesi bitişik nizamda bulunan yapı, ön ve yan bahçeler oluşturacak şekilde araziye konumlandırılmıştır. Girişi yan cephesinde yer alan yedi katlı apartmanın zemin katında imalathane, üst katlarında bir daire tasarlanmıştır. Sirkülasyonun merdiven ve asansörle sağlandığı yapıda daireye antreden girilmektedir. Antreden ön cephe yönünde, projede salonsalomanj olarak adlandırılan L şeklindeki odaya, yan cephe yönünde WC ve mutfağa, arka cephe yönünde servis holüne geçilmektedir. Üç cephede penceresi bulunan salonsalomanjdan yan cephedeki ve ön ile yan cephede salonu sararak mutfağa uzanan balkonlara çıkışlar sağlanmıştır. Konut içi mahremiyeti sağlamak için oluşturulan servis holünden yapının arka bölümünde konumlandırılan ve büyüklükleri birbirinden farklı olan iki yatak odasına ve banyoya ulaşılmaktadır. Yan cephedeki küçük balkona içinde gömme dolabın bulunduğu büyük yatak odasından geçilmektedir.

Yalın bir cephe tasarımı bulunan yapının zemin katında geniş pencereler oluşturulmuştur. Köşede kütlenin geri çekilmesiyle oluşturulan balkon ile cepheye

dinamik bir etki kazandırılmıştır. Farklı hizalarda yer alan yüzeylere aynı pencere modülü yerleştirilmiştir. Balkon korkuluklarında tasarlanan yatay şeritler balkon hizasında teras çatının parapetlerinde de uygulanarak bütünlük sağlanmıştır.

Yapılan en önemli değişiklik yapının projeye göre eksik katlı uygulanmasıdır. Zemin kat ve iki normal katı uygulanan yapının pencere ve balkon korkuluk detayları da projeden farklı özelliklerdedir.

Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı, Altıntop Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No: 108

Apartman Merkezefendi İlçesi, Altıntop Mahallesi'nde kentin önemli bir aksı olan Gazi Mustafa Kemal Bulvarı üzerinde bulunmaktadır. İnş. Y. Müh. Orhan Bozkurt tarafından hazırlanan projesi 1972 yılında onaylanmıştır. Ticaret ve konut işlevleri için tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevlerle kullanılmaktadır (Şekil 4.73).

Şekil 4.73 : Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bir cephesi bitişik nizamda olan köşe parselde inşa edilen yapının girişi cadde üzerindeki cephesinde yer almaktadır. Yedi katlı tasarlanan apartmanın ilk katı, zemin katta yer alan beş adet dükkânın içlerinde bulunan merdivenlerle birleştirilmiştir. Konut olarak kullanılan üst katlarda bir daire yer almaktadır. Düşey sirkülasyonun merdiven ve asansörle sağlandığı yapıda dairelere antreden girilmektedir. Köşesinde balkon bulunan ve içinde şöminenin yer aldığı misafir odası ve oturma odasının antreden ortak bir girişi vardır. Antreden ayrıca WC, mutfak/yemek salonu ve hole geçilmektedir. Konut içi mahremiyeti sağlamak için bir metre genişliğindeki uzun ve dar holden banyo ve içinde gömme dolapların bulunduğu çocuk yatak odası ile

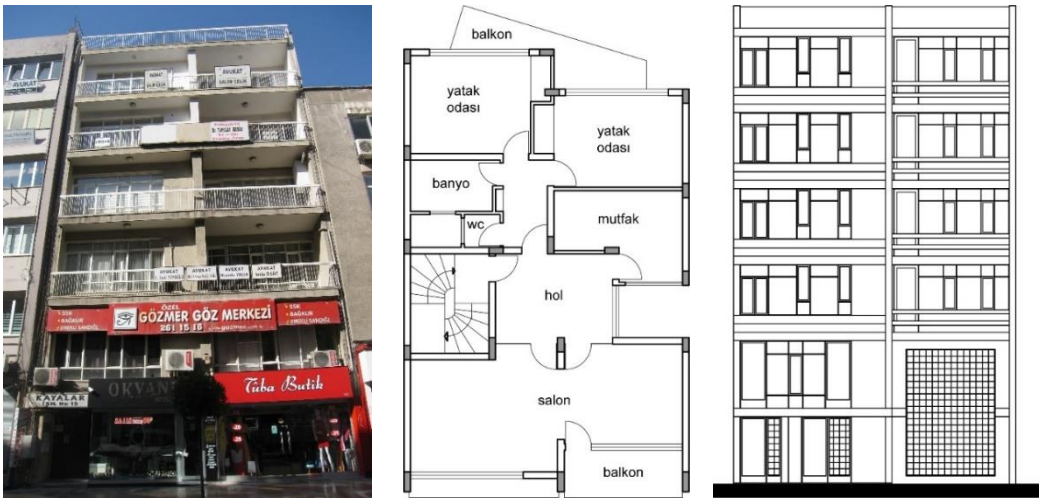
ebeveyn yatak odasına ulaşılmaktadır. Arka cephede çocuk yatak odasının geri çekilmesiyle oluşturulan balkona sadece bu odadan çıkılmaktadır.

Tek prizmatik bir kütleden oluşan yapının köşelerinde balkonlar oluşturulmuştur. Ön cephede zemin ve birinci katta işlevi gereği geniş pencereler vardır. Üst katlarda yatay bir sağır yüzey ile geniş pencereler ve balkon bulunmaktadır. Teras çatılı olan apartmanın balkon korkuluklarında duvar yatayda devam ettirilerek arada metal yatay ve düşey çizgilerle detaylandırılmıştır.

Yapının mevcut durumundan, projeden farklı uygulamaların ve kullanım sırasında da bazı değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. Sadece beşinci kat üstünde bulunan silme yapının son iki katının diğer katlardan farklı bir dönemde inşa edilmiş olabileceğini göstermektedir. Pencere genişlikleri daha dar yapılarak projede kurgulanan yatay etki uygulamada gerçekleştirilememiştir. Kullanım sırasında bazı pencereler değiştirildiği için yapının ön cephesinde farklı boyutlarda ve farklı bölmelere sahip pencereler bulunmaktadır. Balkon korkuluklarında metal düşey parmaklık uygulanmış, ticari amaçla kullanılmaya başlanan ikinci katın balkonu da kapatılarak iç mekâna dahil edilmiştir.

Kayalar (Nevzat Kaya) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Hastane Caddesi, No: 19

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde Hastane Caddesi üzerinde bulunan Kayalar Apartmanı 1973 yılında onaylanan özgün projesi Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu tarafından hazırlanmıştır. Ticaret ve konut olarak tasarlanan yapı, günümüzde sadece ticari amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 4.74).

Şekil 4.74 : Kayalar Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda, parsel sınırlarında tasarlanan yapı altı katlıdır. İlk iki katında büroların yer aldığı yapının üst katlarında bir daire bulunmaktadır. Daireye dikdörtgen şeklindeki geniş bir holden girilmektedir. Hol ile farklı büyüklüklerde iki bölümden oluşan salon arasına iki ayrı kapı yerleştirilmiştir. Ön cephede cephe boyunca bir balkon ve bir çiçek balkonu oluşturulmuştur. Holden L formundaki ışıklığa bakan mutfağa ve mahremiyeti sağlamak için düzenlenen koridora geçilmektedir. Koridordan WC, banyo ve arka cephede yer alan balkona çıkışları sağlayan ve içinde gömme dolap bulunan iki adet yatak odasına ulaşılmaktadır.

Yapının ön cephesinde merkezde yer alan taşıyıcı, cepheye yansıtılarak farklı tasarım kurgusuna sahip iki yüzey oluşturulmuştur. Güney yönündeki yüzeyde zemin katta konut ve ticari birimler için olmak üzere iki adet giriş bulunmaktadır. Birinci katta ticaret kullanımı olan bölümde kat yüksekliğinde pencereler tasarlanırken yapının kuzey bölümünde iki kat boyunca ızgara sistemde oluşturulan ahşap bir pano yer almıştır. Konutların yer aldığı katlarda balkon korkulukları aynı sistemde cephe boyunca devam ettirilmiş ve farklı bölümlendirilmiş geniş pencereler kullanılmıştır.

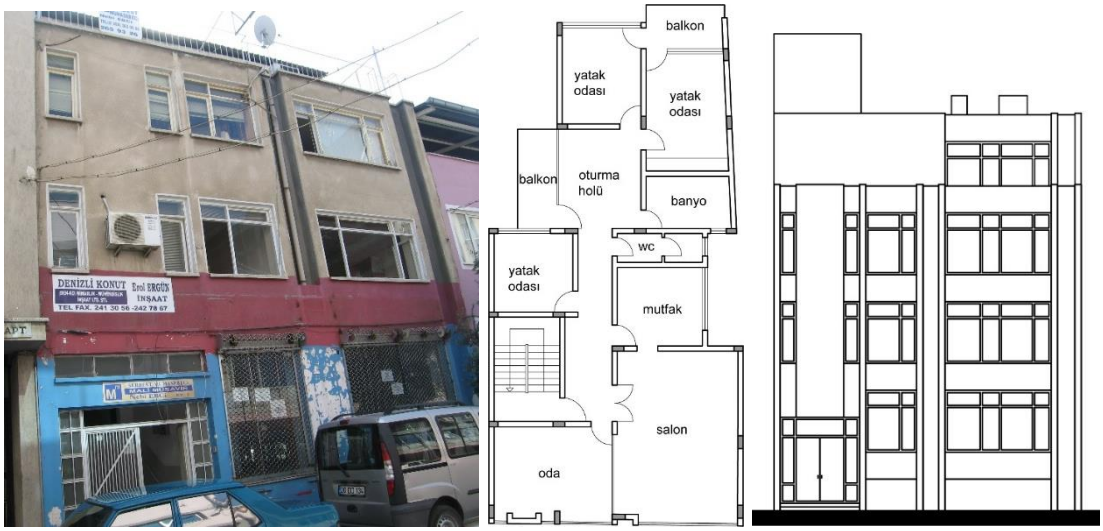
Günümüzde Kayalar İşhanı olarak kullanılan apartmanın konut olarak tasarlanmış olan üst katları doktor ve avukatların kullandığı ofislere dönüştürülmüştür. Zemin katta iki ticari birimin oluşturulmasıyla girişler yeniden düzenlenmiş ve geniş vitrinler oluşturulmuştur. İki kat yüksekliğinde tasarlanan ahşap pano uygulanmamış ve farklı bölümlendirilmiş pencereler tercih edilmiştir. Düşey parmaklıklardan üretilen balkon korkulukları ise merkezde çıkıntı yapan taşıyıcının önünde konumlandırılarak projede tasarlanan iki farklı yüzey yerine yatay etkinin güçlü olduğu bir cephe düzenlemesi yapılmıştır.

Hayriye İnceoğlu Apartmanı

Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunan apartmanın 1975 yılında onaylanan projesi İnş. Y. Müh Muharrem Derici tarafından hazırlanmıştır. Projede konut olarak tasarlandığı görülen yapı günümüzde ticaret işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.75).

Bitişik nizamda yer alan yapı dört katlıdır, her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye projede isimlendirilmemiş olan uzun bir koridor niteliğindeki mekândan girilmektedir. Koridordan salon, mutfak, WC, yatak odası ve ön cephedeki bir odaya geçilmektedir. Işıklığa bakan mutfağın küçük olması ve salonla arasında bir geçişin

olması nedeniyle yemek yeme işlevinin salonda gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Salon ile oda arasına katlanan kapı yerleştirilmiştir. Koridorun sonundaki oturma holünü sağır cepheden geride tasarlanarak holün ışık alması ve bir balkon oluşturulması sağlanmıştır. Yapının daralarak devam eden arka bölümünde oturma holünden ulaşılan iki yatak odası ve banyo bulunmaktadır. Arka cephedeki balkona iki yatak odasından da çıkış sağlanmıştır.

Şekil 4.75 : Hayriye İnceoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Diğer örneklerden farklı olarak ön cephesinde balkon bulunmayan yapıda farklı boyutlarda pencereler kullanılmıştır. Düşeyde oluşturulan çıkıntılar ve nişler ise cephenin özgün detaylarındandır. Çatı katında kütle, ön cepheden geri çekilerek geniş bir teras oluşturulmuştur.

Zamanla işlev değiştiren yapının zemin katında yapılan yeni düzenlemeler özgün cephe kurgusuna zarar vermiştir. Geniş pencerelerin oluşturulduğu zemin katta düşey etkiyi güçlendiren çıkıntılar ve nişler yok edilmiştir. Kullanım sürecinde cepheye klima, çanak anten ve tabelaların eklendiği görülen yapıda uygulama sürecinde farklı boyutlarda pencereler kullanılmıştır. Projede tasarlanan düşey silmelerin hepsinin uygulanmadığı cephede çatı parapeti özgün projedeki duvarın aksine metal parmaklıktan yapılmıştır.

M. Şükrü Kelleci Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 358 Sokak, No: 21

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşiv bilgilerine göre Y. Müh. Mimar Mustafa Eken tarafından hazırlanan özgün projesi

1975 yılında onaylanmıştır. Zemin katı ticaret, üst katları konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevlerle kullanılmaktadır (Şekil 4.76).

Şekil 4.76 : M. Şükrü Kelleci Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

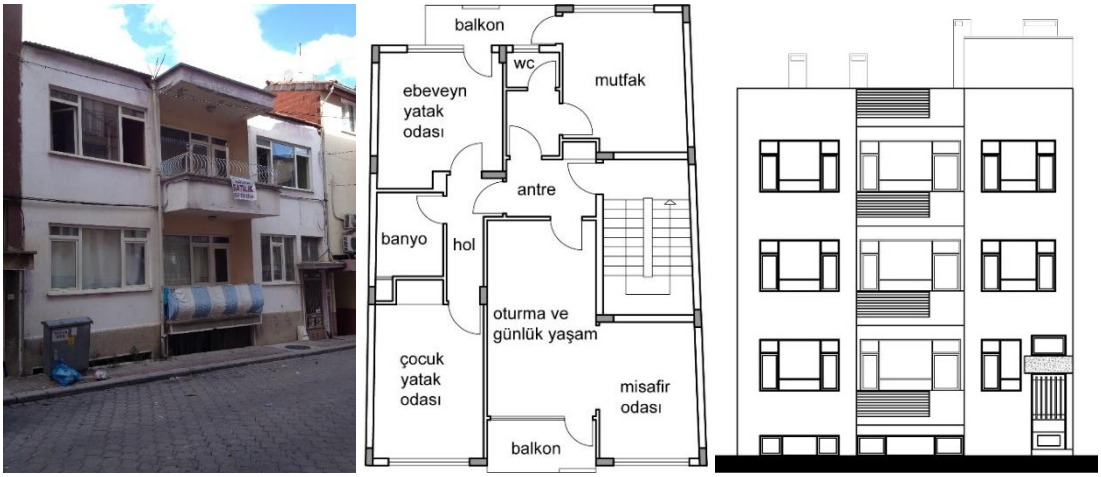
Apartman, yol hizasının gerisinde yer alan bitişik nizamdaki parselde bodrum, zemin ve iki normal kat olmak üzere toplam dört katlı tasarlanmıştır. Bodrum katında depo, zemin katında atölye yer alan apartmanın üst katlarında birbirinden farklı büyüklüklerde iki daire bulunmaktadır. Daha az kullanım alanına sahip olan daireye WC ve oturma holüyle bağlantılı küçük bir antreden girilmektedir. Ön cephede ortada yer alan oturma holünden mutfağa ve banyo ile yatak odasına açılan küçük bir hole geçilmektedir. Ön cephedeki uzun balkona mutfak ve içinde gömme dolabın bulunduğu yatak odasından çıkılmaktadır. Güney yönündeki büyük daireye WC ve oturma odası ile bağlantılı uzun, dikdörtgen şeklindeki bir antreden girilmektedir. Köşede yer alan misafir odası, dairenin merkezinden cepheye kadar uzanan L formundaki oturma odasından katlanan kapılarla ayrılmıştır. Oturma odasından dairelerin arasında tasarlanan uzun ışıklığa bakan mutfağa ve yatak odaları ile banyoya açılan antreye geçilmektedir. Gömme dolabın bulunduğu büyük yatak odası balkona açılırken diğer yatak odası ise ışıklığa bakmaktadır.

Tek dikdörtgen prizmatik bir kütleye balkonların eklenmesiyle oluşturulan yapının yalın bir cephe kurgusu vardır. Ön cephede zemin katta atölye için geniş cam yüzeyler oluşturulmuştur. Üst katlarda yatay ve düşey bölümlendirilmiş üç adet pencere ve köşedeki pencerelerin yarısına kadar uzatılmış balkon tasarlanmıştır. Girişin üstünde küçük bir saçağın bulunduğu yapı teras çatılıdır.

Yapının mevcut durumundan özgün projesine göre bir kat fazla inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca daha geniş pencerelerin kullanıldığı yapıda balkon korkulukları da projeden farklı detaylandırılmıştır.

Reşat Bekgeç Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1834 Sokak, No: 8

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. 1975 yılında onaylanan projesi Mimar Zeki Kaplan tarafından hazırlanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de özgün işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.77).

Şekil 4.77 : Reşat Bekgeç Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

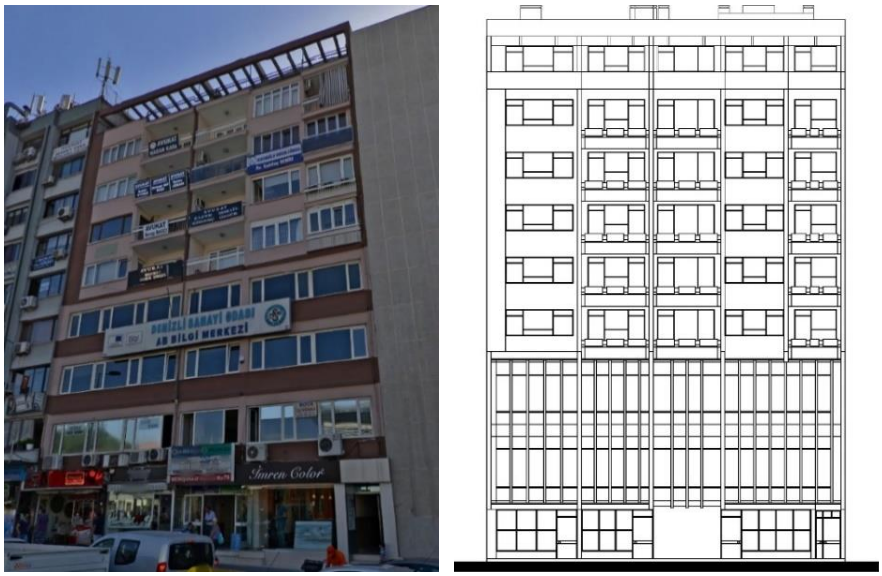
Bitişik nizamda tasarlanan apartman bodrum kat, zemin kat ve iki normal kattan oluşmak üzere dört katlıdır. Bodrum katında depoların bulunduğu yapının diğer katlarında bir daire bulunmaktadır. Daireye içinde vestiyerin bulunduğu küçük bir antreden girilmektedir. Antreden oturma/günlük yaşam odasına ve iki farklı hole geçilmektedir. Ön cephedeki misafir odasıyla birleşen oturma ve günlük yaşam odası cepheden geri çekilerek balkon oluşturulmuştur. Arka cephe yönünde konumlanan WC ve balkona çıkışı bulunan mutfağa küçük bir holden geçilirken mahremiyeti sağlamak için yatak odaları ile banyoya açılan ayrı uzun bir hol tasarlanmıştır. Uzun holden ulaşılan ön cephedeki çocuk yatak odası ve arka cephedeki balkonla bağlantılı ebeveyn yatak odalarında gömme dolaplar bulunmaktadır.

Yapıda dengeli bir pencere düzenine sahip, yalın bir cephe kurgusu oluşturulmuştur. Yapının ön cephesi merkezde yer alan balkon ve balkonun iki yanında yer alan aynı nitelikteki pencerelerden oluşmaktadır. Balkon korkulukları duvar ve metal yatay şeritlerle detaylandırılmıştır. Girişin saçakla vurgulandığı bina teras çatılı tasarlanmıştır.

Alanda yapılan gözlemlerde, projeye göre bir kat eksik uygulandığı tespit edilen yapının çatısında kolon demirleri görülmektedir. Çatı parapetinin inşa edilmediği belirlenen yapının pencere doğramaları değiştirilmiş ve balkon korkulukları projeden farklı yapılmıştır.

Memişoğlu Apartmanı, Saraylar Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No: 76

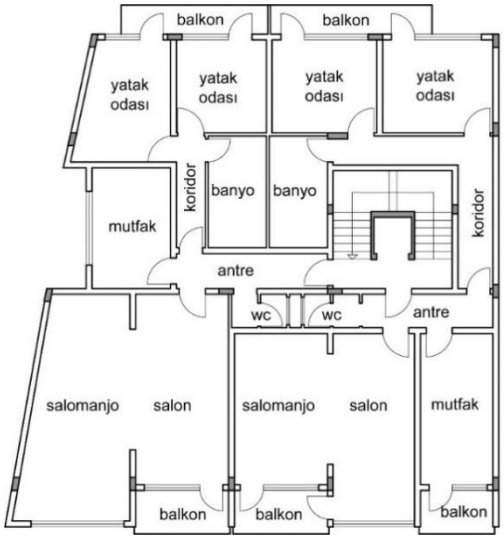
Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde kentin önemli bir ticari aksı olan Gazi Mustafa Kemal Bulvarı'nda bulunan ve günümüzde ticari kullanımı nedeniyle işhanı olarak adlandırılan yapının 1975 yılında onaylanan projesi Y. Müh. Mimar Afer Kara tarafından hazırlanmıştır (Şekil 4.78).

Şekil 4.78 : Memişoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü.

Bitişik nizamda tasarlanan apartman on katlıdır. Bodrum katında depoların bulunduğu yapının zemin katında dükkânlar, ilk üç katında bürolar ve üst katlarında farklı plan kurgusuna sahip iki daire bulunmaktadır. Ticari birimler ve konutlar için ayrı girişler ve ayrı sirkülasyon elemanları tasarlanmıştır. Dairelere uzun dikdörtgen şeklindeki bir antreden girilmektedir. Antreden ön cephede yer alan salon/salomanjo olarak adlandırılan odaya, WC'ye, mutfağa ve koridora geçilmektedir. Yapının ön cephesinde iki arasındaki balkonlar bölücü duvarla ayrılmıştır. İki dairede farklı form ve büyüklüklerde tasarlanan salon/salomanjodan ön balkona çıkılmaktadır. Kuzeyde yer alan dairedeki balkonla bağlantılı olan mutfak ön cephede yer alırken güneydeki dairede ise yan cephede konumlandırılan mutfak ışıklığa bakmaktadır. Her iki dairede de mahremiyeti sağlamak için banyoya ve arka cephedeki balkonla ilişkilendirilmiş

yatak odalarına geçiş için koridor oluşturulmuştur. Ancak güneydeki dairede dikdörtgen şeklinde bir koridor yer alırken kuzeydeki dairede L şeklinde bir koridor bulunmaktadır (Şekil 4.79).

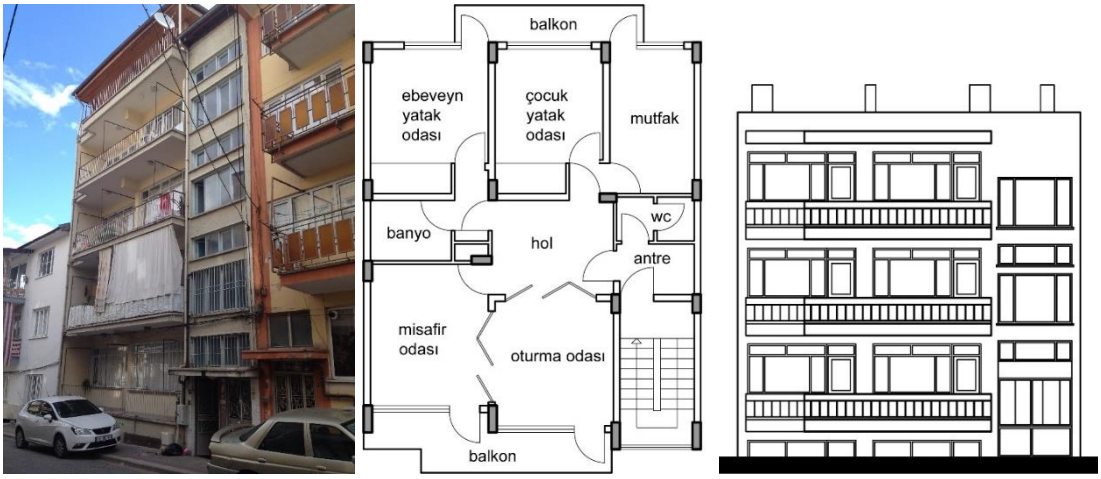
Şekil 4.79 : Memişoğlu Apartmanı özgün planı.

Yapının karma kullanımı cephe düzenlemesinde de açıkça görülmektedir. Ön cephenin zemin katında girişler ve dükkânlar için geniş vitrinler, büroların yer aldığı ilk üç katta yatay ve düşey bölümlendirilmiş cam kaplama, konut katlarında ise balkonlar ve geniş pencerelerden oluşan bir tasarım ön görülmüştür. Çatı katında ön cephede teras oluşturularak cepheyi dik kesen şeritlerden oluşan bir üst örtü tasarlanmıştır.

Yapının ön cephesinde, ilk üç katta tasarlanan cam kaplama yerine yapı genişliğinde çok sayıda bölmeye sahip pencereler kullanılmıştır. Konut katlarında balkon korkulukları özgün projede yer alan tasarımdan farklı uygulanmıştır. Kullanım sürecinde ise bazı balkonlar kapatılmış, pencere doğramaları ve bazı dairelerde balkon korkulukları değiştirilmiş, zemin kattaki vitrinler yeniden düzenlenmiş, büroların girişine kapı yerleştirilmiş ve cepheye tabela ile klimalar eklenmiştir.

Fatmana Salar Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1831 Sokak, No: 9

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının 1976 yılında onaylanan mimari projesi Y. Müh. Mimar Mustafa Eken tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapının hala aynı işlevle kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.80).

Şekil 4.80 : Fatmana Salar Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

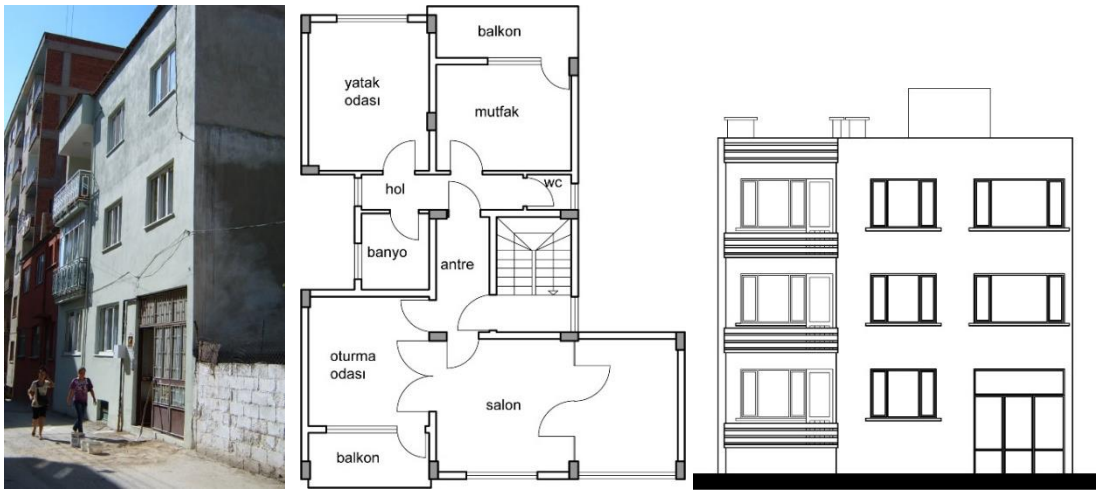
Bitişik nizamda tasarlanan yapı bodrum, zemin ve iki normal kat olmak üzere dört katlı tasarlanmıştır. Yapının her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye WC ve hole açılan küçük antreden girilmektedir. Planın merkezinde konumlandırılmış olan holden ön cephede yer alan ve balkonla bağlantılı olan misafir odası ile oturma odasına geçilmektedir. Aralarında katlanan kapılar bulunduğu için bu üç mekân gerektiğinde birleşip tek L şeklindeki bir mekâna dönüştürülebilmektedir. Merkezdeki kare şeklindeki holden ulaşılan ayrıca iki adet küçük hol bulunmaktadır. Arka cephe yönündeki küçük holden mutfak ve çocuk yatak odasına, yan cephe yönündeki küçük holden de banyo ve ebeveyn yatak odasına geçilmektedir. Arka balkona çıkışlar, mutfak ve ebeveyn yatak odalarından sağlanmaktadır

Yalın bir cephe kurgusuna sahip olan yapının ön cephesinde odaların ve merdivenin bulunduğu yüzeyler farklı hizalarda konumlandırılmıştır. Odalar boyunca daralarak devam eden balkon ve merdivenkovasında yer alan pencereler ise cephenin baskın karakterini oluşturan yapı elemanlarıdır. Teras çatılı tasarlanan ve geniş pencerelere sahip yapının balkon korkulukları yatay ve düşey çizgilerle tasarlanmıştır.

Yapının özgün projesine uygulamada bir normal kat ve çatı katı ilave edilmiştir. Merdivenkovasındaki ve dairelerdeki pencereler projede tasarlanandan farklı bölümlendirilmiştir. Balkon korkulukları sadece metal parmaklıklardan oluşan yapının terasının üstü de kullanım sürecinde kapatılmıştır.

Sami Tozlutepe Apartmanı, Atalar Mahallesi, 1339 Sokak, No: 7

Apartman, Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde bulunmaktadır. İnş. Müh. Nuri Süllü tarafından hazırlanan projesi 1977 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.81).

Şekil 4.81 : Sami Tozlutepe Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Apartman, bitişik nizamda yer alan bir parselde arka bahçe oluşturacak şekilde L forumunda biçimlendirilmiştir. Sadece 15m^2'lik bir sığınağın bulunduğu bodrum kat, zemin kat ve iki normal kattan oluşan yapının her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye salon, oturma odası ve hol ile bağlantılı bir antreden girilmektedir. Ön cephede yer alan salonun ortasına katlanan kapılar yerleştirilmiştir. Antrenin yanı sıra salondan da iki kanatlı bir kapıyla ulaşılan oturma odası, cephe hizasından geri çekilerek ön balkon oluşturulmuştur. Antreye dik açıyla eklenen holden WC, mutfak, yatak odası ve banyoya geçilmektedir. Işıklığa kadar uzatılan holde yatak odası ve banyonun kapıları karşılıklı konumlandırılmıştır. Arka cephede mutfaktan ulaşılan bir balkon tasarlanmıştır.

Yalın ve dengeli bir doluluk-boşluk oranına sahip cephe düzenlemesi bulunan yapı teras çatılı tasarlanmıştır. Geniş bir giriş kapısı yer alan ön cephesinde, bir balkon ve farklı boyutlarda pencereler tasarlanmıştır. Balkon korkuluklarında tasarlanan yatay şeritler balkon hizasında çatıda da uygulanarak süreklilik sağlanmıştır.

Yapının zemin katında tasarlanan balkon, projenin onaylanması sırasında iptal edildiği için uygulanmamıştır. Farklı boyutlarda tasarlanan salonun iki penceresi ise aynı boyutlarda uygulanmış ve yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır. Balkon korkulukları da

projeden farklı olarak cam ve metal malzeme kullanılarak detaylandırılmış ve kullanım sürecinde birinci katın balkonu kapatılmıştır.

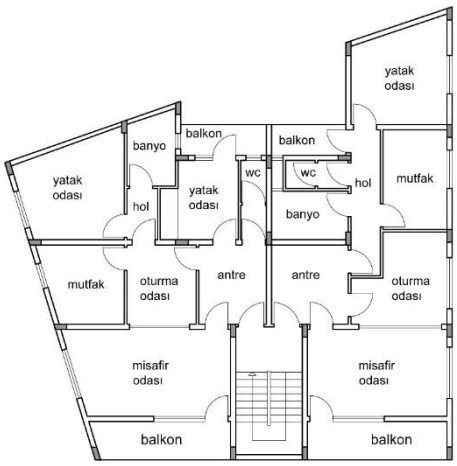
Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı, Atalar Mahallesi, 963 Sokak, No: 10 Apartman, Pamukkale İlçesi'ne bağlı Atalar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının 1978 yılında onaylanan projesi İnş. Müh. Halil Derici tarafından hazırlanmıştır. Özgün işlevi konut olan apartmanın günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.82).

Şekil 4.82 : Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü.

Bir cephesi bitişik nizamda yer alan ve 963 Sokak ile 964 Sokağın birleşimindeki köşe parselde ön ve yan bahçe oluşturacak şekilde yerleştirilen yapı yarım bodrum, zemin, iki normal ve çatı katından oluşmaktadır. Girişi 963 Sokak yönünde yer alan binanın bodrum katında sığınak ve depolar, zemin ve normal katlarında farklı büyüklüklerde iki daire, çatı katında bir daire bulunmaktadır. Normal katta yer alan dairelere geniş bir antreden girilmektedir. 964 Sokak yönünde yer alan dairede antreden WC, çocuk yatak odası, oturma odası ve misafir odasına geçilmektedir. Dairenin merkezinde yer alan ve yaklaşık antre ile aynı büyüklükte olan oturma odası ile ön balkonla bağlantılı olan misafir odası arasında katlanan kapı bulunmaktadır. İçinde gömme dolabın bulunduğu çocuk odasından ışıklık yönünde tasarlanan balkona çıkılmaktadır. Oturma odasından yan cephede konumlanan küçük mutfağa ve banyo ile yatak odasının açıldığı hole ulaşılmaktadır. Diğer dairede antreden misafir odası, oturma odası ve hole geçilmektedir. Yapının ön cephesinde yer alan balkonla bağlantılı olan misafir odası ve L şeklindeki oturma odası arasında mekânların birleştirilmesine olanak sağlayan katlanan kapı bulunmaktadır. Mahremiyeti sağlamak için oluşturulan uzun holden

banyo, WC, mutfak, yatak odası ve ışıklıkta yer alan küçük balkona ulaşılmaktadır. (Şekil 4.83).

Şekil 4.83 : Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı özgün planı.

Yalın bir cephe düzenine sahip olan yapının giriş cephesinde, merkezde girişin ve merdivenin yer aldığı kapalı bir çıkma ve onun iki yanında simetrik olarak yer alan balkon ile pencereler bulunmaktadır. Ön cephede, merdivenkovasındaki iki bölmeli yatay pencereler ve uzun balkonlar ile güçlü bir yatay etki oluşturulmuştur. Balkon korkuluklarının da yatay şeritlerle tasarlanması bu etkiyi desteklemektedir. Çatı katında kütle merkeze doğru geri çekilerek geniş teraslar oluşturulmuştur.

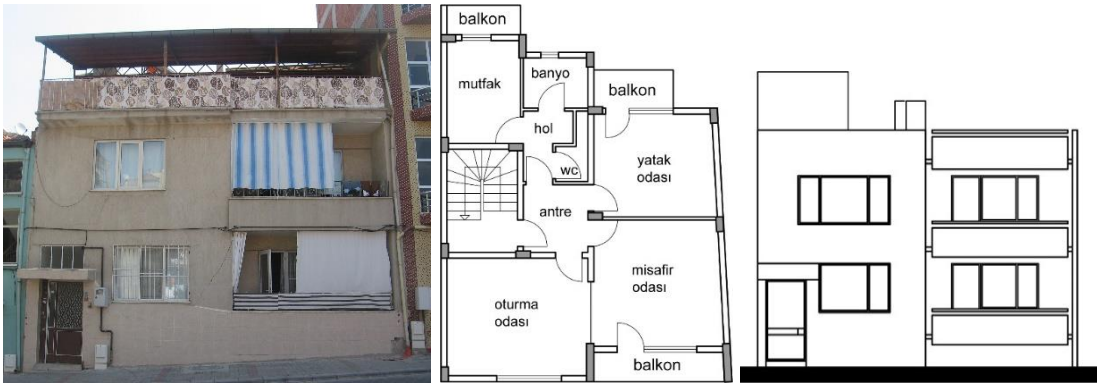
Uygulama sırasında merdivenkovasında yer alması öngörülen üç yatay pencere yerine daha büyük boyutlarda iki pencere yapılmış, apartmanın girişi merkezden kaydırılmış, daha geniş pencereler yapılmış, balkon korkulukları eğik metal şeritlerle detaylandırılmış ve çatı katı inşa edilmemiştir. Kullanım sürecinde de bazı dairelerde balkon korkulukları değiştirilmiş, birinci katta yer alan dairenin balkonu panjurla kapatılmış, zemin kattaki dairenin balkonuna ise güvenlik nedeniyle demir parmaklıklar eklenmiştir.

Hasan İnanç Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 1070 Sokak, No: 18

Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunan yapının 1978 yılında onaylanan projesi Mimar İsmail Hakkı İlkimen tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.84).

Bitişik nizamda tasarlanan bina iki katlıdır. Her katında bir daire bulunan apartmanda daireye kare şeklindeki bir antreden girilmektedir. Antreden, ön cephede yer alan oturma odası ile misafir odasına, arka balkonla bağlantılı olan yatak odasına ve servis

mekânlarına açılan bir hole geçilmektedir. Balkona çıkışın bulunduğu misafir odası ile oturma odası arasına katlanan kapı yerleştirilerek esnek bir mekân kurgusu sağlanmıştır. Islak hacimlere aynı holden ulaşılan planda arka cephe yönünde banyo, arka cephedeki diğer balkona açılan mutfak ve WC yer almaktadır.

Şekil 4.84 : Hasan İnanç Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Yalın bir cephe kurgusuna sahip olan teras çatılı yapının ön cephesinde, yanda kütlenin geri çekilmesiyle bir balkon tasarlanmıştır. Cephenin diğer yüzeyinde üst katta üç bölmeli bir pencere yer alırken zemin katta giriş olması nedeniyle iki bölmeli bir pencere yerleştirilmiştir. Girişin üstünde küçük bir cam yüzey bulunan yapının balkon korkulukları duvardan oluşmaktadır.

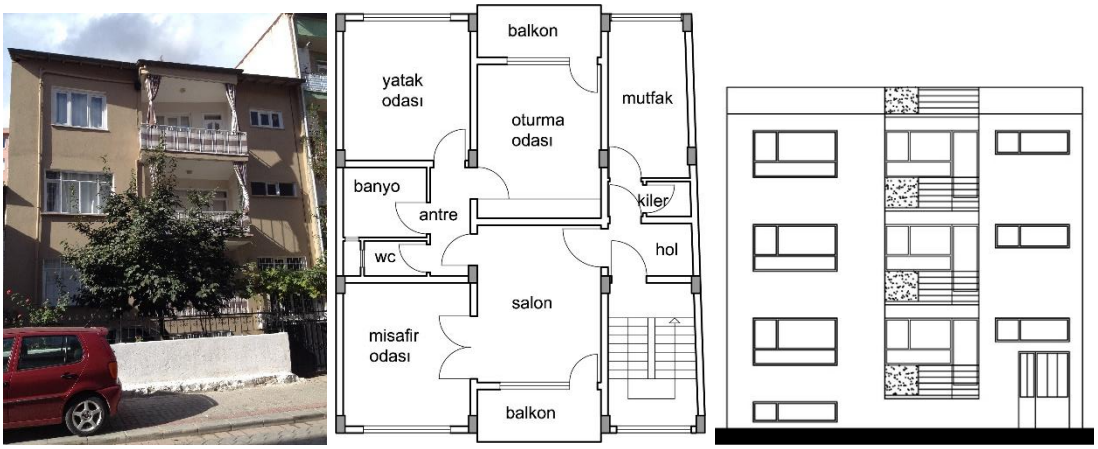
Alanda yapılan gözlemlerde yapının mevcut hali ile proje arasında farklılıklar bulunduğu tespit edilmiştir. Zemin katta, oturma odasında yer alan pencere üstteki pencerenin hizasından kaydırılarak daha büyük boyutlarda uygulanmıştır. Balkon korkuluklarına metal çiçek figürleri eklendiği görülen yapının zemin katı, pencere altı hizasına kadar seramik bir malzeme ile kaplanmıştır. Ayrıca kat yüksekliği korunarak terasın üstü örtülmüş ve girişin üstünde de küçük bir saçak yapılmıştır.

Ali Çetin Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1788 Sokak, No: 15

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Tasarımcısı bilinmeyen yapının projesi 1979 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanmış olan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.85).

Bitişik nizamda ön ve arka bahçe oluşturacak şekilde konumlanan apartman dört katlıdır. Bodrum katta sığınak ve kömürlüğün bulunduğu yapının üst katlarında bir daire yer almaktadır. Daireye salon ve küçük bir antreye açılan ve ayakkabıların bırakıldığı düşünülen holden girilmektedir. Kare şeklindeki küçük antreden kiler ve

arka cephede yer alan mutfağa geçilmektedir. Yapının ön cephesindeki balkona çıkışın bulunduğu dikdörtgen şeklindeki salondan ön cephedeki misafir odasına ve dikdörtgen şeklindeki ikinci bir antreye ulaşılmaktadır. Dairedeki ikinci antre yan cephede yer alan WC ile banyoya ve arka cephedeki yatak odası ile balkonla bağlantılı oturma odasına geçiş sağlanmıştır.

Şekil 4.85 : Ali Çetin Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Tek prizmatik bir kütleden oluşan yapının dengeli bir doluluk-boşluk oranına sahip yalın bir cephe kurgusu vardır. Yapının ön cephesinde merdiven boşluğunda yatay üç adet pencere, dairenin bulunduğu bölümde geniş bir pencere ve cephenin merkezinde balkon bulunmaktadır. Bodrum pencerelerinin de kısmen göründüğü cephede balkon korkuluklarını duvar ve yatay şeritler oluşturmaktadır.

Yapının uygulanması sırasında projede yer alan tasarımdan farklı balkon korkulukları ve pencereler kullanılmıştır. Ayrıca projede teras çatılı yapılması öngörülen yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır. Kullanım sürecinde de bazı dairelerde pencereler değiştirilmiştir.

Yusuf Abalı Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 555 Sokak, No: 3

Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunan apartmanın 1979 yılında onaylanan projesi İnş. Müh. H. Abaş tarafından hazırlanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.86).

Bir cephesi bitişik nizamda yer alan bina, bahçe içinde konumlandırılmıştır. Girişi kuzey cephesinde yer alan yapı bodrum, zemin ve iki normal kattan oluşmaktadır. Bodrum katında sığınak, depo ve bir dairenin bulunduğu apartmanın üst katlarında farklı büyüklüklere sahip iki daire tasarlanmıştır. Dairelere merkezde yer alan ve diğer

mekânlara geçişi sağlayan antreden girilmektedir. Daha fazla kullanım alanına sahip olan dairenin köşesinde her iki duvarında geniş pencereler bulunan balkonla bağlantılı oturma odası bulunmaktadır. Oturma odasının bitişiğinde, küçük bir balkona çıkışı bulunan mutfak ve kapalı çıkma yapan bir misafir odası tasarlanmıştır. Merdiven hizasındaki WC'ye ve ışıklığa bakan yatak odasına antreden geçilmekte, diğer balkonla ilişkilendirilen yatak odasına ve banyoya L şeklindeki ayrı bir holden ulaşılmaktadır. Küçük dairede ise köşede iki cephede penceresi bulunan misafir odası bulunmaktadır. Küçük bir balkonla ilişkilendirilen oturma odası, uzun balkona çıkışı sağlayan dikdörtgen bir yatak odası, bitişik cephedeki banyo ve ışıklığa bakan mutfak ile WC'ye merkezdeki antreden geçilmektedir.

Şekil 4.86 : Yusuf Abalı Apartmanı, 2014.

Yalın bir cephe kurgusuna sahip yapıda üç bölmeli aynı modüldeki pencerelerin kullanılmasıyla oluşan monotonluk balkonlarla kırılmıştır. Girişin bulunduğu kuzey cephesi yapının ışık alabildiği en uzun cephesidir. Bu cephe, merdiven boşluğunda tasarlanan yatay pencereler, birbirini tekrarlayan odaların pencereleri ile köşelerde ve merdivenin iki yanında yer alan balkonlardan oluşmaktadır. Teras çatılı tasarlanan yapının balkon korkulukları da metal düşey parmaklıklarla detaylandırılmıştır (Şekil 4.87).

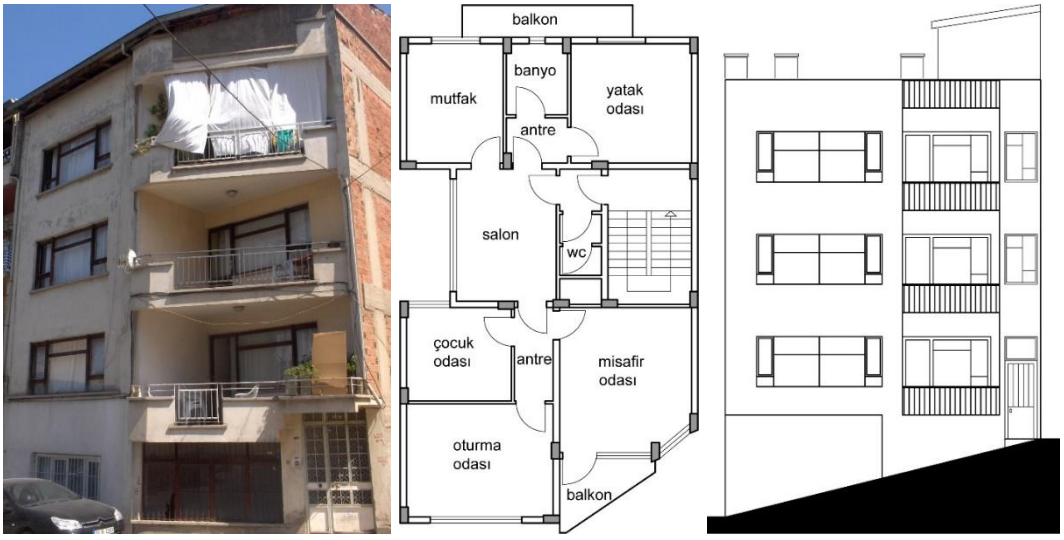
Uygulama sırasında bodrum katında depo ve sığınak bulunan bölümlerde pencereler yapılmış, zemin katta oda geri çekilerek balkon oluşturulmuş ve projeden farklı balkon korkulukları kullanılmıştır. Kullanım sürecinde ise pencereler değiştirilmiş, güvenlik nedeniyle bodrum ve zemin katlara metal parmaklıklar takılmış ve yapıya kırma çatı eklenmiştir.

Şekil 4.87 : Yusuf Abalı Apartmanı özgün projesi.

Fadim Kulaklı Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 425 Sokak, No: 10

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının 1979 yılında onaylanan projesi Mimar Mehmet Halit Süzük tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.88).

Şekil 4.88 : Fadim Kulaklı Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda tasarlanan yapı bodrum, zemin ve iki normal kat olmak üzere dört katlıdır. Bodrum katında otopark, sığınak ve bir dairenin bulunduğu yapının üst

katlarında bir daire yer almaktadır. Daireye wc ve salonla bağlantılı olan küçük bir holden girilmektedir. Işıklığa bakan dikdörtgen şeklindeki salondan ön cephe yönünde oturma odası, balkonla bağlantılı misafir odası ve ışıklığa bakan çocuk odasına ulaşımı sağlayan antreye geçilmekte, arka cephe yönünde banyo ile yatak odasının açıldığı bir antreye ve mutfağa geçilmektedir. Arka balkon mutfak ve yatak odasından çıkılmaktadır.

Yapının ön cephesi parsel sınırları nedeniyle kırılarak iki yüzeyden oluşturulmuştur. Cephede yatay ve düşeyde bölmelendirilmiş geniş bir pencere, balkon ve küçük iki bölmeli küçük bir pencere bulunmaktadır. Teras çatılı tasarlanan yapının girişi küçük bir saçakla vurgulanmıştır.

Yapının uygulanması sırasında arazinin eğiminden faydalanarak giriş alt kotta yer almış, bodrum katta pencereler yapılmıştır. Balkon cephe sonuna kadar uzatılmış ve geniş bir pencere oluşturulmuştur. Diğer yüzeyde de projeden farklı bölmelere sahip pencereler bulunan yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır.

Ramazan Çıkmazkara Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1788 Sokak, No: 17

Apartman, Merkezefendi İlçesi'ne bağlı Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının Mimar İsmail Hakkı İlkimen tarafından tasarlanan projesi 1979 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de bu işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.89).

Şekil 4.89 : Ramazan Çıkmazkara Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda yer alan parselde ön ve arka bahçe oluşturacak biçimde tasarlanan ve her katında bir daire bulunan apartman dört katlıdır. Daireye, ön cephede yer alan oturma odası ile misafir odasına ve yan cephedeki ışıklığa bakan mutfağa geçişi sağlayan antreden girilmektedir. Ön cephedeki balkona çıkışı bulunan oturma odası ile misafir odası arasında katlanan kapılar yer almaktadır. Antrenin arka cephe yönündeki bölümü mahremiyeti sağlamak amacıyla kapı ile ayrılarak gece holüne dönüştürülmüştür. Holden yan cephelerdeki WC, banyo ve arka cephedeki ve biri balkonla bağlantılı olan yatak odalarına ulaşılmaktadır.

Prizmatik bir kütleden oluşan yapının ön cephesine yanda daralarak devam eden uzun bir balkon eklenmiştir. Yalın bir tasarım anlayışıyla tasarlanan ön cephede farklı genişliklerde cam yüzeyler oluşturulmuştur. Balkon korkuluklarında kullanılan uzun sağır yüzeyler nedeniyle baskın yatay etkiye sahip olan cephede giriş kapısının üstünde de yatay küçük bir pencere bulunmaktadır.

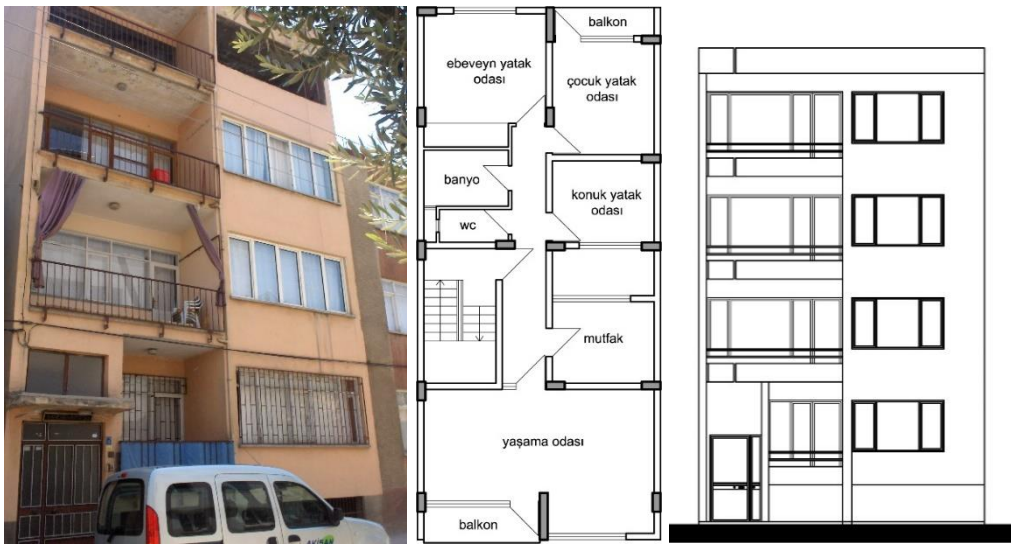
Projede teras çatılı tasarlanan yapıya bir çatı katı eklendiği ve ön cephe yönünde oluşturulan terasın üstünün de örtüldüğü görülmektedir. Ön cephede yer alan odalar farklı hizalarda uygulandığı için cephede farklı yüzeyler oluşturulmuştur. Uygulamada pencere bölmeleri farklı olan yapının balkon korkulukları metal düşey şeritlerden oluşturulmuş ve girişe de küçük bir saçak eklenmiştir. Pencere ve balkonları çevreleyen yüzeylerin farklı renkte boyanması ile cepheye farklı bir kimlik kazandırılmıştır.

Mehmet İlhan Apartmanı, Atalar Mahallesi, 964 Sokak, No: 15

Apartman, Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının 1979 yılında onaylanan projesi Mimar İhsan İnam tarafından hazırlanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de bu işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.90).

Bitişik nizamda arka bahçe oluşturacak şekilde tasarlanan yapı beş katlıdır. Bodrum katında sığınak bulunan yapının diğer katlarında bir daire bulunmaktadır. Uzun bir antreden girilen dairede arka cephe yönünde antrenin daralarak devam etmesiyle uzun bir hol oluşturulmuştur. Antreden, ön cephede yer alan ve köşesinde balkon oluşturulan L şeklindeki yaşama odasına ve ışıklığa bakan mutfağa geçiş sağlanmıştır. Holden WC, banyo gibi ıslak hacimlere ve yatak odalarına ulaşılmaktadır. Konuk yatak odasının pencereleri ışıklığa bakarken, içinde gömme dolap bulunan ebeveyn

yatak odası arka cepheye yönlendirilmiş, çocuk yatak odası ise yapı sınırından geri çekilerek oluşturulan arka balkonla ilişkilendirilmiştir.

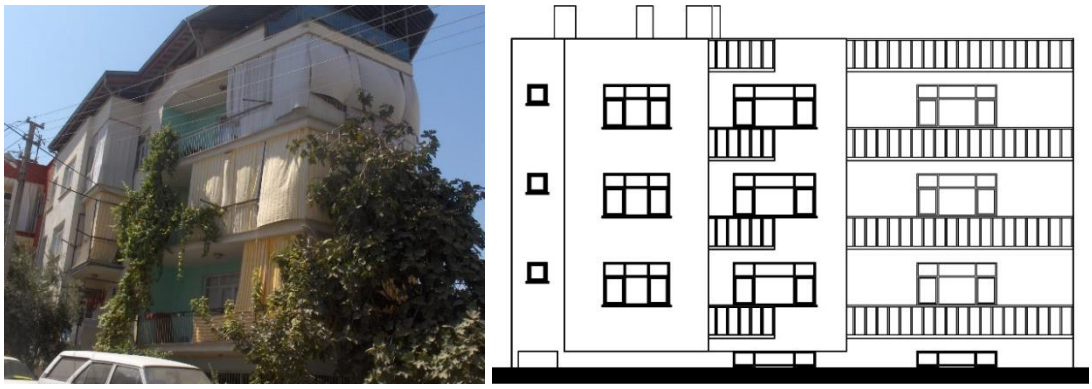
Şekil 4.90 : Mehmet İlhan Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Yapının giriş cephesi, balkon-pencere dizisinden oluşan yalın bir tasarıma sahiptir. Cephenin balkona açılan yüzeyinde geniş pencereler oluşturulmuş, öndeki yüzeye ise üç bölmeli pencereler yerleştirilmiştir. Zemin katta girişin yer alması nedeniyle balkon daha kısa yapılmıştır. Teras çatılı tasarlanan yapının balkon korkulukları yatay duvar ve metal şeritlerle oluşturulmuştur.

Yapının uygulanması sırasında giriş kapısının üstüne küçük bir saçak ve pencere eklenmiş, pencere boyutları genişletilmiş ve balkon korkulukları da düşey metal parmaklıklardan üretilmiştir. Son katının kullanılmadığı görülen apartmanın bu katında pencere doğramaları da yoktur. Ayrıca kullanım sürecinde bazı pencerelerin değiştirildiği ve güvenlik nedeniyle zemin katta cam yüzeylere parmaklıklar eklendiği belirlenmiştir.

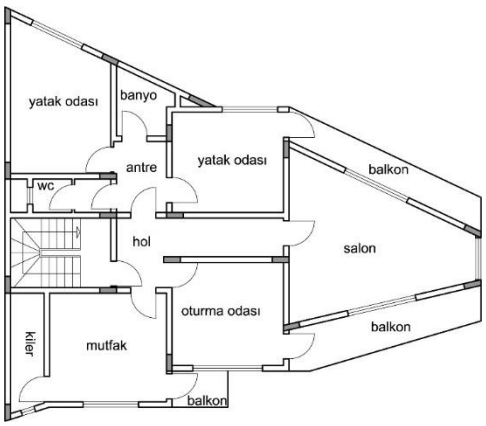
İsmet Öztoprak Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 425 Sokak, No: 15

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan İsmet Öztoprak Apartmanı'nın Mimar Mehmet Halit Süzük tarafından hazırlanan yapının özgün projesi 1979 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.91).

Şekil 4.91 : İsmet Öztoprak Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü.

Bir cephesi bitişik nizamda yer alan yapı, bahçe içinde yer almaktadır. Girişi bodrum katta yer alan yapı dört katlıdır. Bulunduğu köşe parsel sınırları nedeniyle yaklaşık üçgen şeklinde plana sahip olan yapının her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye L şeklindeki bir holden girilmektedir. Holün giriş bölümünde yer alan bölümünden doğu yönünde mutfak ve oturma odasına ulaşılırken batı yönünde ise mahremiyeti sağlamak için oluşturulmuş bir antreye geçilmektedir. İçinde kilerin bulunduğu mutfaktan küçük bir balkona çıkılırken, oturma odası ise salonun doğu yönünde yer alan uzun balkona açılmaktadır. Yapının batı yönünde konumlandırılmış olan iki yatak odası ile WC ve banyoya antreden geçilmektedir. Salonun bitişiğindeki yatak odası salonun batısında yer alan uzun balkona açılmaktadır. Yapının köşesinde tasarlanan, üç duvarında pencere bulunan ve üçgene yakın bir şekle sahip olan geniş salona ise holün uzun bölümünden ulaşılmaktadır (Şekil 4.92).

Şekil 4.92 : İsmet Öztoprak Apartmanı planı.

Parsel sınırlarına uyum sağlamak için farklı hizalarda konumlanan odaların cephede yaptığı kırılmalar ve uzun balkonlar yapıya dinamik bir etki kazandırmaktadır. Farklı genişliklerde üç bölmeli pencerelerin kullanıldığı cephede yapı genişliği ve balkonlar

nedeniyle baskın bir yatay etki oluşmuştur. Teras çatılı tasarlanan yapının balkonlarında düşey metal parmaklıklardan oluşan korkuluklar tasarlanmıştır.

Yapının mevcut halinden salonun iki yanında tasarlanan balkonların salonu sararak U şeklinde uygulandığı görülmektedir. Salonda pencere boyutlarının büyütüldüğü belirlenen yapıda güneşten korunmak için balkonlarda perde kullanılmaktadır. Güvenlik amacıyla bodrum katta pencerelere metal parmaklıklar takılan yapının terası kat yüksekliği korunarak kırma çatı ile örtülmüştür.

Köşe (Güler Dinler) Apartmanı, Atalar Mahallesi, 1342 Sokak, No:19

Apartman, Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde, Denizli Lisesi'nin karşısındaki adada bulunmaktadır. Arşivde yapının Mimar Mehmet Deniz tarafından hazırlanan ve 1980 yılında onaylanan özgün projesinde ulaşılmıştır. Konut olarak tasarlanan apartmanın kullanımında değişiklik yapılmamıştır (Şekil 4.93).

Şekil 4.93 : Köşe Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bir cephesi bitişik nizamda yer alan bina, 1342 Sokak ve 1343 sokağın kesişimindeki köşe parselde tasarlanmıştır. Projeye göre bodrum, zemin ve üç normal kattan oluşan yapının her katında bir dairenin bulunmantadır. Daireye içinde vestiyerrin bulunduğu giriş holünden girilmektedir. Giriş holünden ön cephedeki balkonla bağlantılı olan oturma odasına, sağır cephe yönünde yer alan WC'ye ve yan cepheye yerleştirilen kare şeklindeki misafir odasına geçilmektedir. Arka cephe yönünde uzayan holden de sağır cephe yönündeki kiler ve banyoya, arka cepheye yerleştirilen yatak odalarına ve yan cephede yer alan mutfağa ulaşılmaktadır. Yan cephedeki uzun balkona köşedeki yatak odası ve mutfaktan, arkadaki balkona bitişik cephe yönündeki yatak odasından

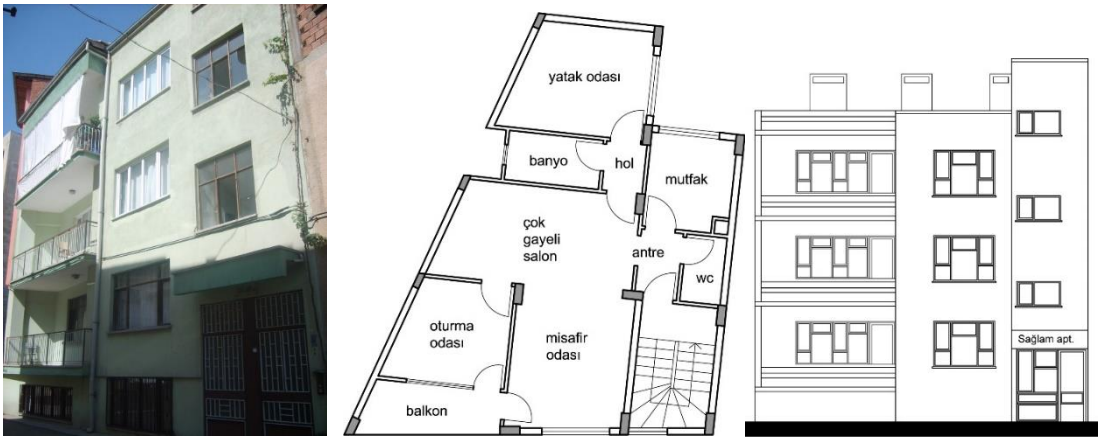
çıkılmaktadır. Farklı büyüklüklerde tasarlanan yatak odalarının içlerinde gömme dolap bulunmaktadır.

Merdivenkovasında tasarlanan düşey şeritler ön cephenin karakterini belirleyen özgün detaylardandır. Şeritlerin oluşturduğu güçlü düşey etki uzun bir balkon ve geniş pencere ile dengelenmiştir. Oturma odasının geri çekilmesiyle oluşturulan ve girişe kadar uzayan balkonun korkulukları sağır yüzeylerden meydana gelmektedir.

Alanda yapılan gözlemlerde, inşa edilirken apartmanda bazı detayların uygulanmadığı tespit edilmiştir. Düşey şeritlerle oluşturulan özgün tasarım yerine merdiven boşluğuna her katta iki pencere yerleştirilmiş, girişin üstüne küçük bir saçak eklenmiştir. Ayrıca projeden farklı olarak balkon korkuluklarında boşluklar ve geometrik desenler oluşturulmuş, farklı nitelikte pencereler kullanılmış ve balkonlara metal destekler eklenmiştir. Yapı teras çatılı tasarlanmasına rağmen kırma çatılı yapılmıştır.

Sağlam (Meftune Sağlam) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1586 Sokak, No: 7

Merkezefendi İlçesi Sırakapılar Mahallesi'nde bulunan Sağlam Apartmanı'nın 1981 yılında onaylanan projesi İnş. Müh. Behçet Ünal tarafından hazırlanmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.94).

Şekil 4.94 : Sağlam Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Bitişik nizamda, sokak yönünde genişleyen parselin sınırlarında tasarlanan ve her katında bir daire bulunan yapı bodrum, zemin ve iki normal kattan oluşmaktadır. Daireye WC, ışıklığa bakan mutfak ve çok gayeli salona geçişin olduğu küçük bir antreden girilmektedir. Planın ortasında yer alan salon ile ön cephede yer alan misafir

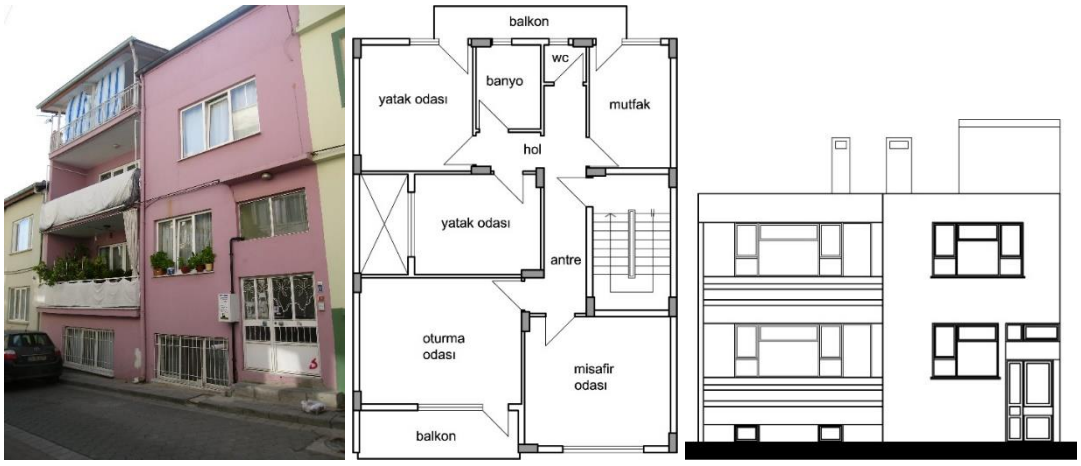
odası arasında ayırıcı bir bölme bulunmamaktadır. Salondan balkonla bağlantılı olan oturma odasına ve konut içi mahremiyeti sağlamak için yapılan hole ulaşılmaktadır. Küçük dikdörtgen şeklindeki hol banyoya ve ışıklığa bakan bir yatak odasına açılmaktadır. Yapının bulunduğu parselin yamuk şekli nedeniyle iç mekânda bir yönde genişleyen ve farklı açılara sahip köşeleri olan odalar oluşmuştur.

Yapının ön cephesi yalın bir tasarım kurgusuna sahiptir. Yatay şeritlerden oluşan korkuluğu bulunan balkona yatay ve düşeyde farklı bölmelere sahip bir pencere açılmaktadır. Girişin üstünde apartmanın adının da yazılı olduğu bir saçak yer alırken merdiven hizasında iki bölmeli küçük pencereler, cephenin ortasında yer alan yüzeye de üç bölmeli pencereler yerleştirilmiştir.

Yapının özgün projesi ve mevcut hali karşılaştırıldığında yapıda bazı değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Uygulama sürecinde, teras çatılı tasarlanan yapı kırma çatılı inşa edilmiş, bodrum katında ve merdiven hizasında daha büyük boyutlu pencereler kullanılmış, balkon korkulukları düşey metal parmaklıklardan yapılmış ve odalarda yer alan pencere bölmeleri projeden farklı oluşturulmuştur. Kullanım sürecinde de bazı dairelerde ilk uygulanan pencere doğramaları değiştirilmiş ve bodrum katında yer alan pencerelere metal parmaklıklar eklenmiştir.

Yusuf Ermiş Apartmanı, Atalar Mahallesi, 1334 Sokak, No: 8

Apartman, Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının İnş. Müh. Ali Marım tarafından hazırlanan projesi 1981 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de özgün işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.95).

Şekil 4.95 : Yusuf Ermiş Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Tek prizmatik bir kütleden oluşan yapının yalın bir cephe kurgusu vardır. Köşede kütlenin geri çekilmesiyle oluşturulan balkon ve yanında yatay ile düşey bölmelere sahip pencerelerin yer aldığı cephede, zemin katın penceresi giriş nedeniyle daha dar tasarlanmıştır. Teras çatılı yapının balkon korkulukları da farklı kalınlıklarda yatay şeritlerden oluşturulmuştur.

Yapının uygulanması sırasında eğimden faydalanarak bodrum katında daha büyük pencerelerin oluşması sağlanmıştır. Girişin üstünde öngörülen saçak ve küçük pencere aralıklı ve orantısız biçimde cepheye eklenmiştir. Farklı hizalarda yer alan pencereler projeden farklıdır. Kırma çatı yapılan yapının çatı katında üstü kapalı bir teras yapılmıştır.

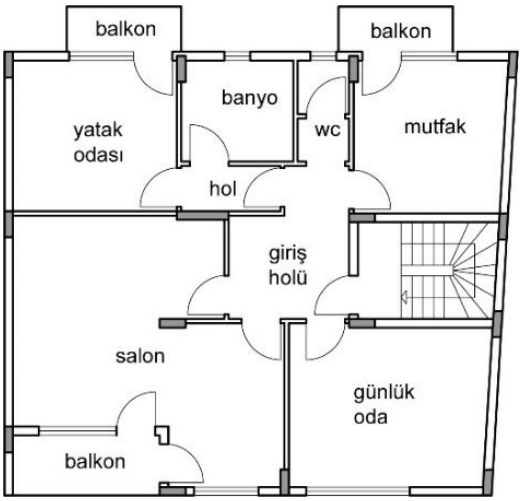
Saliha-Mevlüt Soytekin Apartmanı, Atalar Mahallesi, 1338 Sokak, No: 4

Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde bulunan yapının Mimar A. Nafiz Aydın tarafından hazırlanan projesi 1986 yılında onaylanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de özgün işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.96).

Şekil 4.96 : Soytekin Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün görünüşü.

Bitişik nizamda tasarlanan yapı bodrum, zemin ve bir normal kat olmak üzere üç katlı tasarlanmıştır. Bodrum katında sığınak ve odunluğun yer aldığı binada üst katlarda bir daire bulunmaktadır. Daireye farklı büyüklüklerde iki dikdörtgen bölümün birleşmesiyle oluşan antreden girilmektedir. Antrenin girişte yer alan ilk bölümünden ön cephedeki günlük oda ve salona geçilmektedir. Köşesinde balkonun bulunduğu iç içe geçen iki dikdörtgenden oluşan salona antreden iki ayrı geçiş sağlanmıştır. Antrenin daralan bölümünden arka cephedeki balkonla bağlantılı olan mutfağa ve WC'ye ulaşılmaktadır. Konut içi mahremiyeti sağlamak için antreden geçilen, banyo ve yatak odasının açıldığı banyoya açılan ayrı bir hol tasarlanmıştır (Şekil 4.97).

Şekil 4.97 : Soytekin Apartmanı özgün planı.

Yapının yalın bir tasarım kurgusuna sahip olan ön cephesinde, köşede kütlenin boşaltılmasıyla oluşturulan bir balkon ve farklı boyutlarda tasarlanmış pencereler bulunmaktadır. Zemin katta, üstünde küçük bir saçak bulunan giriş yer aldığı için pencereler farklı hizalarda yerleştirilmiştir. Teras çatılı tasarlanan yapının balkon korkulukları da sağır yüzeylerden oluşturulmuştur.

Yapının mevcut halinden yapıya özgün projede yer alan tasarımdan farklı uygulamalar yapıldığı belirlenmiştir. Kırma çatılı uygulanan yapının ön cephesinde, projede bulunmamasına rağmen bodrum katın pencereleri görülmektedir. Pencere boyutlarının değiştirildiği tespit edilen cephede girişte saçağın üstüne küçük bir pencere eklenmiştir.

4.2 Özgün Projesi Bulunamayan Ancak Değişim Projesine Ulaşılan Apartmanlar

Bu apartmanların 4 adedi Sırakapılar, 1 adedi Altıntop, 3 adedi Saraylar, 3 adedi 15 Mayıs, 3 adedi Topraklık ve 1 adedi Atalar Mahallleleri'nde bulunmaktadır.

Yaşar Tavaslı Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 457 Sokak, No:2

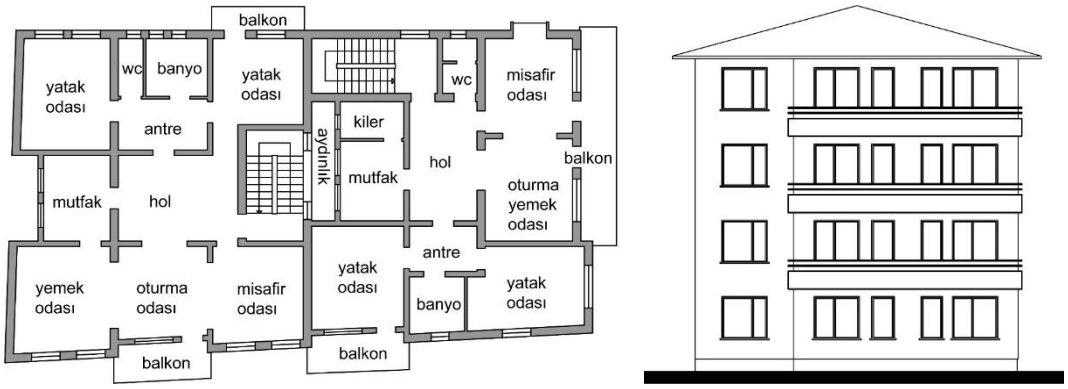
Yaşar Tavaslı Apartmanı, kentin ilk konut yerleşim yerlerinden biri olan Merkezefendi İlçesi'ne bağlı Saraylar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşivde yapının 1995 yılına ait tadilat projesine ulaşılmaktadır. Y. Müh. Mimar Ahmet Yoldaş tarafından hazırlanan projede, orijinalde zemin katta var olan konutlar ticaret işlevine dönüştürülürken üst katlardaki konutlar, aynen kalmıştır. (Şekil 4.98).

Şekil 4.98 : Yaşar Tavaslı Apartmanı, 2014.

İlk tasarımcısı tespit edilemeyen proje 1959 yılında onaylanmış, yapı dört katlı tasarlanmıştır. Köşe parselde yer alan apartmanda, zemin katta girişleri Gazi Mustafa Kemal Bulvarı (eski İstasyon Caddesi) ve 457. Sokağa açılan yedi adet dükkân bulunmaktadır. Apartman her katta bir dairenin bulunduğu iki yapının yan yana gelmesiyle oluşturulmuştur. Yapının kuzeybatısında yer alan daireler için 457 Sokak yönündeki giriş, ana caddeye yönelen daireler için de kuzeydoğu cephesindeki giriş kullanılmaktadır. Daire planlarındaki en önemli ortak özellikler merkezde bir hol bulunması ve diğer mekânlara buradan ulaşılmasıdır. Kuzeybatıda yer alan dairede sokak cephesine bakan, birbiri ile portatif/katlanan kapılarla bağlantılı yemek, oturma ve misafir odaları bulunmaktadır. Aydınlığa bakan mutfağa holün yanı sıra yemek odasından da geçilmektedir. Hol ile bağlantılı antreden yatak odaları, WC ve banyoya ulaşılmaktadır. Arka cephedeki balkona açılan yatak odasına holden ikinci bir geçiş sağlanmıştır. Caddeye bakan güneydoğudaki dairelerde ise oturma, yemek ve misafir odası tek mekânda yer alarak ortak bir balkonla ilişkilendirilmiştir. Girişe yakın bir yerde holden WC 'ye geçilirken, sokak yönünde yer alan yatak odaları ve banyoya holden ulaşılan bir antreden geçilmektedir. Mutfak holden ulaşılan oturma ve yemek odasının karşısında konumlandırılmış, yanında kiler ile aydınlığa bakan bir mekân olarak tasarlanmıştır.

Yapının ön cephesinde, yapı hizasından öne çıkan uzun bir balkon cephenin baskın karakterini oluşturmaktadır. Balkona açılan kapı ve pencereler ile köşede yer alan odanın penceresi de cephede dengeli bir dolu/boş oranı sağlamakta. Balkon korkulukları yatay sağır bir duvar ve metal şeritlerle oluşturulmuştur. Yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır (Şekil 4.99).

Şekil 4.99 : Yaşar Tavaslı Apartmanı rölöve projesi.

Günümüzde zemin katın tamamı ve birinci kattaki ön cephede yer alan daire ticaret işleviyle kullanılırken diğer daireler hala konut olarak kullanılmaktadır. Ticari birimlerin tabelaları yapının genel görüntüsünde baskın bir etki oluştursa da yapı genel olarak özgün projesine uygun olarak bugüne gelmiştir. Kullanım sürecinde bazı balkonların kapatıldığı ve pencere doğramaları değiştirildiği gözlenmektedir. En önemli değişiklik ise yan parsele inşa edilen yüksek katlı yapı nedeniyle kuzeydoğu cephesinin kapanması ve bu cephedeki girişe küçük bir koridorla ulaşılmasıdır.

Mustafa Nail Ergündüz Apartmanı, Saraylar Mahallesi, 2. Ticari Yol, No:39A

Mustafa Nail Ergündüz Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bulunmaktadır. İlk mimari projesi 1960 yılında onaylandığı bilinen yapının, arşivde sadece 1988 yılına ait rölöve projesine ulaşılabilmiştir. Mimar Mustafa Yardım tarafından hazırlanan rölöve projesinde yapının ticaret ve konut işlevleriyle kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.100).

Apartman bitişik nizamda üç katlı inşa edilmiştir. Girişleri cadde yönündeki güneydoğu cephesinde yer almaktadır. Zemin katı işyeri ve depo olarak tasarlanan yapının konut bölümünde her katta bir daire bulunmaktadır. Daireye geniş bir antreden girilmektedir. Işıklığa bakan antrenin, döneminin tasarım kararlarına uygun olarak birçok konutta planın merkezinde yer alan, geçiş ve toplanma mekânı olarak kullanılan hol ile benzer anlayışta tasarlandığı anlaşılmaktadır. Antreden ulaşılan ve ön cephede yer alan salon, gerektiğinde katlanan kapı ile iki farklı mekâna bölünebilen, antre ile bütünleşebilen esnek bir tasarıma sahiptir. Antreden ayrıca WC'ye ve bir hole geçilmektedir. Holden ise ışıklığa bakan mutfağa, banyoya ve arka cephedeki yatak odası ile oturma odasına ulaşılmaktadır.

Şekil 4.100 : Mustafa Nail Ergündüz Apartmanı, 2010 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi.

Teras çatılı binanın cadde cephesi yalın bir tasarım anlayışına sahiptir. Zemin katta işyeri kullanımına uygun olarak geniş şeffaf yüzeyler oluşturulurken, üst katlar biri daha geniş olan iki adet pencere dizisinden oluşmaktadır.

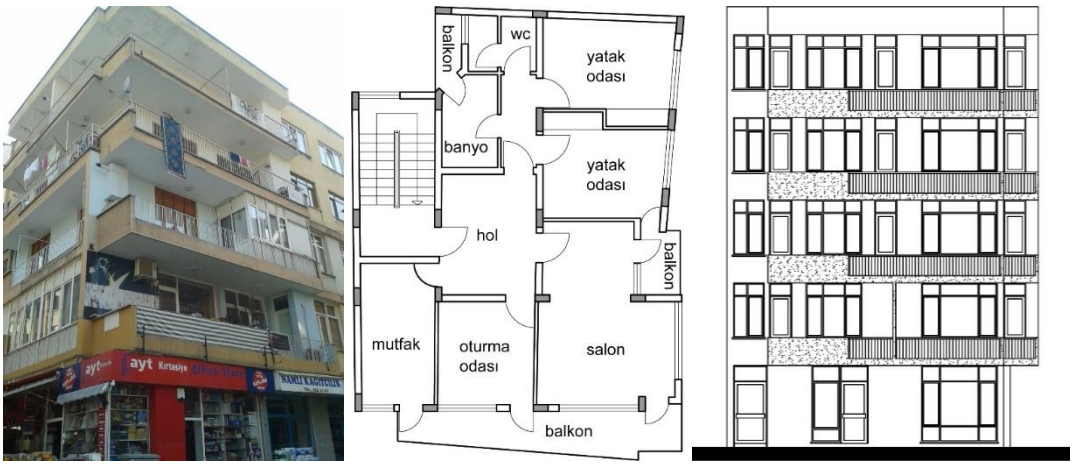
Günümüzde ticari işlevle kullanılan yapının cephesinin tamamen değiştirildiği görülmektedir. Doğal taş ile kaplanan cephede rölöve projesinde yer almayan balkonlar yapılmıştır. Projede her katta iki adet olan geniş pencereler yerine düşey dört adet dar pencere konulmuştur.

Nurettin Yüksel Apartmanı, Altıntop Mahallesi, 834 Sokak, No: 16

Merkezefendi İlçesi, Altıntop Mahallesi'nde yer alan Nurettin Yüksel Apartmanı'nın onaylanan ilk mimari projesi 1966 yılına aittir. Arşiv verilerinden 1987 ve 1992 yılına ait projeleri olduğu belirlenen yapının yalnızca 1992 yılına ait ilave kat projesine ulaşılmıştır. Zemin kat için ticaret ve diğer katlar için konut olarak projelendirilen yapı günümüzde de bu özelliğini sürdürmektedir (Şekil 4.101).

Bitişik nizamda, 834 ve 1603 Sokaklarının kesişimindeki köşe parselde inşa edilen yapı beş katlı olarak tasarlanmıştır. Zemin katında farklı büyüklüklerde beş adet dükkân bulunan yapının konutlar için girişi 834 Sokak'tadır. Her katta bir daire olan binada dairelere geniş bir holden girilmektedir. Holden mutfak, oturma odası, salon ve yatak odaları koridoruna geçilmekte, buradan banyo, WC ve iki adet yatak odasına ulaşılmaktadır. Planda farklı cephelerde biri uzun ikisi küçük olmak üzere üç adet balkon bulunmaktadır. Uzun balkon mutfak, oturma odası ve salonla ilişkilendirilirken

küçük balkonun biri salonla diğeri de banyoyla bağlantılıdır. Farklı büyüklüklere sahip iki yatak odasında gömme dolaplar vardır.

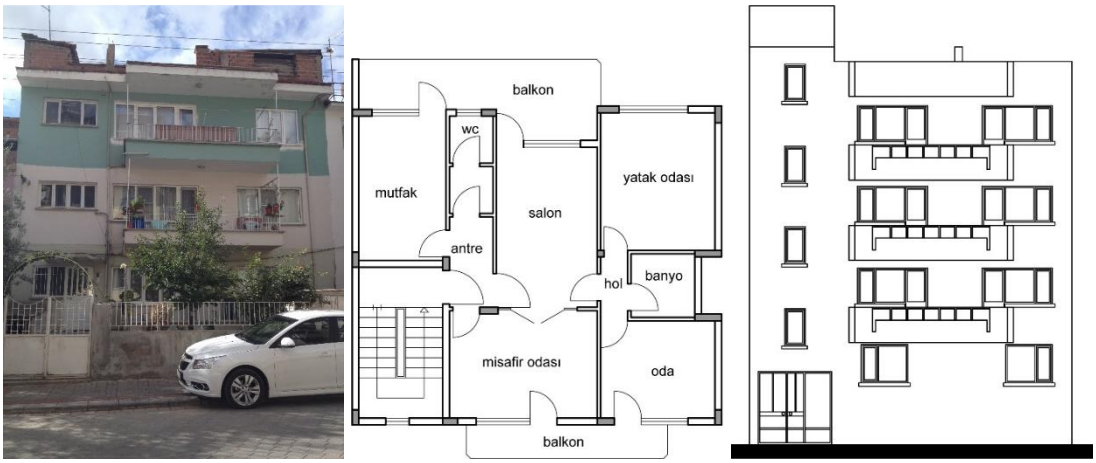
Şekil 4.101 : Nurettin Yüksel Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi.

Yapının giriş cephesinde uzun balkon ile yatay etki oluşturulmuş, mutfak, salon ve oturma odasında açılan pencereler ile cephe şeffaflaştırılmıştır. Balkon köşelerde duvar, uzun tarafta demir korkulukla çevrilmiştir. Yapı teras çatı ile tamamlanmıştır.

Arşivde yapının ilk mimari projesine ulaşılamasa da günümüzdeki halinden farklı zamanlarda inşa edilen katlar okunabilmektedir. İlk uygulamada yapının sağır yüzeylerinde yatayda oluşturulan silmeler ve düşey kırılmalar son iki katta uygulanmayarak düz yüzeyler tercih edilmiştir. Pencere yüksekliklerinin de farklı uygulandığı yeni katlarda yapının balkon detaylarında da değişiklikler gözlenmektedir. Projeden farklı olarak uygulama sırasında yan cephede yer alan balkon uzatılarak yapının köşesine kadar devam ettirilmiştir. Kullanım sürecinde de bazı katlarda balkonların kısmen kapatıldığı, bazı pencere boyutlarının ve doğramalarının değiştirildiği tespit edilmiştir.

Mürüvvet Soysal Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1831 Sokak, No: 5

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşiv bilgilerine göre ilk projesi 1967 yılında onaylandığı bilinen yapının 1998 yılında kat mülkiyeti için hazırlanan projesine ulaşılmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapının hala aynı işlevle kullanıldığı bilinmektedir (Şekil 4.102).

Şekil 4.102 : Mürüvvet Soysal Apartmanı, 2015 yılına ait fotoğrafı ve revizyon projesi.

Bitişik nizamda tasarlanan apartman dört katlıdır. Girişi sokak yönündeki kuzey cephesinde bulunan yapının her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye misafir odası, WC, mutfak ve salonla bağlantılı bir antreden girilmektedir. Ön balkona çıkışın bulunduğu misafir odasının ikici girişi ise salondan iki kanatlı geniş bir kapıyla sağlanmıştır. Uzun geniş bir salondan geçilen küçük hole ise banyo, yatak odası ve ön cephedeki balkonla bağlantılı bir oda açılmaktadır. Arka cephede salonun geri çekilmesiyle genişletilen bir balkon bulunmaktadır, balkona mutfak ve salondan çıkılmaktadır.

Yalın bir cephe kurgusuna sahip olan yapının ön cephesinde, giriş hizasında merdiven boşluğu için küçük pencereler tasarlanmıştır. Odaların bulunduğu bölümde cepheye geniş iki pencere yerleştirilmiştir, balkon korkulukları duvar ve metal parmaklıkla oluşturulmuştur. Teras çatılı tasarlanan yapının zemin katında ise balkon bulunmamaktadır.

Apartmanın projeye göre bir kat eksik uygulandığı görülmektedir. Birkaç basamakla ulaşılan girişin üstüne de saçak eklenen yapıda merdiven boşluğunda yatay üç bölmeli pencereler kullanılmıştır. Projenin aksine zemin kata da balkon eklenmiş, üst katlarda cepheye daha geniş pencereler konmuş ve yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır.

Gazi Ömer Apartmanı, Topraklık Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No: 45

Gazi Ömer Apartmanı, Pamukkale İlçesi, Topraklık Mahallesi'nde bulunan Gazi Mustafa Kemal Bulvarı üzerinde yer almaktadır. Arşiv bulgularından 1967 yılında ilk projesinin onaylandığı bilinen yapının sadece 1988 yılında Mimar Turgay Üçyıldız

tarafından hazırlanan rölöve projesine ulaşılmıştır. Apartman ticaret ve konut işlevleriyle kullanılmaktadır (Şekil 4.103).

Şekil 4.103 : Gazi Ömer Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi.

Bitişik nizamda inşa edilen yapı bodrum, zemin ve dört normal kat olmak üzere toplam altı kattan oluşmaktadır. Girişi ana cadde üzerinde olan yapının bodrum katında müştemilat, zemin katında bir ticari birim üst katlarda da her katta bir daire bulunmaktadır. Dairenin girişinde bütün mekânlara geçişi sağlayan uzun ve geniş bir antre tasarlanmıştır. Ön cephede salon ve bir odanın bulunduğu dairede arka cephede de iki adet büyük oda yer almaktadır. Mutfak ve WC kuzeydoğu yönünde ışıklığa bakacak şekilde, bitişiğinde kiler bulunan banyo da arka cephedeki odalara yakın konumda diğer sağır cephe yönünde yerleştirilmiştir. Yapının ön ve arka cephesinde birer tane balkon bulunmaktadır.

Teras çatılı yapının ön cephesinde kütledeki ve balkondaki kırılmalarla dinamik bir etki oluşturulmuştur. Zemin katta geniş ve döşemeden tavana pencerelerin bulunduğu yapının her katında iki adet geniş pencere bulunmaktadır. Metal parmaklık ve duvardan oluşan balkon korkulukları ve çatı parapeti cephedeki dikkat çekici yapı elemanlarıdır. Arka cephede ise kütlenin boşaltılmasıyla oluşan balkon ve pencere düzeninin tekrarlandığı yalın bir dil kullanılmıştır.

Apartmanda uygulama sırasında, ön cephede bazı değişiklikler yapıldığı gözlenmiştir. Yapının taşıyıcı sistemi ön cephede belirginleştirilmiş ve farklı renkte boyanmıştır. Ön balkona salondan çıkış iptal edilerek daha çok bölme sayısına sahip pencere

tasarlanmıştır. Böylece projede öngörülen cephe düzeninden farklı olarak yatay etkinin daha baskın olduğu bir cephe kurgusu ortaya çıkmıştır.

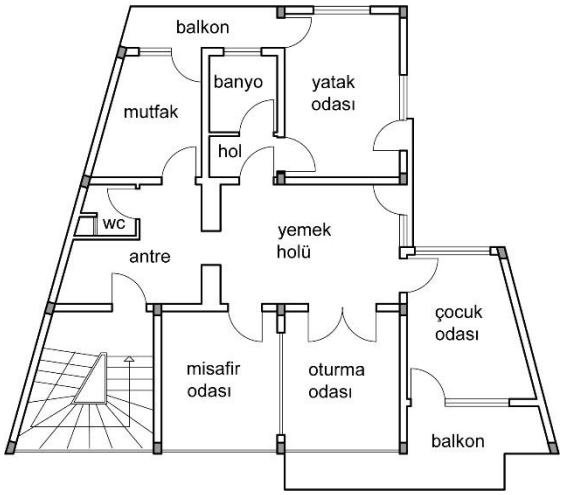
Enise Mazlume San Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 558 Sokak, No: 12

Apartman, Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşivden elde edilen bilgilere göre yapının iki katı için 1968 yılında onaylanan ilk inşaat ruhsatının ardından 1973 yılında komşu parsel ile tevhit edilerek ilave bir inşaat ruhsatı hazırlanmıştır. Aynı yıl içinde kat ilavesi projesi onaylanan yapının arşivde sadece 2004 yılına ait Mimar Ozan Saraçoğlu tarafından hazırlanan rölöve projesine ulaşılabilmiştir. Yapının dosyasında yer alan dilekçede, yapı kullanım izni alınan binanın mevcut müstakil tapusunun kat mülkiyetine çevirmek amacıyla rölöve projesi hazırlandığı belirtilmektedir. Özgün projesinde konut olarak tasarlandığı anlaşılan apartman günümüzde de aynı işlev ile kullanılmaktadır (Şekil 4.104).

Şekil 4.104 : Enise Mazlume San Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi görünüşü.

Bitişik nizamda yer alan apartman, rölöve projesine göre zemin, iki normal ve çatı katından oluşmaktadır. Yapının her katında bir daire bulunmakta, daireye antreden girilmektedir. Antreden WC'ye, arka cephedeki balkonla bağlantılı mutfağa ve planın merkezinde konumlanan yemek holüne geçilmektedir. Ön cephede bulunan oturma odası ile misafir odası ve yemek holü arasına katlanan kapılar yerleştirilmiştir. Yan parselin eklenmesiyle inşa edildiği bilinen çocuk odası özgün yapı kütlesine ön yüzeyden geriye çekilerek eklenmiştir. Ön ve arka cephe yönünde pencereleri bulunan ve ön balkona çıkışı sağlayan çocuk odasına yemek holünden ulaşılmaktadır. Arka cephede tasarlanan yatak odası ile banyoya geçmek için yemek holü ile bağlantılı küçük bir hol oluşturulmuştur (Şekil 4.105).

Şekil 4.105 : Enise Mazlume San Apartmanı rölöve projesi planı.

Yapının ön cephesinde, merdiven hizasında tasarlanan geniş pencerelerin tekrarı ile oluşturulan düşey etki yatayda farklı uzunluklardaki balkonlar ile dengelenmiştir. Zemin katta sadece çocuk odası hizasında bulunan balkon, normal katlarda oturma odasının penceresine, çatı katında ise merdiven hizasına kadar uzatılmıştır. Çocuk odasının geride yer almasıyla kırılan cephe yüzeyi ve daralan balkon ile cepheye hareket kazandırılmıştır. Odalarda aynı özellikte üç bölmeli pencereler kullanılırken çatı katında iki bölmeli pencereler tasarlanmıştır.

Alanda yapılan gözlemlerde yapının rölöve projesinde yer alan cephe çiziminden farklı bir görünüme sahip olduğu tespit edilmiştir. Mevcut halinde zemin katta balkon bulunmayan yapının üst katlarında ibalkon merdiven hizasına kadar uzatılmıştır. Merdiven boşluğunda daha geniş uygulanan pencerelerin hepsinin farklı doğramalara sahip olduğu görülmektedir. Projede cephe yüzeyinden geride yer alan çocuk odası uygulamada diğer odalarla aynı hizada yer almış, cephedeki ve balkondaki kırılmalar yapılmamıştır. Çatı katının normal kata dönüştürüldüğü belirlenen yapının üst kat balkonu metal sac levha ile örtülmüştür.

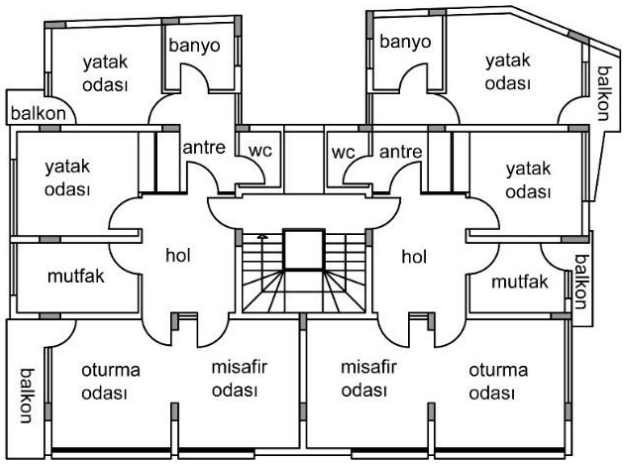
Özbaş (Hacer Özbaş) Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 831 Sokak, No: 1

Özbaş Apartmanı, Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde önemli bir ticari aks olan Gazi Mustafa Kemal Bulvarı'nda (eski adı Enver Paşa Caddesi) bulunmaktadır. Arşiv kayıtlarından 1969 yılında ilk projesinin onaylandığı belirlenen apartmanın yalnız 1986 yılına ait İnş. Müh. Abdullah Başkaya tarafından hazırlanan rölöve projesine ulaşılmıştır. Yapı konut ve ticaret karma işleviyle kullanılmaktadır (Şekil 4.106).

Şekil 4.106 : Özbaş Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi görünüşü.

Bitişik nizamda beş katlı tasarlanan yapının daha fazla kat yüksekliğine sahip olan zemin katında asma katlar yer almaktadır. Projeye göre zemin katında mağazaların bulunduğu yapının konut girişi güney cephesindeki 831 Sokak yönündedir. Her katta benzer plan kurgusuna sahip iki daire bulunmaktadır. Asansörün bulunduğu apartmanda merdiven yapının ortasında konumlandırılmıştır. Daireye geniş bir holden girilmektedir. Holü çevreleyecek konumda ön cephede oturma odası ve misafir odası, yan cephede mutfak ve yatak odası, arka cephe yönünde de yatak odası, WC ve banyoya açılan iç antre yer almaktadır. Oturma odası ve misafir odası arasında sadece ön cepheden kolon hizasına kadar uzanan bir duvar bulunmaktadır. Güney yönündeki dairede mutfakla ilişkili küçük bir balkon ve yatak odası ile ilişkili bir balkon bulunurken kuzey yönündeki dairede oturma odası ile bağlantılı uzun bir balkon ve yatak odası ile bağlantılı küçük kare formlu bir balkon tasarlanmıştır (Şekil 4.107).

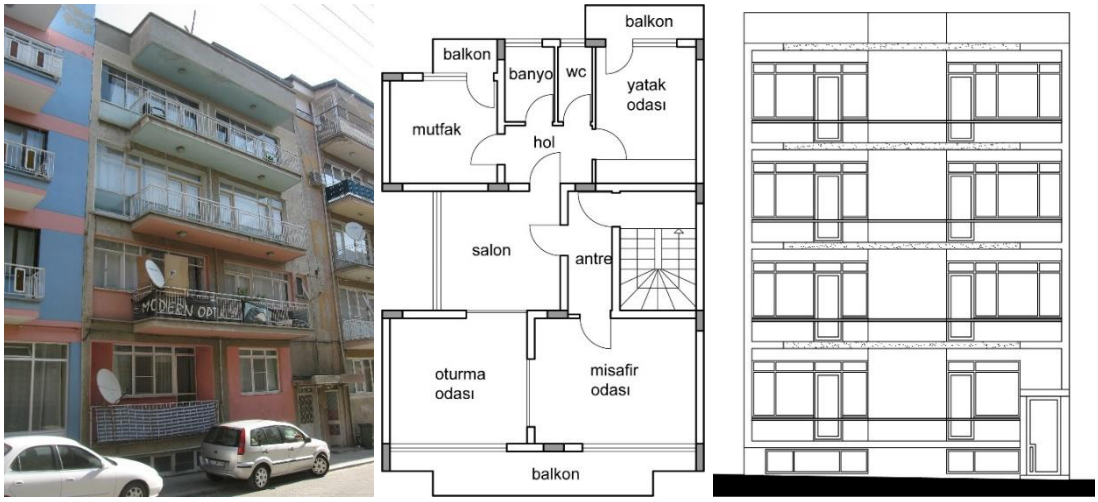
Şekil 4.107 : Özbaş Apartmanı rölöve projesi planı.

Yapının yan cephelerinde balkonlar ve kırılan yüzeylerle oluşturulan dinamik etkinin aksine geniş pencerelerin bulunduğu ön cephe daha yalın bir tasarım kurgusuna sahiptir. Ön cephede zemin kattaki geniş pencereler ve üst katlardaki kat yüksekliğinde tasarlanan pencereler ve pencere önünde yer alması öngörülen parapetler baskın karakteri oluşturmaktadır. Cephesinin ortasında yer alan duvarda yalın iç içe geçen bir desenin bulunduğu yapı teras çatılı tasarlanmıştır.

Alan çalışmasında, ön cephede pencere önlerinde yer alması kurgulanan korkulukların uygulanmadığı belirlenmiştir. Ayrıca kullanım sürecinde bazı dairelerde pencere doğramalarının hatta pencere boşluklarının değiştirildiği, bazı balkonların kapatıldığı ve cepheye klimalar eklendiği gözlemlenmiştir.

Ali Olam Apartmanı, 15 Mayıs Mahallesi, 558 Sokak, No: 5

Ali Olam Apartmanı, Pamukkale İlçesi, 15 Mayıs Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşiv verilerine göre yapının ilk projesi 1971 yılında onaylanmıştır. Bodrum katı ve zemin katı inşaatından sonra normal katlar için hazırlanan ilave kat projesi 1975 yılında onaylanan yapının arşivden sadece 2009 yılına ait kat mülkiyeti için İnş. Müh. Muzaffer Yüksel tarafından hazırlanan projesine ulaşılmıştır. Özgün projesinde konut olarak tasarlandığı bilinen yapı günümüzde aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.108).

Şekil 4.108 : Ali Olam Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve revizyon projesi.

Bitişik nizamda arka bahçe oluşturacak şekilde konumlanan yapı bodrum, zemin ve üç normal kattan oluşmaktadır. Her katında bir dairenin bulunduğu yapıda dairelere misafir odası ve salonun açıldığı antreden girilmektedir. Planın ortasında bulunan ve ışıklığa bakan salondan oturma odası ve hole geçilmektedir. Ön cephede yer alan ve

balkonla ilişkilendirilen oturma odası ile misafir odası arasında ve oturma odası ile salon arasında katlanan kapılar bulunmaktadır. Arka cephede tasarlanan mutfak, banyo, WC ve yatak odasına da holden ulaşılmaktadır. Arka balkonlardan birine mutfaktan geçilirken diğerine de içinde gömme dolabın bulunduğu yatak odasından çıkılmaktadır.

Yalın bir cephe tasarımı olan apartmanın ön cephesindeki, daralarak cephe boyunca yer alan balkonlar ve geniş pencereler cephenin karakterini belirlemektedir. Girişinde saçak bulunan yapı teras çatılı tasarlanmıştır.

Yapının uygulanması sırasındaki en önemli değişiklik zemin katta gerçekleştirilmiştir. Projede girişe kadar tasarlanan balkon yerine oturma odasının geri çekilmesiyle küçük bir balkon oluşturulmuştur. Üst katlarda balkon cephe boyunca devam ettirilmemiş, daralması gereken yerler iptal edilmiştir. Ön cephenin merkezinde yer alan sağır yüzey yerine de döşemeden tavana geniş pencereler yapılmıştır. Üst iki katta ilk uygulanan pencereler korunurken ilk iki kattaki pencere boyutları küçültülmüştür.

Cansel Duran Apartmanı, Topraklık Mahallesi, 576 Sokak, No: 35

Pamukkale İlçesi, Topraklık Mahallesi'nde bulunan Cansel Duran Apartmanı'nın ilk projesi 1972 yılında onaylanan yapının arşiv dosyasında projesi bulunamamıştır. Mimar Necmettin Arslan tarafından hazırlanan rölöve projesi ise 1996 yılında onaylanmıştır. Rölöve projesinde konut olarak kullanıldığı belirtilen yapı günümüzde konut ve ticaret işlevleriyle kullanılmaktadır (Şekil 4.109).

Bahçe içinde tasarlanan yapı bodrum, zemin ve dört normal kattan oluşmak üzere altı katlıdır. Girişi yan cephesinde bulunan ve bodrum katında müştemilatın bulunduğu yapının her katında aynı büyüklükte, birbirine simetrik olarak konumlanan iki daire bulunmaktadır. Daireye ayaklık olarak adlandırılan ve antreye geçişi sağlayan küçük bir mekândan girilmektedir. Planın merkezinde yer alan antrenin, mutfakla bağlantılı olması ve mutfağın yemek yeme işlevi için yeterince büyük olmaması nedeniyle hem bir geçiş mekânı hem de yemek holü olarak tasarlandığı düşünülmektedir. Antreden geçilen misafir odası ve günlük oda arasında katlanan kapılar bulunmaktadır. Küçük bir holden geçilen WC ve banyo, mutfağın yanına yerleştirilerek yapının bütün ıslak hacimleri yapının yan cephesinde toplanmıştır. Yapının köşesini saran balkona günlük oda ve yatak odasından çıkılmaktadır.

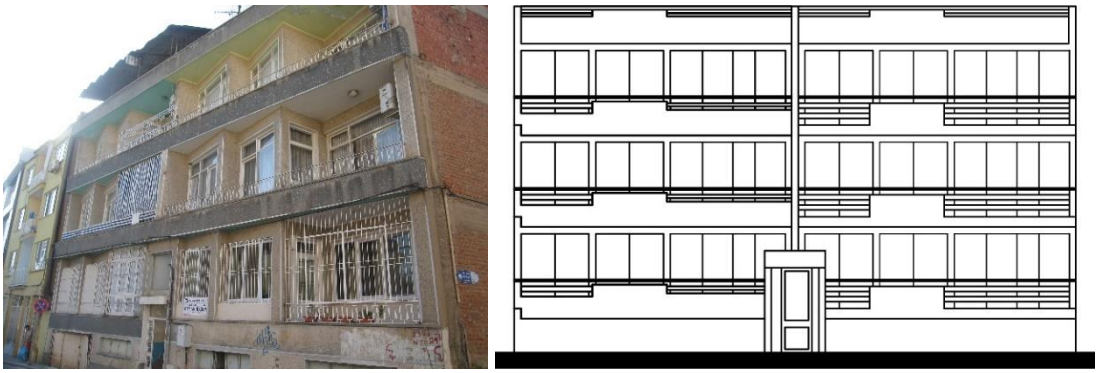
Şekil 4.109 : Cansel Duran Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve rölöve projesi.

Yalın bir cephe tasarımına sahip olan yapının ön cephesinde günlük odanın geri çekilmesiyle oluşturulan balkon ve misafir odasının pencereleri bulunmaktadır. Çatı katında balkon cephe boyunca uzatılmıştır. Dengeli bir doluluk-boşluk oranına sahip cephede balkonun korkulukları yatay çizgilerden oluşturulmuştur. Yapı kırma çatı ile tamamlanmıştır.

Günümüzde yapının zemin katı ticaret işleviyle kullanılmaktadır. Dönüşüm sırasında zemin katta ön cephede ayrı bir giriş ve vitrinler oluşturulmuştur. Yapının ön bahçesi ticari birimin kullandığı bir alana dönüştürülmüştür. Üst katlarda farklı pencerelerin kullanıldığı görülen yapıda geniş saçaklı bir kırma çatı uygulaması yapılmıştır. Ara kattaki balkon korkulukları düşey metal parmaklıklardan yapılırken son katın cephe boyunca yer alan balkon korkuluğu ise yarım duvar olarak sağır bir yüzeyden oluşturulmuştur.

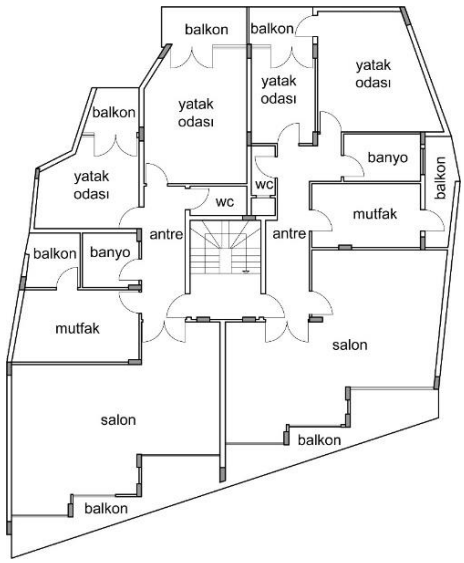
Birlik (İ. Hakkı Gölemezli) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1586 Sokak, No: 10

Birlik Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşivden ve görüşmelerden elde edilen bilgilere göre Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu tarafından hazırlanan özgün projesinin 1972 yılında onaylandığı bilinen yapının, sadece 1985 yılında Y. Müh. Mimar Mustafa Eken tarafından hazırlanan ilave kat projesine ulaşılabilmiştir. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapının bazı daireleri günümüzde ticaret işlevine dönüştürülmüştür (Şekil 4.110).

Şekil 4.110 : Birlik Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi görünüşü.

İlave kat projesine göre bodrum, zemin ve iki normal kattan oluşan apartmanın her katında aynı plan kurgusuna sahip; ancak farklı büyüklükte iki daire bulunmaktadır. Yapının merkezinde yer alan merdivenden dairelere girişi ve diğer mekânlara geçişi sağlayan antre, doğudaki dairede dikdörtgen şeklinde tasarlanırken batıdaki dairede ise L şeklindedir. Dairelerin ön cephesinde balkonla bağlantılı ve kademeli olarak kırılan bir duvarı bulunan geniş salon yer almaktadır. Gece ve gündüz kullanımlarının ön ve arka cephelerde ayrı ayrı konumlandırıldığı dairelerde yan cephelere servis mekânları yerleştirilmiştir. Yan cephelerde mutfakla ilişkili olan küçük balkonlar bulunmaktadır. Arka cephede her dairede balkonlarla bağlantılı olan iki yatak odası bulunmaktadır. Doğudaki dairede yatak odalarının balkonları ayrı olmasına rağmen batıdaki dairede ise yatak odaları aynı balkona açılmaktadır. Yapının bulunduğu parselin şekli nedeniyle iç mekânda farklı açılara sahip köşeleri olan ve farklı formlarda odalar yer almaktadır (Şekil 4.111).

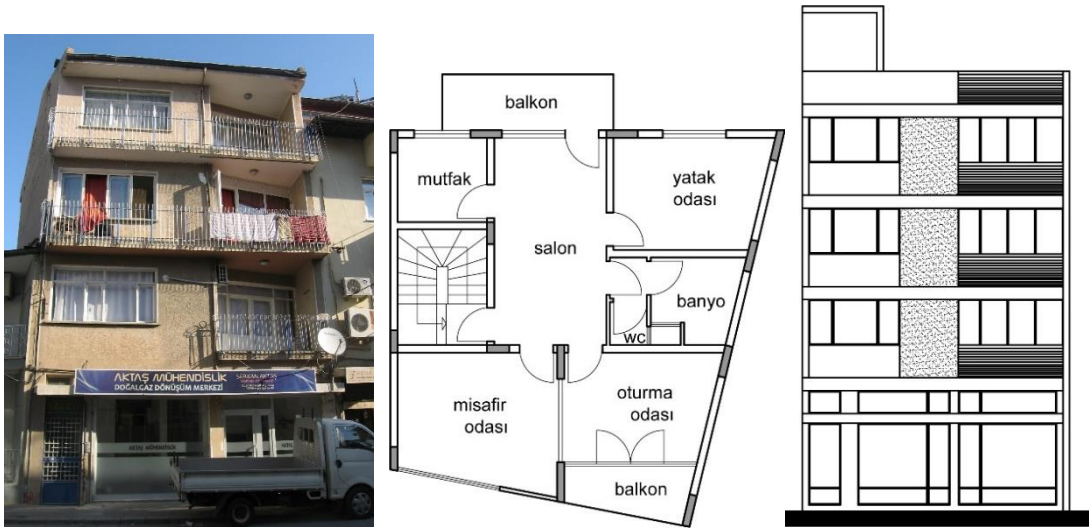
Şekil 4.111 : Birlik Apartmanı ilave kat projesi planı.

Belli bir ritimde kırılarak oluşturulan yüzey ve cephe boyunca devam eden balkonlar yapının ön cephesinin karakteristik özellikleridir. İki daire tarafından kullanılan uzun balkon arada duvarla ayrılmıştır. Geniş pencerelerin bulunduğu teras çatılı yapıda doğu ve batı yönündeki dairelerin balkon korkulukları için de farklı tasarımlar yapılmıştır.

Yapının sıvalı olmayan yan cephesindeki farklı tuğla izlerinden son katın mevcut yapıya sonradan ilave edildiği anlaşılmaktadır. Zemin kattaki bir dairenin ofise dönüştürüldüğü yapının uygulaması sırasında projede öngörülen farklı balkon korkulukları yerine tüm dairelerde aynı malzeme ve tasarımla bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Kullanım sürecinde de bazı balkonlar kapatılmış, pencereler değiştirilmiş, zemin katta güvenlik nedeniyle pencerelere metal parmaklıklar takılmış ve teras çatı kısmen örtülmüştür.

Halil Bağcı Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1583 Sokak, No: 47

Apartman, Merkezefendi İlçesi Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşiv verilerine göre yapının ilk projesinin 1973 yılında onaylanmıştır. Özgün projesine ulaşılamayan yapının İnş. Müh. Hikmet Künar tarafından hazırlanan ve 1982 yılında onaylanan ilave kat projesi elde edilmiştir. Proje bilgilerine göre ilave kat, mevcut normal katın tekrarı ile yapılmıştır. Zemin katı ticaret, üst katları konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı kullanımını sürdürmektedir (Şekil 4.112).

Şekil 4.112 : Halil Bağcı Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi.

İlave kat projesine göre bitişik nizamda yer alan ve sokak yönünde daralan bir parselde tasarlanan yapı dört katlıdır ve her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye planın

merkezinden arka bahçeye kadar uzanan dikdörtgen şeklindeki salondan girilmektedir. Ön cephedeki misafir odası ve oturma odası, arka cephedeki mutfak ve yatak odası ve yan cephedeki WC ile banyoya açılan küçük hol yapının arka cephesindeki balkonla ilişkilendirilen salona açılmaktadır. Ön balkonla bağlantılı olan oturma odası ile misafir odası arasında katlanan kapı bulunmaktadır. Parsel sınırlarının dik açılı olmaması nedeniyle iç mekânda farklı açılarda köşeleri olan odalar oluşmuştur.

Yalın bir cephe kurgusuna sahip yapının zemin katında girişler ve geniş cam yüzeyler tasarlanmıştır. Üst katlarda köşede kütlenin boşaltılmasıyla balkon oluşturulmuş, misafir odasının yer aldığı yüzeyde üç bölmeli bir pencere kullanılmıştır. Yatay kat silmeleri bulunan cephede dengeli bir doluluk-boşluk oranı sağlanmıştır. Teras çatılı tasarlanan yapının çatı parapetlerinde de balkonda kullanılan yatay şeritlerin kullanılması öngörülmüştür.

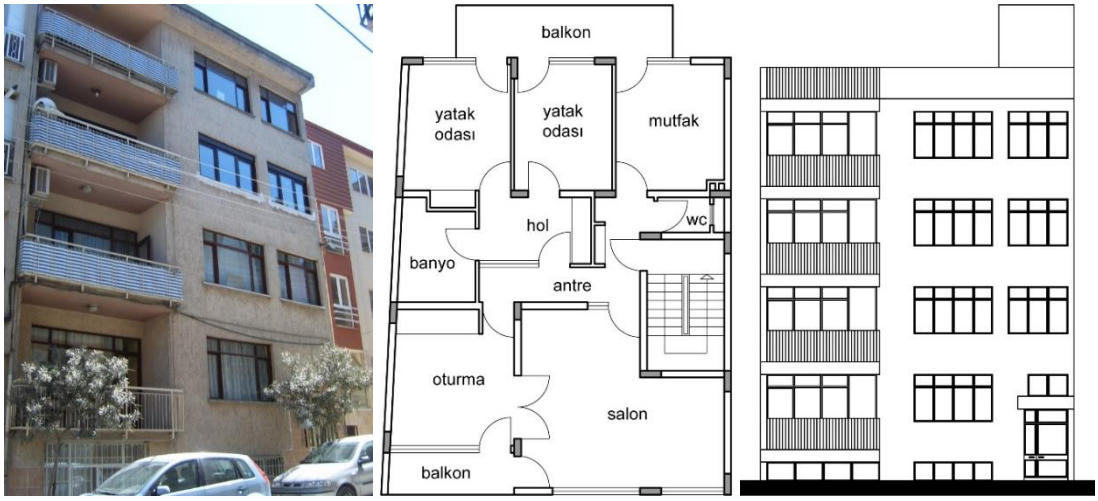
Yapının 1980'li yıllara ait ilave kat uygulamasını gösteren fotoğrafında cephede pencerelerin projeden farklı bölümlendirildiği ve balkon korkuluklarında düşey metal parmaklıklar kullanıldığı görülmektedir. Yapının mevcut halinden ise kullanım sürecinde bazı katlarda pencerelerin değiştirildiği, üst iki katta balkon korkuluğunun cephe boyunca uzatıldığı ve yapının kırma çatı ile tamamlandığı belirlenmiştir (Şekil 4.113).

Şekil 4.113 : Kat ilavesi aşamasında Halil Bağcı Apartmanı.

Salih Dedeler Apartmanı, Atalar Mahallesi, 1842 Sokak, No: 15

Apartman, Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde bulunmaktadır. İlk projesinin 1975 yılında onaylandığı bilinen yapının Mimar Aydoğan Kan tarafından hazırlanan 1979 yılına ait ilave kat projesine ulaşılabilmiştir. 2009 yılında aynı projenin kat mülkiyeti için tekrar onaylandığı görülmektedir. Özgün projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.114).

Şekil 4.114 : Salih Dedeler Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi.

Bitişik nizamda arka bahçe oluşturacak şekilde biçimlenen apartman bodrum, zemin ve üç normal kattan oluşmaktadır. Her katında bir daire bulunan yapıda daireye içinde vestiyer bulunan bir antreden girilmektedir. Antrenin arka cepheye uzanan bölümünden WC'ye ve arka balkonla bağlantılı mutfağa geçilmekte, dairenin merkezinde bulunan bölümünden ön cephedeki salon, oturma odası ve hole ulaşılmaktadır. Ön cephede köşede yer alan balkona, aralarında geniş bir kapı ile geçişin sağlandığı salon ve içinde gömme dolap olan oturma odasından çıkılmaktadır. Konut içi mahremiyeti sağlamak için oluşturulan holden banyoya ve arka balkonla ilişkili iki yatak odasına geçilmektedir.

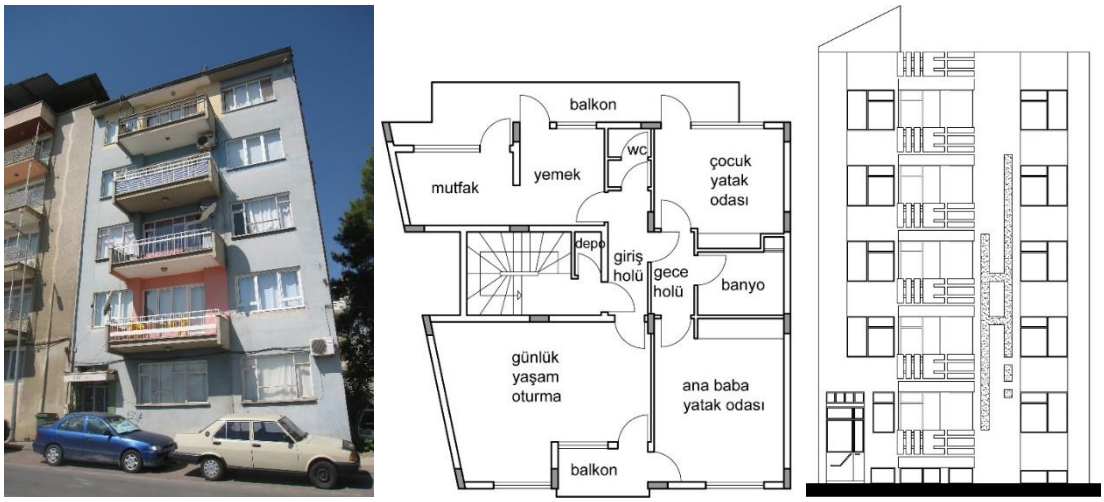
Prizmatik bir kütleden oluşan yapının ön cephesinde yanda balkon ve diğer yüzeyde farklı genişliklerde pencereler bulunmaktadır. Zemin kat üstünde saçak ve bir pencere bulunan girişin yer almasıyla normal katlardan farklılaşmaktadır. Düşey metal parmaklıklardan oluşan balkon korkulukları teras çatılı parapetinde de aynı hizada kullanılarak cephede bütünlük sağlanmıştır.

Alan çalışması sırasında, teras çatılı tasarlanan yapının kırma çatılı inşa edildiği, pencere doğramalarının farklı kullanıldığı, salondan ön balkona çıkışın iptal edildiği

ve giriş kapısının çevresi ile bodrum kat hizasının seramik malzeme ile kaplandığı belirlenmiştir.

Ege (Rıza Ege) Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Yeşilköy Caddesi, No: 26

Ege Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. İlk projesi 1976 yılında onaylanan yapının arşivde 1979 yılına ait Y. Müh. Mimar Kayhan Topel tarafından hazırlanan ilave kat projesine ulaşılmıştır. Proje notlarında özgün projede çatı katı olarak tasarlanan katın normal kata dönüştürüldüğü belirtilmektedir. İlk projesinde konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevle kullanılmaktadır (Şekil 4.115).

Şekil 4.115 : Ege Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve ilave kat projesi.

Bitişik nizamda yer alan apartman, bodrum, zemin ve dört normal kattan oluşmaktadır. Bodrum kat planı projede yer almayan yapının diğer katlarında bir daire bulunmaktadır. Yapının merdiven sahanlığında daireye girmeden kömürlük olarak kullanıldığı düşünülen küçük bir depo yer almaktadır. Daireye dikdörtgen şeklindeki uzun bir giriş holünden girilmektedir. Giriş holünden ön cephe yönünde günlük yaşam oturma olarak adlandırılan odaya geçilmektedir. Bu odanın köşesinde, ön cephenin merkezinde olacak şekilde bir balkon oluşturulmuştur. Giriş holünden arka cephe yönünde WC ve mutfağa ulaşılmaktadır. İki bölümden oluşan mutfağın girişinde yemek bölümü tasarlanmış ve iki mekândan arka balkona ayrı geçişler sağlanmıştır. Gece holüne açılan ebeveyn yatak odası ön cephede, çocuk yatak odası arka cephe yönünde yerleştirilmiştir. İçinde gömme dolaplar bulunan yatak odalarından bulundukları cephedeki balkona geçişler yer almaktadır.

Yapının ön cephesinde yüzeylerde oluşturulan desenler, balkon korkuluklarında yer alan özgün detaylar apartmanın tasarım dilini belirlemektedir. Balkon korkuluklarında yer alan detay aynı hizada teras çatı parapetinde de kullanılmıştır. Giriş kapısı üstünde küçük bir pencere ve saçak yer alan cephede simetrik olarak yerleştirilen pencereler ve balkona açılan şeffaf yüzeylerle dengeli bir doluluk-boşluk oranına sahip tasarım oluşturulmuştur.

Yapının güncel halinden, projede kütlenin merkezde boşaltılmasıyla oluşturulan balkon yerine cephe yüzeyine eklenen daha geniş bir balkonun yapıldığı görülmektedir. Pencere boyutlarının projeden daha geniş olduğu yapıda zemin katta da balkon bulunmamaktadır. Balkon korkuluklarında oluşturulan detaylar ve cephe yüzeyinde yer alması öngörülen desenlerin de yapılmadığı yapı, teras çatı ile tamamlanmıştır. Yapının kullanım sürecinde de bazı dairelerde pencerelerin değiştirildiği ve cepheye klimaların eklendiği tespit edilmiştir.

Çakır (Yavuz Çakır) Apartmanı

Çakır Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'nde bulunmaktadır. İlk projesinin 1977 yılında onaylandığı bilinen yapının, 1979 yılında İnş. Müh. Ali Marım tarafından hazırlanan çatı katının normal kata dönüştürüldüğü tadilat projesine ulaşılabilmiştir. Zemin katı ticaret diğer katları konut olarak tasarlanan yapı günümüzde de aynı işlevlerle kullanılmaktadır (Şekil 4.116).

Şekil 4.116 : Çakır Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve tadilat projesi.

Bitişik nizamda, parsel sınırlarında tasarlanan yapı dört katlıdır. Girişi sokak yönündeki cephesinde yer alan yapının konut katlarında bir daire bulunmaktadır.

Daireye uzun antreden girilmekte, buradan ön cephedeki balkonla bağlantılı olan ve aralarına katlanan kapı yerleştirilen misafir odası ile oturma odasına ve yan cephedeki ışıklığa bakan mutfağa geçilmektedir. Antrenin arka cephe yönündeki bölümünden de farklı büyüklüklerdeki iki yatak odasına ve yan cephelerdeki wc ile banyoya ulaşılmaktadır. Arka balkona çıkışı da sağlayan yatak odalarından daha küçük olanda gömme dolap bulunmaktadır.

Dikdörtgen bir prizmaya balkonların eklenmesiyle oluşturulan yapının ön cephesinde farklı genişliklerde tasarlanan geniş pencereler ve balkonlar ile baskın bir yatay etki oluşturulmuştur. Sonradan ilave edilen üçüncü normal katta ise daha küçük boyutlarda pencereler tasarlanmıştır. Teras çatılı tasarlanan yapıda balkon korkuluklarında kullanılan metal düşey parmaklıklar teras parapetinde de devam ettirilmiştir.

Alan çalışması sırasında projeye uygun inşa edilmiş ve korunmuş olduğu belirlenen yapının sonradan eklenen üçüncü normal katı ilave kat projesinin aksine özgün projede tasarlanan cephe düzeni ile uygulanmıştır.

4.3 Arşivde Projeleri Bulunan Ancak Günümüze Ulaşamayan ve Yıkılan Apartmanlar

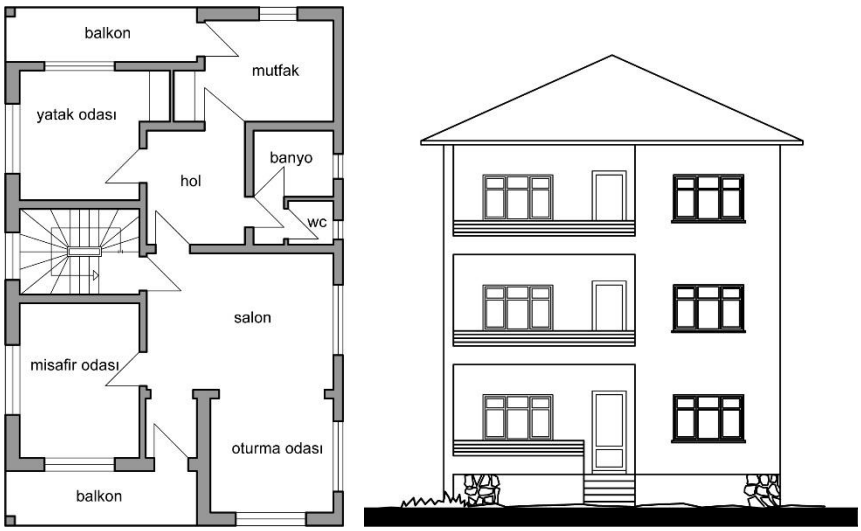
Biri Atalar, üç adedi Sırakapılar, iki adedi Topraklık ve biri de Saraylar Mahallesi'nde yer alan ancak günümüze ulaşamayan bu apartmanların arşivden dört adedinin özgün projesine, birinin sadece değişim projesine ve iki adedinib hem özgün hem de değişim projelerine ulaşılmıştır.

Şerife Bircan Apartmanı, Saraylar Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No:22

Şerife Bircan Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Saraylar Mahallesi'ndeki (eski adıyla İstasyon Caddesi) Gazi Mustafa Kemal Bulvarı'nda üzerinde bulunmaktadır. İlk proje bilgileri arşivde bulunamayan yapının 1967 yılında Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı tarafından hazırlanan rölöve ve ilave kat projesine ulaşılmıştır. Kent merkezindeki artan yoğun yapılaşma nedeniyle yapı yıkılmış, yerine dokuz katlı bir apartman yapılmıştır (Şekil 4.117).

Bahçe içinde konumlanan yapının cadde kotundan yükseltilmiş girişi yan cephededir. Zemin katta yer alan dairenin ön cephedeki balkonundan daireye basamaklarla ulaşılan özel bir giriş bulunmaktadır. Rölöve projesine göre üç katlı tasarlanan yapının her

katında bir daire yer almaktadır. Daireye salondan girilmekte, salondan ön cephedeki oturma odası, misafir odası ve kısa bir koridorla ön balkona, arka cephe yönünde de hole geçilmektedir. Holden arka cephedeki mutfak, yatak odası ile yan cephede bulunan WC ve banyoya ulaşılmaktadır. Arka balkon mutfakla ilişkilendirmiş ve yatak odası ile mutfakta gömme dolaplar tasarlanmıştır.

Şekil 4.117 : Şerife Bircan Apartmanı, rölöve ve ilave kat projesi.

Dikdörtgen planlı yapının ön ve arka cephesinde bir köşenin boşaltılmasıyla balkonlar oluşturulmuştur. Subasman seviyesinde doğal taş kaplama uygulamasının yapıldığı binanın cephesinde işlevlere göre geniş pencereler açılmıştır. Ortada balkon kapısı ve iki yanında yer alan pencereleri olan ön cephede cephe hareketi ile oluşturulan balkonlar baskın karakteri oluşturmaktadır. Yapı geniş saçaklı kırma çatı ile sonlandırılmıştır.

Eşref Mutçalı Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No:27

Eşref Mutçalı Apartmanı, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde yer almaktadır. Yapı yer aldığı bölgede cephe düzeni ve detayları ile kentte 60'lı yıllarda mimar tarafından tasarlanan az sayıdaki apartman örneklerinden biridir. Yapının Y. Müh. Mimar Feridun Alpat tarafından hazırlanan ilk mimari projesi 1962 yılında, ilave kat projesi de 1985 yılında onaylanmıştır. Arşiv çalışması sırasında ilk projesi elde edilen yapının ilave kat projesine ulaşılamamıştır. Konut ve ticaret karma kullanımına uygun olarak tasarlanan yapı 2015 yılında yıkılmıştır (Şekil 4.118).

Şekil 4.118 : Eşref Mutçalı Apartmanı, 2014 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

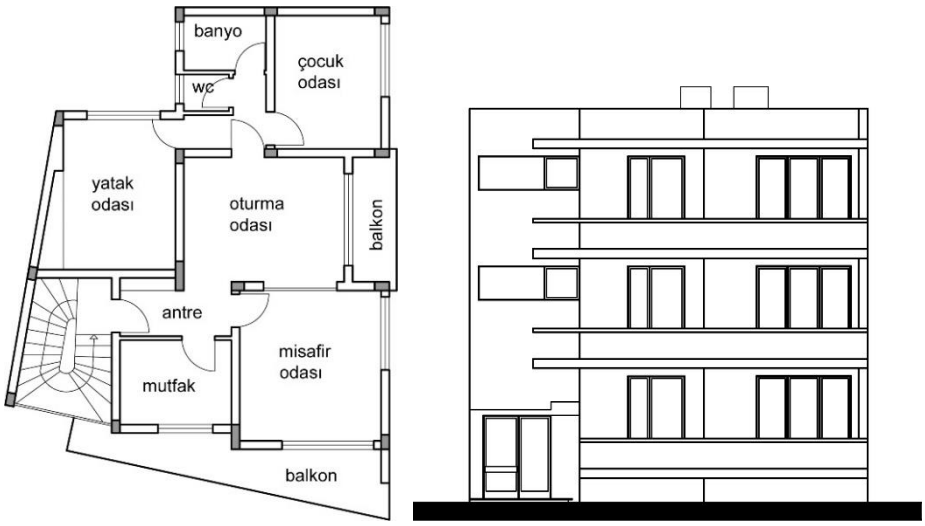
Apartman, bitişik nizam yapılaşma sınırları içinde bodrum katla birlikte toplam dört katlı tasarlanmıştır. Zemin katta birbirinden farklı büyüklüklere sahip iki dükkân bulunurken konut katlarında ise her katta bir daire yer almaktadır. Dairelerde esnek mekân çözümleri, ayrılan gece-gündüz bölümleri ve salon-yemek odası kullanımları gibi modern konut tasarım ilkelerini barındıran plan kurgusu görülmektedir. Her dairenin biri misafir odasına diğeri de oturma/yemek salonuna açılan iki girişi vardır. Yapının ön cephesindeki balkonla ilişkilendirilen misafir odası ve oturma/yemek salonu gerektiğinde aradaki katlanan kapılar açılarak tek bir mekâna dönüştürülebilmektedir. Oturma/yemek salonundan geçilen koridordan ise banyo, WC ve mutfak gibi ıslak mekânlara ve arka cephede yer alan iki adet yatak odasına ulaşılmaktadır. Koridor bağlantısı dışında mutfak ile yemek salonu arasında ve yatak odası ile banyo arasında ayrı geçişler de kurgulanmıştır. Planda birine merdiven ve banyonun pencerelerinin açıldığı diğerine WC, mutfak ve yatak odası pencerelerinin açıldığı iki adet ışıklık bulunmaktadır.

Yapının ön cephesi boyunca devam eden pencereleri ve balkonu vardır. Cephede yer alan balkon daralarak tüm cephe boyunca devam etmekte ve yatay bir etki yaratmaktadır.

Yapının son haline ait fotoğraflardan ilave katın ön cephe düzenlemesinin diğer katlardan farklı uygulandığı açıkça görülmektedir. Farklı pencere düzenine sahip ilave katta geniş balkon tüm cephe boyunca uygulanmış ve yüzeydeki kırılmalar ile hareketli bir cephe inşa edilmiştir. 2015 yılında apartman, yerine yeni bir bina inşa etmek amacıyla yıkılmıştır.

İbrahim Toprak Apartmanı, Topraklık Mahallesi, 575 Sokak, No: 10

Pamukkale İlçesi, Topraklık Mahallesi'ndeki İbrahim Toprak Apartmanı'nın 1968 yılında onaylanan mimari projesi Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu tarafından hazırlanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapı günümüze ulaşamamış, yerine daha yüksek yoğunluklu bir apartman inşa etmek için yıkılmıştır (Şekil 4.119).

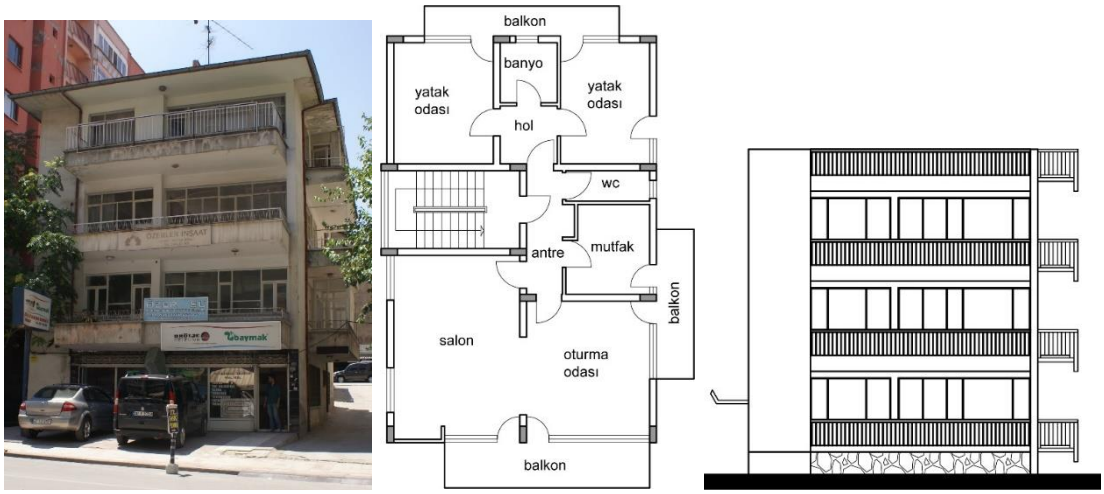
Şekil 4.119 : İbrahim Toprak Apartmanı özgün projesi.

Bitişik nizam yapılaşma sınırları içinde köşe parselde yer alan yapının girişi 572 Sokak yönünde bulunmaktadır. Üç katlı olarak tasarlanan yapının her katında bir daire vardır. Daireye vestiyerin yer aldığı dikdörtgen bir antreden girilmektedir. Ön cephede konumlanan ve balkonla ilişkilendirilen mutfak ile misafir odasına ve oturma odasına antreden geçilmektedir. Yan cephedeki balkonla bağlantılı olan oturma odası ile misafir odası arasında katlanan kapı vardır. Oturma odasından arka cephe yönünde yatak odası, çocuk odası, WC ve banyoya açılan küçük bir hole geçilmektedir.

Tek prizmatik kütleden oluşan yapı teras çatılı yalın bir cephe düzenine sahiptir. Ön cephede odaların izinde yapılan kırılmalar ve balkonların etkisi ile hareketli bir cephe tasarlanmıştır. Balkonların oluşturduğu baskın yatay etki, giriş saçağı ve merdiven hizasındaki yatay pencereler ile güçlendirilmiştir.

Mümtaz Ersan Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 72

Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi üzerinde bulunan Mümtaz Ersan Apartmanı'nın 1969 yılında onaylanan projesi Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı tarafından hazırlanmıştır. Konut olarak tasarlanan yapının 2013 yılında yıkıldığı bilinmektedir (Şekil 4.120).

Şekil 4.120 : Mümtaz Ersan Apartmanı, 2012 yılına ait fotoğrafı ve özgün projesi.

Projeye göre yapı, parsel sınırlarından içeriye doğru çekilerek oluşturulan bahçe içinde tasarlanmıştır. Girişi yan cephesinde bulunan yapı üç katlıdır ve her katında bir daire bulunmaktadır. Daireye dikdörtgen formlu, uzun bir antreden girilmektedir. Gündüz kullanılan oturma odası ve salon ön cephe yönünde tasarlanırken gece kullanılan yatak odaları arka cephe yönünde yer almış, servis mekânları da arada kalacak şekilde konumlandırılmıştır. Oturma odası, salon, WC ve mutfağa antreden ulaşılırken konut içi mahremiyeti sağlamak için yatak odaları ve banyoya geçişi sağlayan ayrı bir hol tasarlanmıştır. Ön cephede yer alan balkona oturma odası ve salondan, arka cephedeki balkona yatak odalarından, yan cephedeki balkona da mutfak ve oturma odasından geçilmektedir. Projenin onaylanması sırasında alınan notlara göre zemin katta yer alan balkonların uygulanmasına izin verilmemiştir.

Yalın bir kurguyla tasarlanan yapının ön cephesi uzun bir balkon, geniş pencereler ve köşedeki duvardan oluşmaktadır. Teras çatılı tasarlanan yapının ön cephesinde balkon ve geniş pencereler nedeniyle baskın bir yatay etki oluşturulmuştur.

Yapının yıkılmadan önceki 2012 yılına ait fotoğraflara göre uygulama ve kullanım süreçlerinde yapıda değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Bir kat ilavesi yapıldığı belirlenen yapının zemin katı ticari işlevle kullanılmıştır. Ön cephe tek bir yüzey olarak tasarlanmış ama uygulamada oturma odası geri çekilerek cephede bir kırılma oluşturulmuştur. Balkon korkulukları ilave katta özgün projeye uygun olarak düşey parmaklıklardan yapılmış ancak diğer katlarda farklı bir uygulama yapılmıştır. Pencere doğramalarının değiştirildiği görülen yapının ilave katında bazı pencere boyutları da küçültülmüştür. Özgün projesinde teras çatılı olarak tasarlanan yapı geniş

saçaklı, kırma çatı ile tamamlanmıştır. Bulunduğu cadde üzerinde döneminin son örneklerinden biri olan yapı yerine daha yüksek yoğunluklu bir yapının yapılması için yıkılmıştır.

Ramazan Kırcalı Apartmanı, Atalar Mahallesi, Emek Caddesi, No: 100

Pamukkale İlçesi, Atalar Mahallesi'nde bulunan apartmanın İnş. Y. Müh. Gökhan Toker tarafından hazırlanan özgün projesi 1970 yılında, Mimar Faruk Boyacı tarafından hazırlanan tadilat projesi de 1988 yılında onaylanmıştır. İlk projede konut olarak tasarlanan yapının 1988 yılında tadilat projesi ile zemin katının bir bölümü ticaret işlevine dönüştürülmüştür. Yıkılan yapının yerinde günümüzde yan parselle birleştirilerek inşa edilmiş yüksek yoğunluklu bir apartman yer almaktadır (Şekil 4.121).

Şekil 4.121 : Ramazan Kırcalı Apartmanı, özgün projesi ve tadilat projesi görünüşü.

Bitişik nizamda yer alan yapı bodrum, zemin ve bir normal kattan oluşmaktadır. Zemin ve normal katında birer dairenin bulunduğu yapıda daireye misafir odası, oturma odası ve servis holüyle ilişkili olan antreden girilmektedir. Oturma odasının misafir odası ve salonla arasında katlanan kapılar vardır. Ön cephedeki balkona misafir odası ve oturma odasından geçilmektedir. Antrenin sonunda dikdörtgen formundaki iki bölümün birleşmesinden oluşan bir servis holü bulunmaktadır. İlk bölümden WC ve salona geçilirken ikinci bölümden arka cephedeki mutfak, banyo ve yatak odasına ulaşılmaktadır. Arka balkona geçiş de mutfak ve yatak odasından sağlanmaktadır.

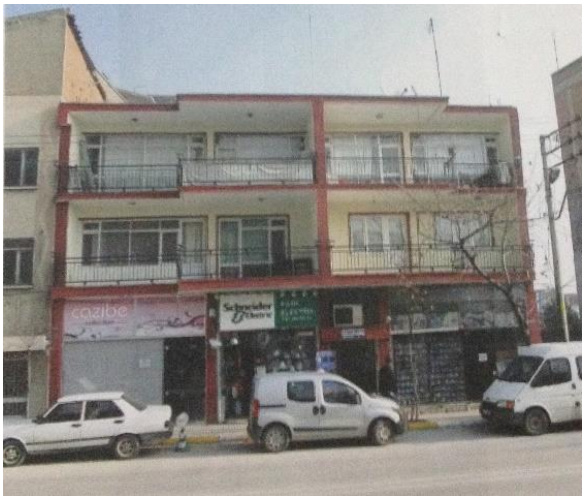
Yapının ön cephesinde zemin katta balkon, oturma odası hizasında bitirilirken üst katta misafir odasının sonuna kadar uzatılmıştır. Farklı boyutlarda tasarlanan pencereler, balkonu genişletmek için otuma odasının geri çekilmesi ve balkondaki kırılmalarla

cepheye hareket kazandırılmıştır. Teras çatılı tasarlanan yapının balkon parapetlerinde metal parmaklıklar tasarlanmıştır.

1988 yılında onaylanan tadilat projesinde normal kat korunurken zemin kattaki dairenin misafir odası ayrılmış, ayrı bir girişi olan işyerine dönüştürülmüştür. Ancak projede yer alan bilgilere göre uygulama sırasında yapıda bazı değişiklikler yapıldığı belirlenmiştir. Bodrum katı inşa edilmediği için yapı yüksekliği azalan yapının pencere ve balkon korkulukları da değiştirilmiştir.

Hasan Çoban Apartmanı, Topraklık Mahallesi, Kayalık Caddesi, No: 17

Hasan Çoban Apartmanı, Pamukkale İlçesi, Topraklık Mahallesi'nde Kayalık Caddesi üzerinde tasarlanmıştır. Arşivden elde edilen bilgilere göre yapının Mimar Müh. A. Yüksel Kaşıkçı tarafından hazırlanan ilk projesi 1973 yılında onaylanmıştır. 2009 yılında kat ilavesi yapılmak istenen apartman için Yrd. Doç. Dr. Yavuz Selim Tama tarafından teknik rapor hazırlanmıştır. Raporda yapının uygulanan bölümünün projeye uygun olduğu ancak 1973 yılında hazırlanan statik-betonarme projesinde deprem yüklerinin dikkate alınmadığı ve projenin 2007 tarihli Deprem Yönetmeliği şartlarını sağlamadığı için mevcut yapıya yeni kat ilavesinin uygun olmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle özgün projesinde konut ve ticaret işlevleri ile tasarlanan yapı yıkılmıştır (Şekil 4.122).

Şekil 4.122 : Hasan Çoban Apartmanı, 2009.

Bitişik nizamda, cadde yönünde genişleyen bir parsel üzerinde arka bahçe oluşturacak biçimde yerleştirilen yapı bodrum, zemin, beş normal ve çatı katı olmak üzere toplam sekiz katlı tasarlanmıştır. Projeye göre bodrum katında depolar, zemin katında

dükkânların bulunduğu yapının normal katlarında benzer plan kurgusuna sahip fakat birbirinden farklı büyüklüklerde iki daire bulunmaktadır. Merkezinde merdiven ve asansör yer alan yapıda dairelere ışıklığa bakan antreden girilmektedir. Antreden ön cephe yönünde balkonla da bağlantılı olan misafir ve oturma-yemek bölümlerinin bulunduğu geniş bir odaya, ışıklığa bakan mutfağa ve WC'ye geçilmektedir. Küçük dairede antreden ayrıca ışıklığa bakan ve içinde gömme dolap bulunan bir yatak odasına ulaşılmaktadır. Arka cephe yönünde devam eden antre, kapı ile ayrılmış ve yatak odaları ile banyoya açılan bir hol oluşturulmuştur. Büyük dairede daha geniş tasarlanmış olan holden biri arka cephedeki balkona açılan ve içilerinde gömme dolaplar bulunan iki yatak odasına ve bitişik cephedeki banyoya geçilmektedir. Küçük dairede ise holden yine arka balkonla bağlantılı olan ve içinde gömme dolap bulunan bir yatak odasına ve yapının merkezinde merdiven hizasında yer alan banyoya ulaşılmaktadır.

Yapının ön cephesinde zemin katta girişler ve geniş vitrinler yer alırken üst katta tasarlanan uzun ve merkezde genişleyen balkonlar cephede baskın bir yatay etki oluşturmaktadır. Balkona bakan yüzeyde farklı bölmelere sahip geniş cam yüzeyler yerleştirilmiştir. Teras çatılı tasarlanan yapının çatı katında, kütle ön cepheden geri çekilerek geniş bir teras oluşturulmuştur (Şekil 4.123).

Şekil 4.123 : Hasan Çoban Apartmanı özgün projesi.

Yapının 2009 yılına ait teknik raporunda yer alan bilgi ve fotoğraflara göre yapının bodrum, zemin ve iki normal katının inşa edildiği görülmektedir. Eksik kat uygulamasının yanı sıra köşede yer alan sağır yüzeyin yapılmadığı, daha geniş cam

yüzeylerin oluşturulduğu ve zamanla bazı dairelerdeki pencereler ile zemin kattaki vitrinlerin değiştirildiği belirlenmiştir.

Şeref Arpacı Apartmanı, Sırakapılar Mahallesi, 1583 Sokak, No: 50

Apartman, Merkezefendi İlçesi, Sırakapılar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Arşivden elde edilen bilgilere göre yapının Y. Müh. Mimar Mustafa Eken tarafından hazırlanan özgün projesi 1978 yılında onaylanmıştır. Bir kat ilavesi yapıldığı belirlenen 1984 yılına ait imar affı için düzenlenmiş rölöve projesi ise İnş. Müh. Fahrettin Diker tarafından hazırlanmıştır. Konut ve ticaret işlevleriyle tasarlanan yapının yıkıldığı bilinmektedir. Günümüze ulaşamayan yapının uygulanmış haline ait bir fotoğrafı bulunamamıştır (Şekil 4.124).

Şekil 4.124 : Şeref Arpacı Apartmanı, özgün projesi ve rölöve projesi görünüşü

Özgün projesine göre bitişik nizamda arka bahçe oluşturacak şekilde konumlandırılan yapı üç katlı tasarlanmıştır. Zemin katında bir dükkânın bulunduğu binanın üst katlarında bir daire yer almaktadır. Daireye misafir odası, WC, oturma odası ve yemek nişi/günlük oturma odaları ile bağlantılı bir antreden girilmektedir. Antreye arka cephe yönünde yatak odaları, mutfak ve banyonun açıldığı yatak holü eklenmiştir. İçinde gömme dolap bulunan ebeveyn yatak odası ve geniş bir kullanım alanına sahip olan mutfaktan arka balkona çıkılmaktadır.

Yalın bir cephe düzenine sahip, kırma çatılı yapının zemin katında girişler, geniş vitrinler ve tepe pencereleri tasarlanmıştır. Konut girişinin küçük bir saçakla vurgulandığı cephenin üst katlarında yatay ve düşey bölmelere sahip geniş pencereler

oluşturulmuştur. Yapı genişliğinin yarısına kadar uzatılan balkon korkulukları duvar ve düşey metal parmaklıklarla yapılmıştır.

Yapının 1984 yılında onaylanan rölöve projesine göre yapıya, mevcut planda yer alan misafir odasının terasa dönüştürüldüğü bir çatı katı ilave edilmiştir.

5. DENİZLİ'DE ÜRETİLEN APARTMANLARIN ÖZELLİKLERİ VE DEĞİŞİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Denizli Büyükşehir Belediyesi arşivinde ve alanda yapılan çalışmalar ile mimarlarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler üç ana başlıkta sınıflandırılmıştır. Apartmanlaşma sürecini etkileyen aktörler, apartmanların genel mimari özellikleri ve apartmanlarda yaşanan değişimlerin incelendiği bu bölümde, Denizli'de üretilen ilk apartman örneklerinin tasarım, uygulama ve kullanım süreçleri ile ilgili bilgiler analiz edilmiştir.

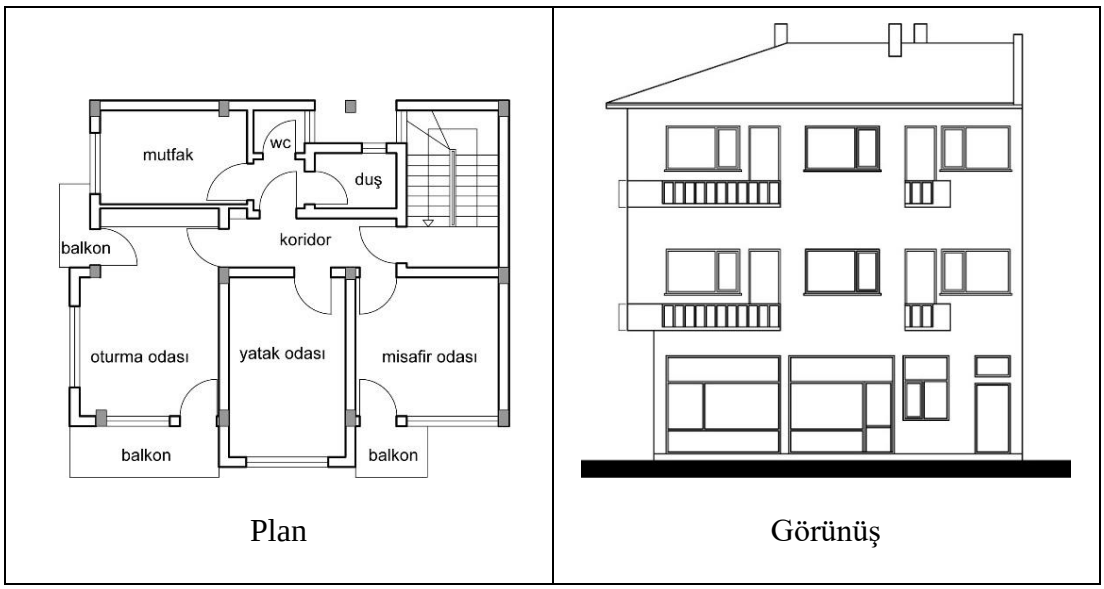
5.1 Apartman Üretim Sürecindeki Aktörler

5.1.1 Tasarımcı

Modernleşme sürecinde geleneksel malzeme ve yöntemlerle gerçekleştirilen yapılaşma modeli değişime uğramış, yeni teknoloji ve malzemeler ile üretilen yapıların tasarımında mimar ön plana çıkmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kentlerde Türk mimarisinin özelliklerini taşıyan yapılar yapılması için Atatürk tarafından görevlendirilen mimarlardan Ferruh Ölmez Denizli'de, Birinci Ulusal Mimari Akımının etkisiyle Gazi Mektebi, Memleket Hastanesi gibi kamusal yapıların tasarımını gerçekleştirmiştir (Kaşıkçı, 2015).

Denizli'de modern konut mimarisinde önemli bir aktör olarak mimar ilk olarak 1950'li yılların sonlarında görülmektedir. Bu yıllarda Denizli'de apartman üretiminde tasarımcı olarak üç aktör görev almıştır: inşaat mühendisleri, mimarlar ve fen memurları. Özellikle 1960'lı yıllarda, Denizli'de inşaat mühendisleri yapı üretiminde daha güvenilir bir meslek grubu olarak görülmektedir (Kaşıkçı, 2015). Mimarlık mesleği halk tarafından henüz tam olarak bilinmemektedir (Tıkıroğlu, 2015). Bu dönemde, konutların fen memurları tarafından tasarlanması da oldukça yaygın bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Fen memurlarının tasarladığı tip projeler aynı adada, farklı parsellerde uygulandığı gibi kentin farklı yerlerinde de uygulama alanı bulmuştur. İncelenen yapılardan Hüseyin Kırdı Apartmanı ile Mehmet Çıraklı

Apartmanı, Saraylar Mahallesi'nde bitişik parsellerde inşa edilen bu tip projelerin bir örneğidir (Şekil 5.1).

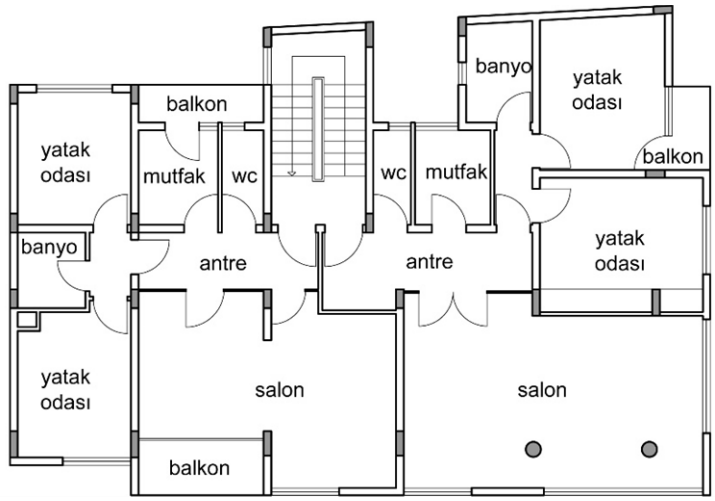
Şekil 5.1 : Hüseyin Kırdı Apartmanı ile Mehmet Çıraklı Apartmanında uygulanan tip proje.

Genel olarak 1960 ve 1970 yıllarında projelendirilmiş örneklerde yapılan incelemede apartmanların özgün projelerinin yaklaşık %45'inin mimarlar tarafından, %32'sinin inşaat mühendisleri tarafından tasarlandığı belirlenmiştir. Fen memurlarının projelerinin de bulunduğu diğer %23'ünde ise tasarımcının ismi belirtilmemiştir. Zamanla fen memurlarının tasarladığı tip projelerin uygulaması sona ermiş; ama inşaat mühendisleri, belediyenin kararı ile odalarda meslek ayrımının yapıldığı 1984 yılına kadar yapı tasarlamaya devam etmişlerdir (Tıkıroğlu, 2015).

1950'li yıllarda Denizli'ye gelen ilk mimarlar, yapı üretiminde görev almanın yanı sıra mimarlık mesleğinin tanıtılması gibi önemli bir görevi üstlenmişlerdir. Feridun Alpat, Ziya Tıkıroğlu, Hasan Gönüllü, Yüksel Kaşıkçı, Ozan Saraçoğlu bu konuda kentteki öncü mimarlardandır. Mimarlık mesleğinin tanıtımına katkıda bulunmak için para almadan birçok proje üreten mimarlar, yeterli kalifiye eleman bulunmaması, usta ve kalfaların mimari projeyi okuyamaması nedeniyle nitelikli usta ve kalfa yetiştirilmesi konusunda da görev almışlardır. (Kaşıkçı ve Saraçoğlu, 2015).

Mimarlar özellikle 1960'lı yıllarda, biçimlenme özellikleri, mekânsal kurgu ve detay çözümleri ile apartman mimarisine yenilikler getirmişlerdir. Örneğin 1964 yılında Mimar Yüksek Kaşıkçı'nın tasarladığı Şükür Apartmanı, sahip olduğu plan kurgusu nedeniyle 1960'lı yıllarda kentte üretilen diğer apartmanlardan farklılaşmaktadır

(Şekil 5.2). Şükür Apartmanı, o yıllarda apartmanlarda yaygın olarak kullanılan ortada holün yer aldığı, misafir odası ve oturma odasının bulunduğu plan kurgusu yerine yeni bir yaklaşım olarak antre ve geniş bir salon yer alacak şekilde tasarlanmıştır. Yapının mekân kurgusu, yapıldığı dönemde yadırgansa da sonraki yıllarda çok kullanılan bir plan şemasının öncüsü olmuştur (Kaşıkçı, 2015).

Şekil 5.2 : Şükür Apartmanı normal kat planı.

5.1.2 Kullanıcı

Apartman tasarım ve uygulamasını etkileyen önemli aktörlerden biri de kullanıcı ve/veya apartmanı yaptıran kişidir. İlk dönemlerde aile ya da şahıs tarafından yaptırılıp kullanılan apartmanlarda zamanla farklı üretim modelleri ortaya çıktığı için yaptıran ve kullanıcı farklı kişiler olabilmektedir. Ancak bu durumda da genel bir kullanıcı profili belirlenmesi nedeniyle yine genel kullanıcı isteklerinden söz edilebilir.

1950'li yıllarda Türkiye'nin büyük kentlerinde konut sorunu nedeniyle yaygın bir konut sunum biçimi olan yap-satçılık, Denizli'de 1970'li yıllarda uygulanmış ve 1980'li yıllarda hız kazanmıştır (Tıkıroğlu, 2015). İncelenen örnekler arasında yer alan Memişoğlu Apartmanı (1975) ve CillovApartmanı (1976) müteahhit aracılığıyla anonim kullanıcılar için üretilen apartmanların kentteki ilk örneklerindendir. Bu nedenle genel olarak 1960 ve 1970'li yıllarda kentte üretilen apartmanlarda birebir tasarımcı ve kullanıcı ilişkisinden bahsetmek mümkündür.

Kullanıcının yaşam alışkanlıkları, kişisel estetik kaygıları ve maddi olanakları apartmanların biçimlenmesinde etkili olmuştur. Örneğin cephesinde geniş cam yüzeyler tasarlanan bir apartmanda, kullanıcı kat yüksekliğindeki pencerelerin çocuklar için güvenli olmadığını düşündüğü zaman pencere boyutları

küçültülebilmektedir (Saraçoğlu, 2015). Benzer şekilde kullanıcının istekleri doğrultusunda mekânsal ilişkilerde farklı çözümler üretilmekte, yapının uygulaması için ayrılan bütçeye göre malzeme seçilmekte ve detaylar oluşturulmaktadır.

5.1.3 Yerel yönetimler

1960 ve 1970'li yıllarda Denizli'de yerel yönetimler, konut üretiminde girişimci olarak yer almamıştır (Tıkıroğlu, 2015). Ancak diğer kentlerde olduğu gibi belediye tarafından alınan kararlar, kent merkezinde üretilmekte olan apartmanların genel özelliklerinin oluşumunda etkili olmuştur. Apartmanın işlevi, yapı sınırı, kat sayısı, inşaat alanı gibi temel fiziksel özellikleri belediyenin yaptığı imar çalışmalarınca belirlenmiştir. Apartmanların mekânsal özellikleri, cephe düzenlemeleri, malzeme kullanımı gibi tasarım detayları ile ilgili alınan kararlar olmamasına rağmen apartmanın ortak kullanım alanlarını etkileyecek çatı katı kararları bulunmaktadır.

Le Corbusier'in yeni mimarlık için tanımladığı beş tasarım ilkesinden biri olan ve betonarme iskeletin sağladığı imkânla uygulanabilen çatı bahçeleri apartmanda ortak kullanım alanı olarak belirlenmiştir. Bu düşünceye göre yapıyı inşa etmek için kullanılan alan çatı terasında yeniden kazanılmış ve Le Corbusier'nin Marsilya'daki "Unité d'Habitation" ve Nejat Ersin'in Ankara'daki "Cinnah 19 Apartmanında" olduğu gibi çeşitli aktivitelere olanak sağlayan mekânlar çatı katında apartman kullanıcılarının hizmetine sunulmuştur. Denizli'de ise çatı katında, Türkiye'nin diğer birçok kentinde olduğu gibi, yönetmelikte belirtildiği şekilde daha az kullanım alanına sahip ayrı bir bağımsız birim oluşturulmuştur. Özellikle ön cephede geniş teraslar bulunan apartmanlardaki bu teras sadece bu katın kullanımına ayrılmıştır. Rant amaçlı yapılan bu uygulamada kullanım sürecinde çekme katların genellikle normal kata dönüştürüldüğü ya da terasının üstünün örtüldüğü belirlenmiştir.

5.2 Modern Apartmanların Mimari Özellikleri

Denizli'de 1950'li yılların sonunda başlayan ve modern konutun bir simgesi haline gelen apartmanlar, Türkiye'nin diğer kentlerinde üretilen apartmanlarla ortak bazı özelliklere sahip olmanın yanı sıra yerel etkilere bağlı özel durumları da içinde barındırmaktadır. Bu bölümde, Denizli Belediyesi arşivinden ve söz konusu yıllarda Denizli'de apartman üretimine katkı sağlayan mimarlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda, araştırma kapsamında incelenen kentteki 1960-1980

yılları arasında inşa edilen apartman örneklerinin mimari özellikleri; genel özellikler, ortak mekânlar, plan ve mekânsal özellikler, kentle kurduğu ilişki ve malzeme özellikleri şeklinde gruplanarak ele alınmaktadır.

5.2.1 Genel özellikler

Denizli'de modernizmin etkisinde 1960 ve 1970'li yıllarda genellikle üç, dört ve beş katlı inşa edilen apartmanlar görülmektedir. İncelenen örneklerin dört tanesi iki katlı, otuziki tanesi üç katlı, yirmidokuz tanesi dört katlı, onbeş tanesi beş katlı, dört tanesi altı katlı, dört tanesi yedi katlı, bir tanesi sekiz katlı ve bir tanesi de on katlıdır. Diğer kentlerde olduğu gibi cadde üzerinde yer alan apartmanların zemin katı ticari işlevle kullanılırken mahalle arasında bulunan apartmanlar sadece konut kullanımı için yapılmıştır. İncelenen örneklerden cadde üzerinde ya da caddeye yakın konumda bulunan 37 adet apartmanın özgün projelerinde konut ve ticaret kullanımı için tasarlandığı görülmektedir.

Apartmanın yeri, ayrıca yapılaşma durumunu belirlemiş; örneklerin 75 tanesi cadde üzerinde ve bitişik nizamda yer almış, 15 tanesi yoğunluğun daha az olduğu ara sokaklarda bahçe içinde inşa edilmiştir. 1970'li yıllarda zemin katta yer alan ticari kullanımlı örneklerin yanı sıra apartmanın ilk katlarında ofislerin bulunduğu karma kullanımlı yapıların kentteki öncü örnekleri üretilmiştir (Şekil 5.3). Kentin önemli ana caddeleri üzerinde yer alan bu apartmanlar günümüzde kent merkezinde yaşanan işlev dönüşümünün etkisiyle ağırlıklı olarak ticari amaçlı kullanılmaktadır.

Kayalar Apartmanı | Çopuroğlu Apartmanı. | Memişoğlu İşhanı.

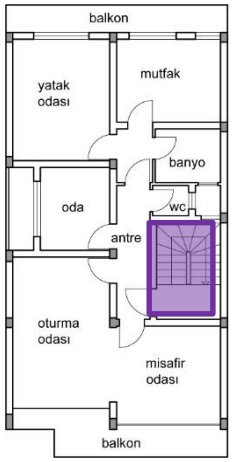
Şekil 5.3 : Karma kullanımlı apartmanlar.

Apartmanların normal katında genellikle bir daire bulunmaktadır. İncelenen örneklerden 67 adet apartmanda katta tek daire, 20 adet apartmanda iki daire, 2 adet apartmanda dört daire yer alırken sadece Ali Soylu Apartmanı'nda üç daire bulunmaktadır. Katta birden fazla daire bulunan örneklerde genellikle simetrik ya da benzer plan şemasına sahip daireler yer almaktadır. Altı dairede simetrik plan şemasına sahip daireler yer alırken M. Şükrü Kelleci, İsmail Süzük, Nazmi Gebeş Apartmanı'nda görüldüğü gibi yedi adet apartmanda aynı katta farklı oda sayısına sahip daireler, Yusuf Abalı ve Birlik Apartmanları gibi yamuk parsellerde inşa edilen on adet apartmanda da aynı sayıda odası olan fakat farklı büyüklüklerde daireler tasarlanmıştır. Parsel büyüklüğü kattaki daire ve oda sayısının esas belirleyici unsurudur; ancak Ünsal ve Yaşar Tavaslı Apartmanlarında görüldüğü gibi parsellerin birleştirilmesiyle inşa edilen altı apartmanda daire sayısı artmaktadır. Bu dönemde kattaki daire sayısının zamanla değiştiğine dair bir eğilim görülmemiştir. Örneğin ilk apartman olan Muharrem Topçu Apartmanı'nda her katta iki daire yer alırken, son dönem örneklerinde çok sayıda tek daireli apartmanlar görülmektedir. Ayrıca her katta dört dairenin yer aldığı Niyazi Balçık Apartmanı'nın projesi 1968 yılında, Cillov Apartmanı'nın projesi de 1976 yılında onaylanmıştır. Bu nedenle, daire sayısının diğer belirleyici unsurlarının apartmanın yapılış amacı (kişisel kullanım, kira veya satış), mal sahibinin bütçesi ve tercihi olduğu söylenebilir.

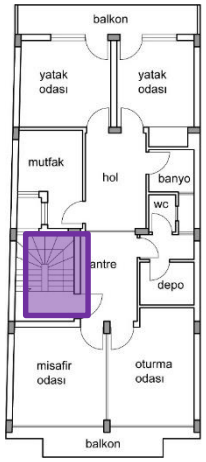
5.2.2 Ortak mekânlar

Apartmanlarda birden fazla konutun düşeyde bir arada yer alması ile oluşan kolektif yaşam, ortak kullanılan bazı mekânları ortaya çıkarmıştır. Düşey sirkülasyonu sağlayan merdiven ve asansörler apartmanlarda ortak kullanılan bölümlerdir. Denizli'de ilk asansör uygulamasının 1973 yılında yapıldığı (Kaşıkçı, 2015) için incelenen örneklerin sadece beş tanesinde asansör bulunmaktadır. Sonraki yıllarda mevcut yapılara asansörlerin eklendiği örnekler var olsa da 1960 ve 1970'li yıllara ait örneklerde düşey sirkülasyonu sağlayan merdiven ön plana çıkmaktadır. İncelenen örneklerin çoğunluğunu oluşturan bitişik nizamda yer alan ve her katında bir daire bulunan toplam 60 apartmandan 47 tanesinin merdiveni sağır bir cephe yönünde bulunurken 13 tanesinde merdiven ön cephede konumlandırılmıştır (Şekil 5.4).

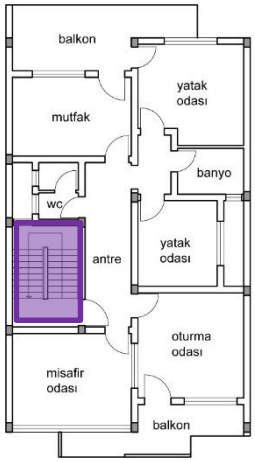
Sağır cephe yönünde yer alan merdiven örnekleri

Şevket Tırkaz Apartmanı

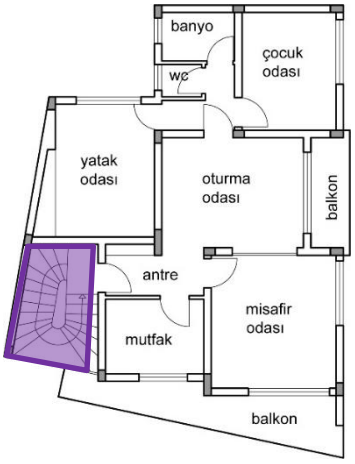

Akman Apartmanı

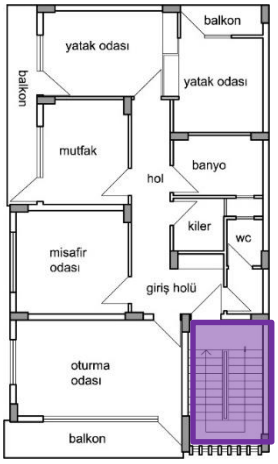

İnceoğlu Apartmanı

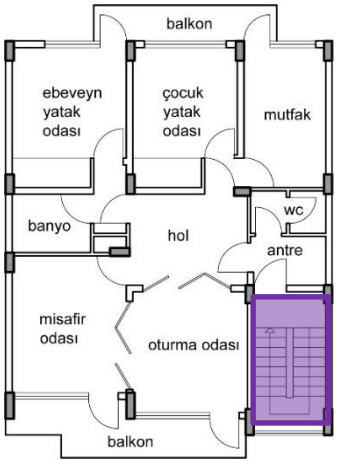
Ön cephede yer alan merdiven örnekleri

İbrahim Toprak Apartmanı

Köşe Apartmanı

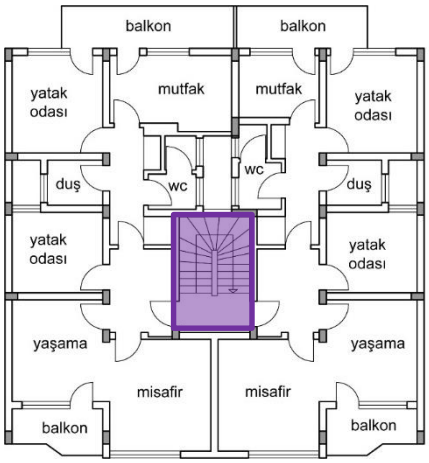

Fatmana Salar Apartmanı

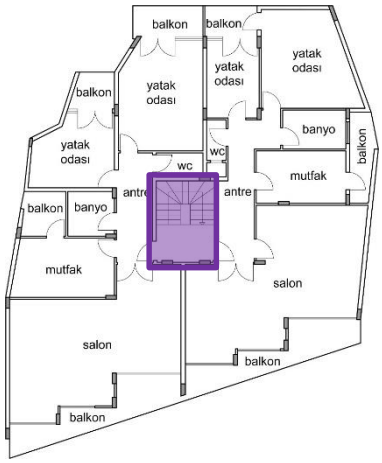
Şekil 5.4 : Bir katında tek daire bulunan bitişik nizamdaki apartmanlarda merdivenin konumu.

Her katta birden fazla dairenin bulunduğu bitişik nizamdaki 12 apartmanda merdiven yapının merkezinde, iki apartmanda arka cephede, üç apartmanda sağır cephe yönünde ve bir apartmanda ön cephede yer almış, yan bahçesi olan apartmanlarda ise merdiven yan cephe yönünde tasarlanmıştır (Şekil 5.5). Bir katında ikiden fazla daire bulunan üç örnekte ise iki ayrı merdiven vardır. Merdivenin genellikle bina içinde, sokağa açılan cepheden uzak tasarlanmasının nedeni, yaşama mekânının yola bakma isteği ve doğal ışığın konut içi kullanımında daha önemli olmasıdır.

Yapının merkezinde yer alan merdiven örnekleri

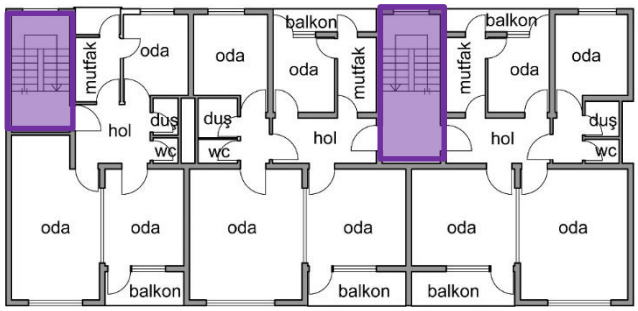

Nuri Sücüllü Apartmanı

Birlik Apartmanı

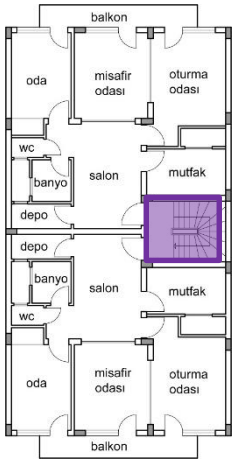
Arka cephede yer alan ve birden fazla merdiveni bulunan örnek

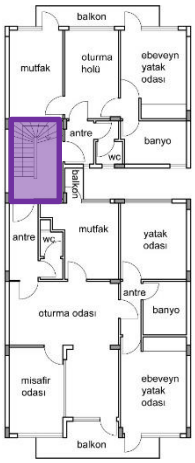
Ali Soylu Apartmanı

Sağır cephe yönündeki merdiven örnekleri

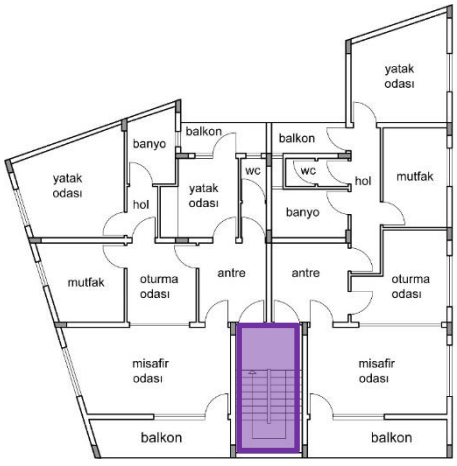
Ön cephede yer alan merdiven örneği

Tanrıöğen Apartmanı

M. Şükrü Kelleci Apartmanı

Nazmi Gebeş Apartmanı

Şekil 5.5 : Apartmanda farklı konumlarda yer alan merdiven örnekleri.

Apartmanlarda ortak kullanılan diğer bir mekân bodrum katıdır. Örneklerin neredeyse yarısında (43 tanesinde) bodrum kat bulunmaktadır. 12 apartmanın bodrum katında daire yer aldığı için bu kat ortak alan kabul edilemese de diğer apartmanların bodrum katında genellikle depo, odunluk-kömürlük, sığınak, çamaşırlık, otopark gibi ortak kullanıma hizmet eden birimler bulunmaktadır.

Apartmanların kolektif kullanımı nedeniyle modern dönemde bahçelerin kullanımı farklılaşmıştır. Geleneksel evde yüksek duvarlarla çevrili olan bahçeler bu dönemde özel kullanım alanı olma özelliğini yitirmiş ve yarı özel bahçeler ile konutun kentle ilişkisi yeniden tanımlanmıştır. Çok katlı ve sokakla ilişki kuran apartmanlar kente yeni bir kimlik kazandırmıştır. İncelenen örneklerden 22 apartmanda bahçe bulunmaktadır. Bu bahçeler, geleneksel dönemde olduğu gibi ailenin özel alanı olmaktan çıkmış, yoldan alçak bir duvar ya da metal bir korkuluk ile ayrılan yeşil alan niteliği kazanmışlardır. Zemin katları ticaret işlevine dönüştürülen dokuz apartmanda ise bahçe sınırları tamamen kaldırılarak bahçe kaldırımla bütünleşmiş ve ticari bir sergileme alanı haline gelmiştir (Şekil 5.6).

Şekil 5.6 : Bahçelerin değişimi.

Teras çatıya sahip apartmanlarda bu kat ortak kullanıma dahil edilse de Denizli'deki apartmanlarda, teras katında daha az kullanım alanına sahip, ön cephe yönünde geniş bir terası bulunan bir daire yer aldığı bu kat için ortak kullanım söz konusu değildir.

5.2.3 Plan ve mekânsal özellikler

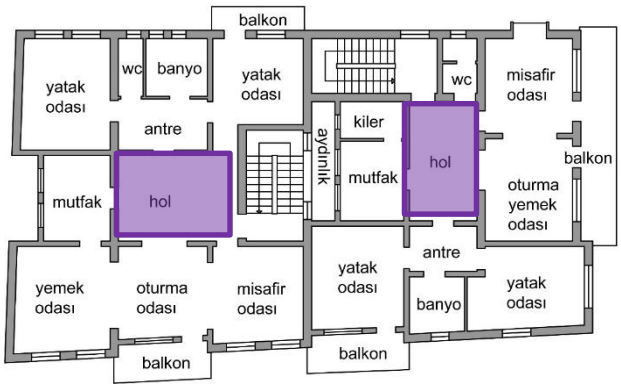
Modernleşme sürecinin konuta yansımasının bir göstergesi olan ve apartman yapılarının diğer konutlardan farklılaşmasını sağlayan kolektif yaşam, iç mekân düzenlemelerinin değişimi; gece-gündüz bölümleri, işlevlere göre özelleşen odalar, ısıtma gibi konfor şartlarının konuta getirilmesi ve yeni yapı malzeme ve tekniklerinin kullanımı ilkeleri konut kültüründe değişimden çok yenilik olarak görülmektedir. Bu özelliklerin dışında konutlardaki mekânsal kavramların değişimi de genel olarak

konutun modernleşmesi ile açıklanmaktadır (Öncel, 2010). Yapılan inceleme, mekânsal değişimin belirgin olarak farklı olduğu apartmanların mekân organizasyonlarının kendine özgü mimariye sahip olduğunu ve tasarımcının farklı yorumlarıyla meydana geldiğini göstermektedir.

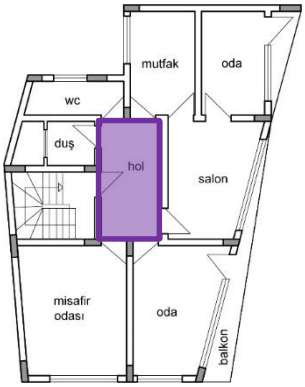
Apartmanda kurgulanan mekânsal organizasyon geleneksel konut anlayışından tamamen farklıdır. Modernleşme sürecinde her bağımsız birimde bir çekirdek ailenin yaşadığı apartmanların plan özellikleri, konutun verimli ve pratik kullanımına göre kurgulanmış ve ıslak hacimlerin konut içinde yer almasıyla konutun mekânsal organizasyonu yeniden şekillenmiştir. Geleneksel konutta yer alan sofa ve konut içinde tüm işlevlerin gerçekleşmesine olanak sağlayan odalar yerine modern bir konut tipi olan apartmanda yatma, oturma, yemek yeme gibi her kullanım için ayrı özelleşmiş odalar yer almıştır. 20. yüzyıl modern konutundaki işlevlerinin baştan sabitlendiği ve kullanım özelliklerine göre mekânların gruplandığı plan şeması, Denizli'de inşa edilen apartmanlarda da uygulanmıştır. İncelenen örnekler arasında mekânların işlevi belirtilmeden sadece oda olarak isimlendirildiği Ali Soylu ve Gazi Apartmanları dışında incelenen örneklerin mekânlarında ihtisaslaşma görülmektedir.

Alan ve arşiv bilgilerine göre incelenen apartmanların çoğu dört odalı inşa edilmiştir. Apartmanların bir normal katlarında bulunan toplam 118 dairenin 22 tanesi beş odalı, 68 tanesi dört odalı ve 27 tanesi üç odalı tasarlanmıştır. Örnekler arasındaki tek iki odalı daire ise M. Şükrü Kelleci Apartmanı'nın arka cephesindeki dairedir. Dört odalı daireler genellikle oturma odası, misafir odası, iki yatak odası ve ıslak hacimlerden oluşmaktadır. Üç odalı dairelerin bir bölümün oturma, misafir ve bir yatak odası, diğerlerinde ise salon ve iki yatak odası bulunmaktadır. Beş odalı dairelerde genellikle hol kapatılarak bir odaya dönüştürülmüştür. Bu dairelerde misafir odası, oturma odası, salon ve iki yatak odası ya da oturma, misafir ve üç yatak odası yer almaktadır.

Apartmanlaşma sürecinin ilk dönemlerinde inşa edilen örneklerde planın merkezinde yer alan hol baskın karakteri oluşturmaktadır. 1950'li yıllarda ülkenin tüm kentlerinde orta sınıf için yapılan apartmanlarda hol olarak adlandırılan bu orta mekân (Pulat Gökmen, 2011) için Denizli'de tasarlanan apartman projelerinde hol, salon, yemek holü, yemek ve toplantı, çok gayeli salon, antre gibi farklı mekân isimleri kullanılmıştır (Şekil 5.7).

Yaşar Tavaslı Apartmanı

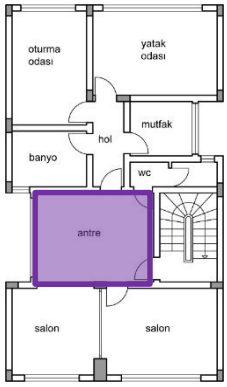
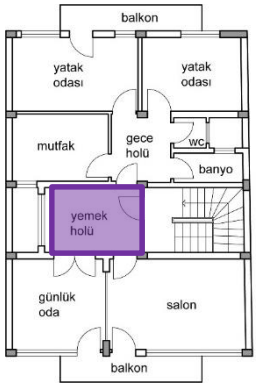
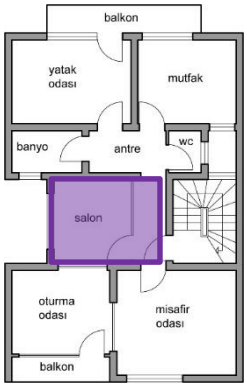
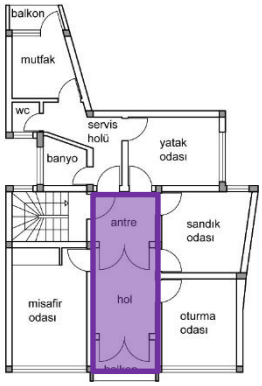
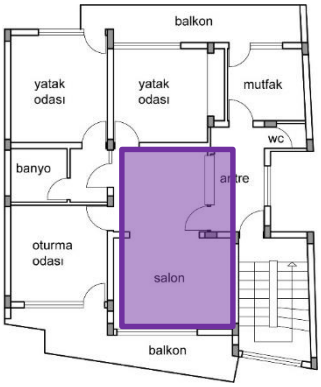
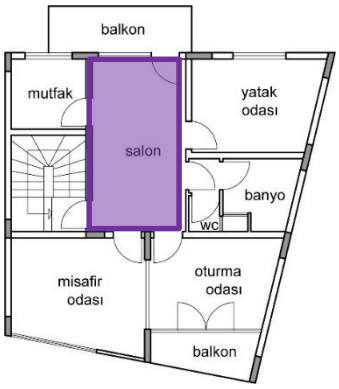
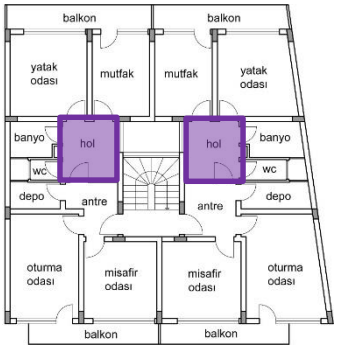
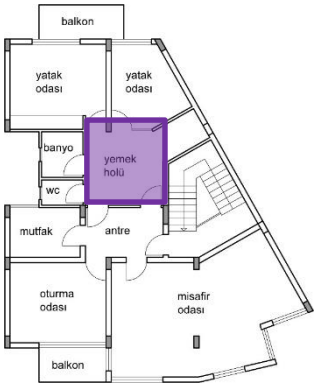
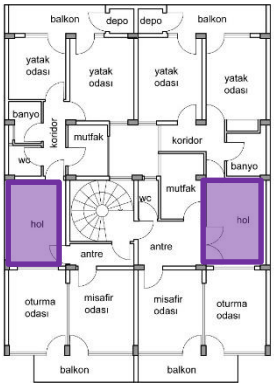

Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı

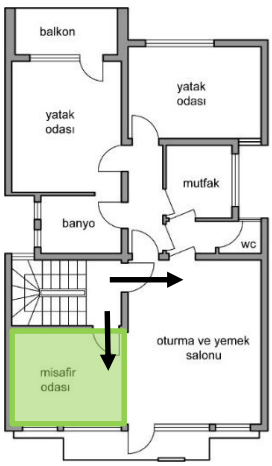
Şekil 5.7 : Dairenin merkezinde konumlanan hol örnekleri.

Dairenin girişinde yer alan hol, apartmanda günlük yaşamın geçtiği mekândır; oturma, yemek yeme gibi günlük işlevler holde gerçekleştirilmektedir. Holün planın merkezinde yer alması ve odaların hatta bazı örneklerde mahremiyetin sağlanması gerekli olan yatak odası, banyo gibi bölümlerin bile hole açılmasının nedeninin ısınma problemi olduğu düşünülmektedir (Saraçoğlu ve Kaşıkçı, 2015). Holde yer alan soba sayesinde diğer mekânların ısınması sağlandığı için hol, uzun yıllar apartmanlarda varlığını sürdürmüştür. İncelenen örneklerde holün, yapının konumu, büyüklüğü ve kullanımına göre planın merkezinden farklı konumlarda tasarlandığı görülmektedir. Bitişik nizamda yer alan apartmanlarda yapı genişliği daha dar olduğu için hol, planın merkezi yerine sağır cephe yönünde yer alırken, bazı örneklerde cepheye kadar uzatılmış, bazı örneklerde de mahremiyeti koruma kaygısıyla hol girişten ayrılarak antreden ulaşılan ayrı bir yerde konumlandırılmıştır (Şekil 5.8). Zamanla girişte küçük bir antrenin yer almasıyla daire planının merkezinden uzaklaşan hol, önce katlanan kapılarla kapatılmış, sonraki yıllara ait örneklerde oturma odası ya da ikinci yatak odasına dönüştürülmüştür.

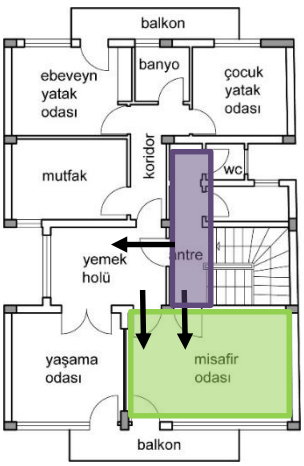
İncelenen örneklerde zamanla değişime uğrayan diğer mekân daireye girişi sağlayan antredir. İlk dönemde üretilen bazı örneklerde dairenin girişinde ayakkabıların bırakıldığı, yönlenmeyi ve mahremiyeti sağlayan küçük bir antre yer almaktadır. Bu küçük antreden genellikle hole, bazı örneklerde de misafir odasına, mutfağa ve WC'ye geçilmektedir. Misafir odası için ayrı bir girişin yer aldığı ya da misafir odasının diğer mekânlardan bağımsız bir mekân olarak girişe yakın tasarlandığı örneklerde güçlü bir konut içi mahremiyet olgusundan söz edilebilir (Şekil 5.9).

Sağır cephe yönünde yer alan hol örnekleri		
		
Mustafa Nail Ergündüz Apartmanı	Orhan Uzunoğlu Apartmanı	Osman Şan Apartmanı
Cepheye kadar uzanan hol örnekleri		
		
Gültekin Akça Apartmanı	Beşek (Raife Beşek) Apartmanı	Halil Bağcı Apartmanı
Girişten ayrılan hol örnekleri		
		
Ünsal (Fikriye Ünsal) Apartmanı	Mutlu (Vehbi Esenlik) Apartmanı	Sultan Karabay Apartmanı

Şekil 5.8 : Planda farklı konumlanan hol örnekleri.

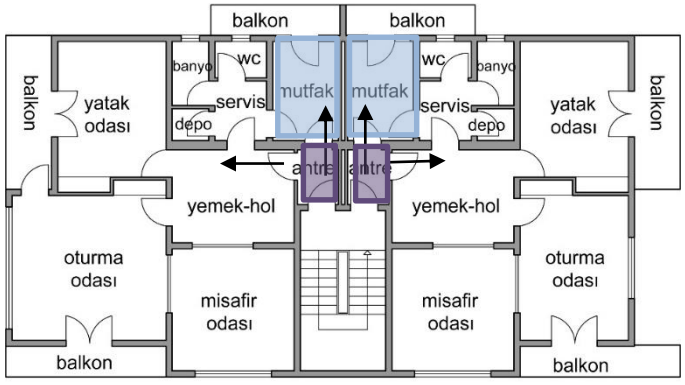
Eşref Mutçalı Apartmanı

Orhan Uzunoğlu Apartmanı

Şekil 5.9 : Misafir odasına ayrı giriş bulunan örnekler.

Mutfağın antreden ulaşılabilir olması, İstanbul gibi büyük kentlerdeki benzer örneklerinden farklı bir amaç taşımaktadır. Büyük kentlerde 1950'li yılların öncesinde lüksün ve zenginliğin simgesi olarak kabul edilen apartmanlarda, çalışanların kullanması amacıyla mutfağa ana girişten ayrı servis girişi niteliğinde bir giriş bulunmaktadır. Denizli'de ise mutfağa ayrı girişin bulunduğu ya da mutfağın antreden kolay ulaşılabilir olduğu plan kurgusu, mahremiyet ve alışveriş alışkanlıkları ile ilgilidir (Şekil 5.10). Söz konusu dönemde genellikle erkekler tarafından yapılan mutfak alışverişi sonrası getirilen erzakların evin içine girmeden mutfağa ulaştırılması amacıyla mutfağın girişte yer aldığı düşünülmektedir (Saraçoğlu, 2015). İlk apartman örneklerinde mutfak ile odalar arasında doğrudan bir ilişki bulunmaması ve mutfağın antre aracılığıyla daireye eklenmesinin nedenlerinden biri de hijyen ve yemek kokularına karşı alınan bir önlem olarak düşünülmektedir (Yüksel, 2015).

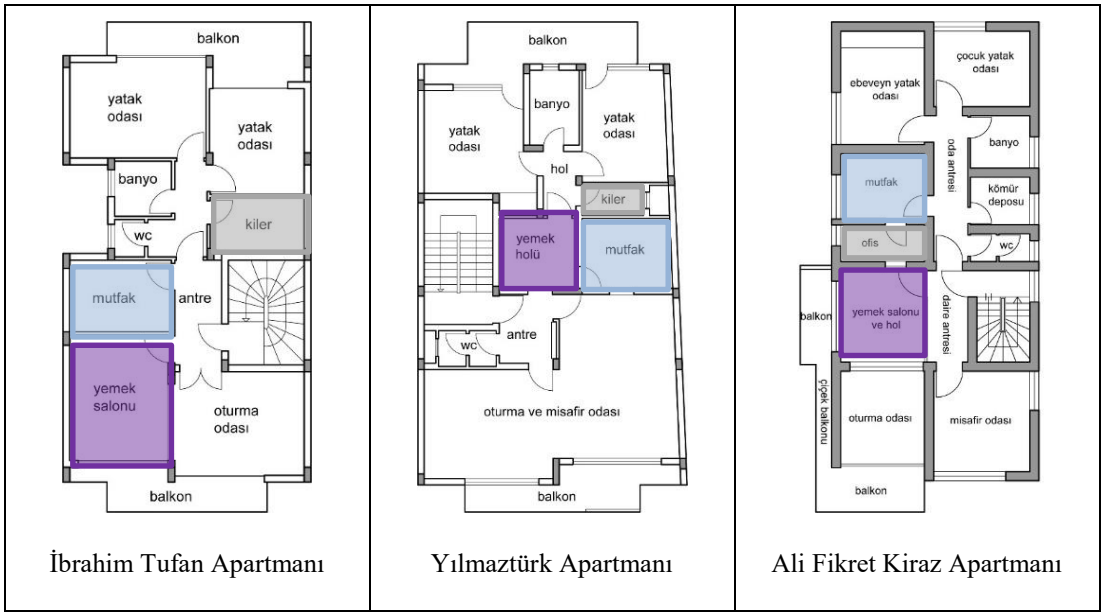
Muharrem Otçu Apartmanı

Filiz Apartmanı

Şekil 5.10 : Antre ile mutfak ilişkisi.

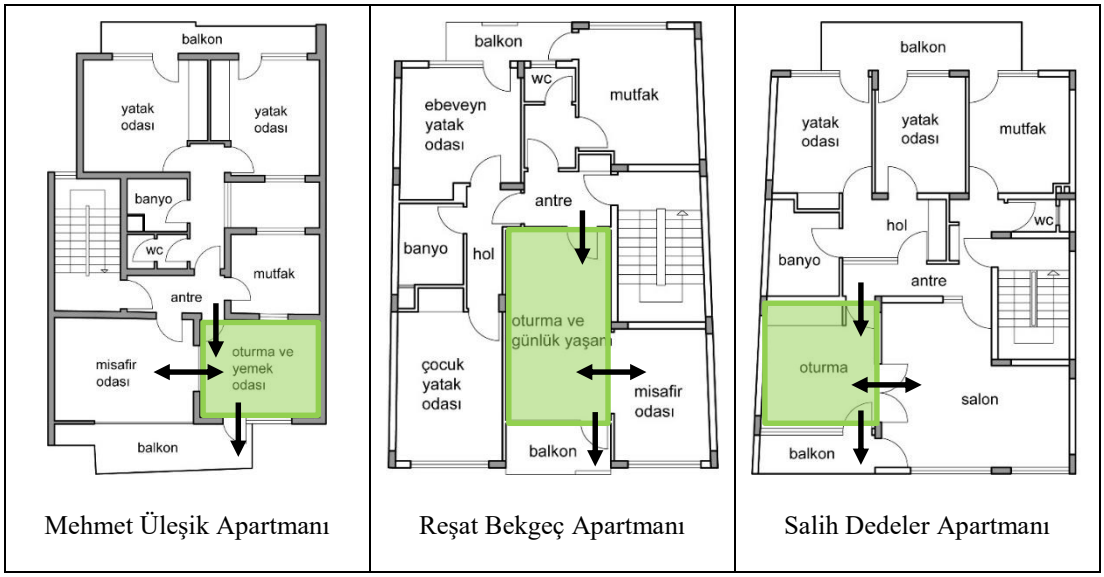
Mutfağın girişte konumlandırıldığı az sayıdaki örneklerin dışında mutfak, bitişik nizamda yer alan 40 adet dairede ışıklığa bakacak şekilde yan cephede yer almıştır. En az bir cephesi bitişik nizamda bulunan apartmanlarda, kuzey yönünde yer alması, doğal ışık kullanması ya da bir balkonu olması gibi nedenlerle 46 adet dairede mutfağın arka cephede olduğu tespit edilmiştir. Yapılan görüşmelerde mimarlar mutfakların mümkün olduğunca küçük tasarlandığını ifade etmişlerdir (Kaşıkçı, 2015). Bu nedenle 26 adet dairede mutfakta gerçekleşmesi mümkün olmayan yemek yeme işlevi için yemek holü, yemek nişi, yemek salonu, yemek odası gibi her projede çeşitli isimlere sahip mekânlar tasarlanmıştır. Hatta incelenen örneklerde yemek yeme işlevi için yer alan yemek salonu/holü, yemek hazırlama bölümü olan mutfaktan daha geniş kullanım alanına sahiptir. 18 adet dairede de mutfağın yanında kiler ya da depo olarak adlandırılan mekânlar yerleştirilmiştir (Şekil 5.11).

Şekil 5.11 : Mutfak, yemek salonu ve kiler ilişkisi.

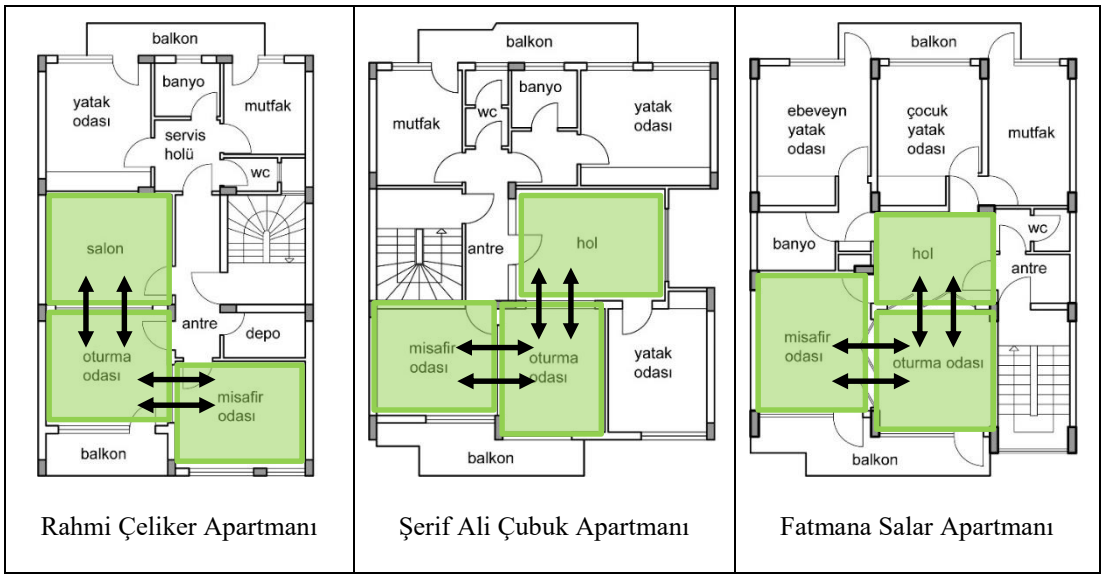
20. yüzyıl modern konut planlarında görülen önemli özelliklerden biri de mekân büyüklüklerinin işlevlerine göre farklılaştığı ve kümelenerek ayrıştığı işlevsel plan kurgusudur (Bilgin, 2002). Bu kapsamda, modern apartmanların Denizli'deki örneklerinde de mutfak küçülürken gündüz yaşamın geçtiği oturma odası ve misafir odası plan kurgusunda geniş alan kaplamaktadır (Şekil 5.12). Günlük oturma, dinlenme, yemek yeme gibi işlevlerin gerçekleştirildiği ve gündüz en çok kullanılan ortak mekân olması nedeniyle oturma odası dokuz adet daire haricinde incelenen bütün örneklerde bulunmaktadır. Dairenin merkezinde yer alan holün zamanla ortadan kalkmasıyla daha çok önem kazanan oturma odası için projelerde günlük oda, yaşama

odası gibi isimler de kullanılmıştır. Sekiz adet dairede oturma odası ve yemek salonu birlikte yer almaktadır. Dört adet dairede oturma odasında gömme dolabın bulunması bu odanın gerekli durumlarda gece yatma işlevi için de kullanılabildiğini göstermektedir.

Şekil 5.12 : Günlük işlevlerin gerçekleştirildiği oturma odası.

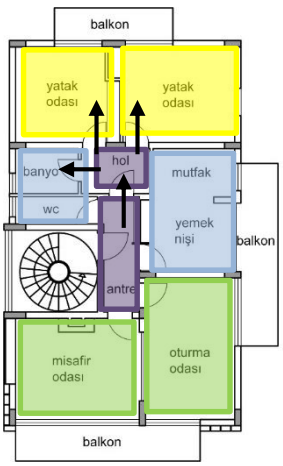
Misafir odası ise aile fertleri tarafından kullanılmayan, eve gelen misafirler için sürekli temiz ve düzenli tutulan bir odadır. İncelenen örneklerden dört adet dairede misafir odasının içinde şöminenin yer alması ve bu odanın diğer odalara kıyasla daha özenli döşenmesi (İçli, 2010) misafir odasının aile için özel bir mekân olduğunu göstermektedir. Sürekli aktif olarak kullanılmasa da geniş bir kullanım alanına sahip olan misafir odası, oturma odası ile birlikte yapının sokağa/caddeye bakan ön cephesinde konumlandırılmıştır. 68 adet dairede genellikle ön cephede yer alan balkona geçişin bulunduğu oturma odası ile misafir odası arasında katlanan, portatif kapılar bulunmaktadır. Günlük kullanımlarda geniş tek bir mekânı ısıtmak daha zor olduğu için mekânları bölmeyi kolaylaştıran bu katlanan kapılar misafir odası, oturma odası ve hol arasında kullanılmıştır (Saraçoğlu ve Kaşıkçı, 2015). Bu kapılar sayesinde eve kalabalık misafir geldiğinde ya da evde nişan, söz gibi etkinlikler düzenlendiğinde oturma odası ve misafir odası tek geniş bir mekâna dönüştürülmektedir (Şekil 5.13). Kırma kapılar, gerekli durumlarda mekân büyüklüklerinin değiştirilebilmesini mümkün kıldığı için apartmanlarda belli ölçüde esnek mekânların oluşmasını sağlamıştır. 12 adet dairede ise gündüz kullanılan oturma odası, misafir odası, yemek odası gibi mekânlar tek bir hacimde yer almış ve "salon" ya da "salonsalomanj" olarak adlandırılmıştır.

Rahmi Çeliker Apartmanı | Şerif Ali Çubuk Apartmanı | Fatmana Salar Apartmanı

Şekil 5.13 : Oturma odası, misafir odası ve hol arasındaki geçişler.

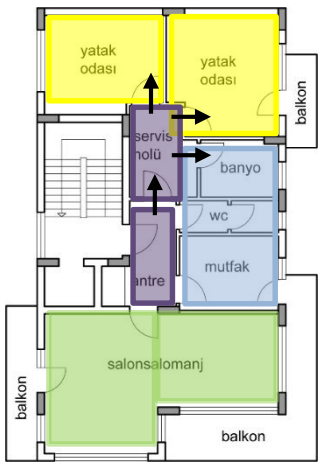
Modern konutun bir özelliği olarak benzer fonksiyonlara sahip bölümlerin gruplanarak yakın konumlarda yer aldığı planlarda, genel olarak gündüz kullanılan oturma odası, misafir odası yapının ön cephesinde bulunurken gece kullanılan yatak odaları genellikle arka cephe yönünde tasarlanmıştır. Gece-gündüz kullanımına ait ayrımın belirginleştiği apartmanlarda mutfak, WC, banyo gibi servis mekânları arada yer alarak bu ayrışmanın oluşmasını kuvvetlendirmiştir. İncelenen projelerde genel olarak yatak odası olarak adlandırılan yatma işlevinin gerçekleştiği mekânlar bazı projelerde özelleşerek ebeveyn yatak odası, çocuk yatak odası ve konuk yatak odası olarak adlandırılmıştır. Çoğunlukla iki adet yatak odasının yer aldığı 76 dairede bu odaların büyüklükleri birbirine çok yakındır. Genellikle arka cephede yer alan balkonla da ilişkilendirilen 65 örnekte yatak odalarında gömme dolaplar tasarlanmıştır. Konut içinde mahremiyeti sağlamak için bu odalara geçişi sağlayan ayrı bir hol bulunmaktadır. Dairenin girişinde yer alan antrenin devamında tasarlanan ve incelenen 75 apartmanda bulunan hol kapı ile antreden ayrılarak konutta yaşayanlar için özel bir mekân oluşturmaktadır. İlk inşa edilen apartmanların bazılarında tüm mekânların hole açılması nedeniyle bulunmayan gece holü özellikle holün önemini yitirmesiyle yaygın olarak kullanılmıştır. Projelerde gece holü, servis holü, antre, yatak holü olarak da adlandırılan bu mekândan yatak odalarına ve banyoya ulaşılmaktadır. Mimarlarla yapılan görüşmelerden de kullanıcının mutlaka en az bir yatak odası ve banyonun ayrı bir hole açılmasını istediği bilinmektedir (Kaşıkçı, 2015) (Şekil 5.14).

Ahmet ve Şevket Keskin Apartmanı

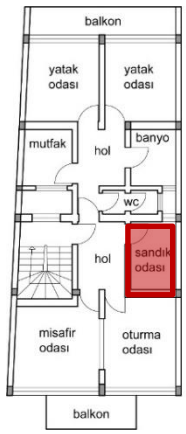
Mümtaz Ersan Apartmanı

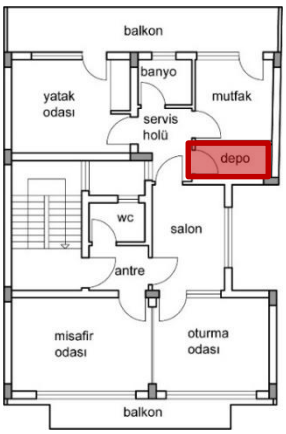
Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı

Şekil 5.14 : Apartmanlarda gece ve gündüz kullanılan mekânlar.

Genel olarak oturma odası, misafir odası, yatak odaları ve ıslak hacimler gibi temel mekânların gruplanarak yer aldığı plan kurgularının yanı sıra 21 adet dairede ihtiyaçlara göre sandık odası, depo, kiler, kömür deposu gibi birimler bulunmaktadır. Genellikle ışık almayan ya da ışıklığa küçük bir penceresi bulunan sandık odası sağır cephe yönünde yer almış ve sonraki yıllarda yapılan tadilat projesi ile yatak odasına dönüştürülmüştür. Depo, ısınma için kullanılan odun-kömürün saklandığı bir yer olarak kullanılmış, bazı örneklerde merdiven sahanlığında, bazı örneklerde dairenin ışık almayan bir yerinde, bazı örneklerde de arka balkonda yer almıştır. Kiler ise küçük boyutlarda tasarlanan mutfak erzaklarının saklandığı küçük bir odadır ve mümkün oldukça mutfağa yakın konumda tasarlanmıştır (Şekil 5.15).

Aybüke Apartmanı

Tefçi Apartmanı

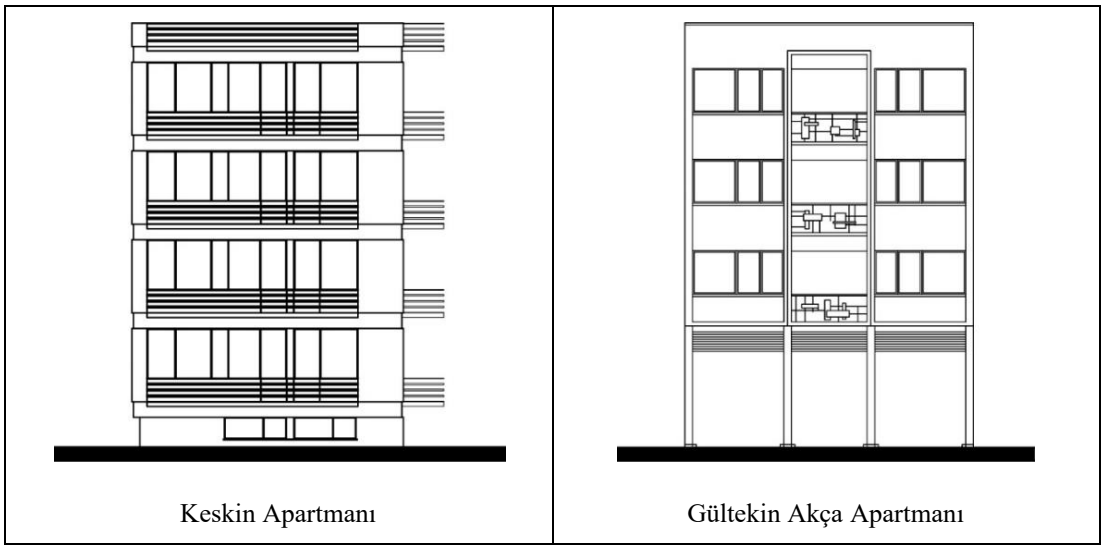

Ege Apartmanı

Şekil 5.15 : Sandık odası ve depo kullanımı.

5.2.4 Kentle kurduğu ilişki: cephe özellikleri

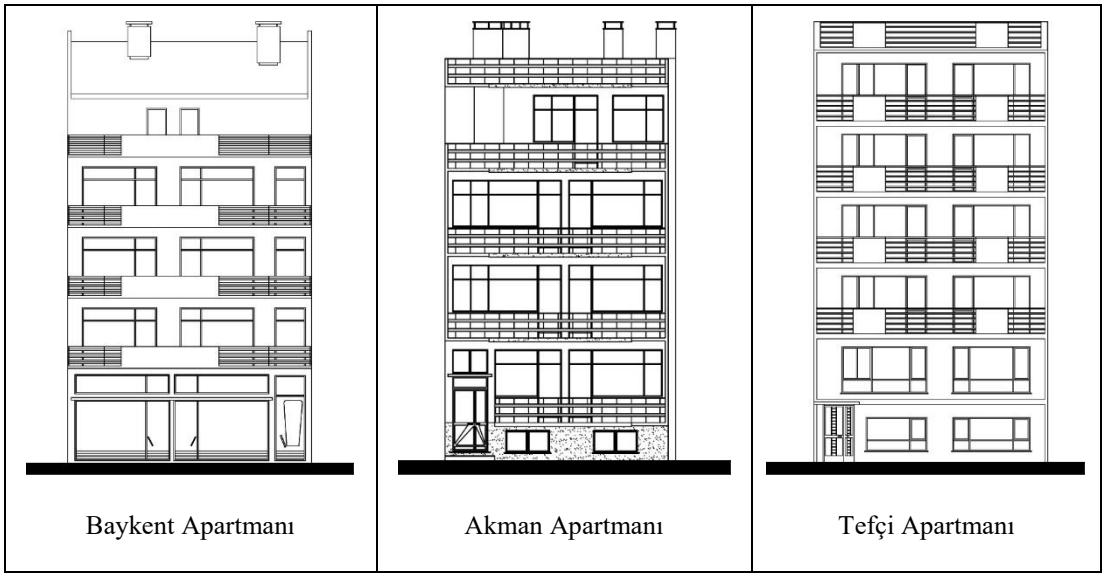
İncelenen apartmanların cephelerindeki en dikkat çekici yapı elemanı konutun yarı kapalı mekânı olan balkonlardır. Kaşıkçı'nın (2015) da belirttiği gibi, Denizli'de erken dönem apartmanlarını diğer kentlerdeki örneklerden ayıran önemli özelliklerden olan balkonlar tüm örneklerde bulunmaktadır. İncelenen projelerden sadece birinde balkon bulunmamasına rağmen uygulamada bu yapının ön cephesine de bir balkonun eklendiği tespit edilmiştir. Söz konusu dönemde kentte birçok apartman projesi hazırlayan Mimar Ozan Saraçoğlu da apartmanlarda, kullanıcının talebi nedeniyle mümkün olduğunca balkon tasarladıklarını belirtmiştir (2015). Apartmanlarda balkon iki yöntemle oluşturulmuştur; birincisi incelenen örneklerden 42 adet apartmanda tespit edilen cepheye eklenen açık çıkma niteliğinde yapılan balkonlar, ikincisi 20 apartmanda uygulandığı belirlenen balkon hizasında cephede yüzeyin geri çekilmesiyle oluşturulan kütle içindeki balkonlardır. Her iki yöntemin kullanıldığı yani hem yüzeyin geri çekilmesiyle hem de bir miktar cephe yüzeyinden dışa taşan balkon 28 adet apartman da bulunmaktadır (Şekil 5.16).

Şekil 5.16 : Cepheye eklenen ve cephenin geri çekilmesiyle oluşan balkon örnekleri.

Bulunduğu yapılaşma sınırlarına ve ihtiyaca göre incelenen apartmanların dört tanesinin bir cephesinde, 68 tanesinin iki cephesinde, 15 tanesinin üç cephesinde ve üç tanesinin dört cephesinde balkonlar bulunmaktadır. Bitişik nizam yapılaşma sınırlarında yer alan apartmanlarda hem ön cephede oturma odası ve misafir odası ile bağlantılı balkon, hem de arka cephede yatak odalarından ve bazı örneklerde mutfaktan çıkılan balkonlar bulunurken bahçe içindeki apartmanlarda her cephede

misafir odası, oturma odası, mutfak ve yatak odaları ile ilişkili balkonlar yer almaktadır. Yan cephesi sağır olmayanapartmanlarda köşede yapıyı saran geniş balkonlar, bitişik nizamda da özellikle ön cephede genişlikleri daralarak cephe boyunca devam eden uzun balkonlar bulunmaktadır (Şekil 5.17). Ilıman iklim nedeniyle geleneksel evlerde genellikle bahçede geçen yaşam, apartmanlarda kısmen balkonlarda hayat bulmuştur. Ancak zamanla değişen kullanım gereksinimleri, gürültü, hava kirliliği gibi nedenlerle balkonların bir bölümü ya da birkaçı iç mekâna dahil edilmiş ya da plastik ve cam gibi malzemelerle kapalı bir mekâna dönüştürülmüştür.

Baykent Apartmanı | Akman Apartmanı | Tefçi Apartmanı

Şekil 5.17 : Cephe boyunca devam eden balkon örnekleri.

Cepheler, normal katlarda pencere yeri ve boyutlarının şaşırtmalı olarak değiştirildiği birkaç örnek dışında aynı tasarıma sahip tekrar eden tasarımlardan oluşmuştur (Şekil 5.18). Le Corbusier'in modern konutun özelliklerini tanımladığı "Domino Evi" projesinde belirttiği gibi betonarme yapım sistemi ile inşa edilen apartmanlarda, duvarın taşıyıcılık özelliğini yitirmesi, cephelerde kapı ve pencereler için geniş boşluklar açılmasını sağlamıştır. İncelenen örneklerin 80 tanesinin bitişik nizamda yer aldığı göz önüne alındığında insanın fiziksel ve psikolojik ihtiyacı olan doğal ışığın alınması ve havalandırmanın sağlanması için cephelerde geniş pencerelerin bulunması önemli bir tasarım unsurudur.

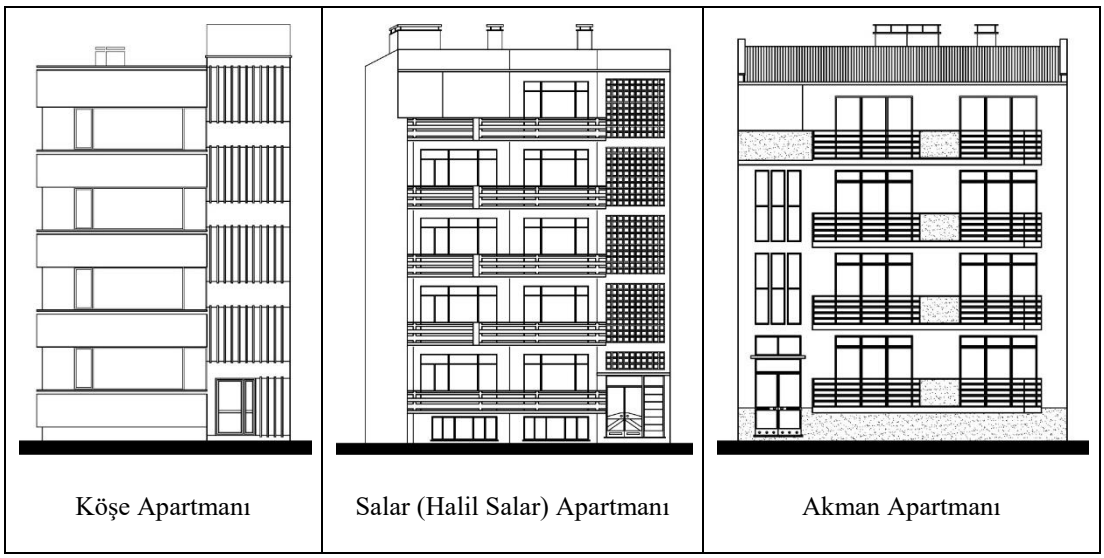
Geniş pencereler, her projede farklı yatay ve düşey doğramalarla farklı sayıda bölmelere ayrılmıştır. Zemin katlarda giriş bulunduğu için cephe bu katta farklılaşmış, genellikle daha kısa balkon ya da pencere genişlikleri uygulanmıştır. Özgün

projelerine göre zemin katta ticari birimler, üst katlarda konutların yer aldığı 35 adet apartmanda zemin katta geniş cam yüzeylerden oluşan vitrinler bulunmaktadır. Merdivenin ön cephe yönünde yer aldığı 13 adet apartmanda da merdivenkovası boyunca tasarlanan pencereler yapılara özgün bir kimlik kazandırmıştır (Şekil 5.19).

Şükür Apartmanı | Şerif Ali Çubuk Apartmanı

Şekil 5.18 : Pencere yerleri değişen cepheler.

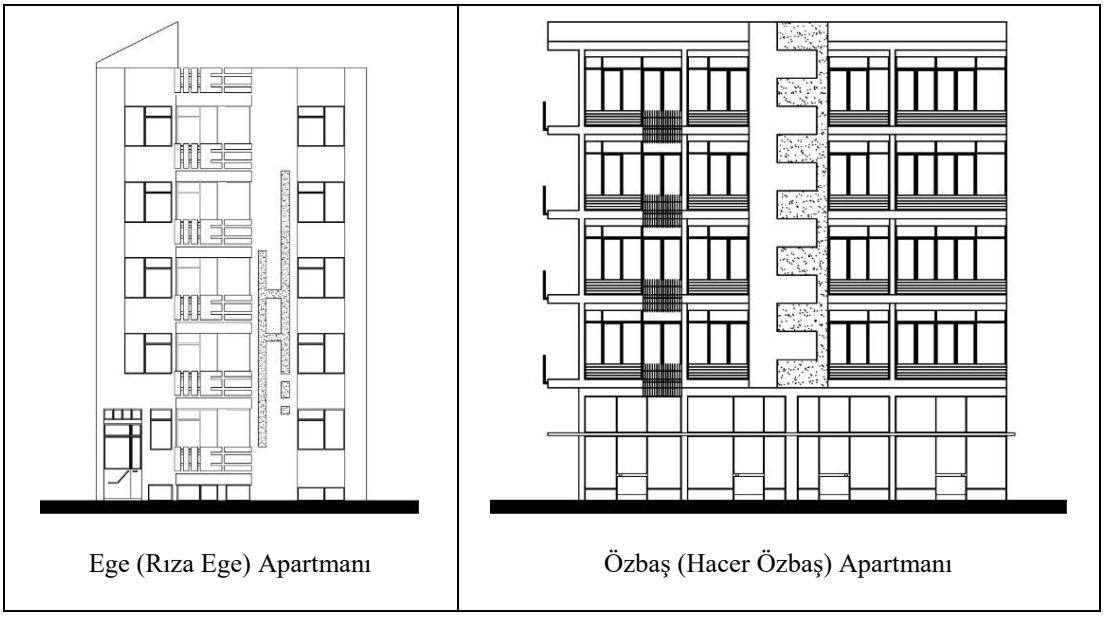

Köşe Apartmanı | Salar (Halil Salar) Apartmanı | Akman Apartmanı

Şekil 5.19 : Merdiven hizasında yer alan pencere örnekleri.

Modern mimarlığın öncülerinden biri olan Loos'un yalın ve süslemesiz tasarım anlayışına uygun olarak ve seri üretim koşullarının da etkisiyle cephelerde kabartma ya da herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Modern konutun biçimsel bir özelliği olan yalın prizmatik kütlelerden oluşan apartmanların cephelerinde yüzeylerde yapılan kırılmalar ile cepheye dinamik bir etki kazandırılması yaygın görülen bir yöntemdir. Ayrıca cephe tasarımında 22 adet apartmanda döşeme izi cepheye taşınarak yatay

silmeler oluşturulmuş, fugalarla ya da farklı renkteki sıvalarla çeşitli düzenlemeler yapılmıştır (Şekil 5.20). Eşref Mutçalı ve Mutlu Apartmanları'nın projelerinde giriş saçağı için özel tasarımlar yapıldığı tespit edilmiştir. Mimarlarla yapılan görüşmelerde Kaşıkçı (2015), o yıllarda özellikle aile apartmanlarında yapıyı yaptıranın isminin girişe yazılmasının da oldukça yaygın olarak görüldüğünü belirtmiştir.

Ege (Rıza Ege) Apartmanı | Özbaş (Hacer Özbaş) Apartmanı

Şekil 5.20 : Cephede farklı sıvalarla oluşturulan desen örnekleri.

5.2.5 Malzeme özellikleri

Modernleşme döneminde evrensel düzlemde, hafif beton çeşitleri, betonarme, metal ve plastik malzeme yapı üretiminde kullanılmaya başlanmıştır. Seramik, taş, ahşap gibi eski malzemeler de fabrika ortamının prefabrikasyon ve modern kalıp teknikleri ile üretilmiştir. Yeni malzemeler ve teknoloji sayesinde seri üretim, standardizasyon, modüler yapım gibi kavramlar şantiyelerdeki yeni süreci belirlemiştir. Denizli'de 1960'lı yıllardaki yapı uygulama sürecinde henüz bu malzeme üretim pratikleri ve standartlaşmadan tam anlamıyla bahsetmek mümkün değildir. Tıkıroğlu'na (2015) göre, malzeme ile ilgili en önemli sorun birinci derece deprem kuşağında yer alan Denizli'de binalarda kullanılan betonun kalitesidir. İlk betonarme yapılarda yoğun miktarda mil içeren kalitesiz betonun kullanımı 1980'li yıllarda açılan kırma taş (mıcır) ocağının faaliyete geçişine kadar sürmüştür. Bu yıllarda kentte yeterli inşaat malzemesi bulunamadığı için bazı yapı malzemeleri de şehir dışından getirilmiştir (Saraçoğlu, 2015). Ayrıca balkon korkuluğu, kapı, pencere hatta kapı kolu gibi yapı malzemeleri yapının tasarımcısı tarafından tasarlandığı ve bu ürünlerin üretiminin takibi yine tasarımcı tarafından kontrol edildiği için standartlaşma henüz bu

apartmanlarda görülmemektedir (Saraçoğlu ve Kaşıkçı, 2015). Ancak üretilen bir detayın başka bir apartmanda da kullanılması nedeniyle her apartman, detaylı bir tasarım ürünü olarak kabul edilmemelidir.

Kentte üretilen yeni bir konut sunum biçimi olarak apartmanın uygulanması sırasında geleneksel malzeme ve teknolojiden farklı yeni üretim pratikleri ve malzemeleri görmek de mümkündür. İncelenen apartmanların 16 tanesi yığma yapım sistemi ile inşa edilirken 74 tanesinde de betonarme yapım sistemi uygulanmıştır. Artık taşıyıcı görevi kalmayan ve geniş pencere yüzeylerinin açılabildiği duvarlarda ise dolgu malzemesi olarak tuğla kullanılmıştır. Ahşap, doğramalarda ve iç mekânda en çok tercih edilen yapı malzemelerindendir. Apartmanlarda dökme mozaik, mermer, traverten de sıkça kullanılmıştır. Balkonlarda, bazı çatı parapetlerinde ve merdivenlerde ise genellikle soğuk demir işçiliği ile korkuluklar yapılmış, dış cephede mermer sıva, taraklı mozaik sıva ve cam mozaik kaplama uygulanmıştır (Saraçoğlu ve Kaşıkçı, 2015).

5.3 Apartmanların Uygulama ve Kullanım Sürecinde Saptanan Değişimler

Toplumsal, sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik değişimlerim etkisiyle yeni bir barınma yapısı olarak ortaya çıkan ve özellikle kentlerde hızla yayılan apartmanlar bina ölçeğinde de kendi değişim serüvenlerini barındırmaktadır. Araştırma kapsamında arşivden özgün projelerine ulaşılan tüm yapıların, alan çalışması sırasında projelerden farklı uygulandığı ve/veya yapılarda zamanla çeşitli değişiklikler yapıldığı gözlenmiştir. Bu kapsamda, incelenen apartmanlarda tespit edilen değişimler ve nedenleri, uygulama sürecinde yapılan değişiklikler ve kullanım sürecinde yapılan değişiklikler olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir.

5.3.1 Uygulama sürecinde yapılan değişiklikler

İncelenen örneklerden bazılarının arşivde bulunan onaylı projeleri ile mevcut halleri karşılaştırıldığında yapının uygulaması sırasında özgün tasarımından farklı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Apartman sahibinin istekleri ile ekonomik durumu, bazı detayların daha kolay uygulanabilir olması, malzeme olanakları ve kullanım alışkanlıkları gibi nedenlerle uygulama sürecinde yapılan farklı uygulamalar tespit edilmiştir.

- Eksik kat uygulaması,
- Pencere boyut ve niteliklerinin farklı olması,
- Balkon korkuluklarında değiştirilen malzeme ve detaylar,
- Farklı çatı uygulamaları yaygın olarak görülen değişimlerdendir.

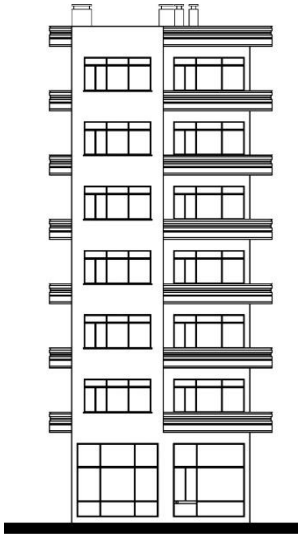
Eksik kat uygulaması

Yapı için ayrılan bütçenin, yapının tümünü inşa etmek için yeterli olmaması nedeniyle onaylandığı projeden daha az katlı inşa edilmesi, uygulama sürecinde gözlemlenen en önemli değişikliklerden biridir. Tasarım sürecinde, apartman sahibi daha az katını inşa etmek istese bile sonraki yıllarda kat ilave edilme olasılığı göz önüne alınarak apartmanlar imar durumunda izin verilen kat sayısına göre projelendirilmiştir. İncelenen apartmanlardan 7 tanesinin eksik katlı uygulandığı belirlenmiştir. Beşek Apartmanı, Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı ve Hasan Çoban Apartmanı eksik kat uygulamasının yapıldığı örneklerden bazılarıdır (Şekil 5.21). Az katlı inşa edilen apartmanlara sonradan projeye uygun olarak kat ilave edilmesi öngörülmüş olsa bile uzun bir süre geçtikten sonra yasal düzenlemelerde yapılan değişiklikler nedeniyle kat ilave etmek yapı güvenliği için uygun değildir. Örneğin, 1973 yılında sekiz katlı olarak tasarlanan ve üç katı inşa edilen Hasan Çoban Apartmanı'na, yeni Deprem Yönetmeliği şartlarını sağlamadığı için 2009 yılında kat ilave edilmesi uygun bulunmamıştır.

Pencerelerin farklı uygulanması

Uygulama sırasında en çok görülen değişiklik pencere boyutlarının ve özelliklerinin farklı uygulanmasıdır. Pencerelerde yapılan değişiklik genellikle boyutları ve bölme sayıları ile ilgilidir. Örneğin, Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı ve Keskin Apartmanının özgün projelerinde geniş pencereler bulunmasına rağmen uygulamada daha küçük boyutlarda pencereler kullanılmış, Akman Apartmanında tasarlanan kat yüksekliğindeki geniş cam yüzeylere, uygulamada pencere parapeti eklenerek yüksekliği azaltılmıştır. Ali Olam Apartmanı ve Osman Şan Apartmanı uygulamalarında da diğer uygulamaların tersine projede tasarlanandan daha geniş boyutlarda pencereler yer alırken Kayalar Apartmanı ve Bayram Ali Özkalın Apartmanında ise projede yer alan pencerelerden farklı sayılarda ve düzenlemelerde bölmelere sahip pencereler uygulanmıştır (Şekil 5.22).

Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı

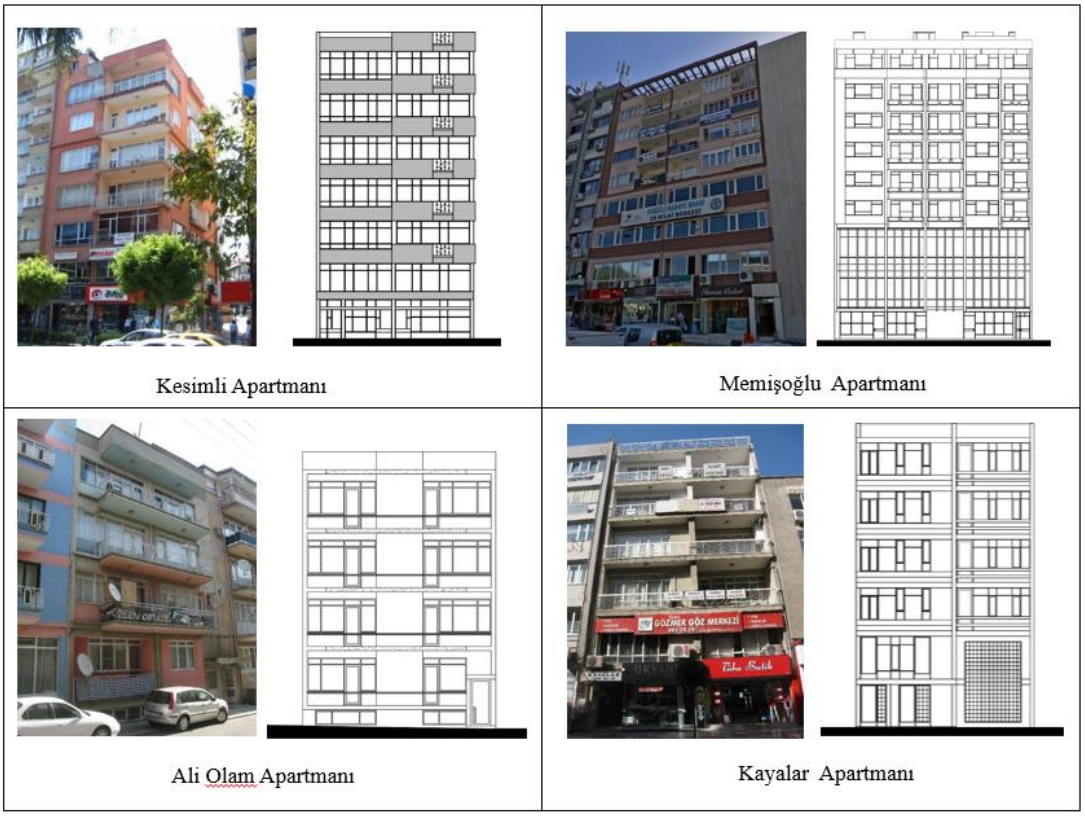

Hasan Çoban Apartmanı

Şekil 5.21 : Eksik kat uygulaması yapılan apartmanlar.

Pencerelerle yapılan diğer farklı uygulama pencerelerin yerlerinin değiştirilmesidir. Özellikle mimarların özgünlük kaygısıyla tasarladıkları, cephede farklı pencere boyutları ve pencerelerin kaydırılarak farklı hizalarda yer almasıyla oluşturulan düzenlemeler uygulamada karşılık bulmamıştır. Standart ölçüdeki bir pencereden çok sayıda üretmek, her katta değişen boyutlardaki pencereleri üretmekten daha pratik, ekonomik ve hızlı olduğu için normal katlarda değişen pencere boyutları yerine tek tip pencere kullanıldığı düşünülmektedir. Apartman sahibi ve ustaların aldığı kararların etkisi ile yapılan, tasarımdaki farklı ölçülerin aksine pencerelerde standart ölçülerin sağlandığı ve projede farklı hizalarda yer almasına rağmen her katta aynı hizada

bulunan bu pencere düzenlemesi Şükür Apartmanı, Niyazi Balçık Apartmanı, Şerif Ali Apartmanı ve Mutlu Apartmanında görülmektedir.

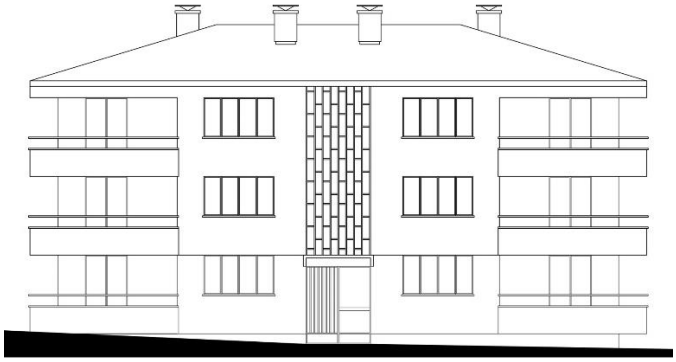
Şekil 5.22 : Pencerelerin farklı uygulanması.

Oda pencerelerinde olduğu gibi merdiveni ön cephe yönünde yer aldığı için merdiven hizasında tasarlanan pencerelerin uygulamasında da farklılıklar görülmektedir. Örneğin, Muharrem Otçu Apartmanı özgün projesinde merdivenkovasında baskın olarak düşey doğrultuda bölümlendirilen pencere, uygulamada yatayda çok sayıda pencereden oluşacak şekilde yapılmıştır. Benzer şekilde Mürüvvet Soysal Apartmanı, Osman Akçaal Apartmanı, Akman Apartmanı, Salar Apartmanı, Enise Mazlume San Apartmanı, Filiz Apartmanı, Sağlam Apartmanı, Bayram Ali Özkalın Apartmanı ve Köşe Apartmanında da merdivenin pencereleri farklı boyutlarda ve niteliklerde uygulanmıştır (Şekil 5.23).

Balkon korkuluklarının farklı uygulanması

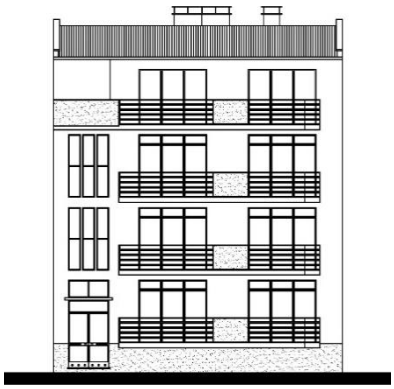
Cephede farklı uygulamanın yapıldığı dikkat çekici diğer yapı elemanı balkon korkuluklarıdır. Metal veya metal ile duvarın bir arada kullanıldığı balkon korkulukları için projede genelde yatay çizgiler kullanılırken uygulamada ise en çok düşey metal parmaklıklar görülmektedir. Ege Apartmanı, Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı

ve Gültekin Akça Apartmanının özgün projelerinde yer alan özel balkon korkulukları tasarımları ise uygulanmamış, Kayalar Apartmanı ve Birlik Apartmanının ön cephesindeki iki daire için farklı tasarlanan balkon korkulukları için de uygulamada tek tip korkuluk kullanılmıştır. Osman Akçaal, Enise Mazlume San ve Mehmet Üleşik Apartmanlarında uygulanan küçük çemberlerden oluşan balkon korkulukları da projede gösterilmese de özellikle 1960'lı yıllarda sıkça görülen bir korkuluk modelidir. Balkon korkuluklarının seçilmesinde kullanıcının istekleri ile uygulama kolaylığı ve maliyetin belirleyici unsur olduğu düşünülmektedir.

Muharrem Otçu Apartmanı

Akman (Sami Akman) Apartmanı

Şekil 5.23 : Farklı uygulanan merdiven hizasındaki pencereler.

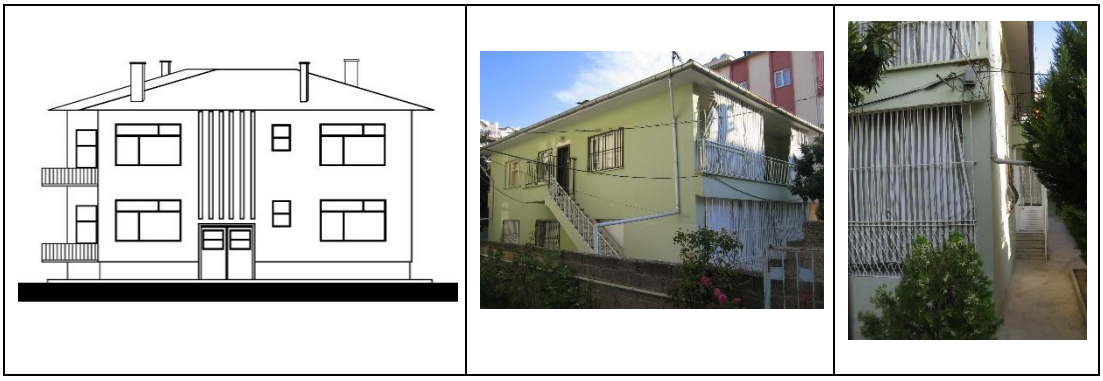
Çatının farklı uygulanması

Son olarak apartmanların uygulaması sırasında değişiklik yapılan bölüm çatıdır. İncelenen örneklerin 70 tanesi, özgün projelerinde teras çatılı tasarlanmış, ancak teras çatılı tasarlanan yapıların 28 tanesi kırma çatılı inşa edilmiştir. Kırma çatılı tasarlanan 6 apartman da teras çatılı uygulanmıştır. Yaklaşık yarı yarıya olan teras çatı ve kırma

çatı uygulamalarının çatı katında yapılan daire ile ilgili kararlar, malzeme ve kullanıcı tercihi nedeniyle yapıldığı düşünülmektedir.

Merdivenin farklı uygulanması

İncelenen örneklerde, uygulama sırasında radikal değişimin uygulandığı bir apartman bulunmaktadır. İki katlı tasarlanan Doğan Apartmanı için projede ortak bir giriş ve merdiven bulunmasına rağmen uygulamada girişler ayrılmış ve üst kata çıkan merdiven yapının dış cephesine eklenmiştir (Şekil 5.21). Sadece Doğan Apartmanında görülen bu tasarım uygulama farklılığının nedeninin geleneksel konut ve apartman yaşamı arasında görülen ara tipolojideki yaşam pratiklerinin devam ettirilme isteği olduğu söylenebilir.

Şekil 5.24 : Doğan Apartmanı.

5.3.2 Kullanım sürecinde yapılan değişiklikler

Apartmanlarda, kullanım sırasında oluşan yeni ihtiyaçlar, değişen yaşam koşulları ile çeşitli değişimler yaşanmaktadır. İncelenen örneklerde, kullanım sürecinde yaşanan başlıca değişimler;

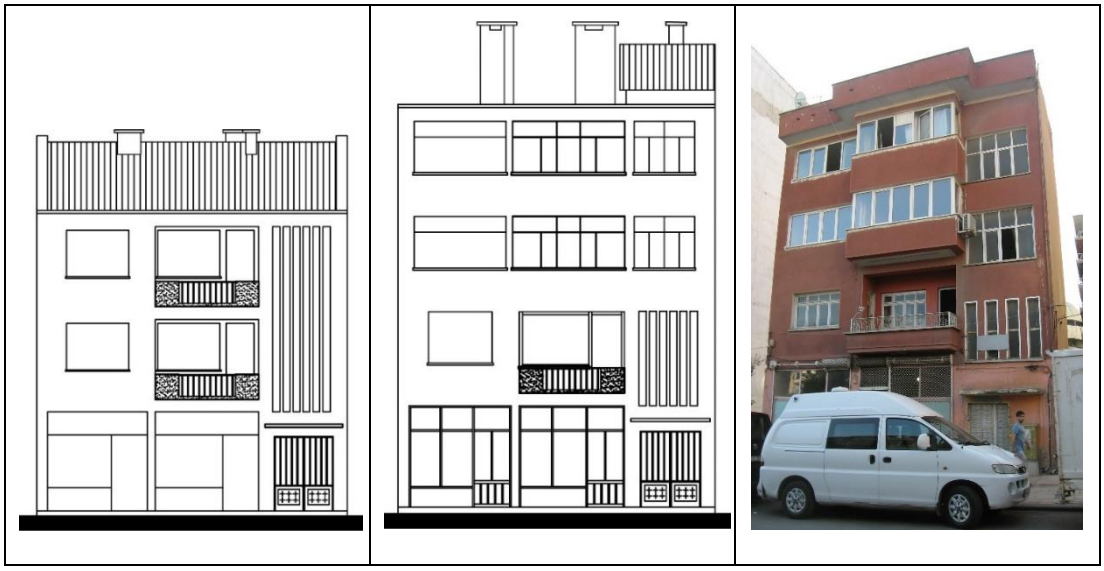
- Kat ilavesi,
- Bina İlavesi,
- Plan değişimi,
- Fonksiyon değişimi,
- Pencere ve kapı doğramalarının değiştirilmesi,
- Balkonların iç mekâna dahil edilmesi ya da kapatılması,
- Çatı katında yer alan dairenin genişletilerek normal kata dönüştürülmesi ve
- Terasların üstünün örtülmesidir (Şekil 5.25).

Şekil 5.25 : Kullanım sürecinde yapılan değişiklikler.

Kat ilave edilmesi

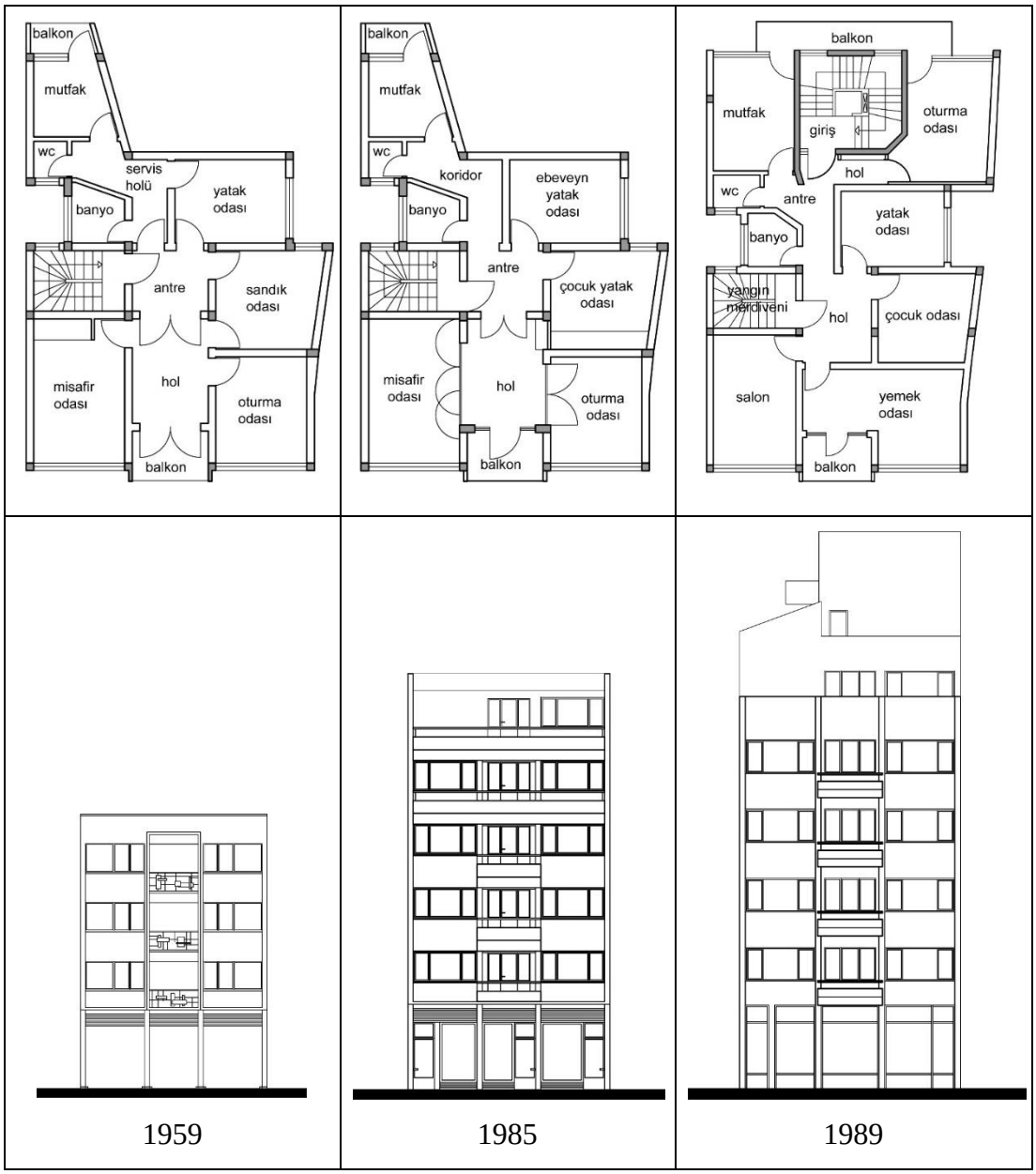
Kullanım sırasında apartmanlarda yapılan önemli değişimlerden biri kat ilavesidir. İncelenen apartmanların 12 tanesinin arşivdeki dosyalarında ilave kat projesi bulunmasına rağmen 26 tanesine sonradan kat ilave edildiği tespit edilmiştir. İlave edilen normal katlarda özgün projedeki plan kurgusu genellikle tekrarlanırken, çatı katlarında geniş terasların olduğu ve daha az kapalı kullanım alanına sahip bir düzenleme yapılmıştır. Tanrıöğen Apartmanı ve Mümtaz Ersan Apartmanında olduğu gibi sekiz apartmanda ise ilave katlarda balkonlar daha uzun uygulanmış ya da pencere boşlukları diğer katlardan farklı oluşturulmuştur. Halil Başbuğ Apartmanında ise on yıl sonra ilave edilen katlarda plan kurgusu ve cephe tasarımı tamamen farklıdır (Şekil 5.26).

Şekil 5.26 : Halil Başbuğ Apartmanı ilave kat uygulaması.

Bina ilave edilmesi

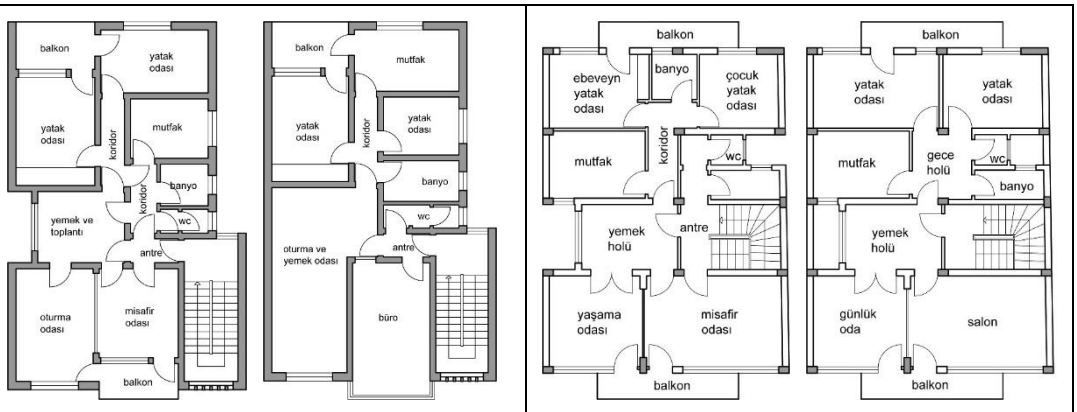
İncelenen örnekler arasında iki apartmana da bina ilavesi yapıldığı görülmektedir. Bu yapılardan biri çalışma kapsamında araştırılan apartmanlardan arşiv dosyasında en çok tadilat projesi bulunan Gültekin Akça Apartmanıdır (Şekil 5.27). Apartmanın ilave bina projesinde oluşan yeni ihtiyaçlar nedeni ile asansör ve merdivenden oluşan düşey sirkülasyon alanı ve bir oda eklenmiştir. Kullanım alanını arttırmak için bir odanın eklendiği diğer yapı da Enise Mazlume San Apartmanıdır.

Şekil 5.27 : Gültekin Akça Apartmanının değişimi.

Plan değişimi

Yapıların genellikle kat mülkiyeti için hazırlanan rölöve projeleri incelendiğinde apartmanların plan kurgusunda bazı değişiklikler yapıldığı tespit edilmiştir. Arşivden ulaşılan 17 rölöve projesine göre bazı apartmanlarda iki girişi bulunan daireler tek girişli olacak şekilde değiştirilmiş, sandık odaları yatak odasına dönüştürülmüş, ıslak hacimler yeniden düzenlenmiş, odaların boyutları değiştirilmiş, hol diğer mekânlarla birleşerek yemek odasında dönüşmüş ve hol yerine girişte antre düzenlenmiştir (Şekil 5.28).

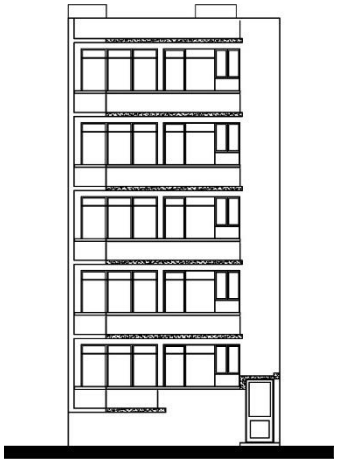

1963 1973	1966 1985
Halil Başbuğ Apartmanı	Orhan Uzunoğlu Apartmanı

Şekil 5.28 : Plan değişimi.

Fonksiyon değişimi

Arşiv çalışması sırasında 10 tane yapının tadilat projesine ulaşılmıştır. Tadilat projelerinde genellikle apartmanların zemin katında yer alan dairelerin ticari işleve dönüştürülmesi için değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Özgün kullanımı konut olan 12 apartman kullanım sürecinde yaşadığı değişimlerle, günümüzde konut ve ticaret işlevi içermektedir. Özgün projesinde zemin katı ticaret kullanımına uygun tasarlanan dört apartmanda da ticari birimlerin büyüklüklerinin değiştirildiği tadilatlar yapılmıştır. Fonksiyonla ilgili radikal değişim ise konut veya konut+ticaret işleviyle tasarlanan 17 apartmanın günümüzde sadece ticari amaçlı kullanılmasıdır. İlk dönem üretilen apartmanların kent merkezinde yer alması ve kent merkezinin zamanla ticari bir merkeze dönüşmesi, apartmanlarda yaşanan fonksiyon değişiminin ana nedenidir. Bu değişim sürecinde bazı apartmanlarda odaların büyüklükleri ve ilişkileri değiştirilip cepheye tabela, klima gibi eklemeler yapılırken bazı örneklerde ise daha köklü değişiklikler yapılmıştır. Şerif Ali Çubuk Apartmanı ve İbrahim Tufan Apartmanı fonksiyon değişimi sırasında cepheye yapılan müdahaleler nedeniyle özgün tasarım özelliklerini yitiren örneklerden bazılarıdır (Şekil 5.29). Aybüke Apartmanı ve Akman Apartmanı gibi yapının sadece bazı katlarında yapılan ve diğer katlarla ilişkisi olmayan değişimler ise apartmanlara ve dolayısıyla kente karmaşık bir görüntü kazandırmıştır (Şekil 5.30).

1970

2010

2014

Şekil 5.29 : İbrahim Tufan Apartmanında uygulama ve fonksiyon dönüşümü sırasında yapılan değişimler.

Akman Apartmanı

Aybüke Apartmanı

Şerif Ali Çubuk Apartmanı

Şekil 5.30 : Apartmanlarda fonksiyon değişimi sırasında değişen cepheler.

Balkonların kapatılması

Apartmanların kullanım sürecinde yaygın bir şekilde görülen diğer değişim ise balkonların kapalı alana dahil edilmesi veya plastik ya da cam yapı malzemesi ile kapatılmasıdır. İncelenen her örnekte bulunan ve yapıldığı dönemde apartmanların tasarımında önemli bulunan balkonlar zamanla iç mekânlarda kullanım alanını arttırmak için yanında bulunduğu odaya eklenmiş ya da genellikle depolama alanı olarak kullanmak için kapatılmıştır. Günümüze ulaşan yapılarda arka balkonlarda da olsa en az bir balkonunun kapatıldığı tespit edilmiştir. Bu apartmanlar arasından Hakkı Argün Apartmanı ve Şevket Tırkaz Apartmanı ise balkonların her katta iç mekâna

dahil edilmesi sonucu özgün cephe tasarımlarını tamamen yitiren dikkat çekici örneklerdendir (Şekil 5.31).

1968	2010	2015
Şevket Tırkaz Apartmanı		
1975	2010	2014
Hakkı Argün Apartmanı		

Şekil 5.31 : İç mekâna eklenen balkonların değişimi.

Çatı katının değişimi

Kullanım sürecinde kapalı alanı genişletmek için yapılan diğer değişim ise çatı katlarının normal kata dönüştürülmesidir. Araştırma sırasında teras çatılı yapılan 48 apartmanın 24 tanesinin çatı katında daire olduğu tespit edilmiştir. Orhan Uzunoğlu Apartmanı, Yılmaztürk Apartmanı, Salar Apartmanı, Enise Mazlume San Apartmanı ve Çopuroğlu Apartmanının da dahil olduğu 11 örnekte ise daha az kullanım alanına

sahip olan çatı katındaki daireler, zamanla genişletilerek normal kata dönüştürülmüştür (Şekil 5.32). 19 apartmanda da çatı katında yer alan terasların üstü cephe hizasına kadar örtülmüştür.

Şekil 5.32 : Enise Mazlume San Apartmanında normal kata dönüştürülen çatı katı.

Pencerelerin değişimi

Kullanım sürecine dair en çok yapılan değişim de eskiyen ahşap pencere doğramalarının değiştirilmesidir. Genellikle doğramalar değiştirilirken pencerenin özgün boyutları korunsa da ilk halinden farklı bölümlendirilmiş yeni pencereler kullanılmıştır. Pencerelerin değiştirilmesinde apartman olarak ortak bir karar alınmadığı, her dairenin kendi kararının etkili olduğu örneklerde ise değişim sonunda cephede her katta farklı düzenlemeler ortaya çıkmıştır (Şekil 5.33). Örneğin, Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı ve Ali Olam Apartmanında pencere boyutlarının değiştirilmesi sonucu her katta farklı genişliklerde pencereler oluşmuş, Akman Apartmanı ve Nurettin Yüksel Apartmanında farklı renkte doğramalar uygulanmış ve Muharrem Otçu Apartmanı ile Ege Apartmanında da her katta farklı bölümlendirilmiş pencereler kullanılmıştır.

Şekil 5.33 : Pencereleri değiştirilen Ali Soylu Apartmanı.

Araştırma sürecinde kat ilavesi, kullanım alanının genişletilmesi gibi apartmanların yapısal karakterini önemli ölçüde değiştiren uygulamaların yanı sıra yapıların özellikle cephesine yapılan bazı basit müdahaleler de tespit edilmiştir. Ticaret işlevine dönüştürülen apartmanlarda genellikle ticari işletmenin adının yer aldığı tabelaların eklenmesi bu uygulamalardan biridir. Bu müdahale Gültekin Akça Apartmanında olduğu gibi tüm cepheyi etkileyecek şekilde ya da İnceoğlu Apartmanında örneğindeki gibi her kata küçük levhaların eklenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Konut olarak kullanılmaya devam edilen apartmanlarda ise yapılan eklemelerden dikkat çekici olanı perdelerdir (Şekil 5.34).Özellikle yazın sıcaktan korunmak için kullanılan ve geçici bir çözüm olan perdeler Denizli'de yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, çoğu örnekte cephelere klima ve çanak anten eklendiği de tespit edilmiştir.

İsmet Öztoprak Apartmanı

Doğan Apartmanı

Osman Akçaal Apartmanı

Fahri Övgü Apartmanı

Hüseyin Kırdı Apartmanı

Şekil 5.34 : Güneşten korunmak için kullanılan perdeler.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yeni ve güncel olanı niteleyen ve geleneksel olanı reddeden modernite fikri birçok alanda etkili olduğu gibi mimarlık alanında da değişimlere neden olmuştur. Modern yaşam koşullarına bağlı olarak modern mimarlık döneminde farklı tipolojide yapılar ortaya çıkmış, yeni malzemeler, yapım teknikleri ve teknolojiler kullanılmış ve konutta standartlaşma, endüstrileşme gibi kavramlar gündeme gelmiştir. Konut, modern mimarlığın faaliyet alanını belirleyen manifestolar ve üretilen örneklerde önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel yapı üretiminde usta ve kalfaların ürettiği konutların aksine modern mimarlık sürecinde mimarlar, sıradan ve çağdaş bireyler için konutlar tasarlamış ve biçimi, malzemesi, yapı teknikleri ile konforlu, sade, uyumlu, sağlıklı ve ideal konutu tanımlamayı amaç edinmişlerdir.

Avrupa'da ortaya çıkan modern mimarlık, uzun bir düşünce ve tartışma ortamının ürünüdür, Türkiye'de ise çağdaşlaşmanın bir aracı olarak kabul edilen modern mimarlık, özellikle Cumhuriyetin ilanı sonrasında Batılılaşmanın bir gereği olarak uygulanmıştır. Türkiye'de modernleşmenin ve batılılaşmanın simgesi olarak görülen apartmanlar, gelişmiş ülkelerdeki örneklere benzer biçimsel ve mekânsal kaygılarla üretilseler de Türkiye'ye özgü ekonomik, teknolojik, sosyo-kültürel koşullar doğrultusunda farklı özellikler taşımaktadır. Benzer bir yaklaşımla modern konut olarak kabul edilip üretilen apartmanların Türkiye'de ilk uygulama alanı bulduğu İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerdeki örnekleri ile Anadolu'nun diğer kentlerinde üretilen örnekler arasında da benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Bu amaçla bu tezde, Denizli kentinde gerçekleşen yerel modernleşme süreci, modern mimarlık uygulamaları olarak yapılan apartmanlarda analiz edilmiştir. Çalışmada öncelikle modernite kavramının oluşumu ve gelişimi incelenmiş, sonrasında modern mimarlık ve konut uygulamalarının, Avrupa ve Türkiye'de nasıl gerçekleştirildiği araştırılmıştır. Sonraki bölümde Denizli'de modernlik parametrelerinin uygulanışı ile kentin bulunduğu coğrafya, ekonomik, kültürel ve sosyal yapısının ilişkisi ve yerel değerlerin modernleşme sürecindeki etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Denizli kentinin modernleşmesi ve geleneksel konut yerine modern bir konut tipi olan apartmanların üretilmesini ani bir değişimin sonucu olarak görmek mümkün değildir. Birçok nedene bağlı olarak yaşanan değişimlerin, kenti ve yerleşik konut kültürünü etkilemesi uzun yıllar almıştır. Bu nedenle, Denizli'de modernleşmenin gerçekleşmesini sağlayan etkenleri belirlemek, modernleşme sürecinin nasıl uygulandığını anlamak ve yerleşik konut kültürünün yerini alan apartmanların oluşum sürecini belirlemek için Denizli kentinin mekânsal gelişimi ve geleneksel konut kültürü incelenmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısında belediye teşkilatının kurulması, kente demiryolunun gelmesi, sanayileşme gibi önemli gelişmeler sonucu kentte ekonomik, sosyal, politik anlamda yaşanan değişimler kentin gelişimini ve konut üretimini etkilemiştir. 20. yüzyılın ilk yarısında konut üretiminin biçim, malzeme ve mekânsal ilişkiler yönüyle geleneksel konuttan farklılaştığı, geleneksel ve modern arasında geçiş tipolojilerinin ortaya çıktığı görülse de modern bir konut örneği olarak apartmanların kentte üretilmesi 1950'li yılların sonunda gerçekleşmiştir.

Politik, ekonomik, toplumsal anlamda tüm ülke için bir dönüm noktası olan 1950'li yıllarda Denizli'de de hızlı bir kentleşme süreci başlamıştır. İlk imar planlarının yapıldığı bu dönemde kente doğru artan göç ile yaşanan nüfus artışı ve beraberinde gelen konut sorunu nedeniyle katlı yapılaşma ortaya çıkmış ve hızla artmıştır. Bu dönemde henüz koruma bilinci oluşmadığı için geleneksel dokuya sahip kent merkezindeki mevcut evler yıkılmış, az katlı ve az yoğun konut dokusu yerine çok katlı apartmanlar yapılarak alan yoğun bir bölgeye dönüştürülmüştür. 1965 yılında kat mülkiyeti kanunun yürürlüğe girmesi ile kentte apartmanlaşmanın hızla çoğalmasını sağlayan hukuksal bir alt yapı oluşmuştur.

Denizli'de, 1950'li yıllara kadar varlığını sürdüren geniş bahçe içindeki konutların oluşturduğu geleneksel doku, kentte apartmanların üretilmeye başlanmasıyla değişmiştir. Yeni yapı malzemeleri ve yapım teknikleri ile geleneksel dokudan farklılaşan ve kolektif barınma biçimini gerektiren apartmanlar günümüzdeki isimleriyle Saraylar, Sırakapılar, 15 Mayıs, Altıntop, Topraklık ve Atalar Mahalleleri gibi kentin merkezindeki yerleşim bölgelerinde hızla geleneksel konutların yerini almışlardır. Denizli'deki 1960-80 yılları arasında yapılan ilk apartmanların ve gelişiminin analiz edilmesini amaçlayan bu çalışmanın örneklerini de kentte inşa edilen ilk apartmanlar oluşturmuştur.

Denizli Belediyesi İmar Müdürlüğü'ndeki arşivde yapılan tespit çalışmaları ve 1960 ve 1970'li yıllarda Denizli'de konut projeleri yapan mimarlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre kentteki ilk apartman, projesi 1958 yılında onaylanan Muharrem Otçu Apartmanı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında, alan çalışması ve arşiv taramasından elde edilen bilgiler doğrultusunda, bu apartmanın da içinde bulunduğu döneminin modern konut üretimi hakkında bilgi edinmemizi sağlayan 90 adet apartmana ulaşılmıştır. Apartmanların arşivden ulaşılan özgün projeleri ile değişiklikler için verilen tadilat ya da rölöve projeleri incelenmiş ve projede mimarın genel tasarım kararları, mekân organizasyonu, cephe özellikleri, malzeme ve yapım sistemleri analiz edilmiştir. Apartmanların uygulama ve kullanım süreçlerinde yaşadıkları değişimler de tespit edilerek Denizli'de modern konutların özelliklerinin bugünkü durumu saptanmaya çalışılmıştır.

İncelenen örneklerde, Denizli'de 1960 ve 1970'li yıllar arasında yapılan apartmanların genellikle üç, dört ve beş katlı inşa edildikleri görülmektedir. Ana cadde üzerinde bulunan apartmanların çoğu bitişik nizamda tasarlanmış ve zemin katı da ticari işleve ayrılmış, ara sokaklarda ise sadece konut olarak kullanılan bahçe içinde yer alan apartmanlar inşa edilmiştir. Apartmanlardaki ortak kullanılan mekânlara yaklaşım ise Avrupa'da ve İstanbul'da üretilen ilk örneklerden farklılık göstermektedir. Betonarme iskelet sayesinde uygulanabilen, apartmanın zeminde kapladığı alanın yeniden çatı bahçesi ile geri kazanıldığı ve ortak kullanıma ayrıldığı teras katında Denizli'deki örneklerde daha az kullanım alanına sahip bağımsız bir daire tasarlanmıştır. Rant amaçlı yapılan bu uygulama İstanbul ve Ankara'daki ilk örneklerde bulunmasa da 1950'li yıllardan itibaren tüm Türkiye'de yaygın olarak görülmektedir.

Konutun modernleşmesi, mekânların ve mekânsal ilişkilerin de değişmesine neden olmuştur. Her dairede bir çekirdek ailenin yaşadığı apartmanlarda, geleneksel konutun aksine odalar işlevlere göre özelleşmiş, büyüklükleri farklılaşmış ve kümelenerek ayrışmışlardır. Gündüz kullanılan oturma odası, misafir odası gibi mekânlar genellikle yapının ön cephesinde yer almış, arka cephe yönünde yatak odaları konumlandırılmış, araya mutfak, banyo gibi servis mekânları yerleştirilmiştir. İlk dönem örneklerinde çok sık rastlanan plan kurgusunda ısınma problemi nedeni ile merkezde oturma, yemek yeme gibi birçok işlevin gerçekleştirildiği bir hol bulunmaktadır. Sonraki yıllarda inşa edilen apartmanlarda ise geniş, ferah hol (antre) önemini kaybederek girişte bir küçük koridora ya da hole dönüşmüştür. İncelenen örneklerde çok sık gözlenen diğer özellik

oturma odası, misafir odası ve hol arasında yer alan ve mekânların değişen ihtiyaçlara göre birleşip ayrılması şeklinde esnek kullanımını sağlayan katlanan kapılardır.

Apartmanların cephelerinde yalın, her katta tekrarlanan, mümkün olduğunca doğal ışık almak için geniş cam yüzeylerin yer aldığı ve baskın karakteri balkonların oluşturduğu tasarımlar gerçekleştirilmiştir. Yüzey yapılan kırılmalar, balkonlar ve yatay ile düşeyde baskın hale getirilen çizgilerle cephelere hareket kazandırılmış ve monotonluk kırılmaya çalışılmıştır. Malzeme kullanımında ise özellikle 1960'lı yıllarda Denizli'de inşa edilen ilk apartman örneklerinde modern konut söylemlerinde vurgulanan endüstrileşme ve standartlaşmadan tam anlamıyla bahsetmek mümkün değildir.

İncelenen örneklerle ilgili elde edilen bilgilerden apartmanların oluşumunu etkileyen üç temel aktör belirlenmiştir: tasarımcı, kullanıcı ve yerel yönetimler. Usta ve kalfaların sürdürdüğü konut üretimi modernleşme sürecinde değişerek tasarımcıyı ön plana çıkarmıştır. İlk apartmanların üretildiği 1960'lı yıllarda konut tasarımında inşaat mühendisleri ve fen memurları daha güvenilir bulunurken mimarların görev tanımı ise henüz kullanıcı tarafından tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle kentte görev yapan ilk mimarlar tasarımcı kimliklerine ek olarak mesleklerini tanıtma görevini de üstlenmişler ve apartman mimarisinde öncü örneklerin üretilmesini sağlamışlardır. İlk apartman örneklerinde tasarımcı ile kullanıcı arasında birebir bir ilişki sağlandığı için apartmanı yaptıranın kararları ve istekleri apartmanın biçimlenmesinde belirleyicidir. Son olarak yerel yönetimler tarafından alınan imar kararları apartmanın işlevi, yapı sınırı, kat sayısı gibi genel özelliklerinin belirlenmesinde etkili olmuştur.

Söz konusu aktörlerin kararları, zamanla değişen ihtiyaçlar ve gelişen teknoloji nedeniyle apartmanların uygulama ve kullanım sürecinde çeşitli değişimler gözlenmiştir. Uygulama sürecinde eksik kat uygulaması, pencere boyut ve niteliklerinin farklı olması, balkon korkuluklarında değiştirilen malzeme ve detaylar, farklı çatı uygulamaları yaygın olarak görülen değişimlerdendir. Bu değişimlerin başlıca sebepleri apartman sahibinin istekleri ile ekonomik durumu, bazı detayların daha kolay uygulanabilir olması, malzeme olanakları ve kullanım alışkanlıklarıdır. Kullanım sürecinde ise oluşan yeni ihtiyaçlar, değişen yaşam koşulları ve gelişen teknoloji nedeni ile çeşitli değişimler yaşanmaktadır. İncelenen örneklerde, kullanım sürecinde yaşanan başlıca değişimler kat ilavesi, fonksiyon değişimi, pencere ve kapı doğramalarının değiştirilmesi, balkonların iç mekâna dahil edilmesi ya da kapatılması,

çatı katında yer alan dairenin genişletilerek normal kata dönüştürülmesi ve terasların üstünün örtülmesidir.

Kentin konut kültüründe yaşanan değişimin göstergesi olan bu binalar, inşa edildikleri dönemden itibaren kentte modern yaşamın öncüsü olmuşlardır. Konutta yaşanan modernleşme süreci Batı ile aynı hız ve doğrultuda gelişmemiş, biçimsel olarak Batıdaki apartmanlara yaklaşan örnekler bulunsa da mekânsal özelliklerde yerel yaklaşımlar daha belirleyici olmuş ve zamanla değişime uğramıştır. Yapım sistemlerinde betonarme yerine yığma yapıların inşasının bir süre daha devam etmesi, teras çatı kullanımı yerine kiremit çatının tercih edilmesi gibi yaklaşımlar da konutta yaşanan modernleşmenin uzun yıllarda kademeli olarak gerçekleştiğini göstermektedir.

İncelenen örneklerde gözlemlenen en radikal müdahale apartmanların depreme karşı dayanıklı olmaması nedeniyle veya rant amaçlı yıkılmasıdır. İkisi çalışma sırasında olmak üzere yedi apartmanın yıkıldığı ve iki tanesinin de yıkılmak üzere boşaltıldığı tespit edilmiştir. Kentin gelişmesi ile ilk apartmanların yer aldığı bölgelerin kent merkezine dönüşmesi parsellerin değerini arttırmış, modern sivil mimarlık örnekleri ile ilgili koruma anlayışı bulunmaması, Denizli'nin birinci derece deprem bölgesinde yer alması ve binaların güncel deprem yönetmelikleri koşullarını sağlayamaması gibi nedenler, söz konusu yapıların yıkılmalarını gündeme getirmiştir. Diğer yandan değişen yaşam koşulları doğrultusunda yeni malzeme ve tekniklerle inşa edilen ve kent dokusunun önemli bir bölümünü oluşturan bu apartmanlar, sahip oldukları özelliklerle kentte modernleşme dönemini bizlere aktarmakta ve dönemin konut kültürünü tanımlamaktadır.

Kentteki konut sürecinin sürekliliğinin sağlaması, değişimin gözlemlenebilir olması ve modernleşmenin konutta nasıl uygulandığını göstermesi yönüyle bu yapılar belge değerine sahiptir. Kentin geçmişteki ekonomik, sosyal ve kültürel gelişim ve değişimini kentsel mekâna yansıtan ilk apartmanlar kent belleği yönünden de önem taşımaktadır. İnşa edildikleri dönemin yapım tekniği, malzeme ve tasarım anlayışını günümüze taşıyan bu yapıların varlığını sürdürmesi, kentteki apartman mimarisinin sürdürülebilirliği için değerlidir.

Araştırma sürecinde, Denizli'de kent gelişimi ve konut kültürünü inceleyen ve kentli için farkındalık yaratan önemli kaynaklara ulaşılmıştır. İstanbul Teknik Üniversitesi

ve Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü'nde görev almış Prof. Dr. Necati İnceoğlu'nun "Geleneksel Türk Mimarisi, Denizli" kitabı Denizli'deki geleneksel konut dokusunun anlatıldığı temel kaynaklardan biridir. Denizlili Mimar Cengiz Bektaş'ın "Denizli", "Babadağ Evleri" ve "Şirinköy Evleri" adlı kitapları kentteki yaşam, mimarlık ve kültürü tariflediği araştırma ve görüş yazılarını içermektedir. Pınar Savaş Yavuzçehre'nin "Kentsel Mekân Kullanımında Değişim: Denizli Kenti Örneği" adlı doktora tezi de araştırma sürecinde Denizli'nin kentsel gelişimini incelemek için yararlanılan başlıca kaynaklardandır. Modern apartmanlarla ilgili araştırmayı içeren bu çalışmada, incelenen dönem ve örnekler ile kentin konut mimarisi hakkında yapılan yayınlarda sürekliliğin sağlanması ve döneme ait yapıların detaylı analizlerinin oluşturulması hedeflenmiştir.

Bu nedenlerle kentteki ilk dönem apartmanlarının öncelikle nitelikli örneklerinin tespit edilmesi ve belgelenmesi gereklidir. Alan çalışması, arşiv taraması ve görüşmeler sonucu apartmanlarla ilgili detaylı verilerin toplanıp analiz edildiği ve ölçekli çizimlerin bulunduğu belge niteliğindeki bu araştırma, bu konuda yapılan bir başlangıç çalışması niteliğindedir. Konum ve zaman kapsamı genişletilerek kentteki modern sivil mimarlık örneklerinin nitelikli örneklerinin belirlenmesi, belgelenmesi ve gerekli güçlendirme çalışmaları yapılarak bu yapıların korunması kent dokusu için önemlidir. Bu çalışmaların gerçekleştirilmesinde üniversitedeki akademisyenler, Docomomo gibi modern mimarlığın korunması ile ilgili çalışmalar yapan örgütler ve Mimarlar Odası Denizli Şubesi gibi sivil toplum kuruluşları görev alabilirler.

İçinde yaşanılan ve yaşayan bir varlık olarak binaların değişmesi kaçınılmazdır. İncelenen örneklerde de kent merkezinde yer alan apartmanların çoğunun işlevinin değiştirildiği görülmektedir. Her dairenin birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirdiği değişimler ise apartmanlara ve dolayısıyla kente karmaşık bir görünüm kazandırmaktadır. Bunu önlemek için Belediye tarafından yapılan değişimlerde belli standartlar belirlenebilir ve gerekli denetimlerin yapılması sağlanabilir. Döneminin özelliklerini taşıyan ve korunması gerektiği düşünülen apartmanların özgün niteliğini bozan değişikliklerin yapılmaması için gerekli önlemler alınabilir. Örneğin, kent merkezinde yer aldığı için ticaret işleviyle kullanılan apartmanların cephelerine eklenen tabelalar ile ilgi yapının özellikleri göz önüne alınarak bazı standartların belirlenmesi basit ama kent görünümü için önemli bir karardır.

Koruma ile ilgili yapılması gereken en önemli ve en etkili yöntem ise kentte yaşayanlarda koruma bilincinin oluşturulmasıdır. Sivil mimarlık örneklerinin de ötesinde kamusal yapıların korunmasında bile Denizli'de ciddi sorunlar yaşanması bunu gerekli kılmaktadır. Valilik, üniversitenin ilgili bölümleri, belediye ve Mimarlar Odası bu konu ile ilgili toplantılar, seminerler ve çeşitli etkinlikler düzenleyerek nitelikli modern apartmanların neden korunması gerektiği ve bu konuda neler yapılabileceği hakkında tartışmalar yürütebilir ve halkın bu konuda aktif olarak görev almasını sağlayabilir.

Sonuç olarak, geleneksel konut dokusunu yüksek katlı yapılar için yok eden ve günümüze sadece tekil ve bağımsız birkaç geleneksel konutun ulaşabilmesini sağlayan Denizli kenti, günümüzde aynı hatayı ilk modern sivil mimarlık örneklerinin yıkılması ile tekrarlamaktadır. Kentsel hafızanın oluşmasına zarar veren bu yıkım süreci yerine, yapı ölçeğinin de ötesinde modern sivil mimarlık örneklerinin oluşturduğu dokunun kentte sürekliliği sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Alsaç, O. (1945). Saraçoğlu Mahallesi, *Mimarlık,* 6:16-21.

Alsaç, Ü. (1976). *Türkiye'de Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Dönemindeki Evrimi*. (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Alsaç, Ü. (1997). Mies van der Rohe, Ludwig. İçinde Z. Rona ve M. Beykan (Editör), *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2*, s. 1232, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Alsaç, Ü. (2007). İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi. İçinde R. Holod, A. Evin ve S. Özkan (Editörler) *Modern Türk Mimarlığı,* s. 97-108, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.

Anonim (1998). *Türkiye'nin Parlayan Yıldızı Denizli*, Denizli Valiliği Yayını.

Arı, H. (1994). *Ekonomik ve Toplumsal Gelişmelerin Apartmanlaşma Sürecinde Konut Birimlerine Etkileri*. (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Arseven, C. E. (1931). *Yeni Mimari*. İstanbul: Agah Sabri Matbaası.

Aslanoğlu, İ. (2001). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı.* Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Aslanoğlu, İ. (2010). 1930'lar: Türk Mimarisinde Erken Modernizm. İçinde E. Altan Ergut ve B. İmamoğlu (Editörler) *Cumhuriyet'in Mekânları Zamanları İnsanları,* s. 25-30, Ankara: Dipnot Yayınları.

Ataman, H. (2004). *Denizli'nin Şehirleşmesi ve Yerel Yönetimler*. Denizli: Dizgi Basım.

Atar, Z. (2013). Fotoğraflarla 1899 Aydın-Denizli Depremi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* XIII/27: 5-32.

Avcı, Y. (2007). Osmanlı Devleti'nde Afet Yönetimi ve 1899 Denizli Depremi. İçinde A. Özçelik vd. (Editör), *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* I. Cilt, 6-8 Eylül 2006, (s.361-367). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Batur, A. (1998). 1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı. İçinde Y. Sey (Editör) *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık,* s. 209-234, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Baudelaire, C. (1997). Modernlik. (T. Ilgaz çev.) İçinde E. Batur (Editör), *Modernizmin Serüveni,* s. 22-24, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bayındırlık Bakanlığı (1972). *Denizli ili Yapı Gereçleri ve Yapısal Koşullar,* Ankara.

Baykara, T. (1988). Denizli Hakkında Tarihi ve Kültürel Temel Bilgiler. İçinde, *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu,* 27-30 Eylül, (s.9-15). Denizli: Denizli Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü.

Bektaş, C. (1977). Denizli Depremi Öncesi, Deprem Sonrası. *Mimarlık,* 153: 52-55.

Bektaş, C. (1988). Yaşama Kültürü. İçinde, *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu,* 27-30 Eylül, (s.272-276). Denizli: Denizli Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü.

Bektaş, C. (2011). *Denizli.* İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Benevolo, L. (1971). *History of Modern Architecture I: Industrial Revolution*, Cambridge: MIT Press.

Berman, M. (2013). *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bilgin, İ. (1996). Anadolu'da Modernleşme Sürecinde Konut ve Yerleşme. İçinde Y. Sey (Editör) *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, s. 471-490, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Bilgin, İ. (1997). Toplu Konut Maddesi. İçinde Z. Rona ve M. Beykan (Editör), *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Bilgin, İ. (1998). Farnsworth Evi. *Arredamanto Mimarlık*, 103.

Bilgin, İ. (1998). Modernleşmenin ve Toplumsal Hareketliliğin Yörüngesinde Cumhuriyet'in İmarı. İçinde Y. Sey (Editör) *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, s. 255-272, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Bilgin, İ. (2000). 20. Yüzyıl Mimarisi Barınma Kültürünün Hassas Dengeleri ile Nasıl Yüzleşti?, *XXI Tepe Mimarlık Kültürü Dergisi*, 2: 110-116.

Bilgin, İ. (2002), Modern Bir Yerleştirme Projesi Olarak Toplu Konut, *Domus*, 06-07:51-58.

Bilgin, İ. (2010). Türkiye Mimarlığı: Türkiye'de Konut Kültürünün Değişimi, *Bilim ve Sanat Vakfı Bülten*, 72.

Bingöl, Ö. (2001). *Modernleşme ve Konut Mimarisi: Endüstri Devriminden Sonra Barınma Kültürünün Değişimi*. (Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Birol, G. (2006). Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. *Megaron*, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi, Ekim 2006: 3-16.

Bozdoğan, S. (1998). Türk Mimari Kültüründe Modernizm:Genel Bir Bakış. İçinde R.Kasaba ve S. Bozdoğan (Editörler) *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*, s. 135-172, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Bozdoğan, S. (2002). *Modernizm ve Ulusun İnşası Erken Cumhuriyet Türkiyesi'nde Mimari Kültür.* İstanbul:Metis.

Budak, C. (1985). Modern Mimarlığın Kavramları Üstüne. *Mimarlık*, 85/5-6: 17-23).

Choone, E. (1996). *From Modernism to Postmodernity: An Anthology*. New York: Blackwell Publishers.

Coşkun, T. (2007). *Cumhuriyet Dönemi Denizli İdari Tarihi.* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Çetin, H. (2003). *Modernleşme ve Türkiye'de Modernleştirme Krizleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çetin, S. (2010). Kimlik Arayışında Arkitekt Dergisinin Konut Söylemi ve Uygulamalar. İçinde E. Altan Ergut ve B. İmamoğlu (Editörler) *Cumhuriyet'in Mekânları Zamanları İnsanları,* s. 235-254, Ankara: Dipnot Yayınları.

Dağaltı, A. (2010). *Modern Konut Mimarlığında Mekân Anlayışı, Avrupa ve Türkiye İlk Dönem Örnekleri*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

De Stijl (1918). Manifesto I. (S. Yavuz çev.) U. Conrads (Derleyen), A. Yücel ve B. Artamlı (Editörler) İçinde *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (1991), s. 28-30, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

De Stijl (1923). Manifesto V. (S. Yavuz çev.) U. Conrads (Derleyen), A. Yücel ve B. Artamlı (Editörler) İçinde *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (1991), s. 52, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Dener, A. (1994). *Sosyal ve Mekânsal Değişmenin Etkileşimi Cumhuriyet Sonrası İstanbul Konutları*. (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Doesburg, T. (1924). Plastik Bir Mimarlığa Doğru. (S. Yavuz çev.) U. Conrads (Derleyen), A. Yücel ve B. Artamlı (Editörler) İçinde *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (1991), s. 64-66, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Dostoğlu, N. (1995). Modern Sonrası Mimarlık Anlayışları. *Mimarlık,* 263: 46-50.

Eğri, E. (2011). *1950-1965 Yılları Arasında Türkiye'de Değişen Konut İç Mekân Kavramı, Ankara Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Eldem, S. H. (1973). Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı. *Mimarlık,* 11-12: 5-11.

Frampton, K. (1980), *Modern Architecture: A Critical History,* 3rd Edition Thames & Hudson, London.

Giddens, A. (2004). *Modernliğin Sonuçları*. (Kuşdil, E. çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Giedion, S. (1967). *Space, Time and Architecture*, 5th ed., Cambridge: Harvard University Press.

Gökmen, G. P. (2011). Türkiye'de Apartmanlaşma Süreci ve Konut Kültürü, *Güney Mimarlık*, TMMOB Mimarlar Odası Adana Şubesi, 5.

Göle, N. (2004). Batı Dışı Modernlik: Kavram Üzerine. İçinde T. Bora ve M. Gültekingil (Editörler) *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce* Cilt:3, Modernleşme ve Batıcılık, s.56-67, İstanbul: İletişim Yayınları.

Gropius, W. (1919). Weimar'daki Staatliches Bauhaus'un Programı. (S. Yavuz çev.) U. Conrads (Derleyen), A. Yücel ve B. Artamlı (Editörler) İçinde *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (1991), s. 36-40, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Gropius, W. (1926). Bauhaus Üretiminin İlkeleri. (S. Yavuz çev.) U. Conrads (Derleyen), A. Yücel ve B. Artamlı (Editörler) İçinde *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (1991), s. 80-81, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Gropius, W. (1938). Mimari ve Tezyinat. (O. Emre çev.) *Arkitekt Dergisi*, 5-6: 173.

Görgülü, T. (2010). Türkiye'de İlk Apartmandan Günümüze; Çok Katlı Konutlarda Yaşanan Dönüşümler. İçinde *Kent Kültür Konut Bildiri Kitabı,* s. 90-98, İstanbul: Yem Yayınları.

Gümüş, M. D. (2013). *Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye Konut Mimarlığında Modernizm Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Habermas, J. (1983). *Modernity, An Incomplete Project*. Washington: Bay Press.

Habermas, J. (1987). *The Philosophical Discourse of Modernity: Twelve Lectures*. (F. Lawrence Alm. Çev.), Cambridge, Mass. : MIT Press.

Henket, H, J. (2002). *The Challenge of the Modern Movement, Back From Utopia*, Rotterdam: OIO Publishers.

Heynen, H. (2011). *Mimarlık ve Modernite*. (N. Bahçekapılı, R. Öğdül çev.) İstanbul: Versus Yayınları.

İbn Battuta (2005). (Ebu Abdullah Muhammed İbn Battuta Tanci) *İbn Battuta Seyahatnamesi*. (A. S. Aykut çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

İnan, S. (2007). Denizli'nin Kalkınmasında Öncü Bir Kuruluş Sümerbank. İçinde A. Özçelik vd (Editör), *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* I. Cilt, 6-8 Eylül 2006, (s.652-660). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

İnceoğlu, N. (1988). Denizli Evleri ve Kent Dokusu. İçinde, *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu,* 27-30 Eylül, (s.292-294). Denizli: Denizli Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü.

İnceoğlu, N. (2002). Denizli'de Mimarlık. *Mimarlık,* 304: 38-41.

İnceoğlu, N. (2004). *Geleneksel Türk Mimarisi Denizli*. İstanbul: Tasarım Yayın Grubu.

İnceoğlu, N. (2013). Denizli'de Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı. *Denizli Cumhuriyet Dönemi Yapıları Panel ve Forumu*, 2 Şubat, Denizli: TMMOB Mimarlar Odası.

İnsel, A. (2001), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Kemalizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Jeanniere, A. (1993). Modernite Nedir? (N. Tutal Küçük çev.) İçinde M. Küçük (Editör), *Modernite Versus Postmodernite,* s. 15-25, Ankara: Vadi Yayınları.

Joedicke, J. (1959). *A History of Modern Architecture*. New York: Frederick A. Praeger.

Joedicke, J. (1986). Modern Mimari'nin Gelişimi, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Kandiyoti, D. (1998). Modernin Cinsiyeti: Türk Modernleşmesi Araştırmalarında Eksik Boyutlar. İçinde R.Kasaba ve S. Bozdoğan (Editörler) Türkiye'de *Modernleşme ve Ulusal Kimlik,* s. 115-134, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Kaşıkçı, A. Y. (2015). Kişisel görüşme. 18 Eylül, Denizli.

Khoniates, N. (1995). *Historia (Ioannes ve Manuel Kommenos Devirleri),* (F. Isıltan çev.), Ankara: TTK Yayınları.

Kırcı, N. (2013). *20. Yüzyıl Mimarlığı*. Ankara: Nobel Kitap.

Koçak, O., Akay, A., Bilgin, İ. ve Savaşır, İ. (1992). Çelişki ve Fark: Modernizm ve Postmodernizm Üzerine Söyleşi. *Defter Dergisi*, 18: 82-99.

Kortan, E. (1971). *Türkiye'de Mimarlık Hareketleri ve Eleştirisi 1950-1960: XX. Yüzyılın Başından 1950'ye Kadar Olan Sürede Modern Mimarlığın Dünyadaki ve Türkiye'deki Gelişmesiyle Birlikte*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Köse, R. ve Küçük, B. (2007). Denizli'deki Geleneksel Yaşamın Geleneksel Mimariye Etkileri: Fındık Sokağı Örneği. İçinde A. Özçelik vd (Editör), *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* II. Cilt, 6-8 Eylül 2006, (s.237-245). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Küçük, B. ve Aksakal, N. (2006). *Tarihi ve Kültürel Dokusu ile Denizli Evleri.* Denizli: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.

Le Corbusier (1999). Bir Mimarlığa Doğru. (S. Merzi çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Le Corbusier ve Jeanneret, P. (1926). Yeni Bir Mimarlığa Doğru Beş Nokta. (S. Yavuz çev.) U. Conrads (Derleyen), A. Yücel ve B. Artamlı (Editörler) İçinde *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (1991), s. 83-84, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Lewis, B. (1996). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, 6. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Loos, A. (1908). Süsleme ve Suç. (S. Yavuz çev.) U. Conrads (Derleyen), A. Yücel ve B. Artamlı (Editörler) İçinde *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (1991), s. 8-12, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Marım, R. E. (2010). *Eski Denizli Evleri: Denizli Geleneksel Konut Mimarisinin Şehrin Gelişimi ve Değişimiyle Oluşan Yeni Yapısı.* (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay ve D. Kömürcü çev.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Mies van der Rohe, L. (1923). Tez Taslakları. (S. Yavuz çev.) U. Conrads (Derleyen), A. Yücel ve B. Artamlı (Editörler) İçinde *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (1991), s. 60-61, İstanbul: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Mollaahmetoğlu, İ. (2010). *20. Yüzyıl Mimarlık Birikiminin Denemeler Tarihi Olarak Yeniden Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Mumford, E. (2002). *The CIAM Discourse on Urbanism, 1928-1960*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Oral, F. S. (2006). *Kayseri'de Modernleşme Sürecinde Kent Konutu Kavramı.* (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Öncel, A. D. (2010). Apartman: Galata'da Yeni Bir Konut Tipi, İstanbul: Kitap Yayınevi.

Öncüoğlu Avşar, Ö. (2014). Denizli Geleneksel Konut Mimarisinin Değişim Sürecinin Altıntop Mahallesi Örneğinde İrdelenmesi. *Artium,* cilt 2, sayı 2, 165-179.

Önen, C. (2006). *Fotoğraflarla Denizli.* Denizli: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.

Özcan K. ve Özkan T. (2012) Denizli Kenti Planlama Deneyimleri, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(27), 233-250.

Özcan, Z. (2002). *Nilüfer Göle ile Toplumun Merkezine Yolculuk*. İstanbul: Ufuk Kitapları.

Özçelik, A. (2007). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Denizli'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı. İçinde A. Özçelik vd (Editör), *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* II. Cilt, 6-8 Eylül 2006, (s.539-548). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Özkan, H. T. (2010). *Denizli Kentinin Planlama Deneyimi Üzerine Bir Süreç Değerlendirmesi.* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Özkaya, K. ve Çolakoğlu, H. E. (2007). Geleneksel Denizli Evlerinin Dekorasyonunda Kapı ve Pencerelerinin İncelenmesi. İçinde A. Özçelik vd (Editör), *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* II. Cilt, 6-8 Eylül 2006, (s.228-231). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Paz, O. (1993). Şiir ve Modernite. (N. Tutal Küçük çev.) İçinde M. Küçük (Editör), *Modernite Versus Postmodernite,* s. 88-103, Ankara: Vadi Yayınları.

Ragon, M. (2010). *Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi*. (M. A. Erginöz çev.), İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Saraçoğlu, O. (2015). Kişisel görüşme. 18 Eylül, Denizli.

Savaş Yavuzçehre, P. (2011). *Kentsel Mekânda Değişim, Denizli*. Denizli: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.

Sayar, Y (1998). *Modern Türk Mimarlığının Seküler Türk Kimliğinin Oluşum Sürecindeki Rolü, Mimari Proje Yarışmaları 1933-1950.* (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Scully, V. (1972). *Modern Mimari*, (S. Batur çev.) İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi.

Sey, Y. (1998). Cumhuriyet Döneminde Konut. İçinde Y. Sey (Editör) *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık,* s. 273-300, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Sey, Y. (1998). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Mimarlık ve Yapı Üretimi. İçinde Y. Sey (Editör) *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık,* s. 25-39, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Smith, B. (1998). *Modernism's History: A Study in Twentieth-Century Art and Ideas*. New Haven: Yale University Press.

Sönmez, F. (2012). *Kayseri Barınma Kültüründe Değişim: 1930-1970*. (Doktora Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şener, S. (2000). *1944 Yılı Sonrası Toplu Konut Uygulamalarında Apartman Plan Tipolojileri Gelişimi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şimşek, C. (2007). Laodikeia'dan Ladik'e Denizli. İçinde A. Özçelik vd (Editör), *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* II. Cilt, 6-8 Eylül 2006, (s.38-50). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Tanju, B. (2003). Bir Osmanlının Mimar Olarak Portresi. İçinde A. Batur (Editör) *M. Vedad Tek: Kimliğinin İzinde Bir Mimar*, s. 253, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tanyeli, U. (1988). Denizli Kentinin Yapısal Evrimi (11-15. YY). İçinde, *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu,* 27-30 Eylül, (s.341-345). Denizli: Denizli Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü.

Tanyeli, U. (1993). Mies van der Rohe: Ortaçağ'la Modernizm Arasında. *Arredamento Dekorasyon*, 44.

Tanyeli, U. (1997). Modern Mimarlık. İçinde Z. Rona ve M. Beykan (Editör), *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 2*, s. 1286-1289, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Tanyeli, U. (1997). Modernizmin Sınırları ve Mimarlık. İçinde E. Batur (Editör), *Modernizmin Serüveni*, s. 63-71, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tanyeli, U. (1998). 1950'lerden Bu Yana Mimari Paradigmaların Değişimi ve Reel Mimarlık. İçinde Y. Sey (Editör) *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, s. 235-234, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tanyeli, U. (1998). Yeni Topluma Yeni Konut İçinde, U. Tanyeli (Editör) *Üç Kuşak Cumhuriyet*, s.139, İstanbul: Türk Tarih Vakfı Yayınları.

Tanyeli, U. (2003). Erken Cumhuriyet'te Mimarlık ve Modernite Projesi veya Türkler ile Yabancılar, *Sanat Dünyamız*, 89:159-167, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tanyeli, U. (2004). *İstanbul 1900-2000: Konutu ve Modernleşmeyi Metropolden Okumak*. İstanbul: Akın Nalça Yayınları.

Tanyeli, U. (2007). *Mimarlığın Aktörleri Türkiye 1900-2000*. İstanbul: Garanti Galeri Yayınları.

Tanyeli, U. ve Tanju, B. (2009). *Sedad Hakkı Eldem II: Retrospektif*. İstanbul: Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi.

Tapan, M. (2007). Uluslararası Üslup: Mimarlıkta Liberalizm. İçinde R. Holod, A. Evin ve S. Özkan (Editörler) *Modern Türk Mimarlığı*, s. 109-122, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.

Tekeli, İ. (1979). Türkiye Kentlerinde Apartmanlaşma Sürecinde İki Aşama. Çevre Dergisi, 4:79.

Tekeli, İ. (1998). Bir Modernleşme Projesi Olarak Türkiye'de Kent Planlaması. İçinde R.Kasaba ve S. Bozdoğan (Editörler) Türkiye'de *Modernleşme ve Ulusal Kimlik*, s. 155-154, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekeli, İ. (1998). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması. İçinde Y. Sey (Editör) *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık,* s. 1-24, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekeli, İ. (2007). Türkiye'de Mimarlığın Gelişiminin Toplumsal Bağlamı. İçinde R. Holod, A. Evin ve S. Özkan (Editörler) *Modern Türk Mimarlığı,* s. 13-36, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.

Tekeli, İ. (2009). *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekeli, İ. (2012). *Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konutun Öyküsü*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tıkıroğlu, Z. (2005). *Belleklerden Gerçeklere.* Denizli: Türker Ofset.

Tıkıroğlu, Z. (2015). Kişisel görüşme. 22 Eylül, Denizli.

Toker, T. (1983). *Kuvayi Milliye ve Milli Mücadele'de Denizli,* Denizli: Denizli Sanayi Odası Yayınları.

Tuncel, M. (2007). Türkiye'de Yer Değiştiren Şehirler: Denizli Örneği. İçinde A. Özçelik vd (Editör), *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* I. Cilt, 6-8 Eylül 2006, (s.47-49). Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Uzunarslan, Ş. (2010). Cumhuriyet'in İlk Yirmi Yılında Mimarlık Alanındaki Gelişmelerin Mekân ve Mobilyaya Yansıması. İçinde E. Altan Ergut ve B. İmamoğlu (Editörler) *Cumhuriyet'in Mekânları Zamanları İnsanları,* s. 169- 186, Ankara: Dipnot Yayınları.

Ünal, M.A. (1988). Tahrir Defterlerine Göre Denizli Şehri. İçinde *Merkez Efendi Sempozyumu Bildirileri*, (s. 200-206), Denizli.

Vanlı, Ş. (2006). *20. Yüzyıl Türk Mimarlığı*. Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Yoldaş, A. (2009). Geçmişten Bugüne Denizli Kenti ve Mimarlığı. İçinde E. Kayın (Editör), İzmir'in *Artalanındaki Kentlerde Mimarlık,* s. 39-45, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları.

Yücel, A. (1996). İstanbul'da 19. Yüzyıl Kentsel Konut Biçimleri. İçinde Y. Sey (Editör) *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, s. 471-490, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Yücel, A. (2007). Çoğulculuk İş Başında: Türkiye'nin Bugünkü Mimarlık Manzarası. İçinde R. Holod, A. Evin ve S. Özkan (Editörler) *Modern Türk Mimarlığı,* s. 123-156, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası.

Yüksel, Y. D. (1995). Konut Mekânı Kavramının Tipolojik Temelleri, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Baskı Atölyesi.

Url-1 *<http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.561819145ea512.81846342>,* erişim tarihi 09.10.2015.

Url-2 *<http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/jun/25/aerial-views-britain>,* erişim tarihi 15.09.2015.

Url-3 *<http://lettre.ehess.fr/index.php?5287>*, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-4 <*https://en.wikipedia.org/wiki/The_Crystal_Palace#/media/File:Crystal_Palace*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-5 <*http://www.plurio.net/en/4/bid,496013/habitations-majeures-Barchitecte-victor-horta.html*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-6 <*http://www.spainisculture.com/en/monumentos/barcelona/casa_mila_la_pedrera.html*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-7 <*http://www.greatbuildings.com/buildings/Steiner_House.html*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-8 <*http://www.theguardian.com/artanddesign/2011/feb/20/adolf-loos-riba-exhibition-review*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-9 <*http://www.greatbuildings.com/buildings/Rue_Franklin_Apartments.html*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-10 <*http://structurae.info/ouvrages/51-55-rue-raynouard*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-11 <*http://www.greatbuildings.com/buildings/Schroder_House.html*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-12 <*https://en.wikipedia.org/wiki/Bauhaus*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-13 <*https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Weissenhofsiedlung*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-14 <*http://www.arthistory.upenn.edu/spr01/282/w7c1i09.htm*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-15 <*http://archidialog.com/tag/le-corbusirs-five-points-of-architecture/*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-16 <*https://en.wikipedia.org/wiki/Le_Corbusier*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-17 <*http://www.greatbuildings.com/buildings/Crown_Hall.html*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-18 <*http://farnsworthhouse.org/*>, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-19 <*http://www.tugendhat.eu/en/villa-tugendhat/photogallery.html*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-20 <*http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=4&DetailID=6&ExhibitionID=12*>, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-21 <*http://de.academic.ru/pictures/dewiki/72/Harikzedegan_Kat_Evleri%2C_Laleli-%C4%B0stanbul_%281922%29_.jpg*>, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-22 <*http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=2&DetailID=3&ExhibitionID=6*>, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-23 <*http://v2.arkiv.com.tr/p2759-ayasli-yalisi.html*>, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-24 <*http://v2.arkiv.com.tr/p5773-nuri-capa-yalisi.html*>, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-25 <*http://www.arkitera.com/haber/14101/gecmisin-modern-mimarisi--ankara---2*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-26 <*http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/sie/sar/trindex.htm*>, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-27 <*http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/28.pdf*>, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-28 <*http://v3.arkitera.com/h6272-kemal-ahmet-ar%C3%BB-yu-kaybettik.html* >, erişim tarihi 09.10.2015.

Url-29 <*http://dergi.mo.org.tr/search.php*>, erişim tarihi 15.09.2015.

Url-30 <*http://www.denizli.gov.tr/*>, erişim tarihi 20.08.2015.

Url-31 <*http://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceleristatistik.aspx?m=DENIZLI*>, erişim tarihi 20.08.2015.

Url-32 <*http://www.pamukkale.gov.tr/tr/Foto-Galeri/Eski-Denizli-Sehir-Fotograflari*>, erişim tarihi 20.08.2015.

Url-33 <*http://adres.denizli.bel.tr/*>, erişim tarihi 20.08.2015.

Url-34 <*http://www.denizlikulturenvanteri.com/*> erişim tarihi 20.08.2015.

EKLER

EK A: Apartman katalogları.

EK B: Proje listesi.

EK A

Muharrem Otçu Apartmanı

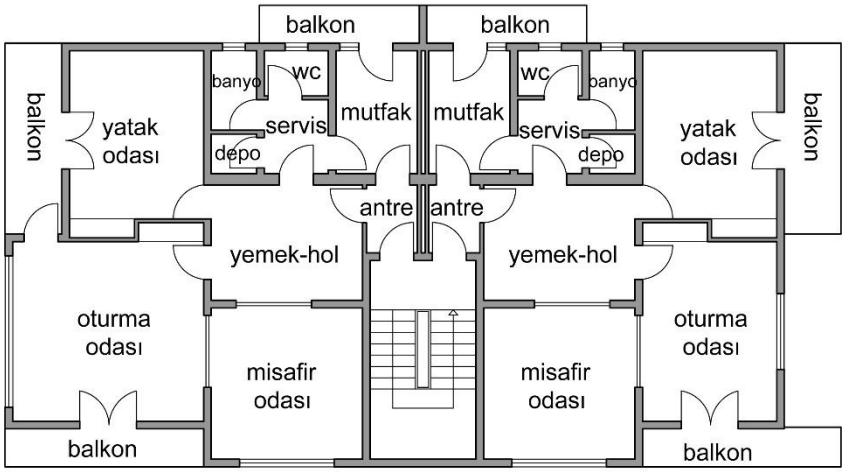

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1521 Sokak, No:1, Merkezefendi **Ada/Parsel:** 353/366

Mimari Proje Onay Tarihi: 1958 **Tasarımcı:** Mim. Müh. Erdoğan Anıl **Yapım cinsi:** Yığma

Özgün Kullanım: Konut **Mevcut Kullanım:** Konut+ Ticaret

Değişim: 1982 (Rölöve projesi) İnş. Müh. Ali Mete

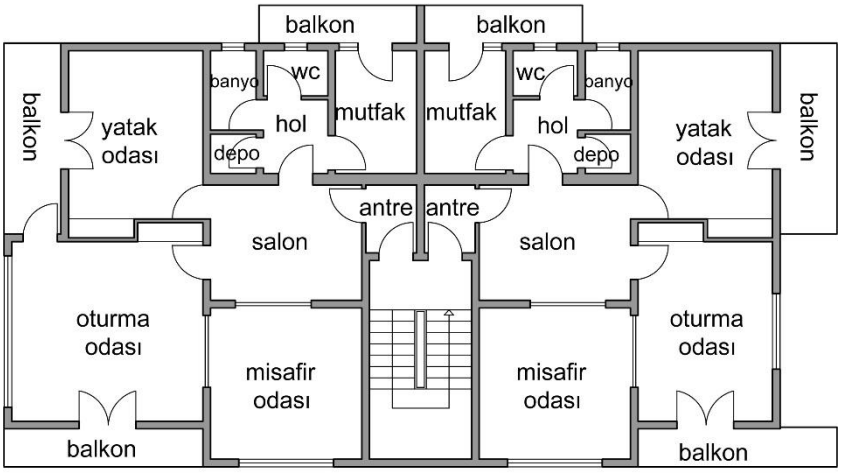

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

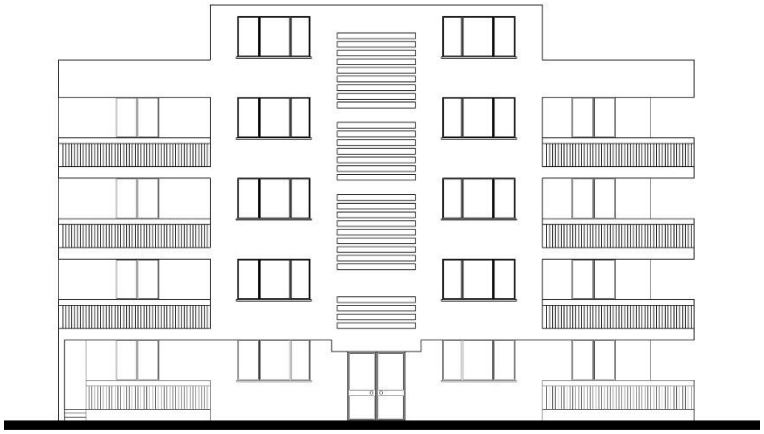

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.1 : Muharrem Otçu Apartmanı.

1982 Yılı Rölöve Projesi Normal Kat Planı

1985 Yılı Rölöve Projesi Ön Cephe

Şekil A.1 (devam): Muharrem Otçu Apartmanı.

Gültekin Akça Apartmanı

2014

2010

Adres: Altıntop Mahallesi, Lise Caddesi No:13-16A, Merkezefendi

Ada/Parsel: 1790/2

Mimari Proje Onay Tarihi: 1959

Tasarımcı: Bilinmiyor

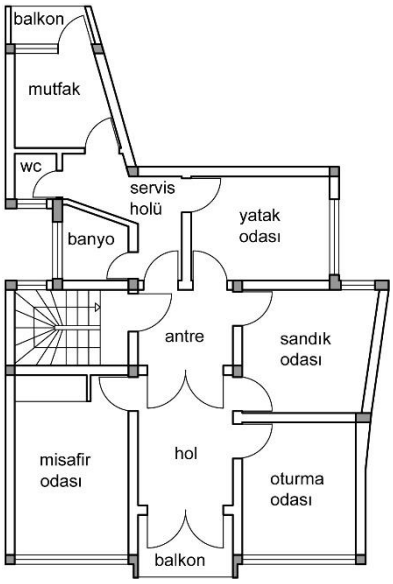
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

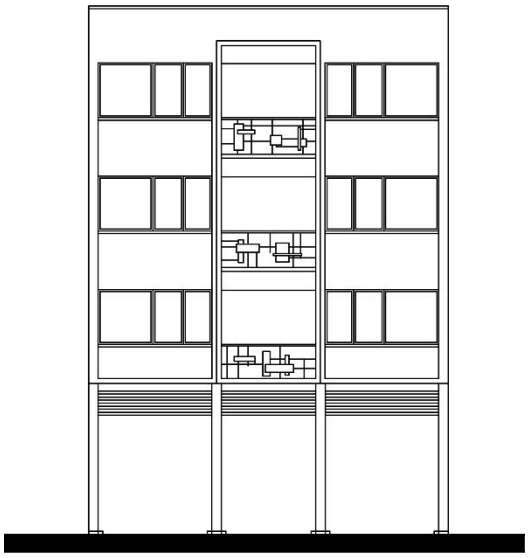
Mevcut Kullanım: Ticaret

Değişim: -1980 (İlave kat projesi)
İnş. Müh. Levent Akça
- 1985 (Rölöve projesi)
Y. Müh. Mimar Mustafa Eken
- 1989 (İlave bina projesi)
Mimar K. Sezin Demireren

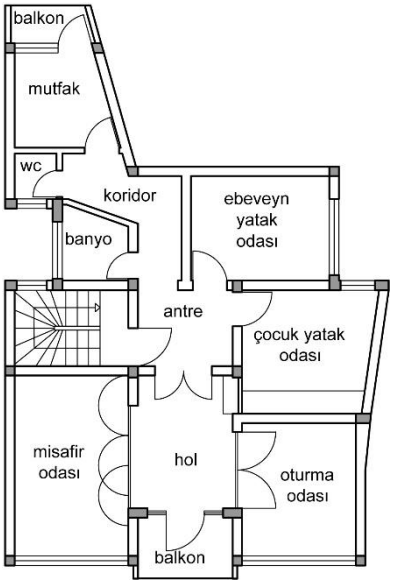
Şekil A.2 : Gültekin Akça Apartmanı.

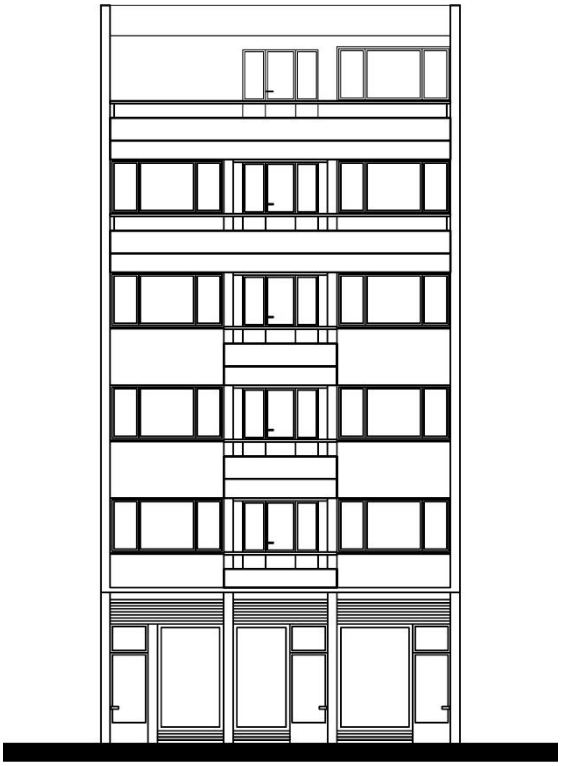
Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

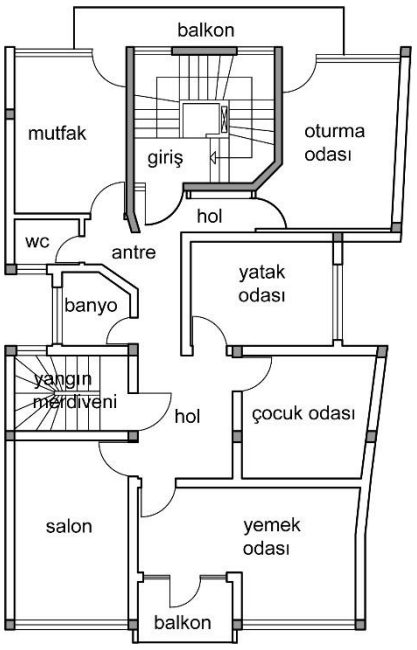

1985 Yılı Rölöve Projesi
Normal Kat Planı

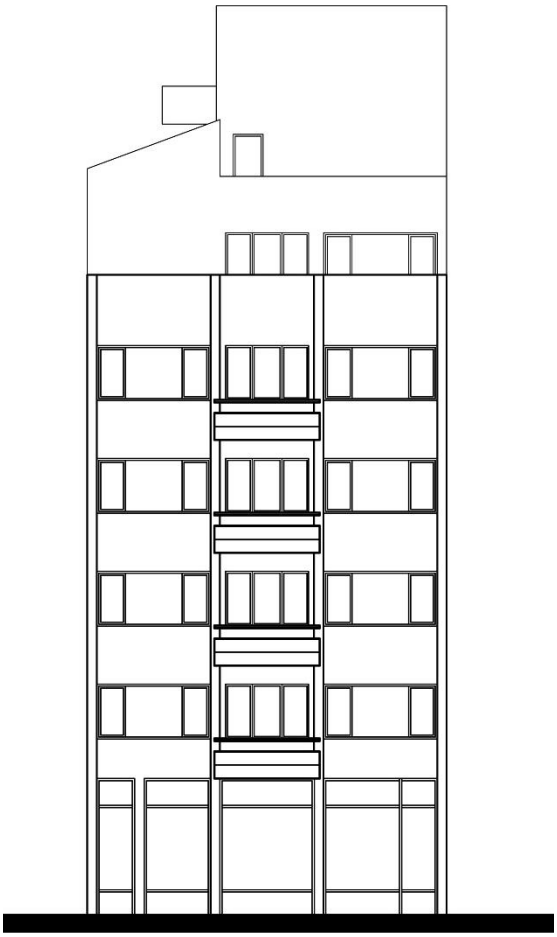

1985 Yılı Rölöve Projesi
Ön Cephe

Şekil A.2 (devam): Gültekin Akça Apartmanı.

1989 Yılı İlave Bina Projesi
Normal Kat Planı

1989 Yılı İlave Bina Projesi
Ön Cephe

Şekil A.2 (devam): Gültekin Akça Apartmanı.

Halil Başbuğ Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, 2. Ticari Yol, No:70, Merkezefendi

Ada/Parsel: 337/7

Mimari Proje Onay Tarihi: 1963

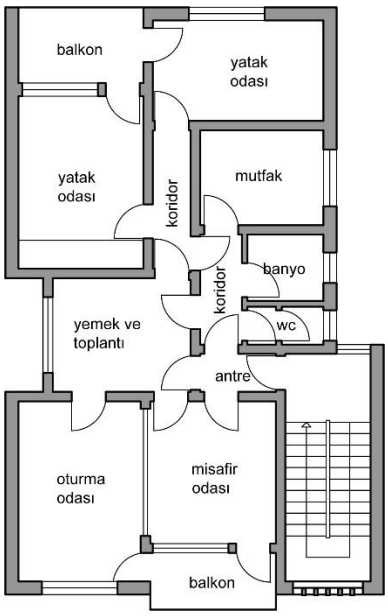
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Yığma

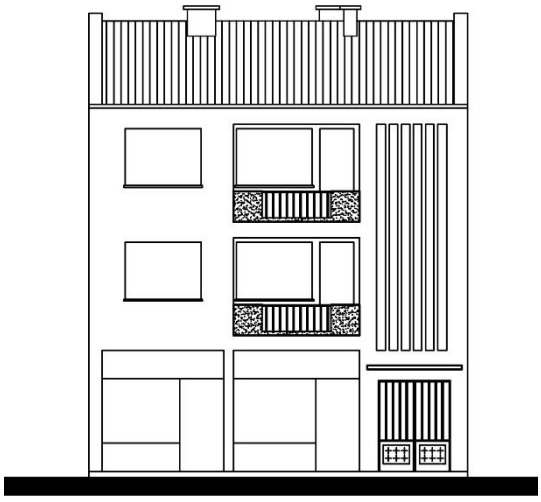
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Değişim: 1973 (İlave Kat projesi)
Müh. Mustafa Naili Oğuz

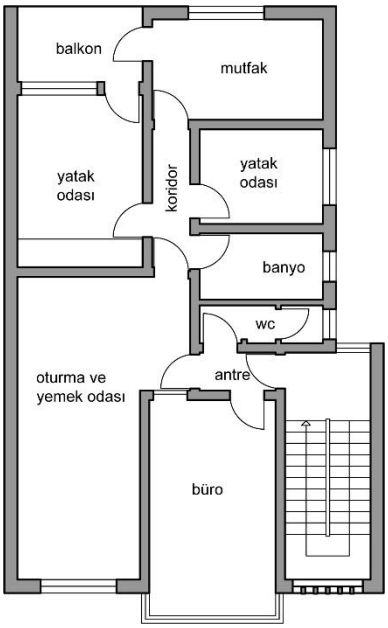

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

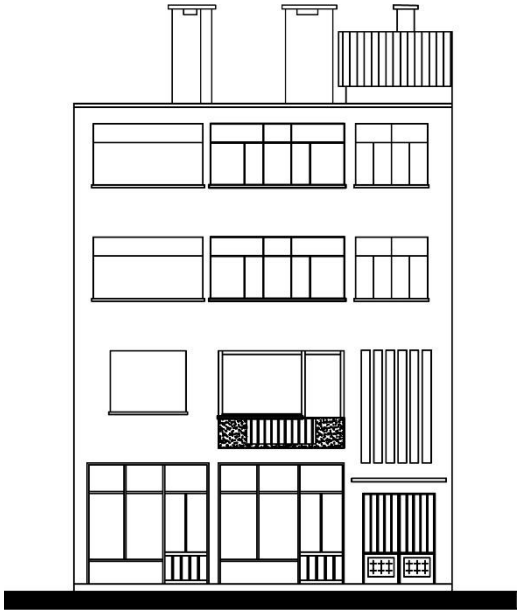

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.3 : Halil Başbuğ Apartmanı.

1973 Yılı İlave Kat Projesi
Normal Kat Planı

1973 Yılı İlave Kat Projesi
Ön Cephe

Şekil A.7 (devam): Halil Başbuğ Apartmanı.

Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1583 Sokak, No: 48, Merkezefendi

Ada/Parsel: 426/1 (112/273)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1966

Tasarımcı: Müh. Mimar Hasan Gönüllü

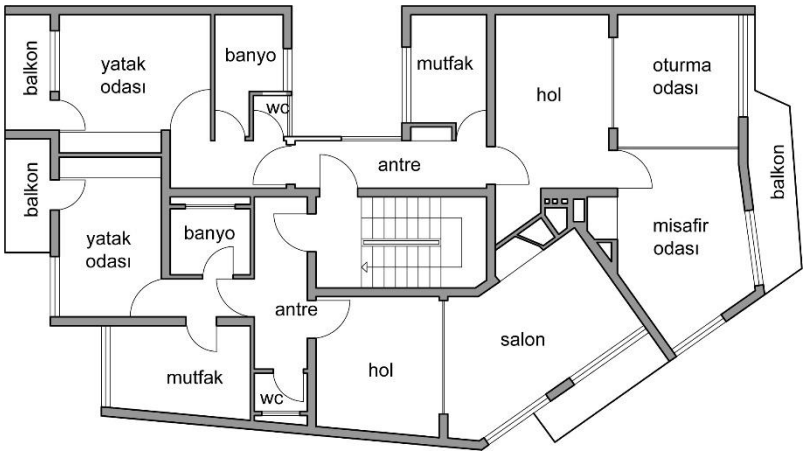
Yapım cinsi: Yığma

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1986 (Tadilat projesi)

Mimar Mehmet Deniz

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.4 : Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.4 (devam): Sevil (Rıfat Sevil) Apartmanı.

Orhan Uzunoğlu Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, 457 Sokak, No: 18, Merkezefendi

Ada/Parsel: 6651/9 (290/216)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1966

Tasarımcı: Bilinmiyor

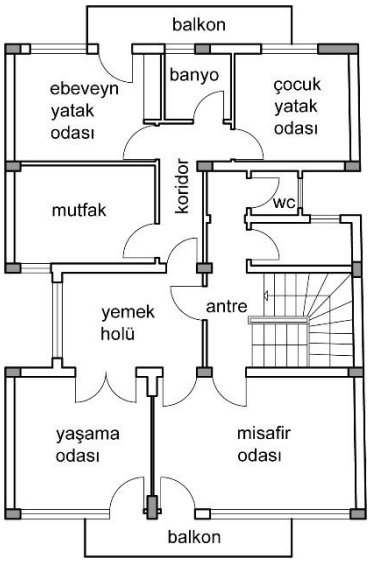
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

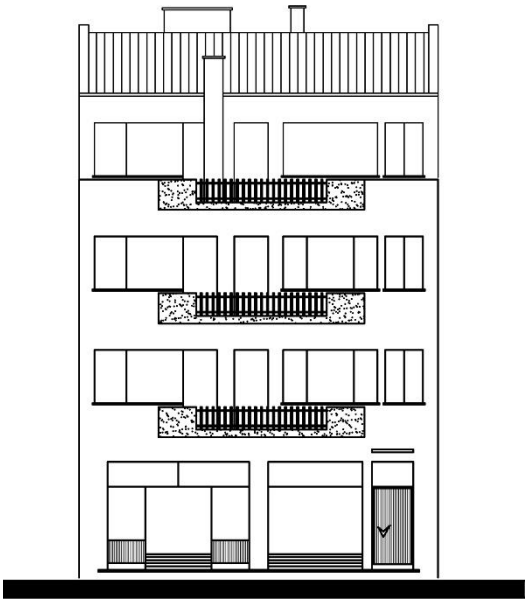
Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1985 (Rölöve Projesi)

Y. Mimar Ahmet Yoldaş

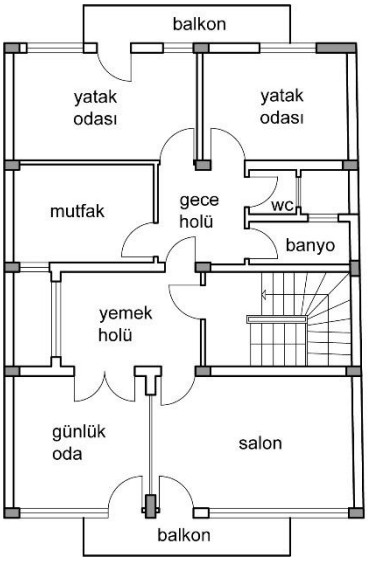

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

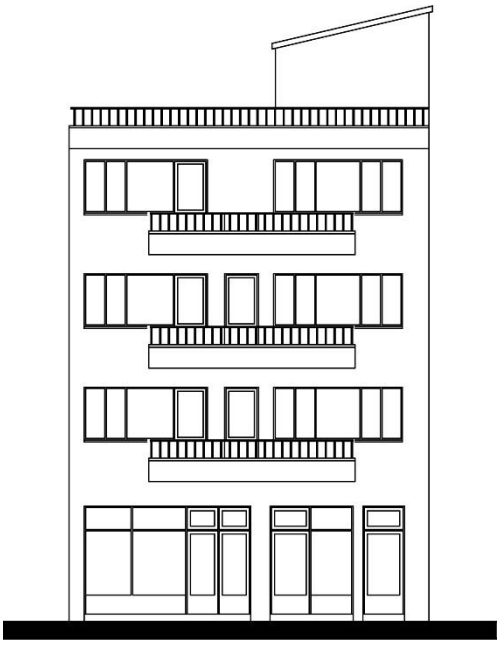

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.5 : Orhan Uzunoğlu Apartmanı.

1985 Yılı Rölöve Projesi
Normal Kat Planı

1985 Yılı Rölöve Projesi
Ön Cephe

Şekil A.5 (devam): Orhan Uzunoğlu Apartmanı.

Ali Soylu Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 762 Sokak, No: 34-36, Pamukkale

Ada/Parsel: 259/3 (60/121)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1967

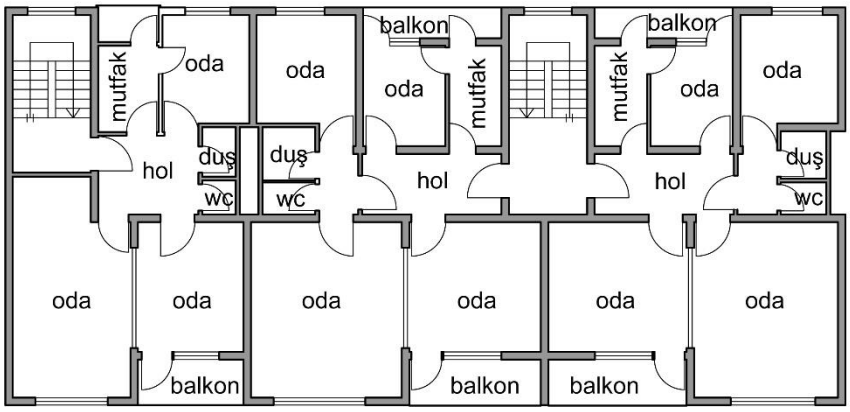
Tasarımcı: Y. Müh. Mimar Feridun Alpat

Yapım cinsi: Yığma

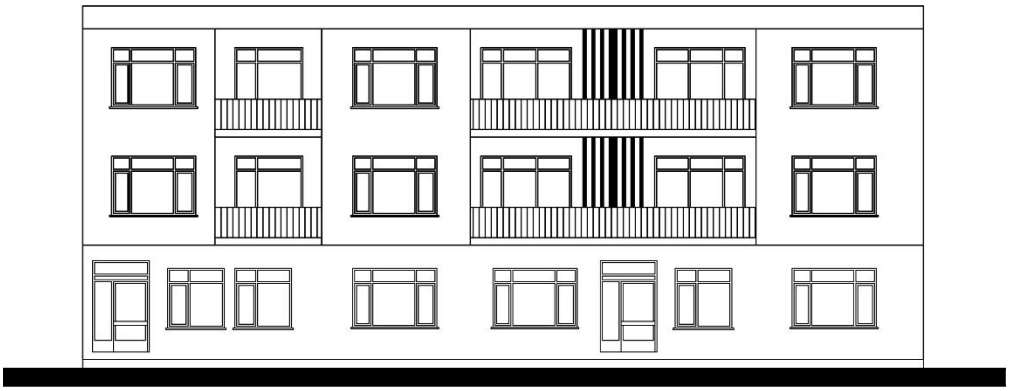
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1997 (Rölöve Projesi)
Mimar Hamza Tınastepe

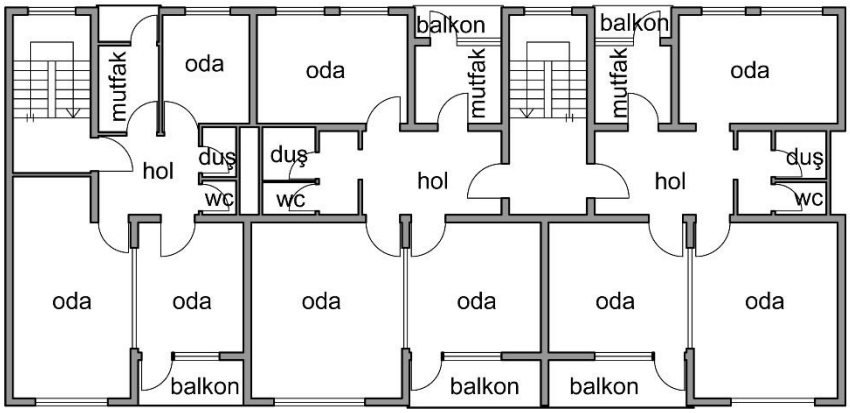

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.6 : Ali Soylu Apartmanı.

1997 Yılı Rölöve Projesi Normal Kat Planı

1997 Yılı Rölöve Projesi Ön Cephe

Şekil A.6 (devam): Ali Soylu Apartmanı.

Nuri Sücüllü Apartmanı

2015

Adres: Saraylar Mahallesi, 497 Sokak, No:26, Merkezefendi

Ada/Parsel: 145/11 (145/29)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1967

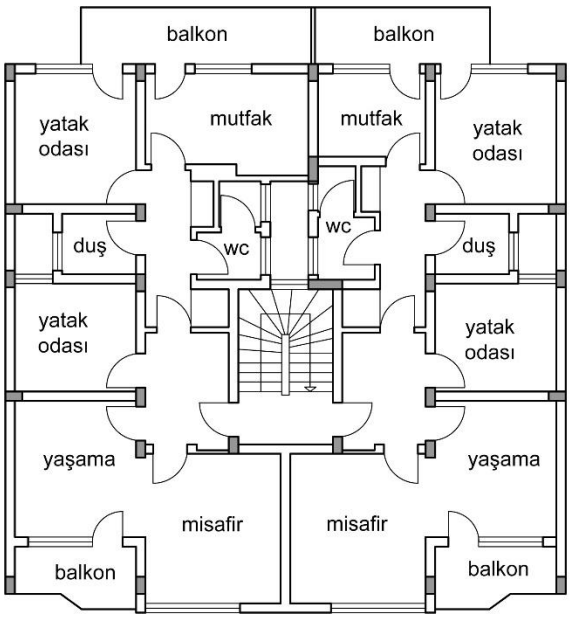
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

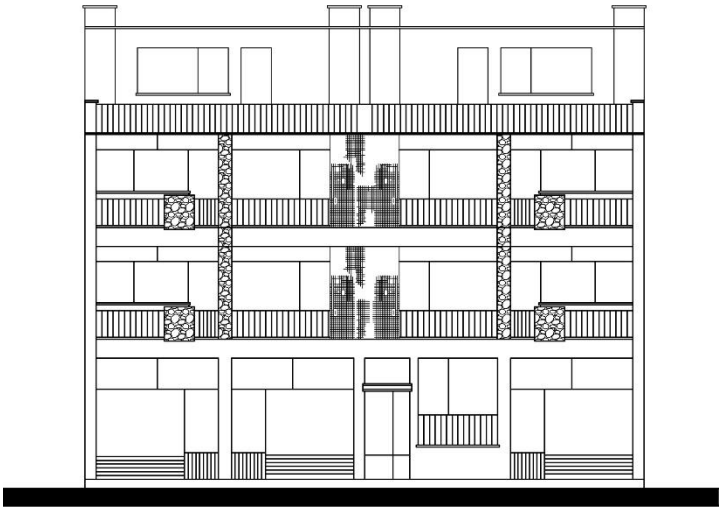
Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1980 (Tadilat Projesi)

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.7 : Nuri Sücüllü Apartmanı.

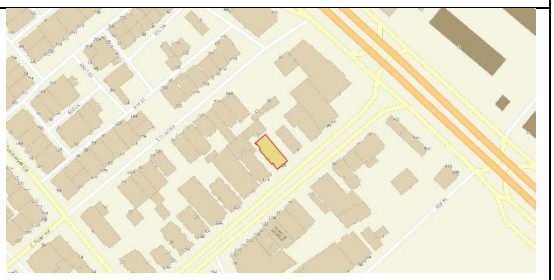

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.7 (devam): Nuri Sücüllü Apartmanı.

Mehmet Ertuğrul Apartmanı

Adres: Saraylar Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No:10, Merkezefendi

Ada/Parsel: 337/34 (301/36)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1968

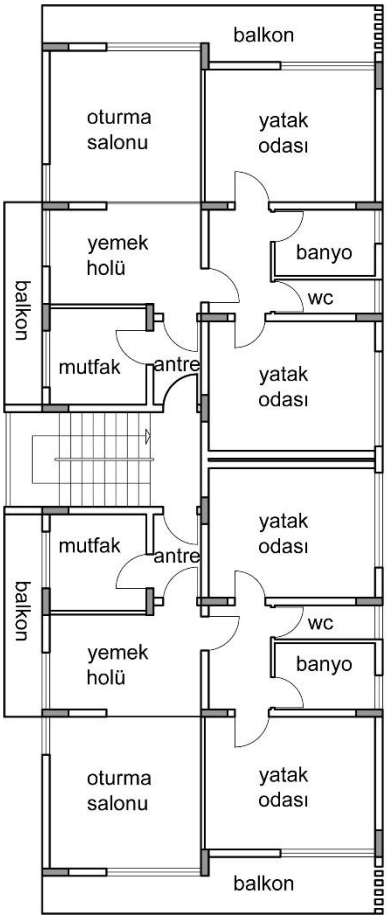
Tasarımcı: Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu

Yapım cinsi: Betonarme

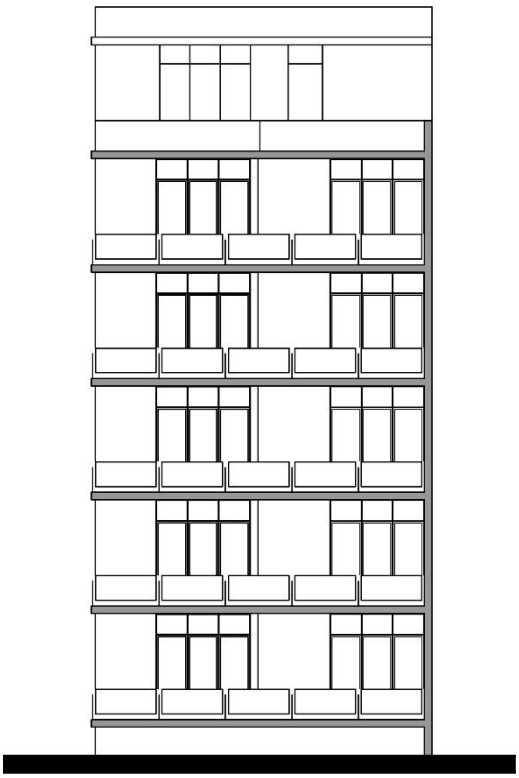
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1986 (Tadilat projesi)

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.8 : Mehmet Ertuğrul Apartmanı.

Fahri Övgü Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 665 Sokak, No: 37, Pamukkale

Ada/Parsel: 1625/4 (15/28)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1969

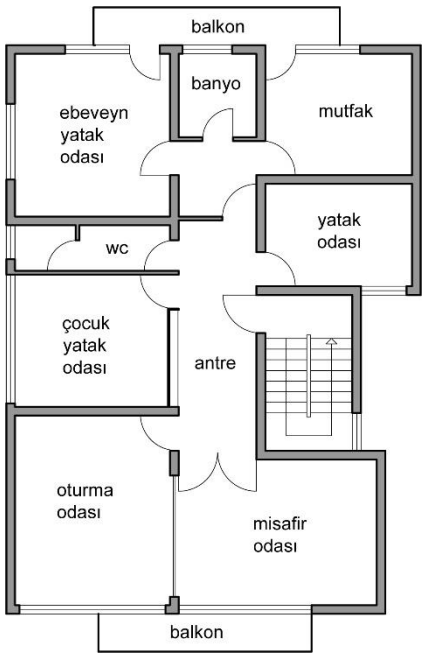
Tasarımcı: Müh. Mimar Hasan Gönüllü

Yapım cinsi: Yığma

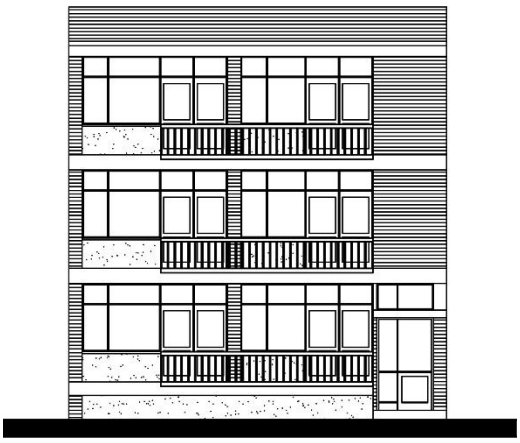
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1994 (Kat İlavesi Projesi)

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.9 : Fahri Övgü Apartmanı.

Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı

2010

Adres: Altıntop Mahallesi, 834 Sokak, No: 6, Merkezefendi

Ada/Parsel: 1484/9

Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz

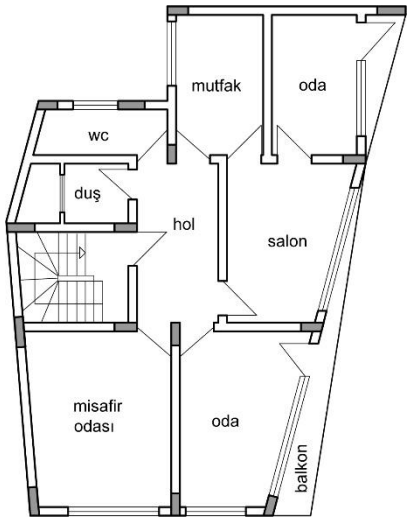
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

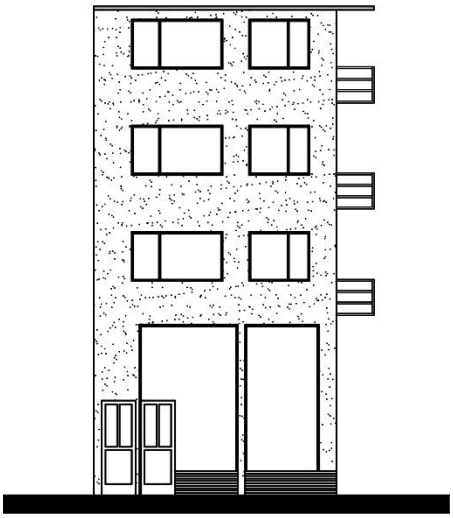
Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1995 (Rölöve Projesi)

Mimar Tahsin Bayar

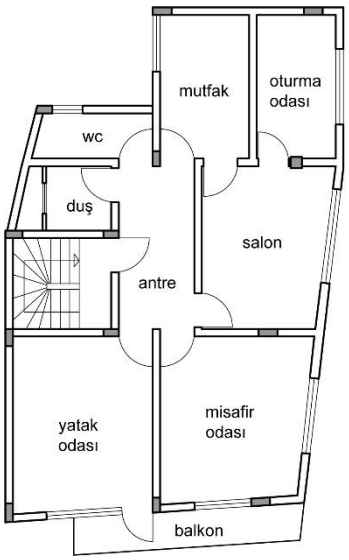

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

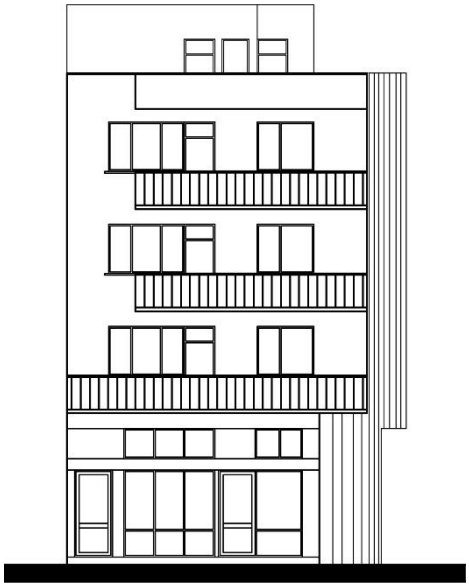

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.10 : Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı.

1995 Yılı Rölöve Projesi
Normal Kat Planı

1995 Yılı Rölöve Projesi
Ön Cephesi

Şekil A.10 (devam): Osman Nuri Hadımlıoğlu Apartmanı.

Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı

2010

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 553 Sokak, No: 5, Pamukkale **Ada/Parsel:** 3267/9 (216/62)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

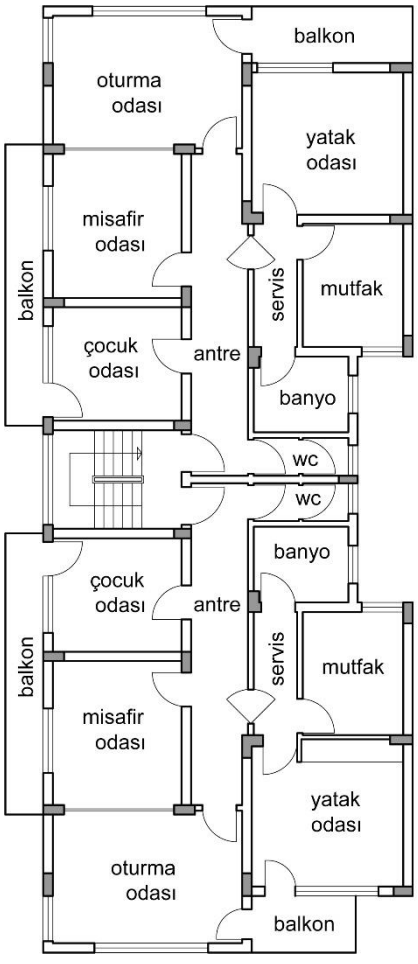
Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

Yapım cinsi: Betonarme

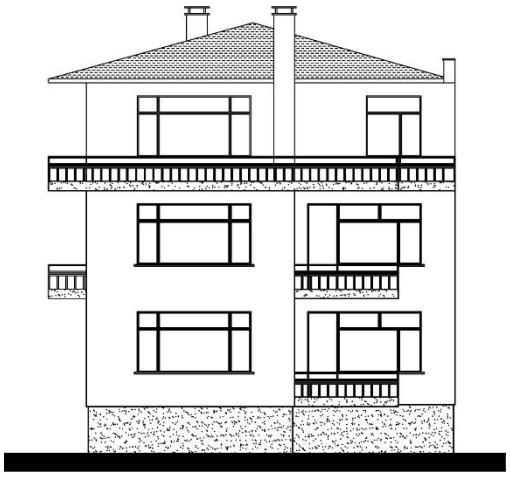
Özgün ve Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1979 (Tadilat Projesi)

1987 (Tadilat Projesi) Mimar A. Nafiz Aydın

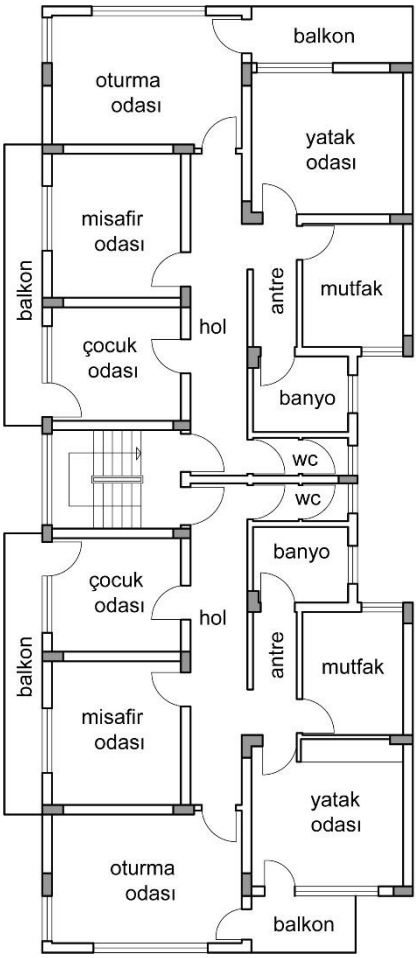

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.11 : Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı.

1987 Yılı Tadilat Projesi
Normal Kat Planı

1987 Yılı Tadilat Projesi
Ön Cephesi

Şekil A.11 (devam): Çıralı (Kazım Çıralı) Apartmanı.

Akman (Ahmet Akman) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 20, Merkezefendi

Ada/Parsel: 258/463 (258/318)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

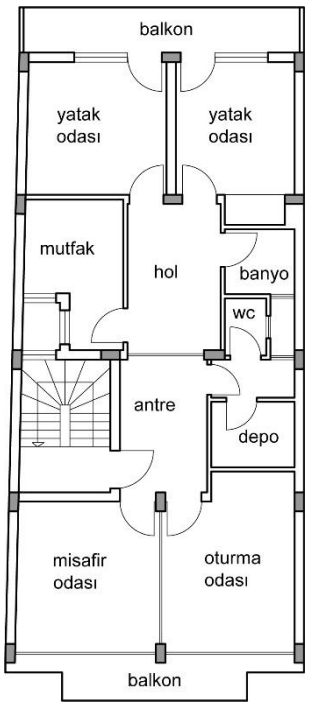
Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

Yapım cinsi: Betonarme

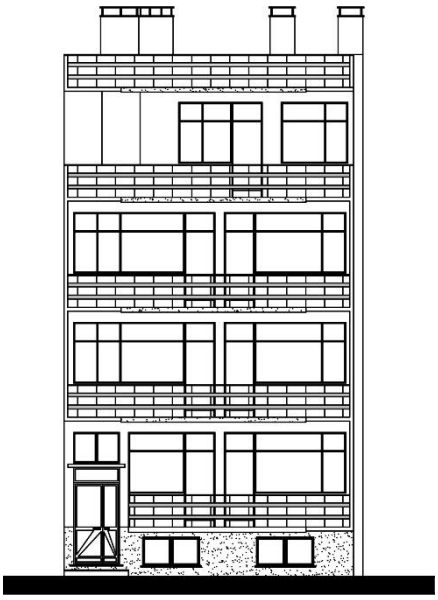
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1979 (Tadilat Projesi)
İnş. Müh. Cengiz M. Onan

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.12 : Akman (Ahmet Akman) Apartmanı.

Rahmi Çeliker Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, 358 Sokak, No: 8, Merkezefendi

Ada/Parsel: 149/41

Mimari Proje Onay Tarihi: 1972

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

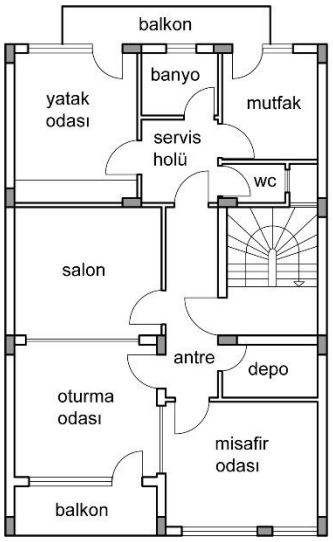
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1984 (Tadilat Projesi)

Y. Müh. Mimar Mustafa Eken

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.13 : Rahmi Çeliker Apartmanı.

Filiz (Osman ve Mebrure Nalbant) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1586 Sokak, No: 9, Merkezefendi

Ada/Parsel: 423/20 (131/395)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1972

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Hilmi Yağcıoğlu

Yapım cinsi: Yığma

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1979 (İlave Kat Projesi)
İnş. Müh. Habib Doğan

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.14 : Filiz (Osman ve Mebrure Nalbant) Apartmanı.

Hakkı Argün Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1586 Sokak, No:28, Merkezefendi

Ada/Parsel: 359/174

Mimari Proje Onay Tarihi: 1975

Tasarımcı: Y. Müh Mimar Afer Kara

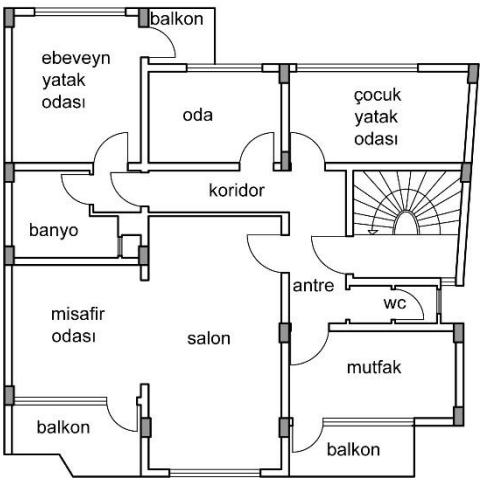
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+ Ticaret

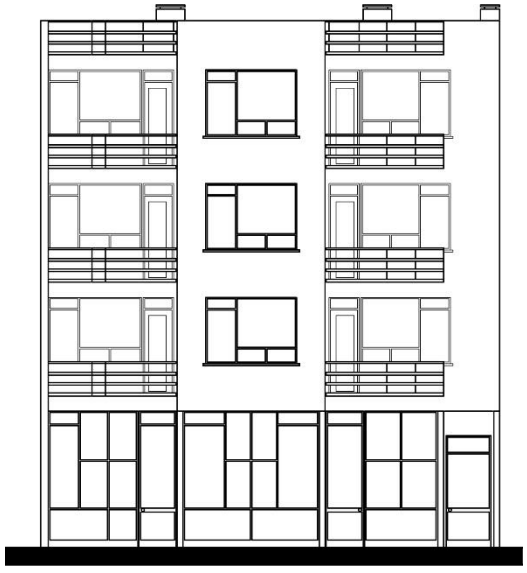
Mevcut Kullanım: Ticaret

Değişim: 1995 (Kat ilavesi projesi)

Y. Müh Mimar Afer Kara

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.15 : Hakkı Argün Apartmanı.

Bayram Ali Özkalın Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1788 Sokak, No: 22, Merkezefendi

Ada/Parsel: 151/273 (372/273)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1975

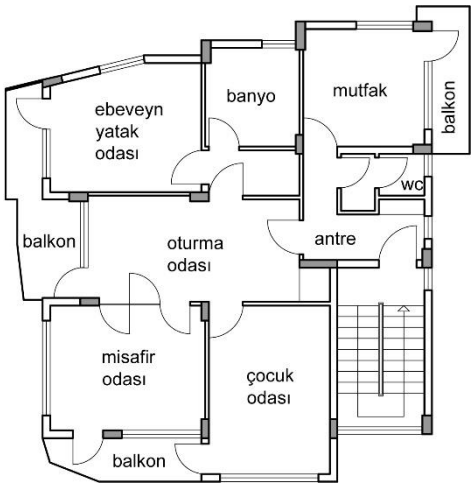
Tasarımcı: Y. Müh. Mimar Mustafa Eken

Yapım cinsi: Betonarme

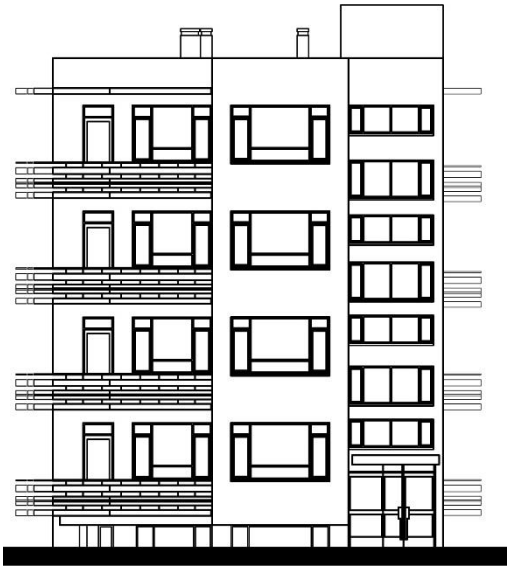
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1987 (İlave Kat Projesi)
Y. Müh. Mimar Mustafa Eken

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.16 : Bayram Ali Özkalın Apartmanı.

Çopuroğlu (Neriman Çopuroğlu) Apartmanı

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 29, Merkezefendi **Ada/Parsel:** 3021/17 (244/106)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1976

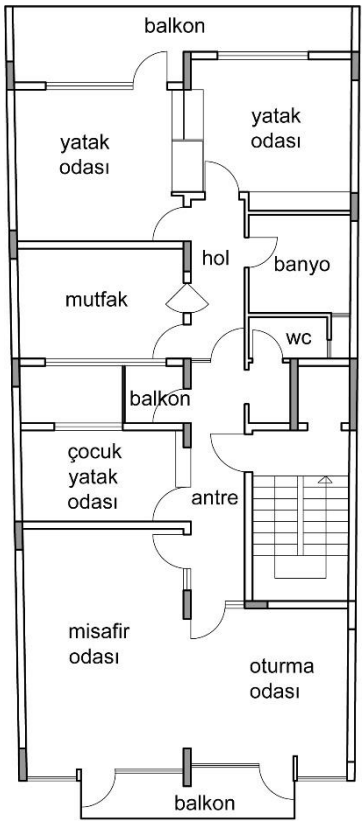
Tasarımcı: Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı

Yapım cinsi: Betonarme

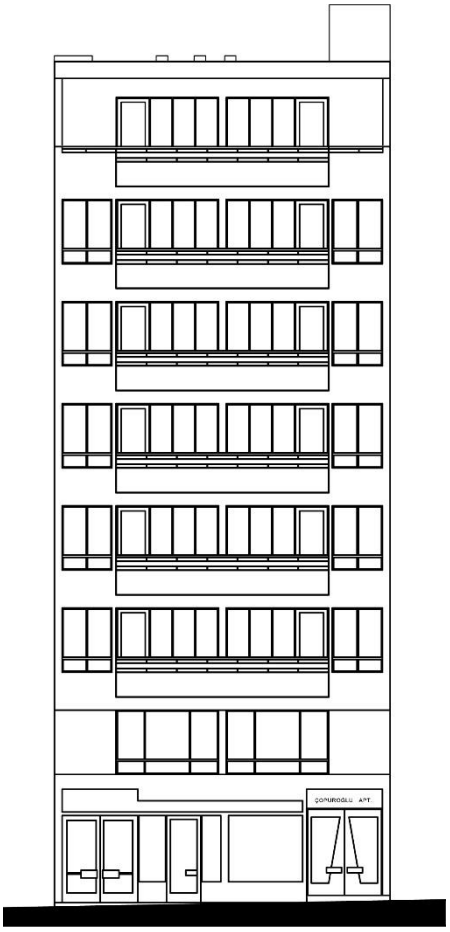
Özgün Kullanım: Ticaret+Konut

Mevcut Kullanım: Ticaret

Değişim: 1987 İlave Kat Projesi

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.17 : Çopuroğlu (Neriman Çopuroğlu) Apartmanı.

Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 493 Sokak, No: 4, Merkezefendi

Ada/Parsel: 244/149 (244/133)

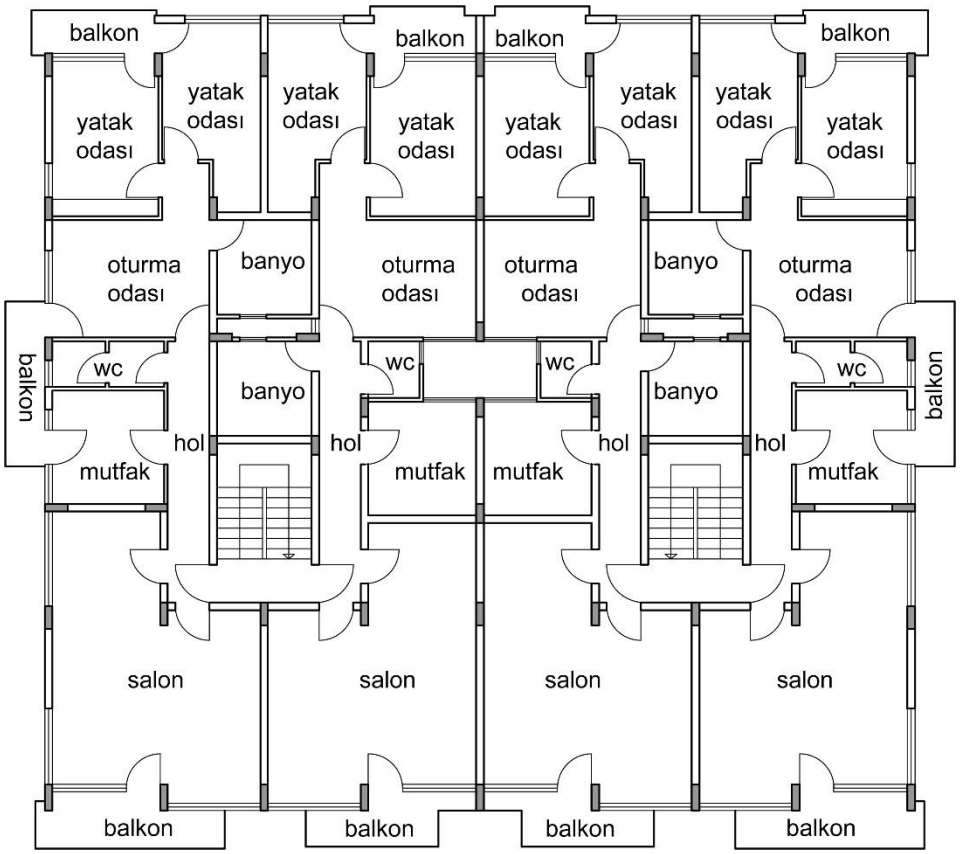
Mimari Proje Onay Tarihi: 1976

Tasarımcı: Mimar Aydoğan Kan

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün ve Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1979 (Tadilat Projesi)
Mimar Aydoğan Kan

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.18 : Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.18 (devam): Cillov (Mesut Rıza Cillov) Apartmanı.

Ekrem Başar Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Yeşilköy Caddesi, No: 36, Merkezefendi

Ada/Parsel: 373/224 (151/224)

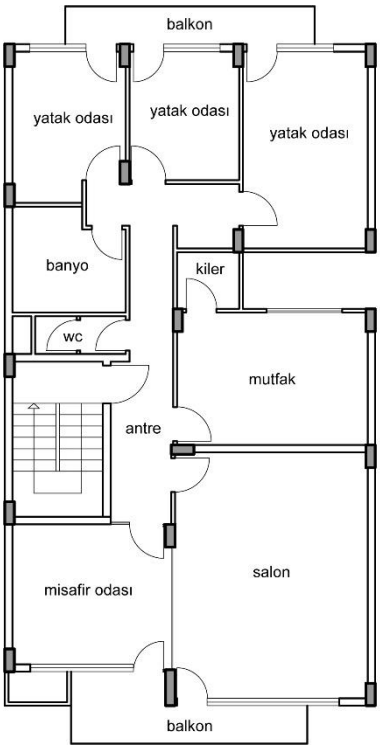
Mimari Proje Onay Tarihi: 1978

Tasarımcı: İnş. Müh. Salih Coza

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Ticaret+Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.19 : Ekrem Başar Apartmanı.

Ömer İlksöz Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1832 Sokak, No: 2, Merkezefendi

Ada/Parsel: 373/386

Mimari Proje Onay Tarihi: 1979

Tasarımcı: İnş. Müh. A. Yıldırım Okşan

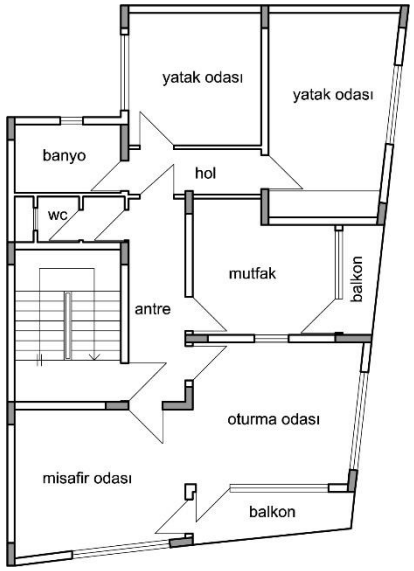
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

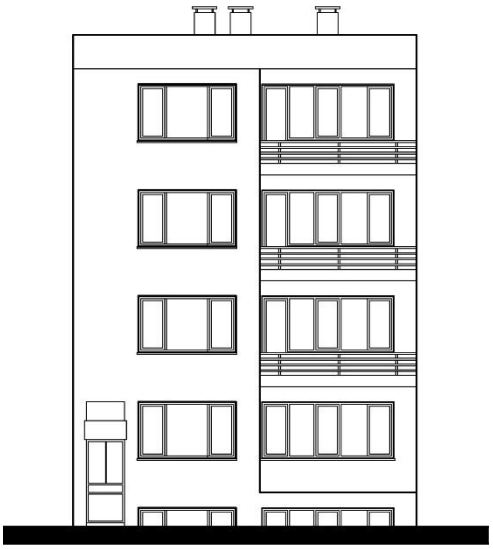
Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1986 (Rölöve Projesi)

İnş. Müh. Faruk Burhan

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.20 : Ömer İlksöz Apartmanı.

Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 21, Merkezefendi

Ada/Parsel: 3021/1 (242/96)

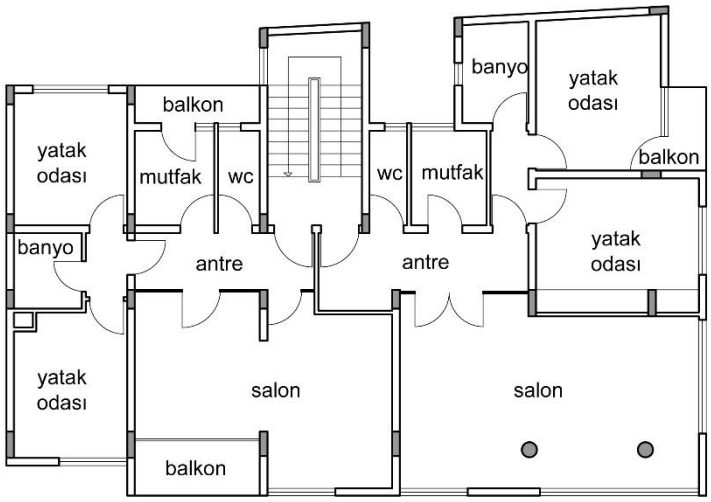
Mimari Proje Onay Tarihi: 1964

Tasarımcı: Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.21 : Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı.

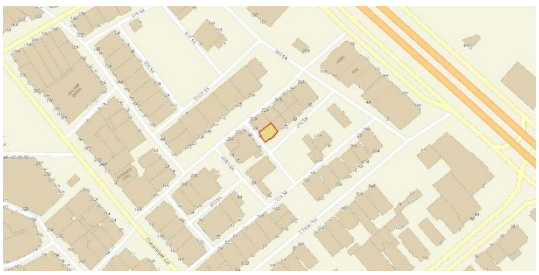
Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil 4.21 (devam): Şükür (Atila Sayıner) Apartmanı.

Hüseyin Kırdı Apartmanı

2010

Adres: Saraylar Mahallesi, 456 Sokak, No: 1, Merkezefendi

Ada/Parsel: 1469/6 (301/248)

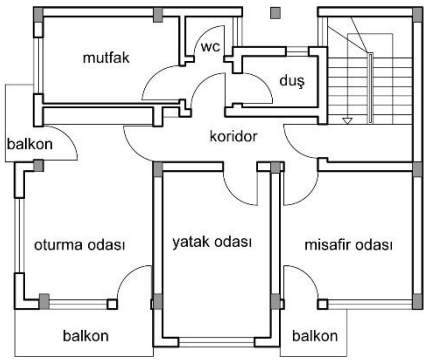
Mimari Proje Onay Tarihi: 1967

Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.22 : Hüseyin Kırdı Apartmanı.

Mehmet Çıraklı Apartmanı

2010

Adres: Saraylar Mahallesi, 458 Sokak, No: 30, Merkezefendi

Ada/Parsel: 1469/7 (301/241)

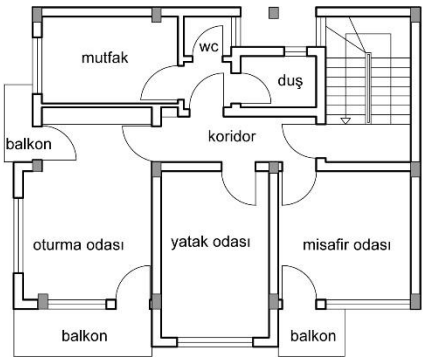
Mimari Proje Onay Tarihi: 1967

Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.23 : Mehmet Çıraklı Apartmanı.

Ali Fikret Kiraz Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 1344 Sokak, No: 8, Pamukkale

Ada/Parsel: 16/5 (88/152)

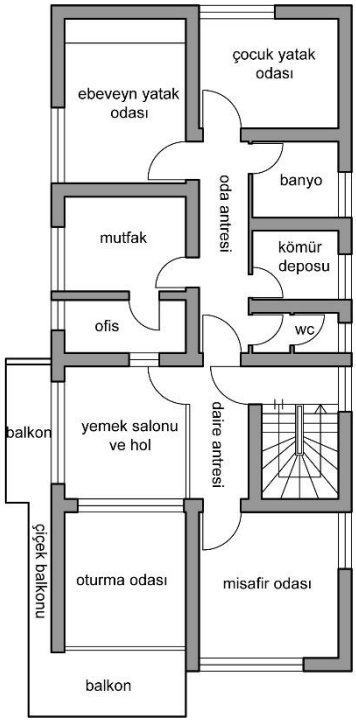
Mimari Proje Onay Tarihi: 1967

Tasarımcı: Müh. Mimar Hasan Gönüllü

Yapım cinsi: Yığma

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

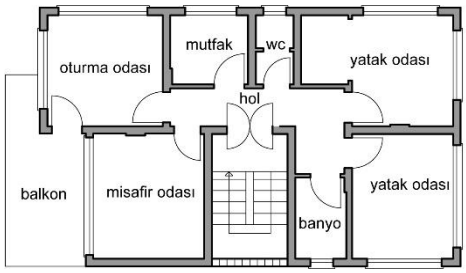
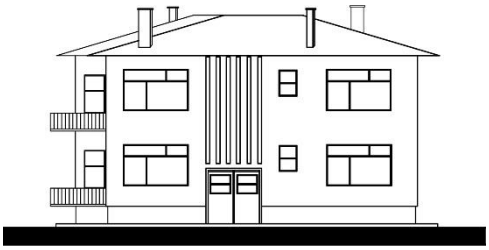

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.24 : Ali Fikret Kiraz Apartmanı.

Doğan (Hayati Doğan) Apartmanı	
 2014	 **Adres:** Atalar Mahallesi, 1344 Sokak, No: 4, Pamukkale **Ada/Parsel:** 16/4 (88/250) **Mimari Proje Onay Tarihi:** 1967 **Tasarımcı:** Müh. Mimar Hasan Gönüllü **Yapım cinsi:** Yığma **Özgün Kullanım:** Konut **Mevcut Kullanım:** Konut
 Orijinal Projesi Normal Kat Planı	 Orijinal Projesi Giriş Cephesi

Şekil A.25 : Doğan (Hayati Doğan) Apartmanı.

Ahmet ve Şevket Keskin Apartmanı

2010

Adres: Topraklık Mahallesi, 571 Sokak, No: 14, Pamukkale

Ada/Parsel: 312/102 (11/108)

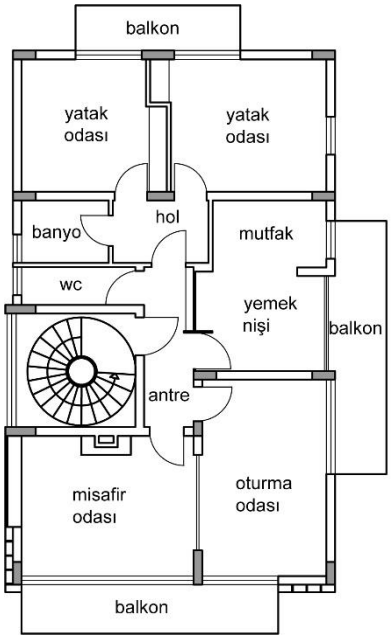
Mimari Proje Onay Tarihi: 1968

Tasarımcı: Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı

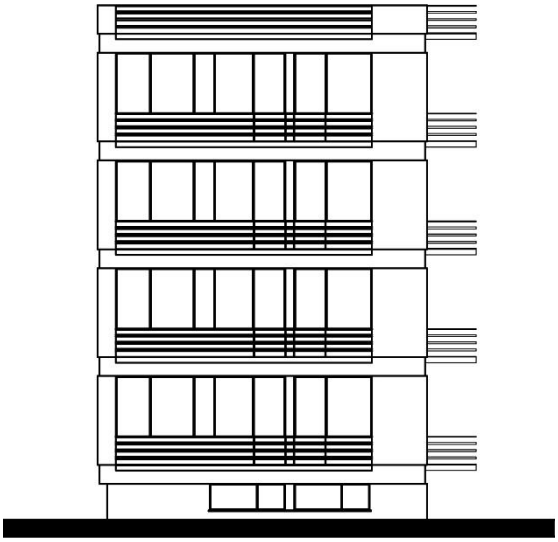
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.26 : Ahmet ve Şevket Keskin Apartmanı.

Niyazi Balçık Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, Hastane Caddesi, No: 42-44, Merkezefendi

Ada/Parsel: 145/102 (145/78-79)

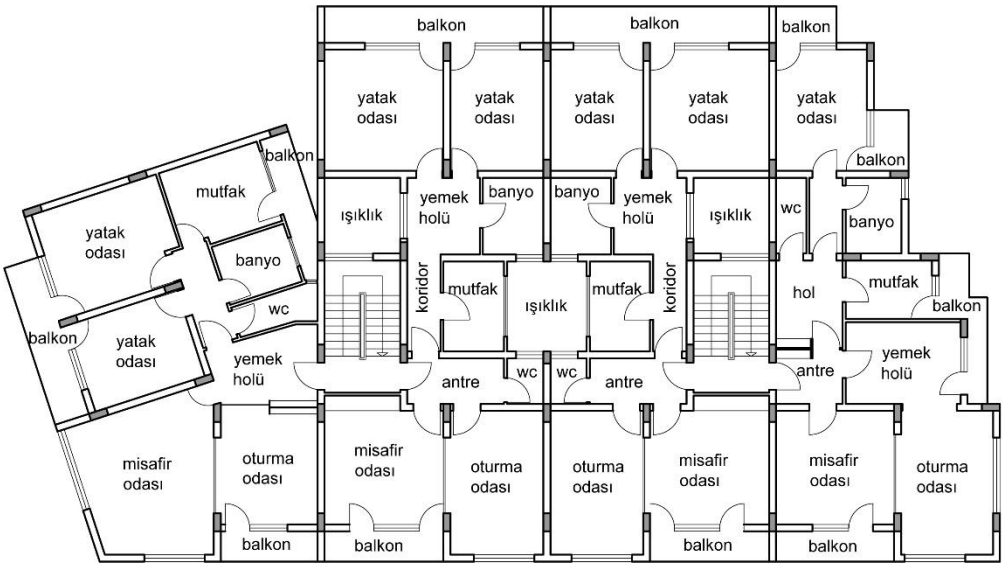
Mimari Proje Onay Tarihi: 1968

Tasarımcı: Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu

Yapım cinsi: Betonarme

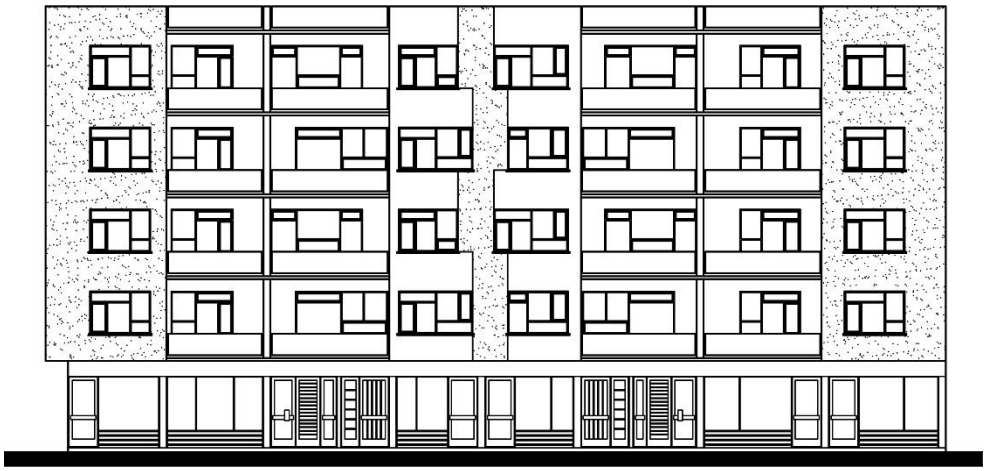
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı (Ö:1/250)

Şekil A.27 : Niyazi Balçık Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe (Ö:1/250)

Şekil A.27 (devam): Niyazi Balçık Apartmanı.

Mutlu (Vehbi Esenlik) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 23, Merkezefendi

Ada/Parsel: 3021/20 (244/109)

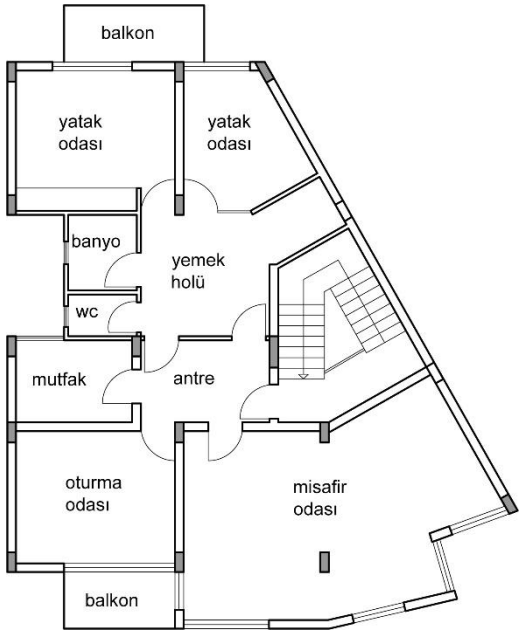
Mimari Proje Onay Tarihi: 1968

Tasarımcı: Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu

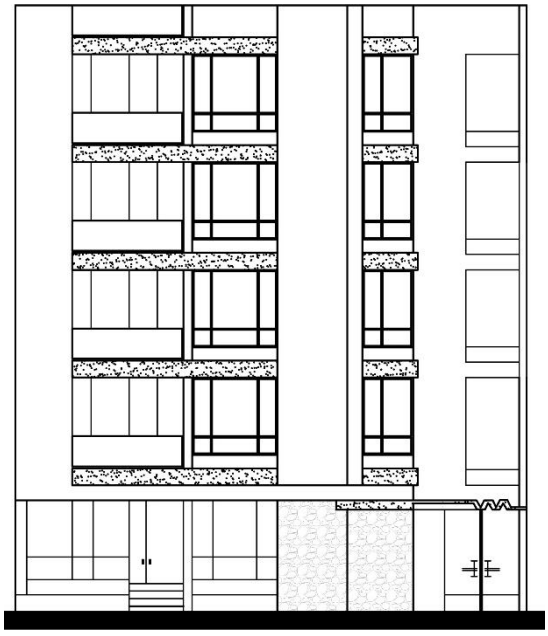
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.28 : Mutlu (Vehbi Esenlik) Apartmanı.

İsmail Süzük Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 4, Merkezefendi

Ada/Parsel: 258/310

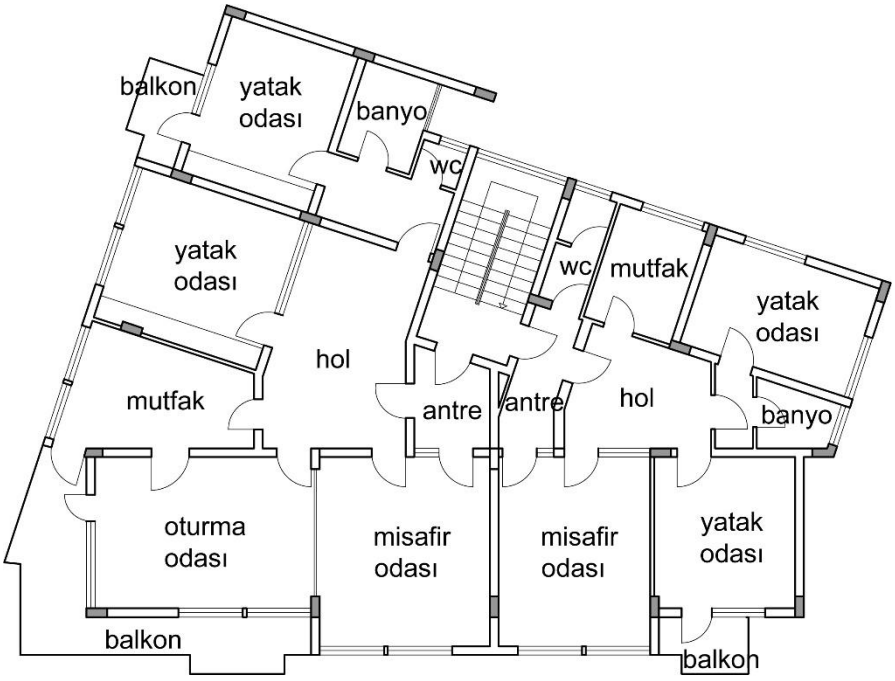
Mimari Proje Onay Tarihi: 1968

Tasarımcı: Müh. Mimar Hasan Gönüllü

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+ Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.29 : İsmail Süzük Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.29 (devam): İsmail Süzük Apartmanı.

Şevket Tırkaz Apartmanı

2015

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 8, Merkezefendi

Ada/Parsel: 258/312

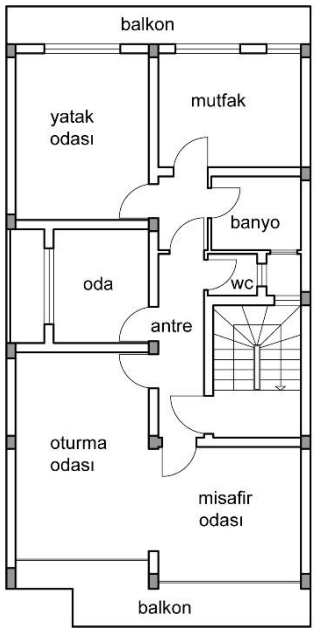
Mimari Proje Onay Tarihi: 1968

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

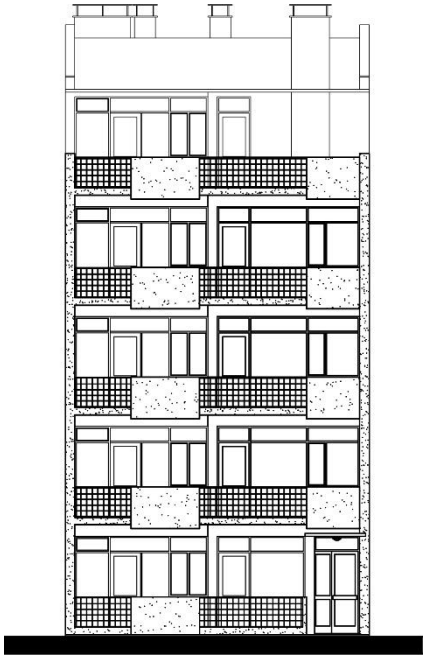
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.30 : Şevket Tırkaz Apartmanı.

Sultan Karabay Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 10, Merkezefendi

Ada/Parsel: 121/103 (121/41)

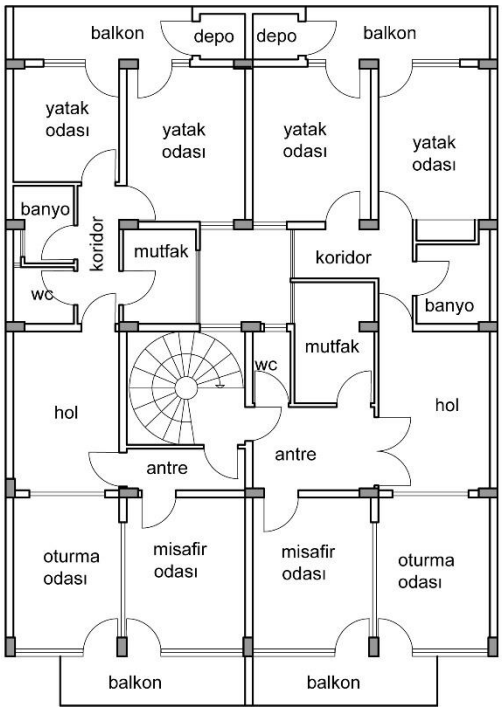
Mimari Proje Onay Tarihi: 1968

Tasarımcı: Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı

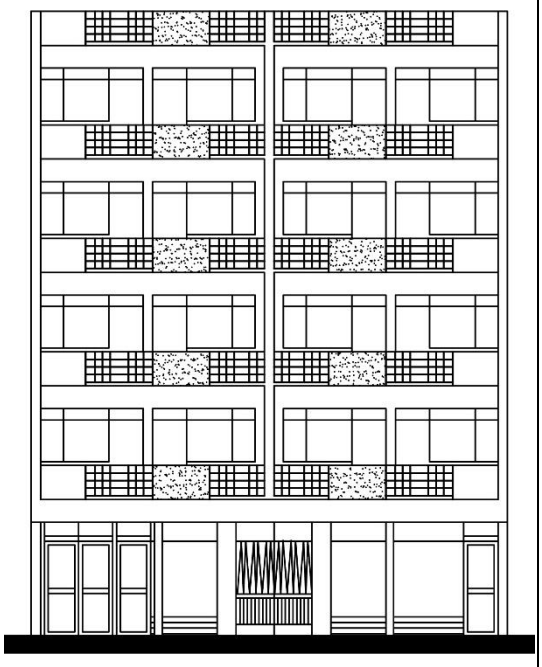
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

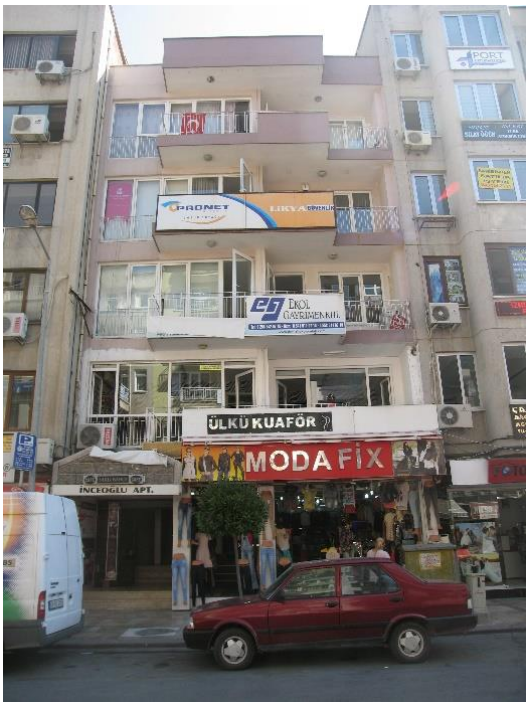
Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.31 : Sultan Karabay Apartmanı.

İnceoğlu (A. Burhanettin İnceoğlu) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Hastane Caddesi, No:8, Merkezefendi

Ada/Parsel: 1651/11 (126/35)

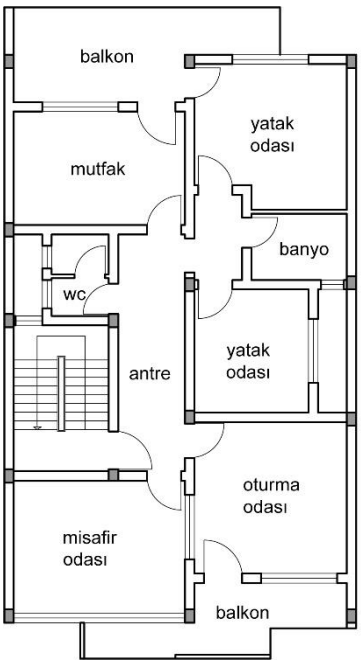
Mimari Proje Onay Tarihi: 1969

Tasarımcı: İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz

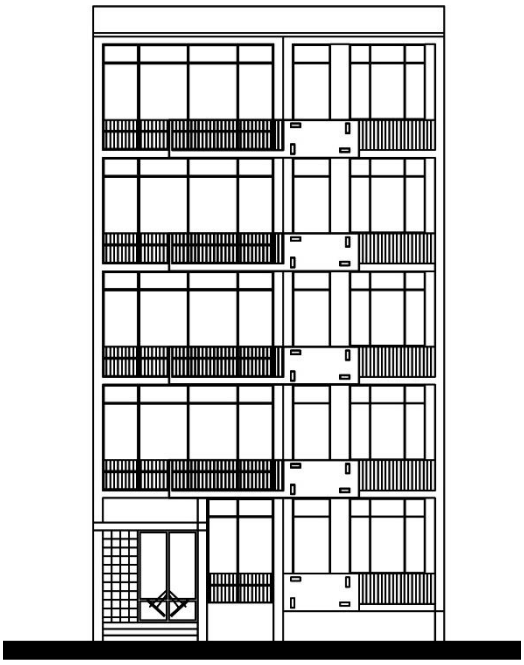
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.32 : İnceoğlu (A. Burhanettin İnceoğlu) Apartmanı.

Mehmet Üleşik Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1834 Sokak, No: 5, Merkezefendi

Ada/Parsel: 373/216 (151/216)

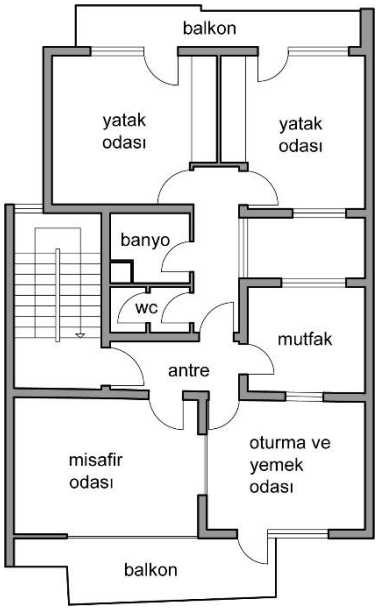
Mimari Proje Onay Tarihi: 1969

Tasarımcı: Müh. Mimar Hasan Gönüllü

Yapım cinsi: Yığma

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.33 : Mehmet Üleşik Apartmanı.

Osman Akçaal Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 925/1 Sokak, No:6, Pamukkale

Ada/Parsel: 2352/3 (253/175)

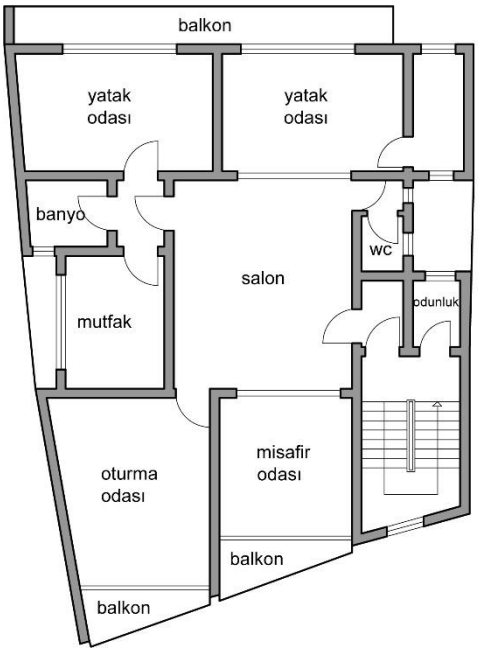
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz

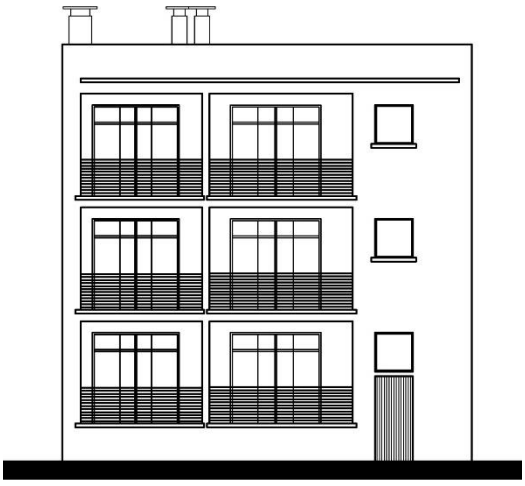
Yapım cinsi: Yığma

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.34 : Osman Akçaal Apartmanı.

Salar (Halil Salar) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Yeşilköy Caddesi, No: 18, Merkezefendi

Ada/Parsel: 3550/4 (151/193)

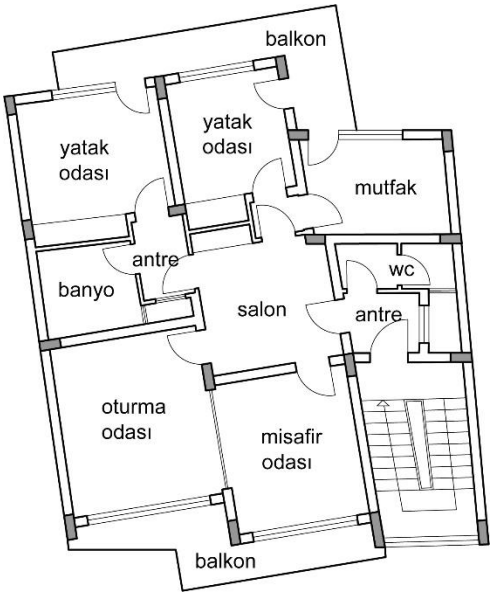
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

Yapım cinsi: Betonarme

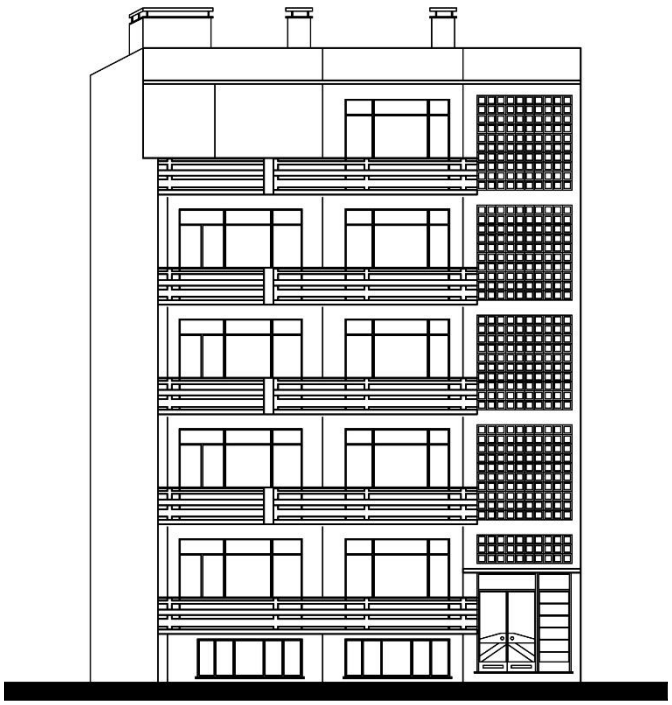
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.35 : Salar (Halil Salar) Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.35 (devam): Salar (Halil Salar) Apartmanı.

Baykent (Kadir Baykent) Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 556 Sokak, No: 8, Pamukkale

Ada/Parsel: 318/395 (283/395)

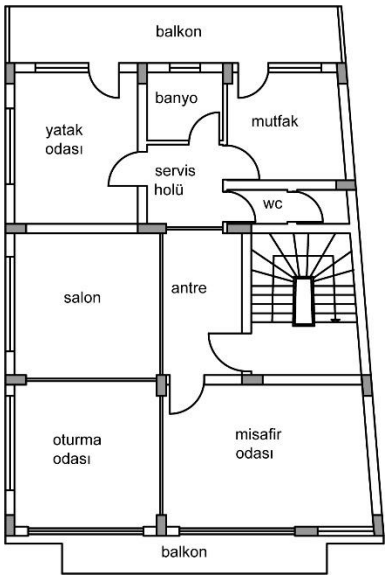
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

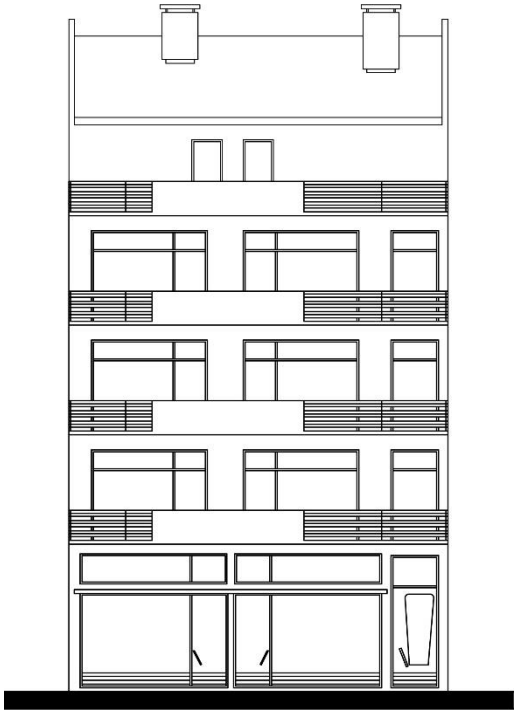
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.36 : Baykent (Kadir Baykent) Apartmanı.

Akman (Sami Akman) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 491 Sokak, No: 18, Merkezefendi

Ada/Parsel: 258/361

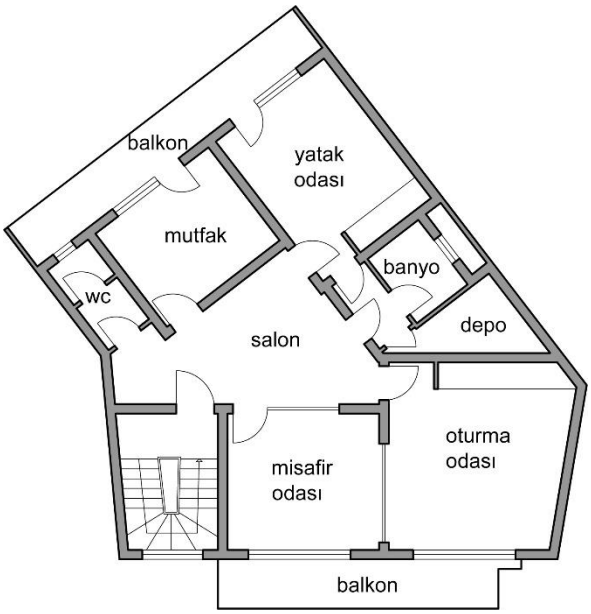
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

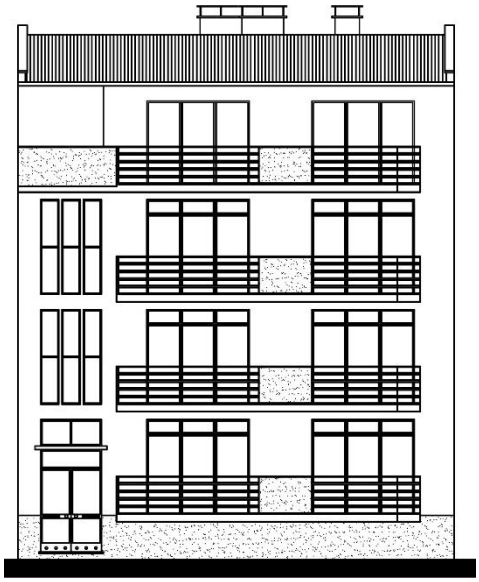
Yapım cinsi: Yığma

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

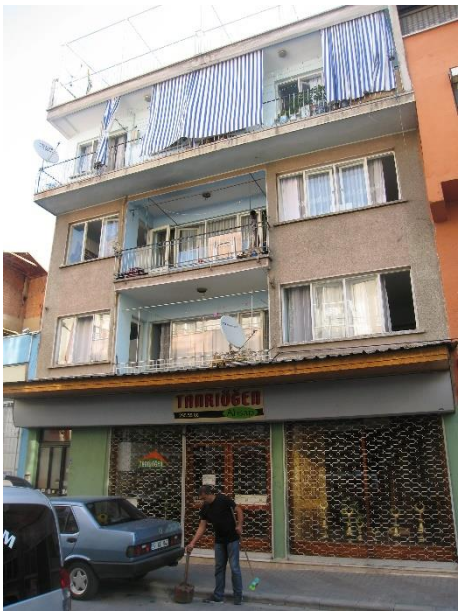
Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.37 : Akman (Sami Akman) Apartmanı.

Tanrıöğen (Bekir Sıtkı Tanrıöğen) Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, 510 Sokak, No: 12A, Merkezefendi

Ada/Parsel: 1474/4 (301/274)

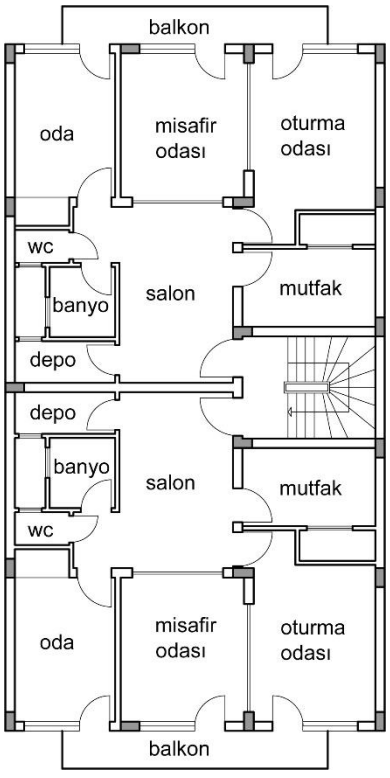
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.38 : Tanrıöğen (Bekir Sıtkı Tanrıöğen) Apartmanı.

Yılmaztürk (Süleyman Yılmaztürk) Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 558 Sokak, No: 7, Pamukkale

Ada/Parsel: 216/97

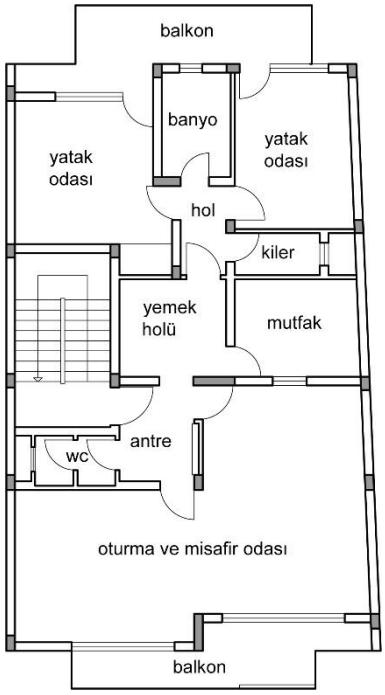
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz

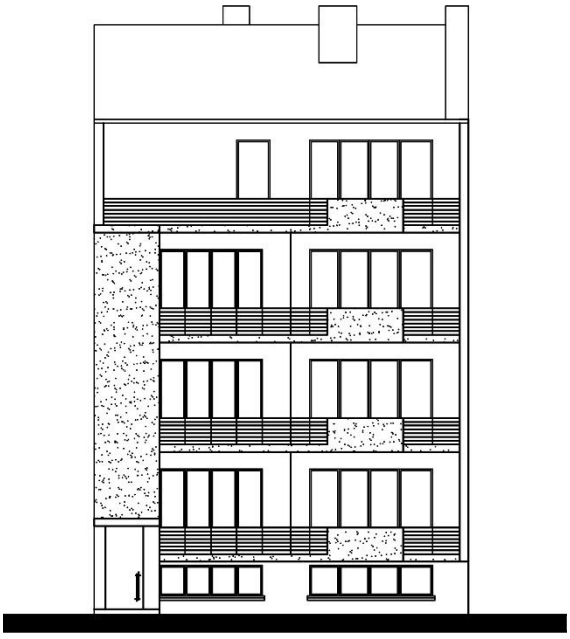
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.39 : Yılmaztürk (Süleyman Yılmaztürk) Apartmanı.

Aybüke (Kazım Bayındır) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 18, Merkezefendi

Ada/Parsel: 258/317

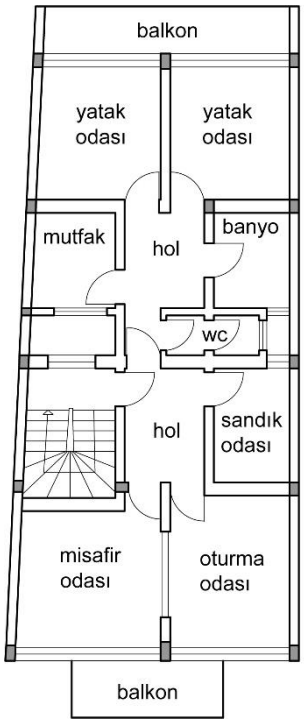
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

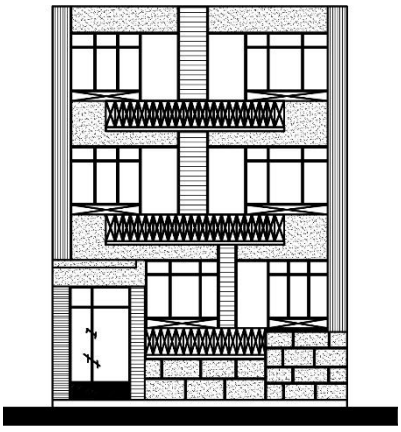
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.40 : Aybüke (Kazım Bayındır) Apartmanı.

Hasan Teiz Apartmanı

2015

Adres: Saraylar Mahallesi, 457 Sokak, No:6, Merkezefendi

Ada/Parsel: 336/8 (301/135)

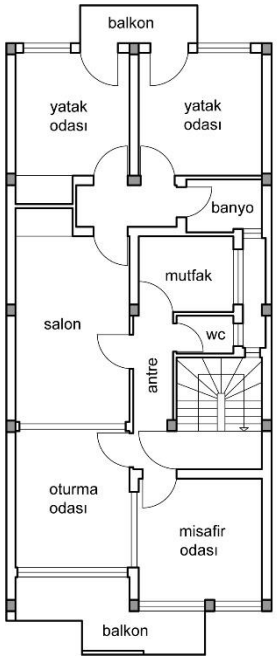
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

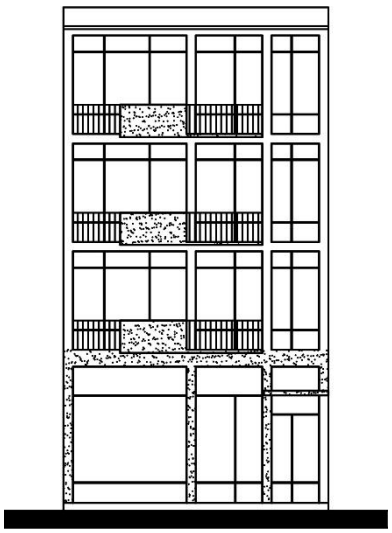
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.41 : Hasan Teiz Apartmanı.

İbrahim Tufan Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 506 Sokak, No: 10, Merkezefendi

Ada/Parsel: 258/313

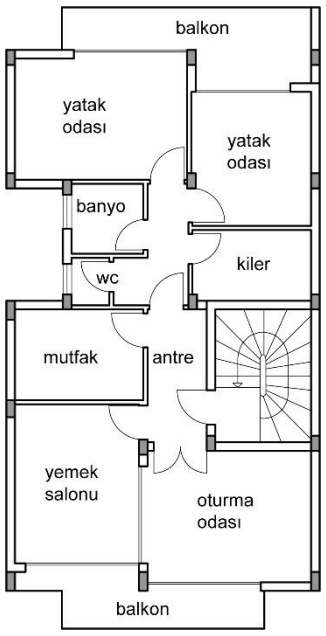
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu

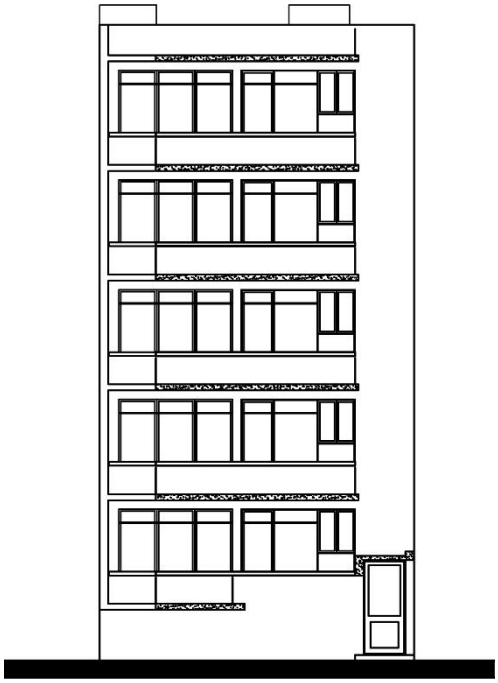
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Ticaret

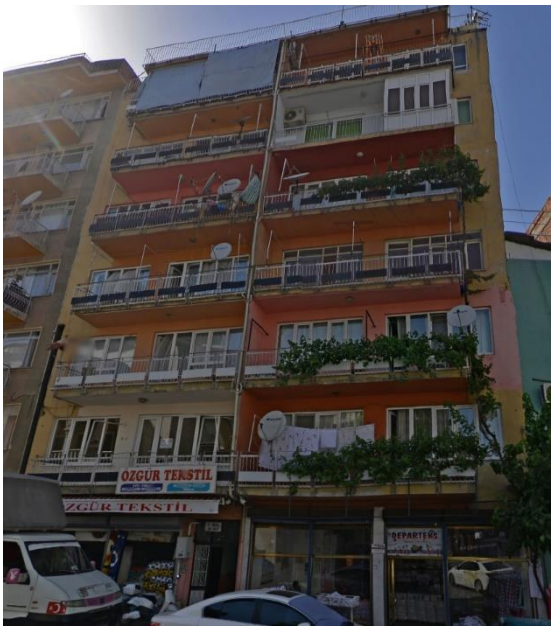
Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.42 : İbrahim Tufan Apartmanı.

Ünsal (Fikriye Ünsal) Apartmanı

2014

Adres: Topraklık Mahallesi, 576 Sokak, No: 11, Pamukkale

Ada/Parsel: 36/25 (36/20)

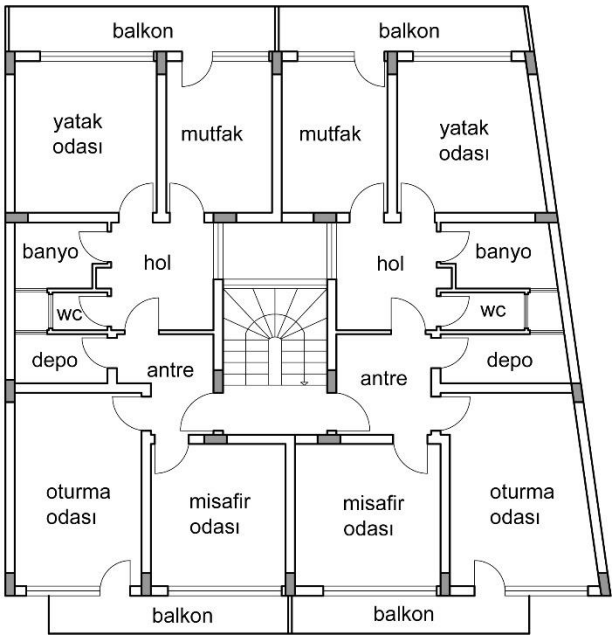
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

Yapım cinsi: Betonarme

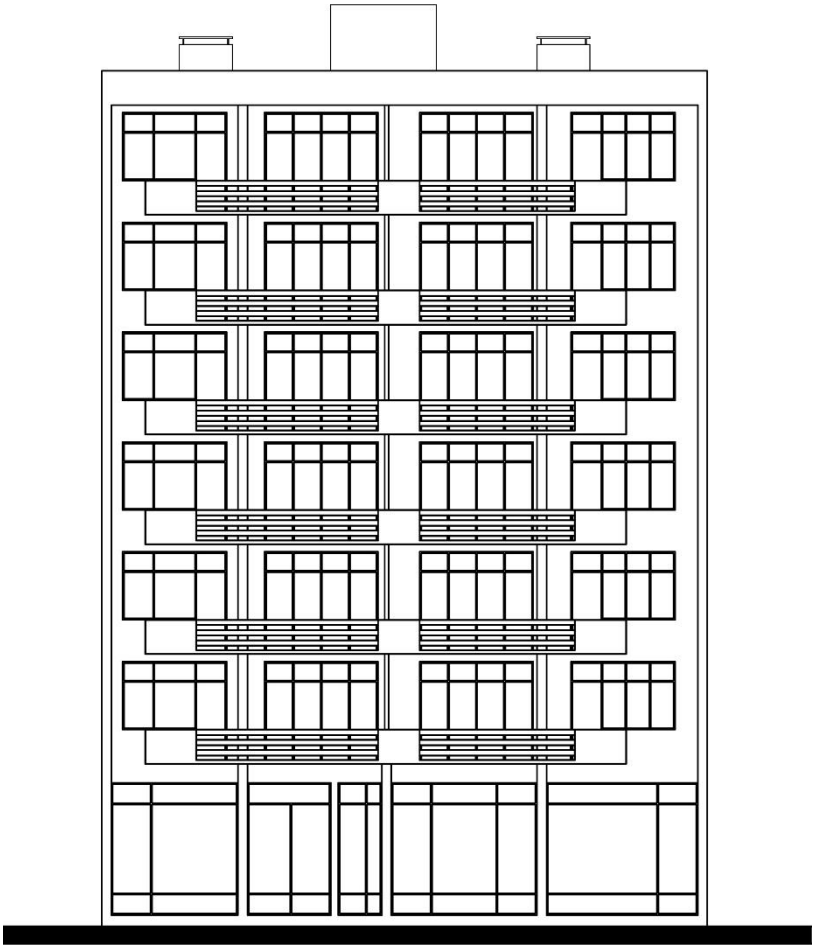
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.43 : Ünsal (Fikriye Ünsal) Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.43 (devam): Ünsal (Fikriye Ünsal) Apartmanı.

Beşek (Raife Beşek) Apartmanı

2014

Adres: Altıntop Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 153, Merkezefendi

Ada/Parsel: 431/17 (267/277)

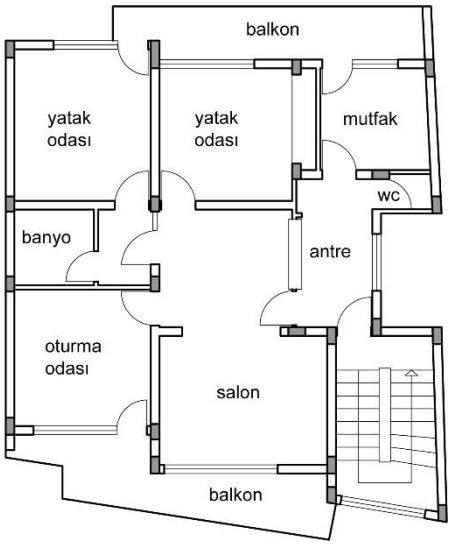
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970

Tasarımcı: Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu

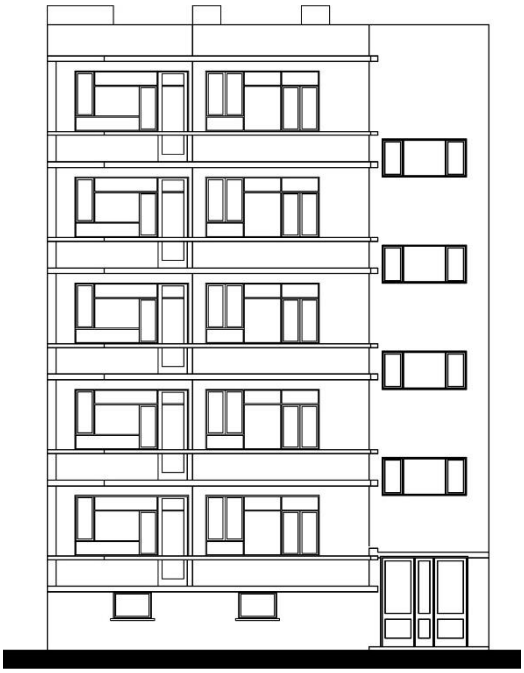
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.44 : Beşek (Raife Beşek) Apartmanı.

Şerif Ali Çubuk Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, 497 Sokak, No: 28, Merkezefendi

Ada/Parsel: 145/28

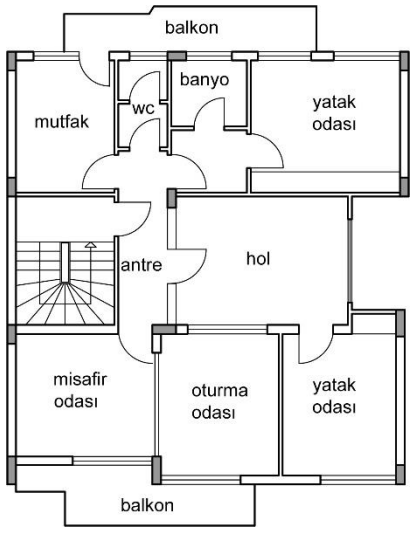
Mimari Proje Onay Tarihi: 1971

Tasarımcı: Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı

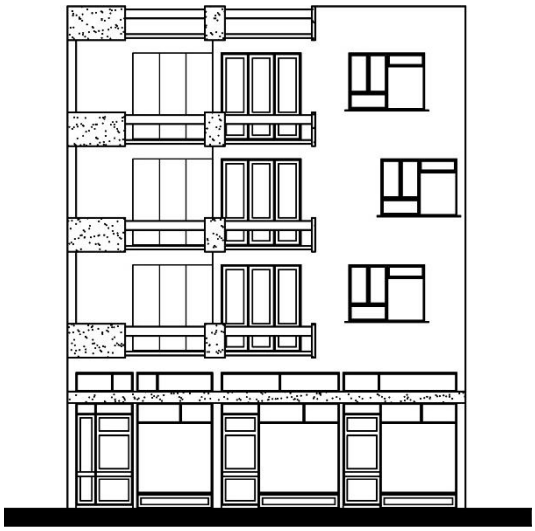
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.45 : Şerif Ali Çubuk Apartmanı.

Tefçi (Mevlüt Tefçi) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Yeşilköy Caddesi, No: 50, Merkezefendi

Ada/Parsel: 373/218 (151/218)

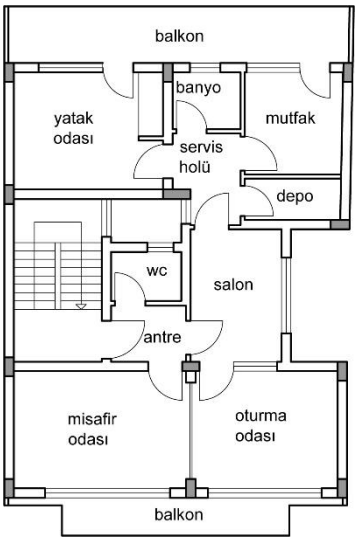
Mimari Proje Onay Tarihi: 1971

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker

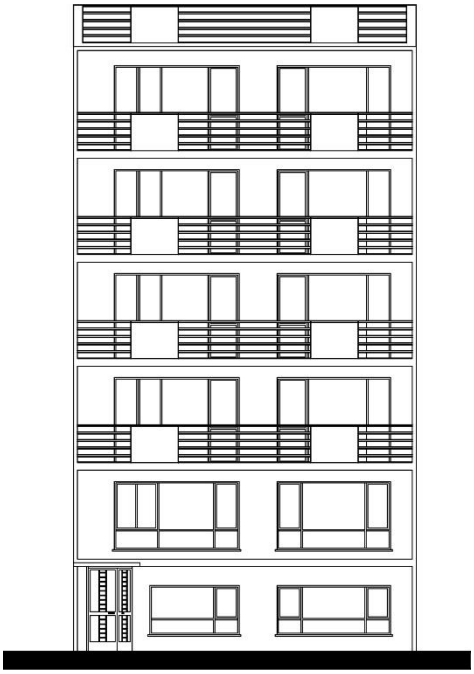
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.46 : Tefçi (Mevlüt Tefçi) Apartmanı.

Ali Yıldız Apartmanı

Adres: Topraklık Mahallesi, 631 Sokak, No: 5, Pamukkale

Ada/Parsel: 6/92

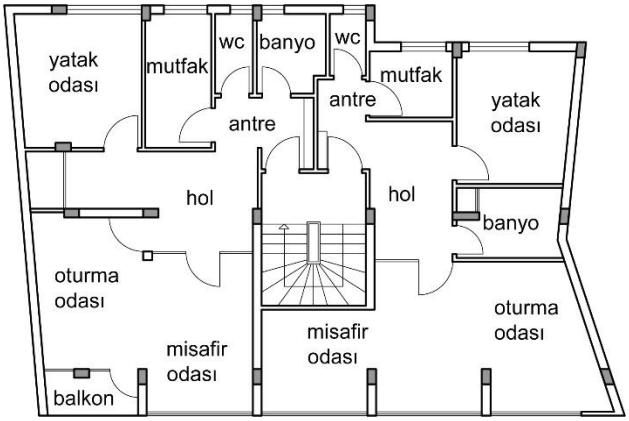
Mimari Proje Onay Tarihi: 1971

Tasarımcı: Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.47 : Ali Yıldız Apartmanı.

Osman Şan Apartmanı

2010

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1524 Sokak, No: 13, Merkezefendi

Ada/Parsel: 3455/2 (258/417)

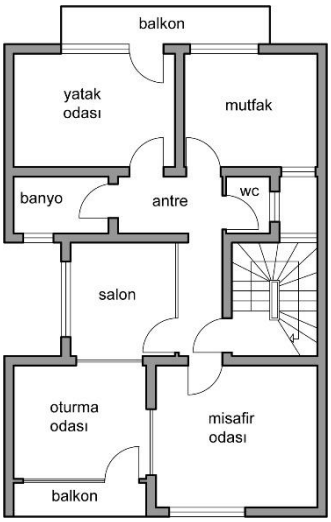
Mimari Proje Onay Tarihi: 1972

Tasarımcı: İnş. Müh. Mustafa Naili Oğuz

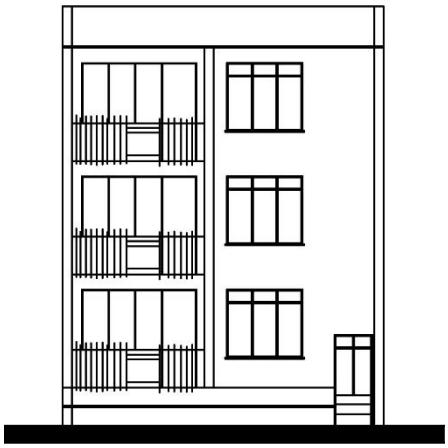
Yapım cinsi: Yığma

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.48 : Osman Şan Apartmanı.

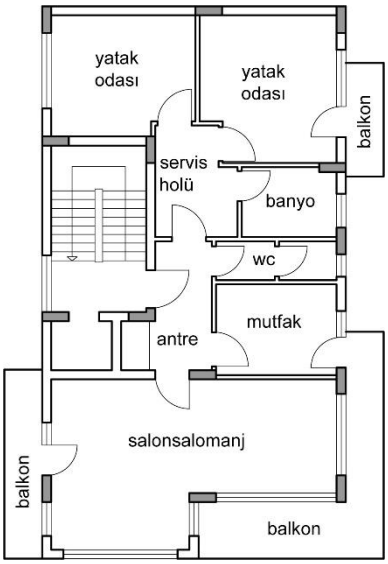
Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı

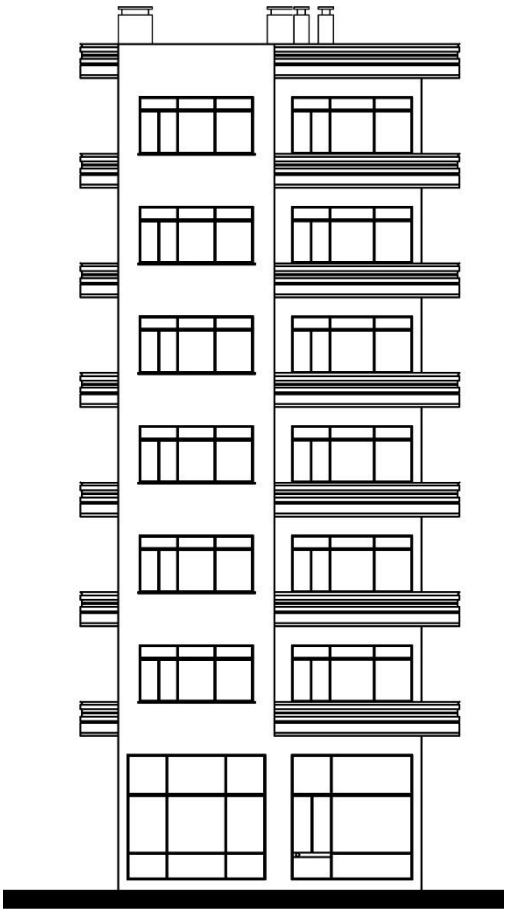
2010

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Şehit Albay Karaoğlanoğlu Caddesi, No:22, Merkezefendi
Ada/Parsel: 151/261 (151/142)
Mimari Proje Onay Tarihi: 1972
Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker
Yapım cinsi: Betonarme
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret
Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.49 : Mehmet Emin Tekinoğlu Apartmanı.

Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı

2014

Adres: Altıntop Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No: 108, Merkezefendi

Ada/Parsel: 267/301

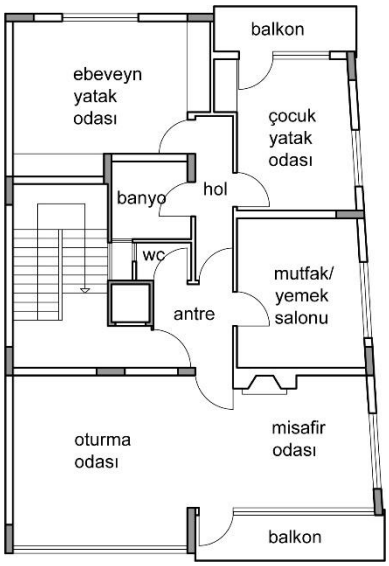
Mimari Proje Onay Tarihi: 1972

Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Orhan Bozkurt

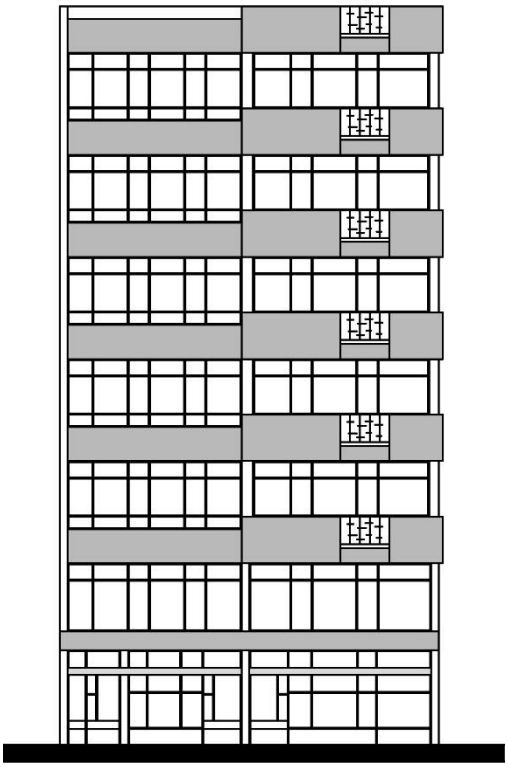
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.50 : Saadet Kesimli Cemile Başöz Apartmanı.

Kayalar (Nevzat Kaya) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Hastane Caddesi, No: 19, Merkezefendi

Ada/Parsel: 3021/2 (244/97)

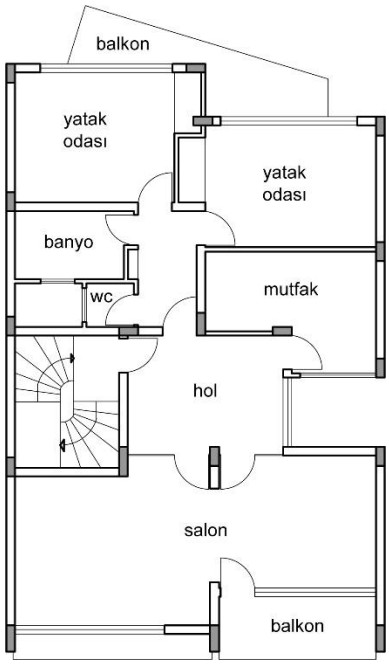
Mimari Proje Onay Tarihi: 1973

Tasarımcı: Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu

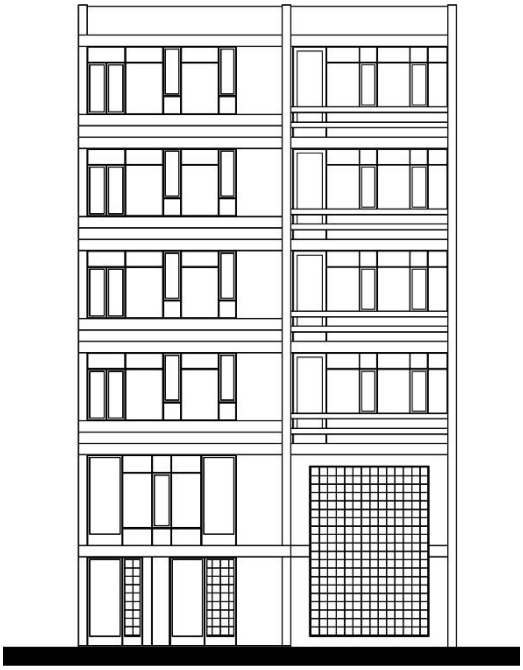
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.51 : Kayalar (Nevzat Kaya) Apartmanı.

Hayriye İnceoğlu Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 560 Sokak, No:5, Pamukkale

Ada/Parsel: 1596/15 (318/358)

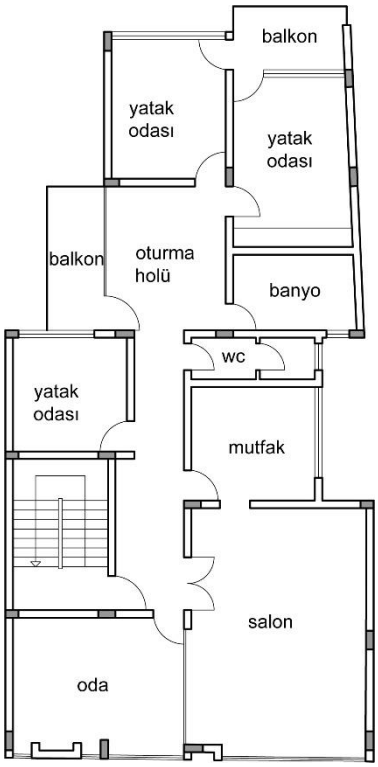
Mimari Proje Onay Tarihi: 1975

Tasarımcı: İnş. Y. Müh Muharrem Derici

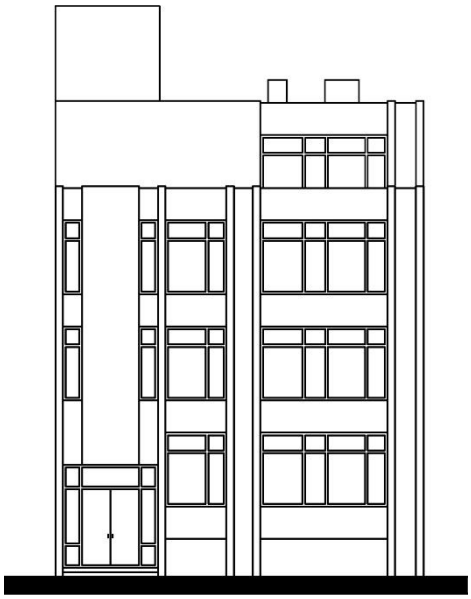
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.52 : Hayriye İnceoğlu Apartmanı.

M. Şükrü Kelleci Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, 358 Sokak, No: 21, Merkezefendi

Ada/Parsel: 147/38

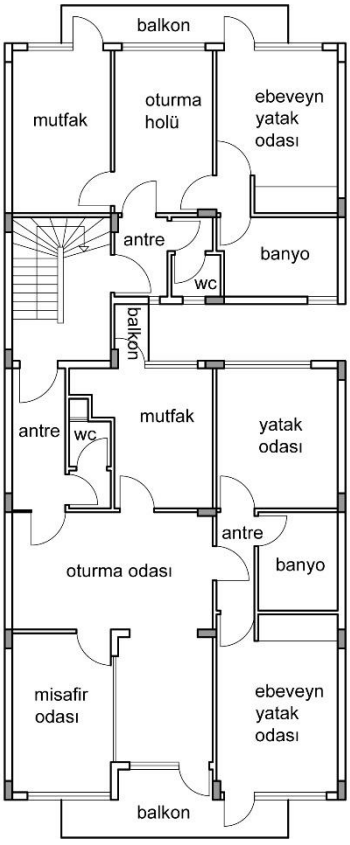
Mimari Proje Onay Tarihi: 1975

Tasarımcı: Y. Müh. Mimar Mustafa Eken

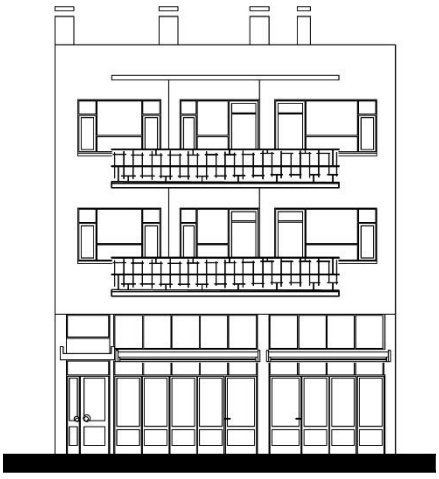
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Ticaret+Konut

Mevcut Kullanım: Ticaret+Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.53 : M. Şükrü Kelleci Apartmanı.

Reşat Bekgeç Apartmanı

2015

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1834 Sokak, No: 8, Merkezefendi

Ada/Parsel: 373/316

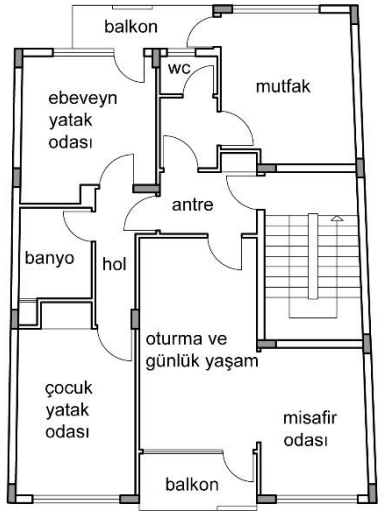
Mimari Proje Onay Tarihi: 1975

Tasarımcı: Mimar Zeki Kaplan

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

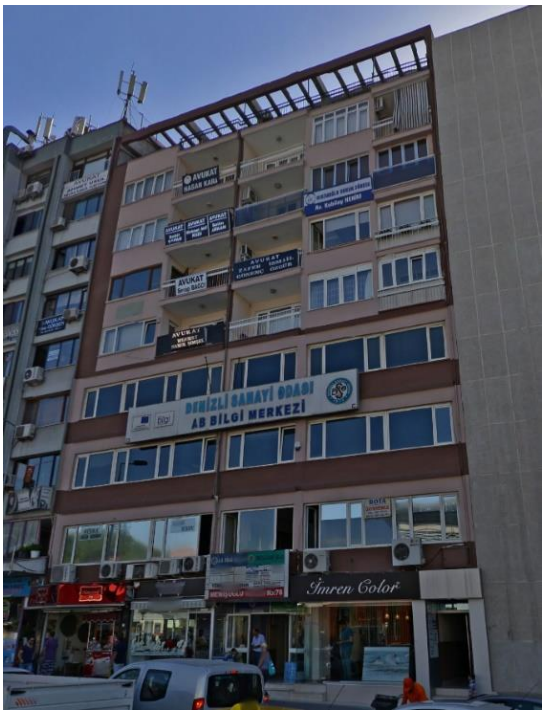
Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephesi

Şekil A.54 : Reşat Bekgeç Apartmanı.

Memişoğlu Apartmanı (Polat İnşaat)

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No: 76, Merkezefendi

Ada/Parsel: 1651/6 (307/125)

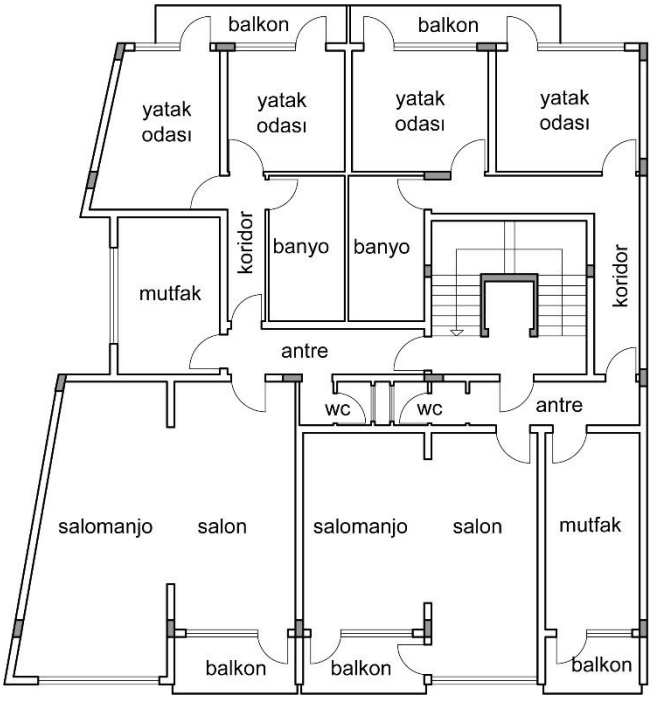
Mimari Proje Onay Tarihi: 1975

Tasarımcı: Y. Müh. Mimar Afer Kara

Yapım cinsi: Betonarme

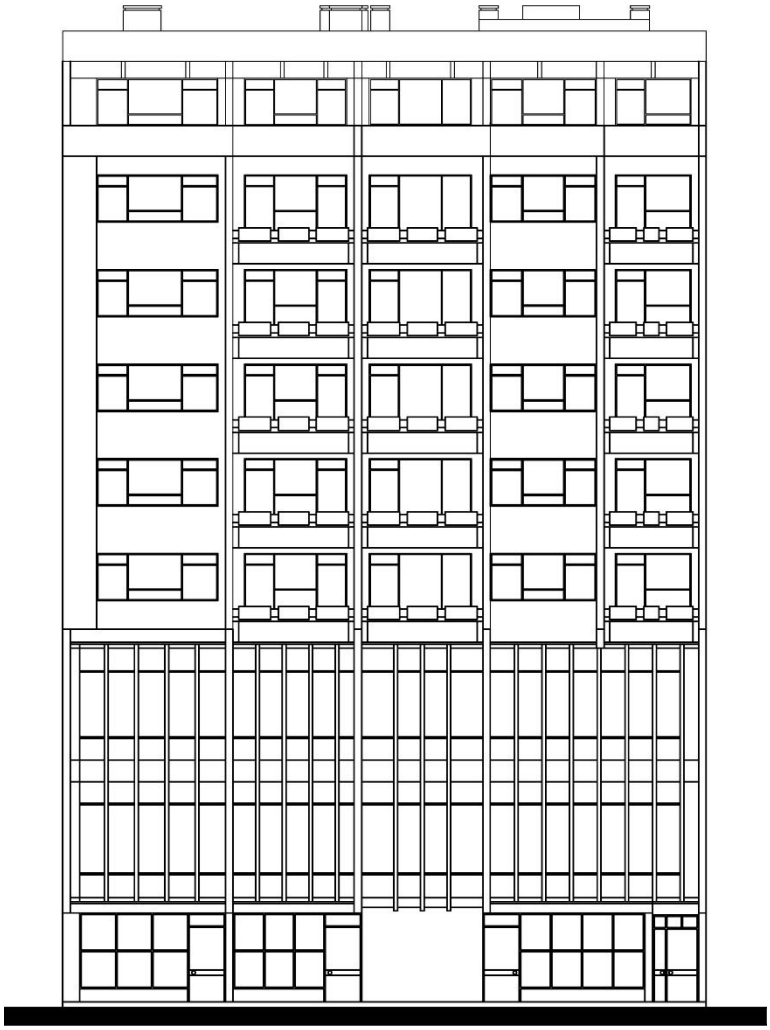
Özgün Kullanım: Ticaret+Konut

Mevcut Kullanım: Ticaret

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.55 : Memişoğlu Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.55 (devam): Memişoğlu Apartmanı.

Fatmana Salar Apartmanı

2015

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1831 Sokak, No: 9, Merkezefendi

Ada/Parsel: 373/229 (151/229)

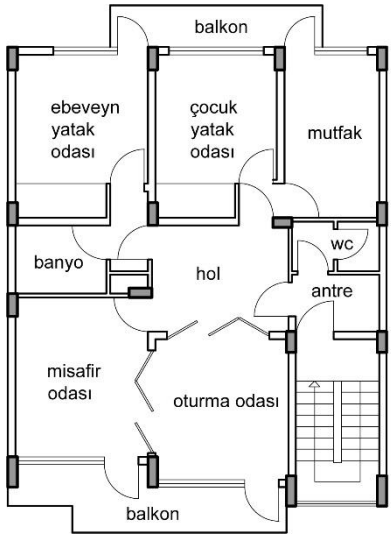
Mimari Proje Onay Tarihi: 1976

Tasarımcı: Y. Müh. Mimar Mustafa Eken

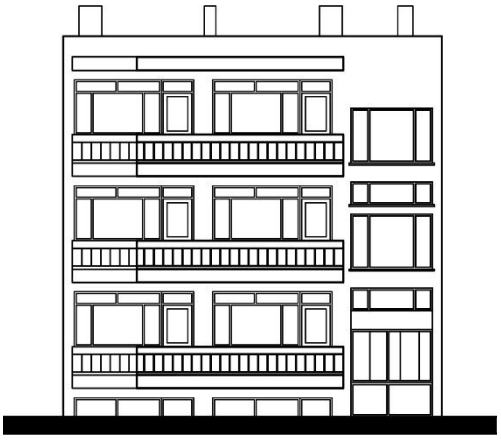
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.56 : Fatmana Salar Apartmanı.

Sami Tozlutepe Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 1339 Sokak, No: 7, Pamukkale

Ada/Parsel: 38/2

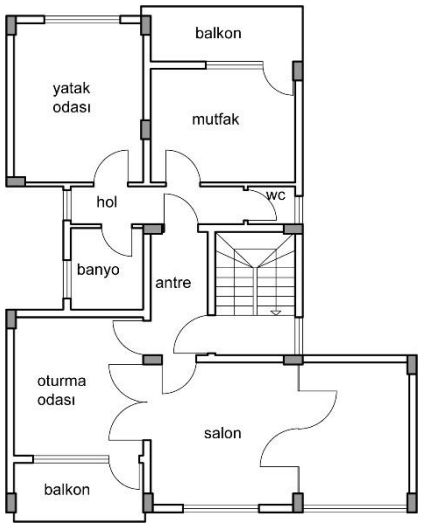
Mimari Proje Onay Tarihi: 1977

Tasarımcı: İnş. Müh. Nuri Süllü

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.57 : Sami Tozlutepe Apartmanı.

Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 963 Sokak, No: 10, Pamukkale

Ada/Parsel: 29/9 (11/108)

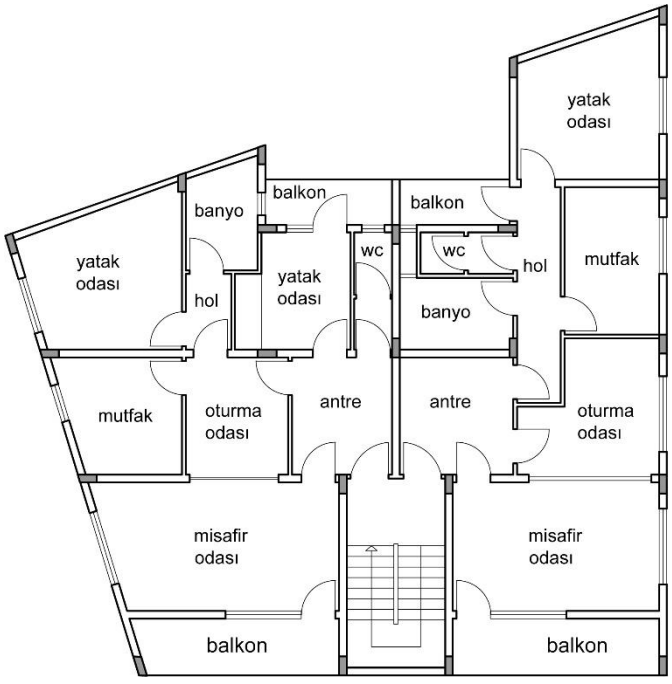
Mimari Proje Onay Tarihi: 1978

Tasarımcı: İnş. Müh. Halil Derici

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.58 : Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.58 (devam): Nazmi Gebeş-Ahmet Yamanoğlu Apartmanı.

Hasan İnanç Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 1070 Sokak, No: 18, Pamukkale

Ada/Parsel: 2360/6

Mimari Proje Onay Tarihi: 1978

Tasarımcı: Mimar İsmail Hakkı İlkimen

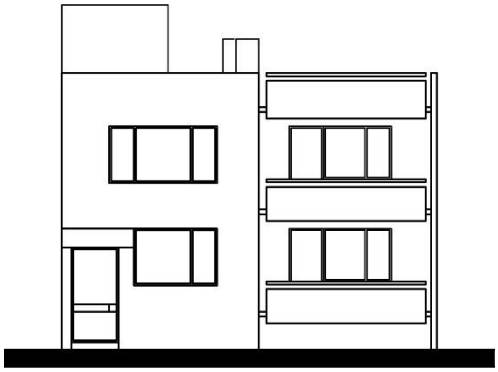
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.59 : Hasan İnanç Apartmanı.

Ali Çetin Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1788 Sokak, No: 15, Merkezefendi

Ada/Parsel: 5591/5

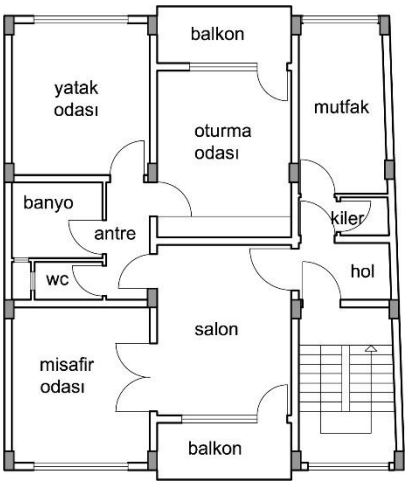
Mimari Proje Onay Tarihi: 1979

Tasarımcı: Bilinmiyor

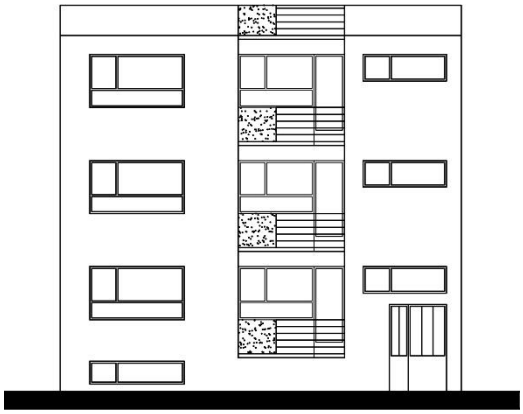
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.60 : Ali Çetin Apartmanı.

Yusuf Abalı Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 555 Sokak, No: 3, Pamukkale

Ada/Parsel: 216/130

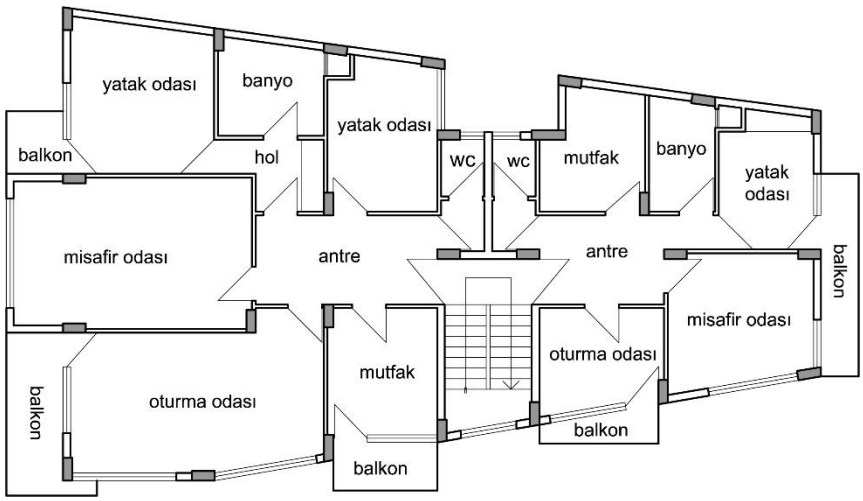
Mimari Proje Onay Tarihi: 1979

Tasarımcı: İnş. Müh. H. Abaş

Yapım cinsi: Betonarme

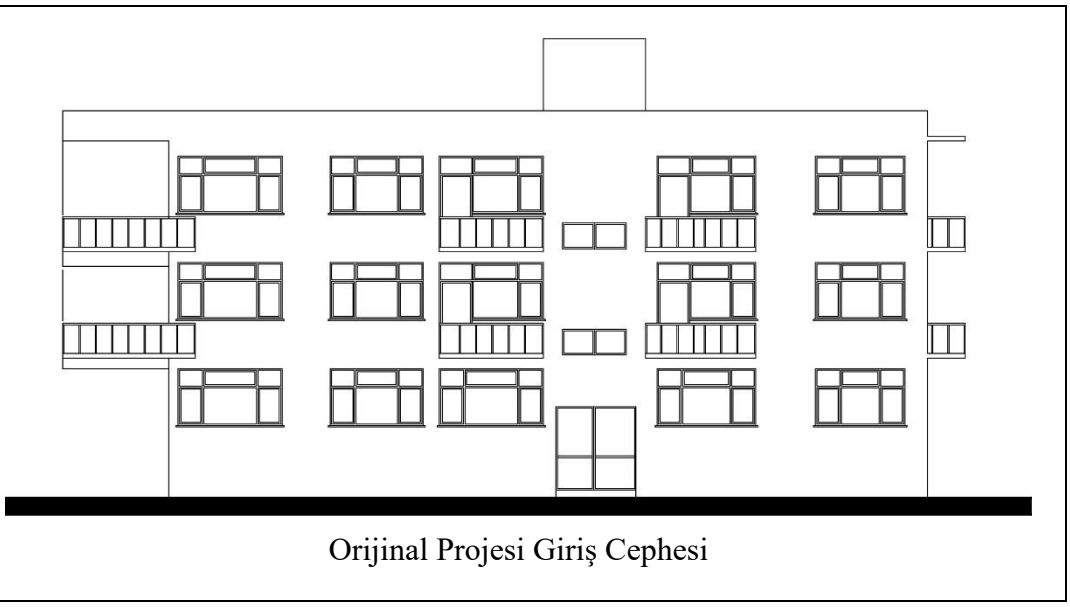
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.61 : Yusuf Abalı Apartmanı.

Orijinal Projesi Giriş Cephesi

Şekil A.61 (devam): Yusuf Abalı Apartmanı.

Fadim Kulaklı Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 425 Sokak, No: 10, Merkezefendi

Ada/Parsel: 3552/13 (373/301)

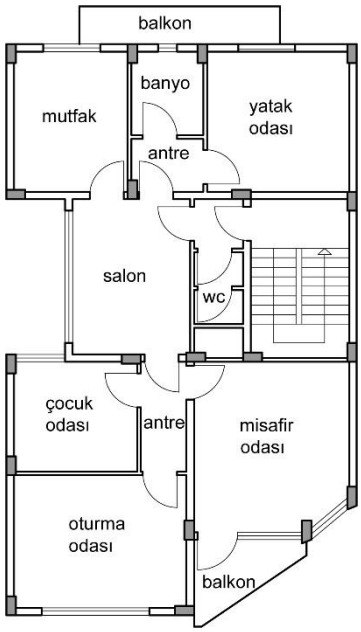
Mimari Proje Onay Tarihi: 1979

Tasarımcı: Mimar Mehmet Halit Süzük

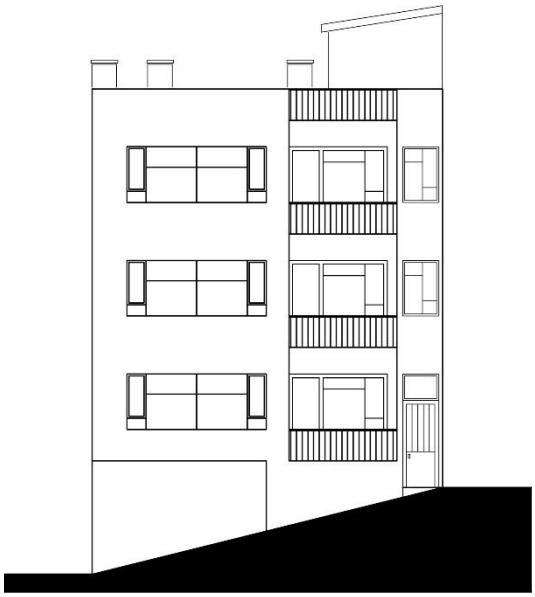
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.62 : Fadim Kulaklı Apartmanı.

Ramazan Çıkmazkara Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1788 Sokak, No: 17, Merkezefendi

Ada/Parsel: 5591/4 (373/348)

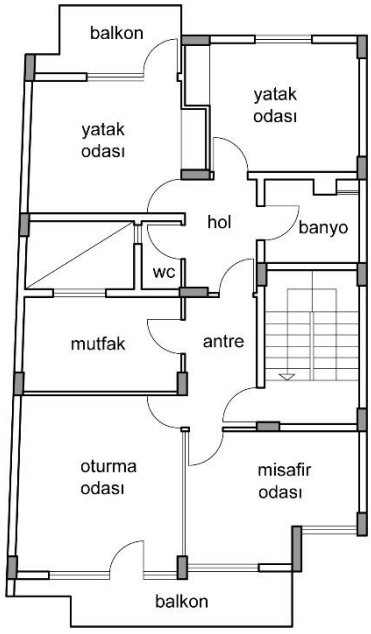
Mimari Proje Onay Tarihi: 1979

Tasarımcı: Mimar İsmail Hakkı İlkimen

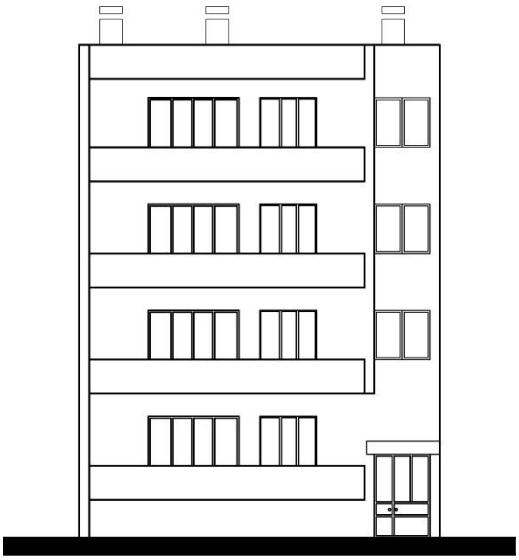
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.63 : Ramazan Çıkmazkara Apartmanı.

Mehmet İlhan Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 964 Sokak, No: 15, Pamukkale

Ada/Parsel: 29/10

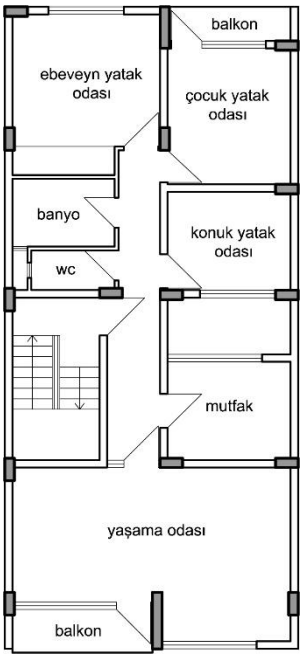
Mimari Proje Onay Tarihi: 1979

Tasarımcı: Mimar İhsan İnam

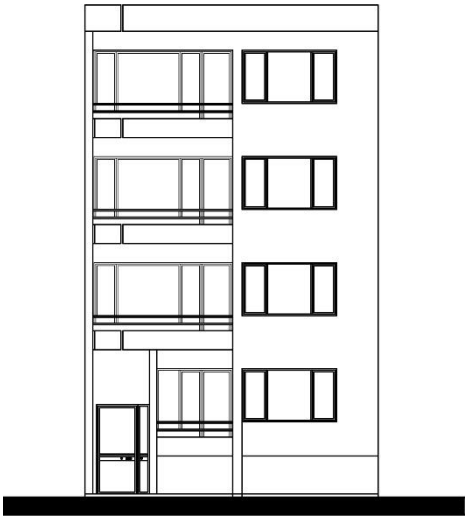
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.64 : Mehmet İlhan Apartmanı.

İsmet Öztoprak Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 425 Sokak, No: 15, Merkezefendi

Ada/Parsel: 373/293

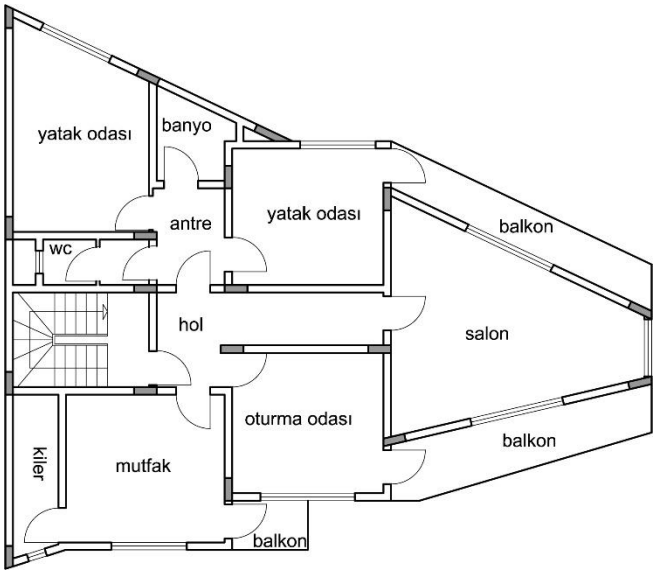
Mimari Proje Onay Tarihi: 1979

Tasarımcı: Mimar Mehmet Halit Süzük

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.65 : İsmet Öztoprak Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.65 (devam): İsmet Öztoprak Apartmanı.

Köşe (Güler Dinler) Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 1342 Sokak, No:19, Pamukkale

Ada/Parsel: 15/4

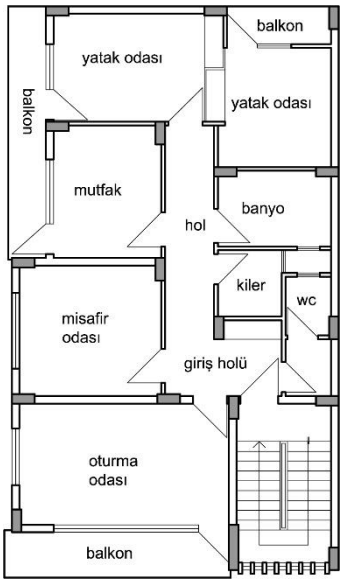
Mimari Proje Onay Tarihi: 1980

Tasarımcı: Mimar Mehmet Deniz

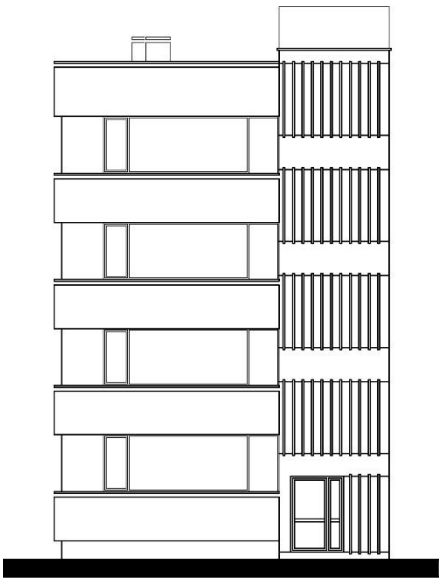
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.66 : Köşe (Güler Dinler) Apartmanı.

Sağlam (Meftune Sağlam) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1586 Sokak, No: 7, Merkezefendi

Ada/Parsel: 423/10

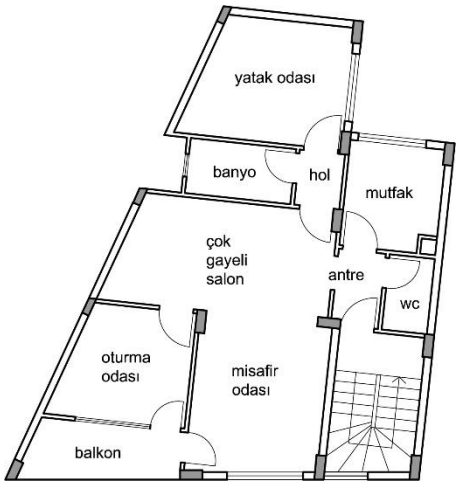
Mimari Proje Onay Tarihi: 1981

Tasarımcı: İnş. Müh. Behçet Ünal

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.67 : Sağlam (Meftune Sağlam) Apartmanı.

Yusuf Ermiş Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 1334 Sokak, No: 8, Pamukkale

Ada/Parsel: 19/3

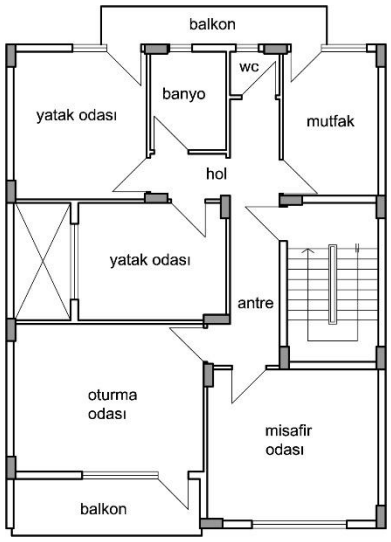
Mimari Proje Onay Tarihi: 1981

Tasarımcı: İnş. Müh. Ali Marım

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

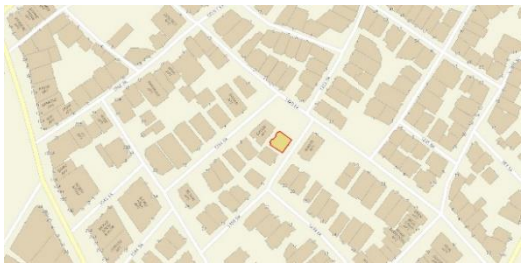
Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.68 : Yusuf Ermiş Apartmanı.

Saliha-Mevlüt Soytekin Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 1338 Sokak, No: 4, Pamukkale

Ada/Parsel: 33/2

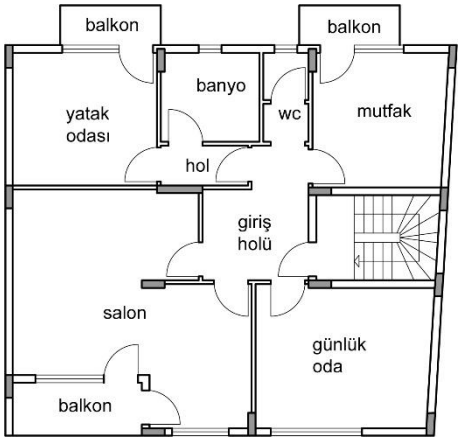
Mimari Proje Onay Tarihi: 1986

Tasarımcı: Mimar A. Nafiz Aydın

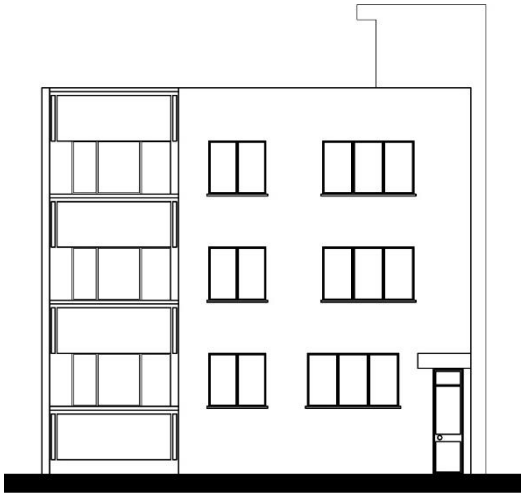
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.69 : Saliha-Mevlüt Soytekin Apartmanı.

Yaşar Tavaslı Apartmanı

2014

Adres: Saraylar Mahallesi, 457 Sokak, No:2, Merkezefendi

Ada/Parsel: 336/5

Mimari Proje Onay Tarihi: 1959

Tasarımcı: Bilinmiyor

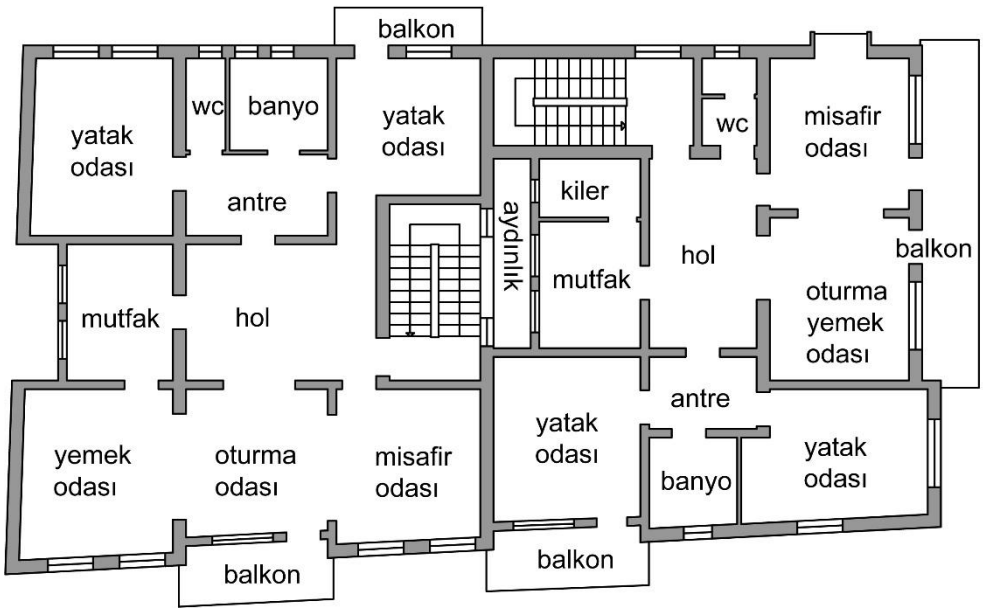
Yapım cinsi: Yığma

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1995 (Tadilat projesi)

1985 Yılı Rölöve Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.70 : Yaşar Tavaslı Apartmanı.

1985 Yılı Rölöve Projesi Ön Cephe

Şekil A.70 (devam): Yaşar Tavaslı Apartmanı.

Mustafa Nail Ergündüz Apartmanı

2010

Adres: Saraylar Mahallesi, 2. Ticari Yol, No:39A, Merkezefendi

Ada/Parsel: 269/386

Mimari Proje Onay Tarihi: 1960

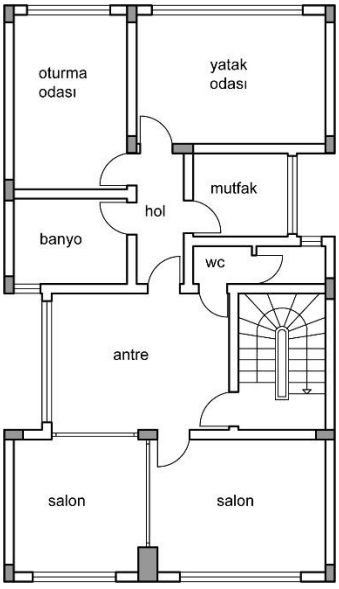
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

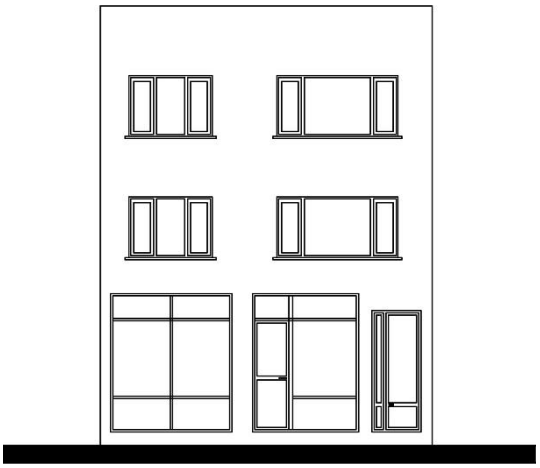
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Ticaret

Değişim: 1988 (Rölöve projesi)
Mimar Mustafa Yardım

1988 Yılı Rölöve Projesi
Normal Kat Planı

1988 Yılı Rölöve Projesi
Ön Cephe

Şekil A.71 : Mustafa Nail Ergündüz Apartmanı.

Nurettin Yüksel Apartmanı

2015

Adres: Altıntop Mahallesi, 834 Sokak, No: 16, Merkezefendi

Ada/Parsel: 2467/4

Mimari Proje Onay Tarihi: 1966

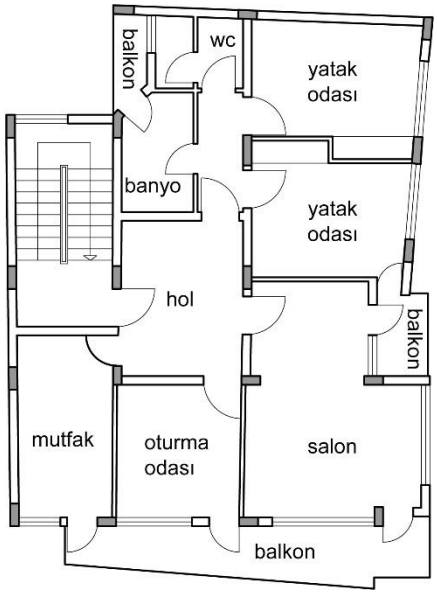
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

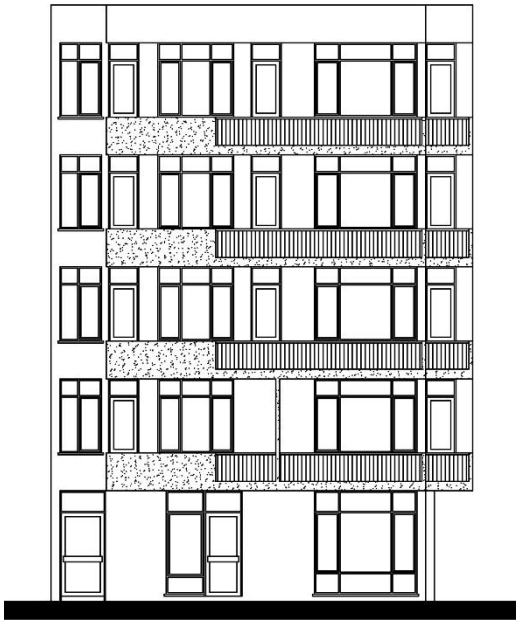
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1992 (İlave Kat Projesi)

1992 Yılı İlave Kat Projesi
Normal Kat Planı

1992 Yılı İlave Kat Projesi
Ön Cephe

Şekil A.72 : Nurettin Yüksel Apartmanı.

Mürüvvet Soysal Apartmanı

2015

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1831 Sokak, No: 5, Merkezefendi

Ada/Parsel: 373/168 (151/168)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1967

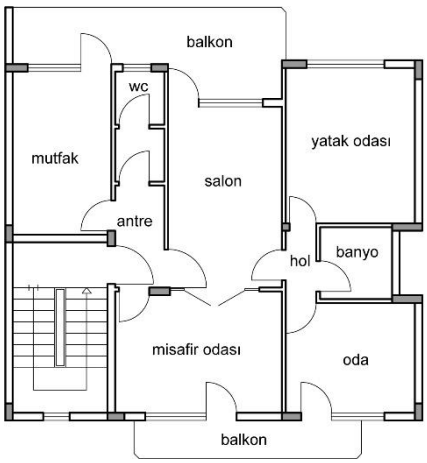
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

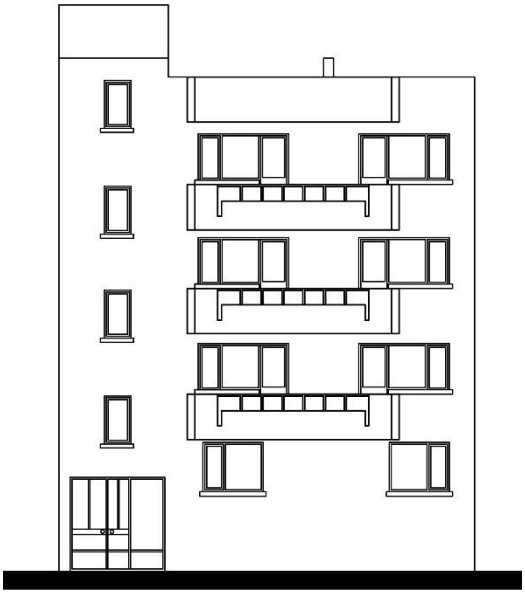
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1998 Revizyon Projesi

1998 Yılı Revizyon Projesi
Normal Kat Planı

1998 Yılı Revizyon Projesi
Ön Cephe

Şekil A.73 : Mürüvvet Soysal Apartmanı.

Gazi Ömer (Yılmaz-Cevdet Babaoğlu) Apartmanı

2010

Adres: Topraklık Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No: 45, Pamukkale

Ada/Parsel: 309/297

Mimari Proje Onay Tarihi: 1967

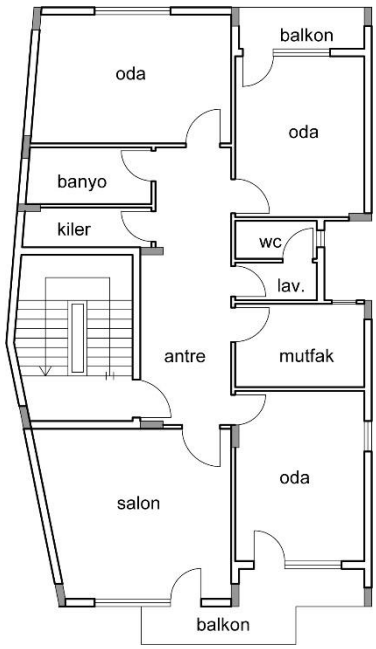
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

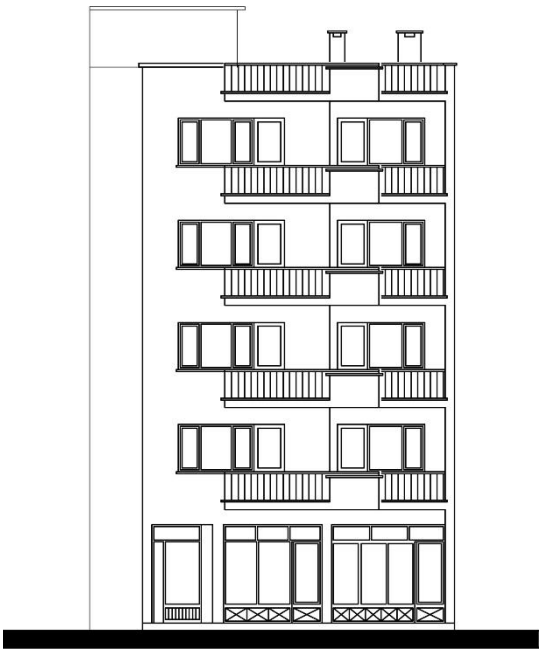
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1988 Rölöve Projesi
Mimar Turgay Üçyıldız

1988 Yılı Rölöve Projesi
Normal Kat Planı

1988 Yılı Rölöve Projesi
Ön Cephe

Şekil A.74 : Gazi Ömer (Yılmaz-Cevdet Babaoğlu) Apartmanı.

Enise Mazlume San Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 558 Sokak, No: 12, Pamukkale

Ada/Parsel: 1585/2

Mimari Proje Onay Tarihi: 1968

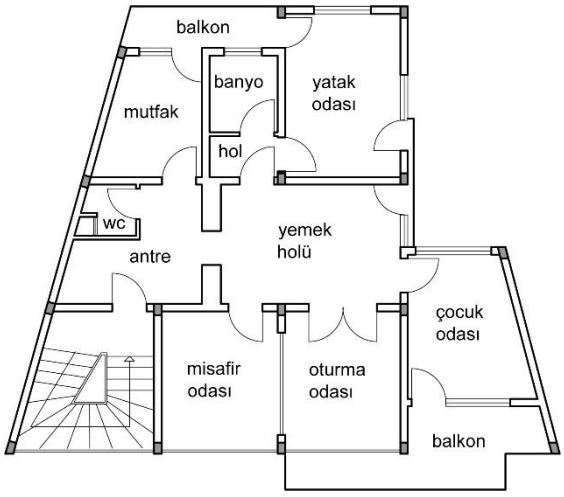
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1973 (İlavesi Projesi)
2004 (Rölöve Projesi)
Mimar Ozan Saraçoğlu

2004 Yılı Rölöve Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.75 : Enise Mazlume San Apartmanı.

2004 Yılı Rölöve Projesi Ön Cephe

Şekil A.75 (devam): Enise Mazlume San Apartmanı.

Özbaş (Hacer Özbaş) Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 831 Sokak, No: 1, Pamukkale

Ada/Parsel: 3598/1 (219/254)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1969

Tasarımcı: Bilinmiyor

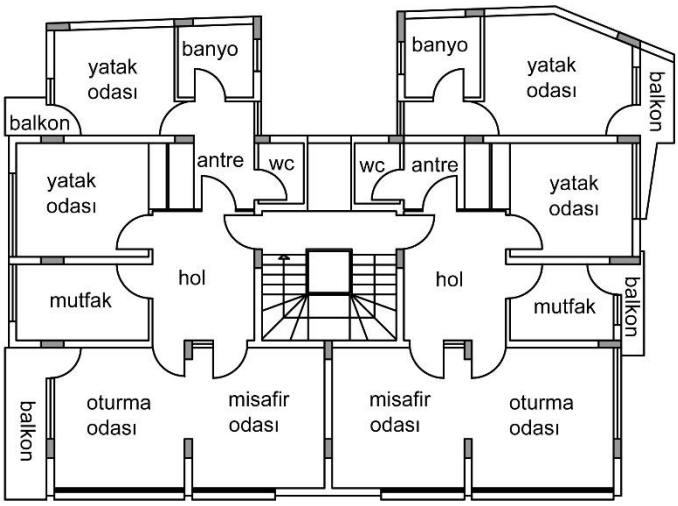
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1986 (Rölöve Projesi)

İnş. Müh. Abdullah Başkaya

1986 Yılı Rölöve Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.76 : Özbaş (Hacer Özbaş) Apartmanı.

1986 Yılı Rölöve Projesi Ön Cephe

Şekil A.76 (devam): Özbaş (Hacer Özbaş) Apartmanı.

Ali Olam Apartmanı

2014

Adres: 15 Mayıs Mahallesi, 558 Sokak, No: 5, Pamukkale

Ada/Parsel: 216/98

Mimari Proje Onay Tarihi: 1971

Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

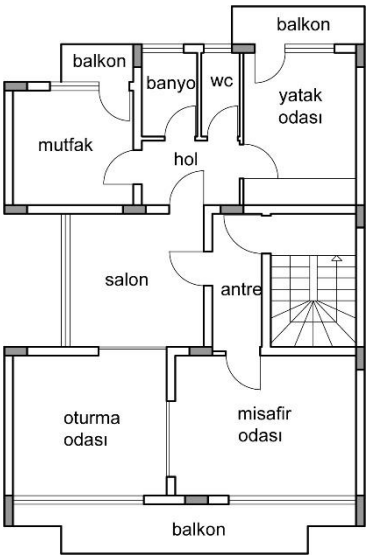
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: -1975 İlave Kat Projesi

-2009 Revizyon Projesi

İnş. Müh. Muzaffer Yüksel

2009 Yılı Revizyon Projesi Ön Cephe

2009 Yılı Revizyon Projesi Ön Cephe

Şekil A.77 : Ali Olam Apartmanı.

Cansel Duran Apartmanı

2010

Adres: Topraklık Mahallesi, 576 Sokak, No: 35, Pamukkale **Ada/Parsel:** 309/245

Mimari Proje Onay Tarihi: 1972

Tasarımcı: Bilinmiyor

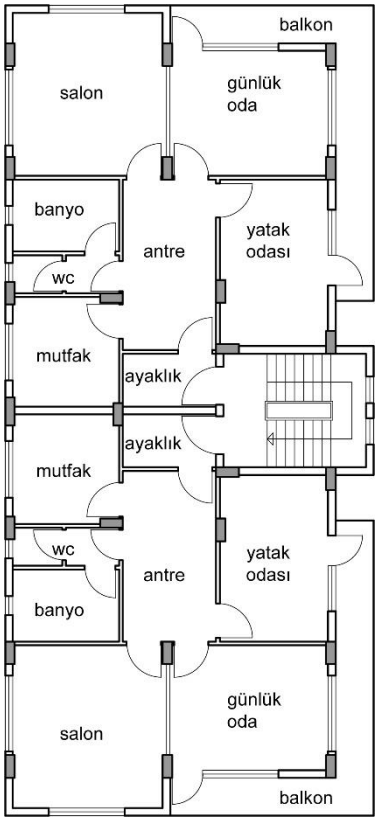
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

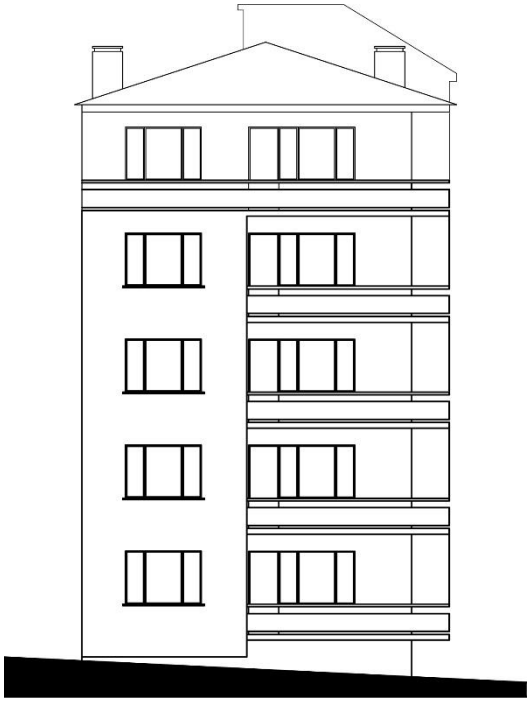
Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1996 (Rölöve Projesi)

Mimar Necmettin Arslan

1996 Yılı Rölöve Projesi
Normal Kat Planı

1996 Yılı Rölöve Projesi
Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.78 : Cansel Duran Apartmanı.

Birlik (İ. Hakkı Gölemezli) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1586 Sokak, No: 10, Merkezefendi **Ada/Parsel:** 425/10

Mimari Proje Onay Tarihi: 1972

Tasarımcı: Mimar Müh. Ozan Saraçoğlu

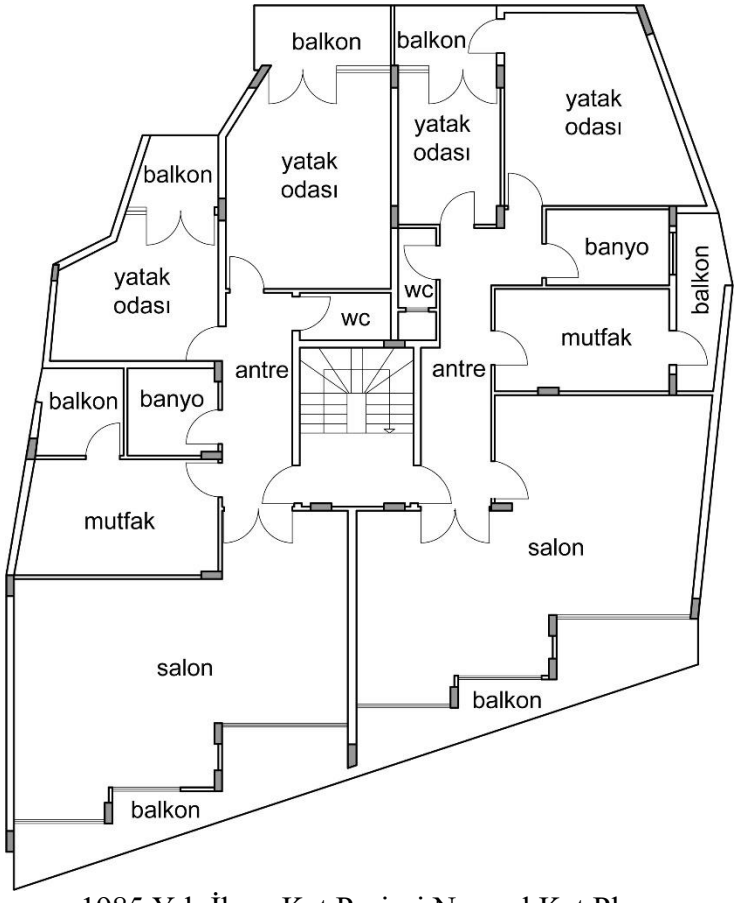
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

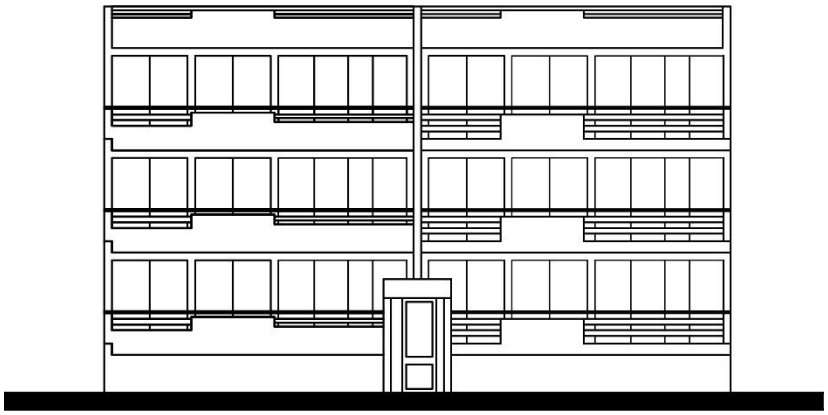
Değişim: 1985 (İlave Kat Projesi)

Y. Müh. Mimar Mustafa Eken

1985 Yılı İlave Kat Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.79 : Birlik (İ. Hakkı Gölemezli) Apartmanı.

1985 Yılı İlave Kat Projesi Projesi Ön Cephesi

Şekil A.79 (devam): Birlik (İ. Hakkı Gölemezli) Apartmanı.

Halil Bağcı Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1583 Sokak, No: 47, Merkezefendi

Ada/Parsel: 359/289

Mimari Proje Onay Tarihi: 1973

Tasarımcı: Bilinmiyor

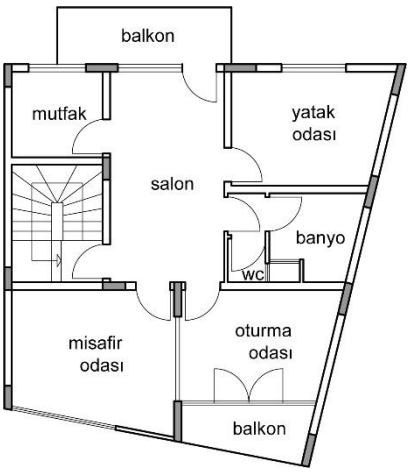
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

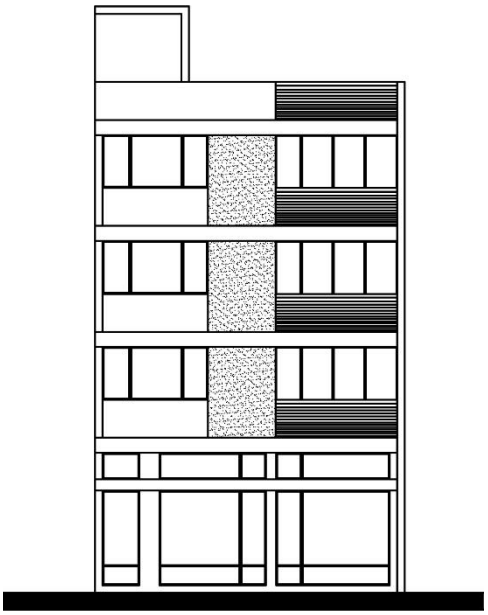
Mevcut Kullanım: Konut+Ticaret

Değişim: 1982 (İlave Kat Projesi)

İnş. Müh. Hikmet Künar

1982 Yılı İlave Kat Projesi
Normal Kat Planı

1982 Yılı İlave Kat Projesi
Ön Cephe

Şekil A.80 : Halil Bağcı Apartmanı.

Salih Dedeler Apartmanı

2014

Adres: Atalar Mahallesi, 1842 Sokak, No: 15, Pamukkale

Ada/Parsel: 16/10 (88/451)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1975

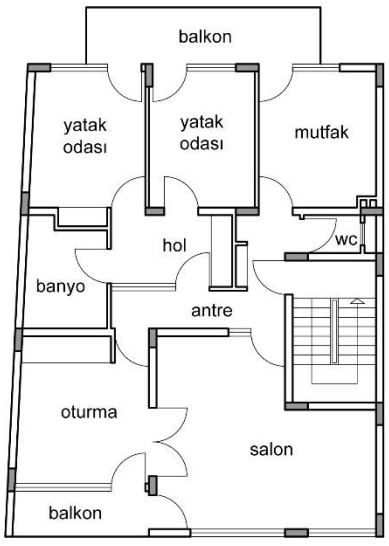
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

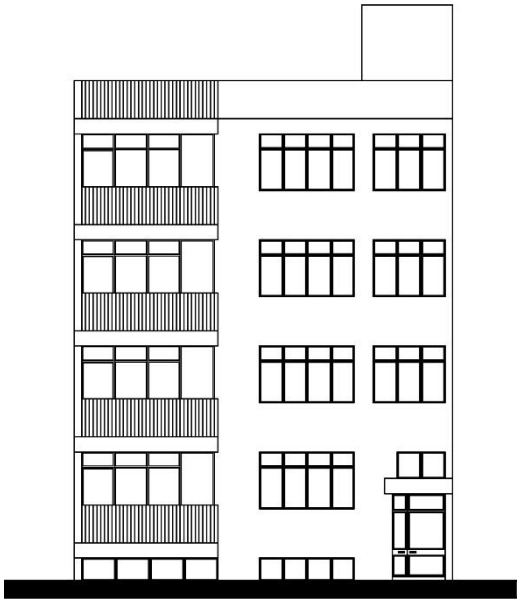
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1979 (İlave Kat Projesi)
Mimar Aydoğan Kan
2009 (Revizyon Projesi)
Mimar Aydoğan Kan

1979 İlave Kat Projesi
Normal Kat Planı

1979 İlave Kat Projesi
Ön Cephesi

Şekil A.81 : Salih Dedeler Apartmanı.

Ege (Rıza Ege) Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Yeşilköy Caddesi, No: 26, Merkezefendi

Ada/Parsel: 3551/3 (373/325)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1976

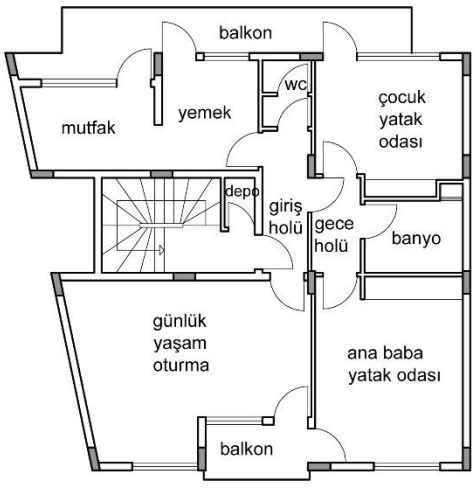
Tasarımcı: Bilinmiyor

Yapım cinsi: Betonarme

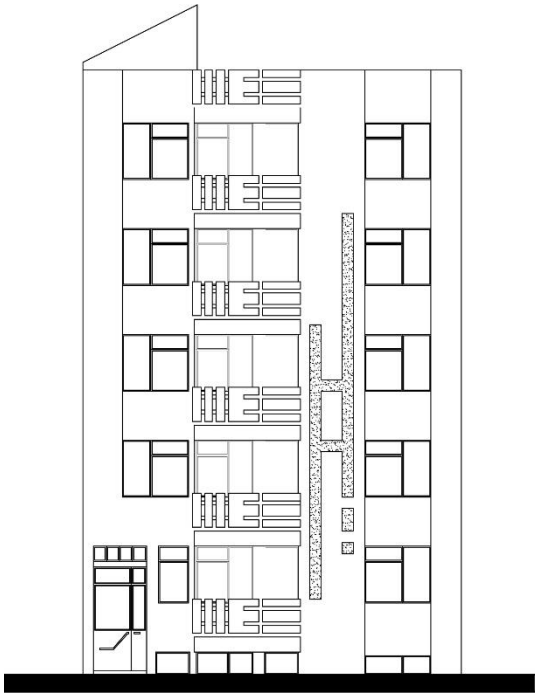
Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Konut

Değişim: 1979 (İlave Kat Projesi)
Y. Müh. Mimar Kayhan Topel

1979 Yılı İlave Kat Projesi
Normal Kat Planı

1979 Yılı İlave Kat Projesi
Ön Cephe

Şekil A.82 : Ege (Rıza Ege) Apartmanı.

Çakır (Yavuz Çakır) Apartmanı

2010

Adres: Saraylar Mahallesi, 510 Sokak, No:3, Merkezefendi

Ada/Parsel: 301/293

Mimari Proje Onay Tarihi: 1977

Tasarımcı: Bilinmiyor

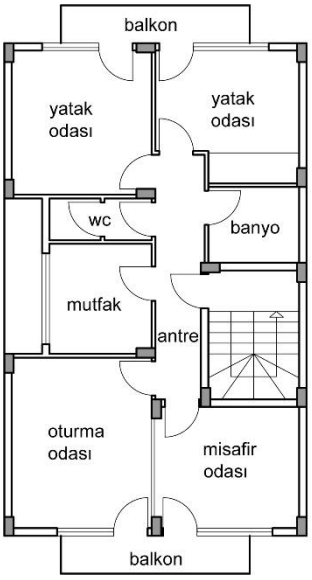
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut+ Ticaret

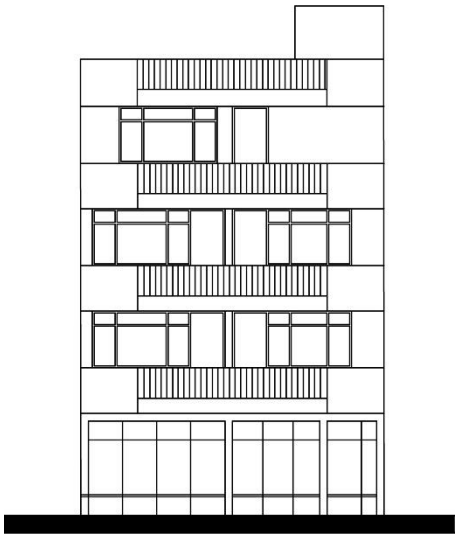
Mevcut Kullanım: Konut+ Ticaret

Değişim: 1979 (Tadilat Projesi)

İnş. Müh. Ali Marım

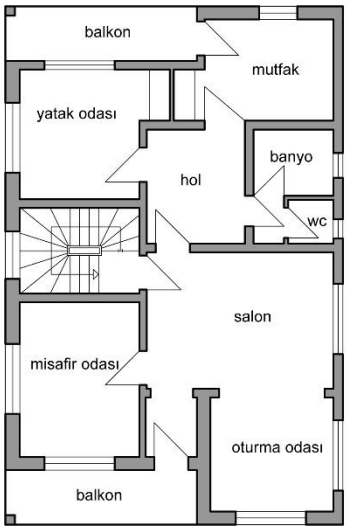

1979 Tadilat Projesi
Normal Kat Planı

1979 Tadilat Projesi
Ön Cephe

Şekil A.83 : Çakır (Yavuz Çakır) Apartmanı.

Şerife Bircan Apartmanı	
	Adres: Saraylar Mahallesi, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, No:22, Merkezefendi **Ada/Parsel:** 337/26 (301/36) **Mimari Proje Onay Tarihi:** Bilinmiyor **Tasarımcı:** Bilinmiyor **Yapım cinsi:** Yığma **Özgün Kullanım:** Konut **Mevcut Kullanım:** Yıkıldı **Değişim:** 1967 (Rölöve ve İlave Kat Projesi) Müh. Mimar Yüksel Kaşıkçı
 1967 Yılı Rölöve ve İlave Kat Projesi Normal Kat Planı	 1967 Yılı Rölöve ve İlave Kat Projesi Ön Cephe

Şekil A.84 : Şerife Bircan Apartmanı.

Eşref Mutçalı Apartmanı

2014

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No:27, Merkezefendi

Ada/Parsel: 3021/18 (244/107)

Mimari Proje Onay Tarihi: 1962

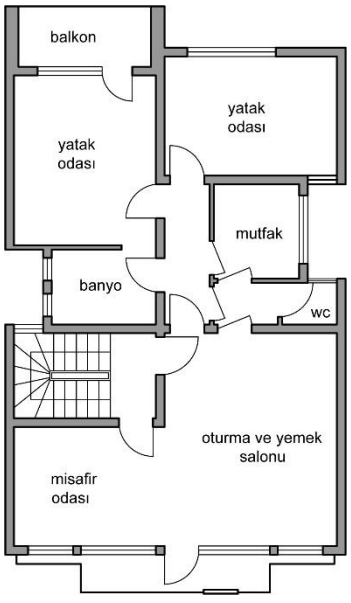
Tasarımcı: Y. Müh. Mimar Feridun Alpat

Yapım cinsi: Yığma

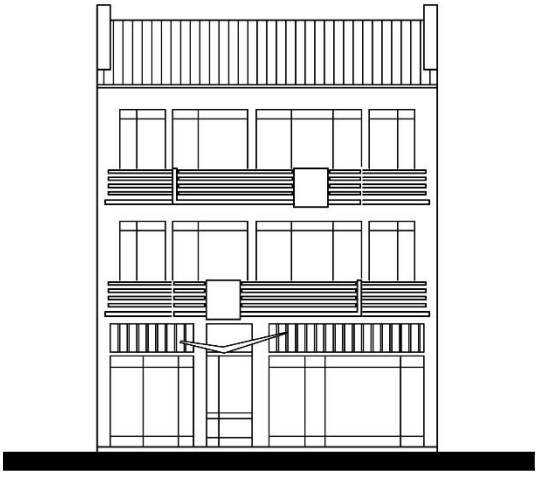
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Yıkıldı

Değişim: 1985 (İlave Kat projesi)

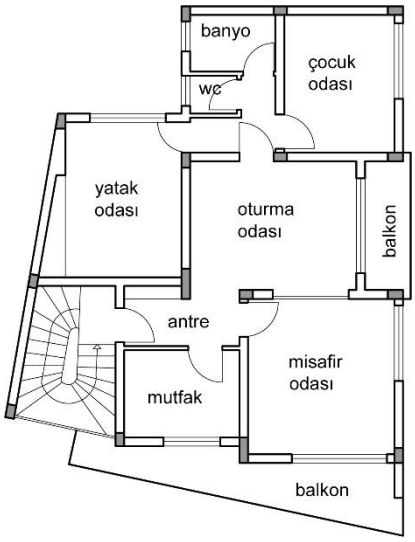
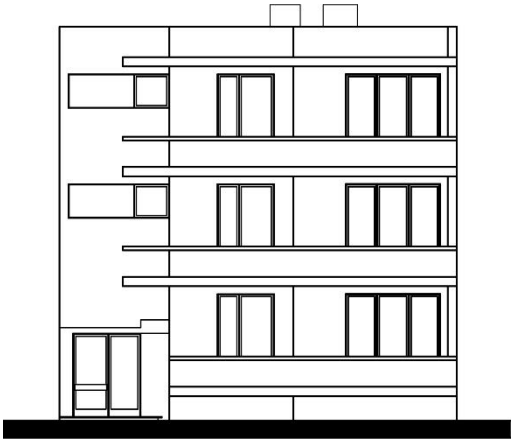

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.85 : Eşref Mutçalı Apartmanı.

İbrahim Toprak Apartmanı	
	Adres: Topraklık Mahallesi, 575 Sokak, No: 10, Pamukkale **Ada/Parsel:** 254/31 **Mimari Proje Onay Tarihi:** 1968 **Tasarımcı:** Mimar Müh. Ziya Tıkıroğlu **Yapım cinsi:** Betonarme **Özgün Kullanım:** Konut **Mevcut Kullanım:** Yıkıldı
	
Orijinal Projesi Normal Kat Planı	Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.86 : İbrahim Toprak Apartmanı.

Mümtaz Ersan Apartmanı

2012

Adres: Sırakapılar Mahallesi, Saltak Caddesi, No: 72, Merkezefendi

Ada/Parsel: 142/114 (258/114)

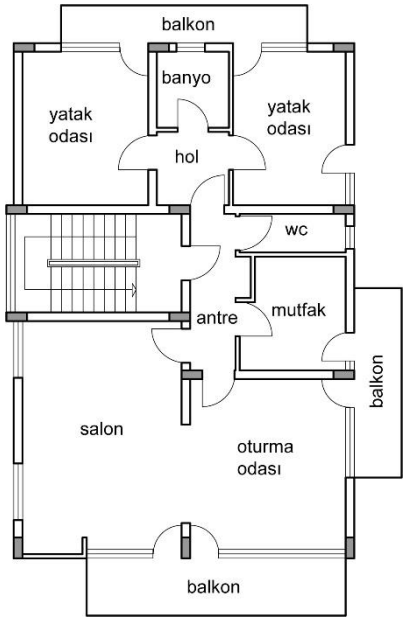
Mimari Proje Onay Tarihi: 1969

Tasarımcı: Müh. Mimar A. Yüksel Kaşıkçı

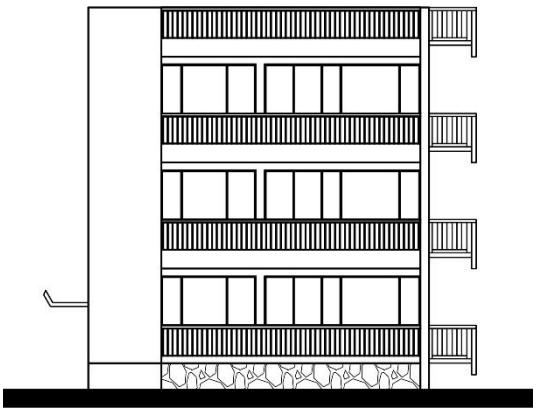
Yapım cinsi: Betonarme

Özgün Kullanım: Konut

Mevcut Kullanım: Yıkıldı

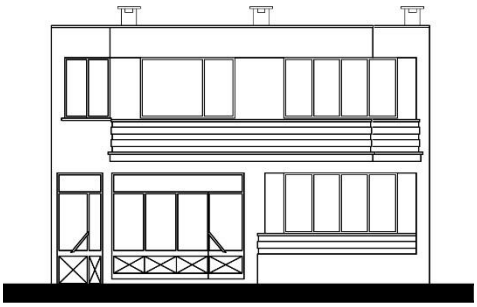
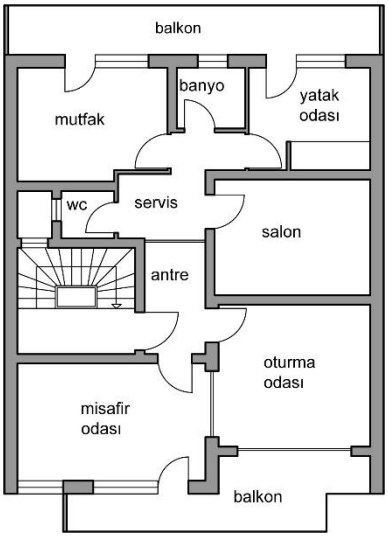

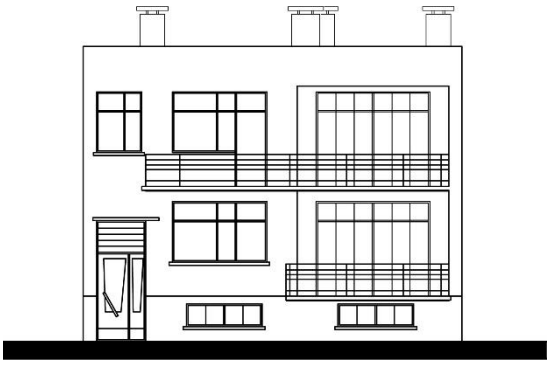
Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.87 : Mümtaz Ersan Apartmanı.

<table>
<tr><th colspan="2">Ramazan Kırcalı Apartmanı</th></tr>
<tr><td>Adres: Atalar Mahallesi, Emek Caddesi, No: 100, Pamukkale
Ada/Parsel: 39/14 (262/231)
Mimari Proje Onay Tarihi: 1970
Tasarımcı: İnş. Y. Müh. Gökhan Toker
Yapım cinsi: Yığma
Özgün Kullanım: Konut
Mevcut Kullanım: Yıkıldı
Değişim: 1988 (Tadilat Projesi)
Mimar Faruk Boyacı</td><td>
1988 Yılı Tadilat Projesi
Ön Cephe</td></tr>
<tr><td>

Orijinal Projesi Normal Kat Planı</td><td>
Orijinal Projesi Ön Cephe</td></tr>
</table>

Şekil A.88 : Ramazan Kırcalı Apartmanı.

Hasan Çoban Apartmanı

2009

Adres: Topraklık Mahallesi, Kayalık Caddesi, No: 17, Pamukkale

Ada/Parsel: 215/75 (215/51)

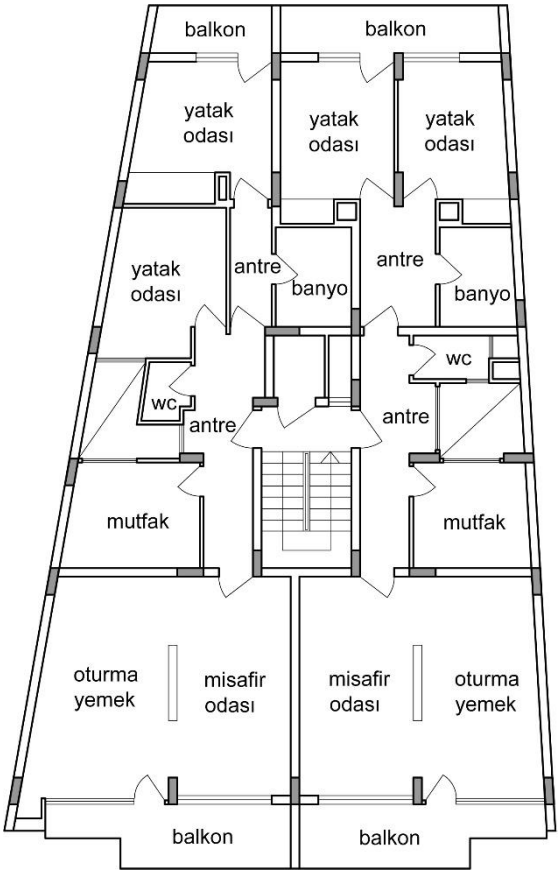
Mimari Proje Onay Tarihi: 1973

Tasarımcı: Mimar Müh. A. Yüksel Kaşıkçı

Yapım cinsi: Betonarme

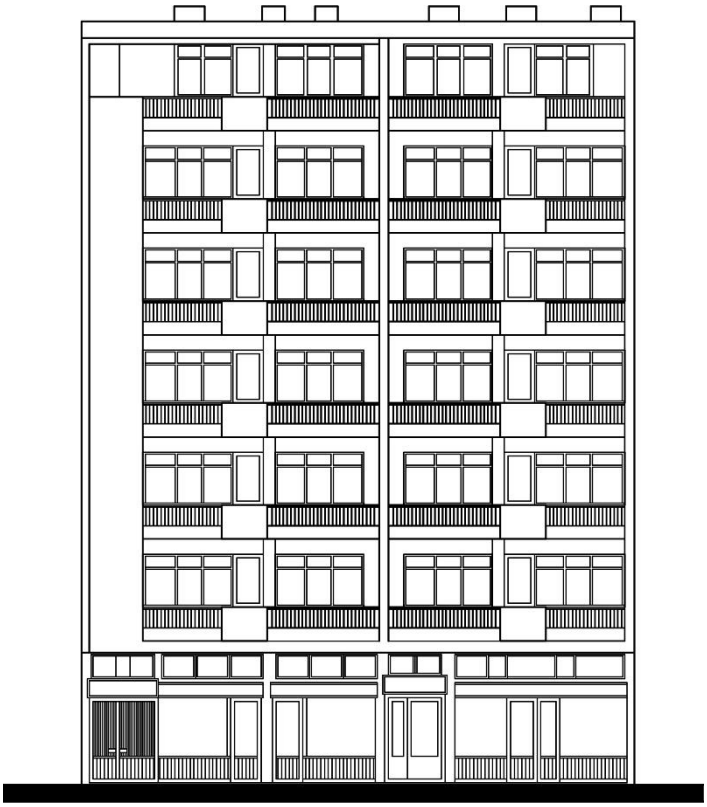
Özgün Kullanım: Konut+Ticaret

Mevcut Kullanım: Yıkıldı

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Şekil A.89 : Hasan Çoban Apartmanı.

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.89 (devam): Hasan Çoban Apartmanı.

Şeref Arpacı Apartmanı

Adres: Sırakapılar Mahallesi, 1583 Sokak, No: 50, Merkezefendi

Ada/Parsel: 427/6

Mimari Proje Onay Tarihi: 1978

Tasarımcı: Y. Müh. Mimar Mustafa Eken

Yapım cinsi: Betonarme

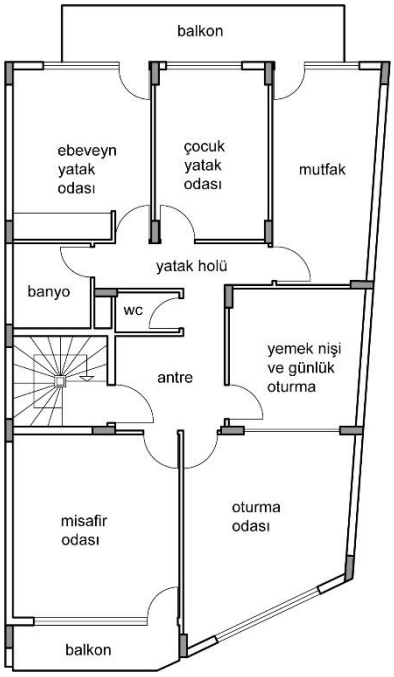
Özgün Kullanım: Ticaret+Konut

Mevcut Kullanım: Yıkıldı

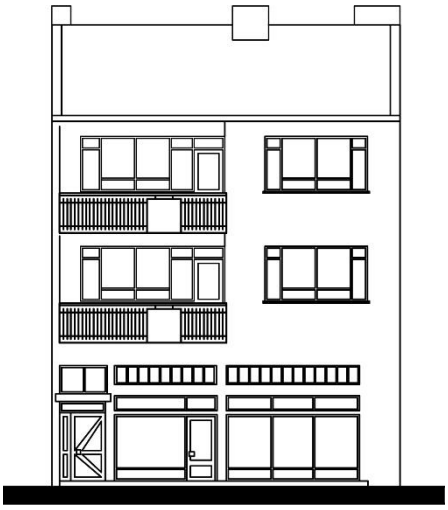
Değişim: 1984 (Rölöve Projesi)
İnş. Müh. Fahrettin Diker

1984 Yılı Rölöve Projesi
Ön Cephe

Orijinal Projesi Normal Kat Planı

Orijinal Projesi Ön Cephe

Şekil A.90 : Şeref Arpacı Apartmanı.

EK B

Çizelge B.1: Proje listesi.

Apartmanın Adı	İlçe	Mahalle	Ada/Parsel No	1. Proje	2. Proje	3. Proje	4. Proje
Muharrem Otçu	Merkezefendi	Sırakapılar	353/366	1958	1982		
Gültekin Akça	Merkezefendi	Altıntop	1790/2	1959	1980	1985	1989
Yaşar Tavaslı	Merkezefendi	Saraylar	336/5	1959 (yok)	1995		
Mustafa Nail Ergündüz	Merkezefendi	Saraylar	269/386	1960 (yok)	1988		
Şerife Bircan	Merkezefendi	Saraylar	337/26 (301/36)	(yok)	1967		
Eşref Mutçalı	Merkezefendi	Sırakapılar	3021/18 (244/107)	1962	1985 (yok)		
Halil Başbuğ	Merkezefendi	Saraylar	337/7	1963	1973		
Şükür	Merkezefendi	Sırakapılar	3021/1 (242/96)	1964			
Sevil	Merkezefendi	Sırakapılar	426/1 (112/273)	1966	1986		
Orhan Uzunoğlu	Merkezefendi	Saraylar	6651/9 (290/216)	1966	1985		
Nurettin Yüksel	Merkezefendi	Altıntop	2467/4	1966 (yok)	1992		
Ali Soylu	Pamukkale	15 Mayıs	259/3 (60/121)	1967	1997		
Mürüvvet Soysal	Merkezefendi	Sırakapılar	373/168 (151/168)	1967 (yok)	1998		
Hüseyin Kırdı	Merkezefendi	Saraylar	1469/6 (301/248)	1967			
Mehmet Çıraklı	Merkezefendi	Saraylar	1469/7 (301/241)	1967			
Ali Fikret Kiraz	Pamukkale	Atalar	16/5 (88/152)	1967			
Doğan	Pamukkale	Atalar	16/4 (88/250)	1967			
Gazi Ömer	Pamukkale	Topraklık	309/297	1967 (yok)	1988		
Nuri Sücüllü	Merkezefendi	Saraylar	145/11 (145/29)	1967	1980		
Mehmet Ertuğrul	Merkezefendi	Saraylar	337/34 (301/36)	1968	1986 (yok)		
Ahmet ve Şevket Keskin	Pamukkale	Topraklık	312/102 (11/108)	1968			

Niyazi Balçık	Merkezefendi	Saraylar	145/102 (145/78-79)	1968			
Mutlu	Merkezefendi	Sırakapılar	3021/20 (244/109)	1968			
İsmail Süzük	Merkezefendi	Sırakapılar	258/310	1968			
İbrahim Toprak	Pamukkale	Topraklık	254/31	1968			
Şevket Tırkaz	Merkezefendi	Sırakapılar	258/312	1968			
Enise Mazlume San	Pamukkale	15 Mayıs	1585/2	1968 (yok)	1973 (yok)	2004	
Sultan Karabay	Merkezefendi	Saraylar	121/103 (121/41)	1968			
Fahri Övgü	Pamukkale	15 Mayıs	1625/4 (15/28)	1969	1994 (yok)		
Özbaş	Pamukkale	15 Mayıs	3598/1 (219/254)	1969 (yok)	1986		
İnceoğlu	Merkezefendi	Sırakapılar	1651/11 (126/35)	1969			
Mehmet Üleşik	Merkezefendi	Sırakapılar	373/216 (151/216)	1969			
Mümtaz Ersan	Merkezefendi	Sırakapılar	142/114 (258/114)	1969			
Osman Nuri Hadımlıoğlu	Merkezefendi	Altıntop	1484/9	1970	1995		
Çıralı	Pamukkale	15 Mayıs	3267/9 (216/62)	1970	1979 (yok)	1987	
Osman Akçaal	Pamukkale	Atalar	2352/3 (253/175)	1970			
Salar	Merkezefendi	Sırakapılar	3550/4 (151/193)	1970			
Baykent	Pamukkale	15 Mayıs	318/395 (283/395)	1970			
Akman (Sami Akman)	Merkezefendi	Sırakapılar	258/361	1970			
Tanrıöğen	Merkezefendi	Saraylar	1474/4 (301/274)	1970			
Yılmaztürk	Pamukkale	15 Mayıs	216/97	1970			
Aybüke	Merkezefendi	Sırakapılar	258/317	1970			
Akman (Ahmet Akman)	Merkezefendi	Sırakapılar	258/463 (258/318)	1970	1979		
Hasan Teiz	Merkezefendi	Saraylar	336/8 (301/135)	1970			
İbrahim Tufan	Merkezefendi	Sırakapılar	258/313	1970			

Ramazan Kırcalı	Pamukkale	Atalar	39/14 (262/231)	1970	1988		
Ünsal	Pamukkale	Topraklık	36/25 (36/20)	1970			
Beşek	Merkezefendi	Altıntop	431/17 (267/277)	1970			
Şerif Ali Çubuk	Merkezefendi	Saraylar	145/28	1971			
Tefçi	Merkezefendi	Sırakapılar	373/218 (151/218)	1971			
Ali Yıldız	Pamukkale	Topraklık	6/92	1971			
Ali Olam	Pamukkale	15 Mayıs	216/98	1971 (yok)	1975 (yok)	2009	
Rahmi Çeliker	Merkezefendi	Saraylar	149/41	1972	1984		
Osman Şan	Merkezefendi	Sırakapılar	3455/2 (258/417)	1972			
Cansel Duran	Pamukkale	Topraklık	309/245	1972 (yok)	1996		
Mehmet Emin Tekinoğlu	Merkezefendi	Sırakapılar	151/261 (151/142)	1972			
Saadet Kesimli Cemile Başöz	Merkezefendi	Altıntop	267/301	1972			
Birlik	Merkezefendi	Sırakapılar	425/10	1972 (yok)	1985		
Filiz	Merkezefendi	Sırakapılar	423/20 (131/395)	1972	1979 (yok)		
Kayalar	Merkezefendi	Sırakapılar	3021/2 (244/97)	1973			
Hasan Çoban	Pamukkale	Topraklık	215/75 (215/51)	1973			
Halil Bağcı	Merkezefendi	Sırakapılar	359/289	1973 (yok)	1982		
Hayriye İnceoğlu	Pamukkale	15 Mayıs	1596/15 (318/358)	1975			
M. Şükrü Kelleci	Merkezefendi	Saraylar	147/38	1975			
Hakkı Argün	Merkezefendi	Sırakapılar	359/174	1975	1989 (yok)	1991 (yok)	1995
Reşat Bekgeç	Merkezefendi	Sırakapılar	373/316	1975			
Memişoğlu	Merkezefendi	Saraylar	1651/6 (307/125)	1975			
Bayram Ali Özkalın	Merkezefendi	Sırakapılar	151/273 (372/273)	1975	1987		
Salih Dedeler	Pamukkale	Atalar	16/10 (88/451)	1975 (yok)	1979	2009	

Çopuroğlu	Merkezefendi	Sırakapılar	3021/17 (244/106)	1976	1987		
Cillov	Merkezefendi	Sırakapılar	244/149 (244/133)	1976	1979 (yok)		
Ege	Merkezefendi	Sırakapılar	3551/3 (373/325)	1976 (yok)	1979		
Fatmana Salar	Merkezefendi	Sırakapılar	373/229 (151/229)	1976			
Sami Tozlutepe	Pamukkale	Atalar	38/2	1977			
Çakır	Merkezefendi	Saraylar	301/293	1977 (yok)	1979		
Ekrem Başar	Merkezefendi	Sırakapılar	373/224 (151/224)	1978	2008		
Şeref Arpacı	Merkezefendi	Sırakapılar	427/6	1978	1984		
Nazmi Gebeş	Pamukkale	Atalar	29/9 (11/108)	1978			
Hasan İnanç	Pamukkale	15 Mayıs	2360/6	1978			
Ali Çetin	Merkezefendi	Sırakapılar	5591/5	1979			
Yusuf Abalı	Pamukkale	15 Mayıs	216/130	1979			
Fadim Kulaklı	Merkezefendi	Sırakapılar	3552/13 (373/301)	1979			
Ömer İlksöz	Merkezefendi	Sırakapılar	373/386	1979	1986		
Ramazan Çıkmazkara	Merkezefendi	Sırakapılar	5591/4 (373/348)	1979			
Mehmet İlhan	Pamukkale	Atalar	29/10	1979			
İsmet Öztoprak	Merkezefendi	Sırakapılar	373/293	1979			
Köşe	Pamukkale	Atalar	15/4	1980			
Sağlam	Merkezefendi	Sırakapılar	423/10	1981			
Yusuf Ermiş	Pamukkale	Atalar	19/3	1981			
Saliha-Mevlüt Soytekin	Pamukkale	Atalar	33/2	1986			

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad **:** Dilek Avsan

Doğum Tarihi ve Yeri: 1988, Denizli

E-posta **:** dilekavsan@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans:** 2011, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- Avsan D., Pulat Gökmen, G., "Evaluation of Housing and User Profiles in Denizli, Turkey", *ENHR (European Network for Housing Research) Uluslararası Konferansı*, Housing and Cities in a Time of Change: Are We Focusing on People?, 28.06-01.07.2015, Lizbon, Portekiz.